

UNITÁRIUS KALENDÁRIUM
2015

Unitárius kalendárium 2015

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház
Kolozsvár
2014

A fedőlapon: a gyergyószentmiklósi unitárius imaház (elől) és harangláb (hátsó). *Márton Ildikó* felvételei

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház

Szerkesztette: *Bálint Róbert Zoltán*

Havi fényképek: *Czire Alpár*

Imák: *Demeter Sándor Lóránd*

Egyháztörténeti érdekességek: *Bálint Róbert Zoltán és Molnár B. Lehel*

A Magyar Unitárius Egyház egyházkormányzati névtára:

Bálint Róbert Zoltán és Márkó László

Egyházi esemény- és programajánló 2015-re: *Bálint Róbert Zoltán és Márkó László*

Anekdóták: *Gracza György: A nevető Magyarország*

Rejtvények: *Forrai Tibor*

Műszaki szerkesztő: *Virág Péter*

Szövegkorrekció: *Kürti Miklós*

Borítóterv: *Idea Plus*

Nyomdai munkák: *Gloria nyomda és kiadóvállalat, Kolozsvár*

ISSN 2285 – 987X

ISSN-L 2285 – 987X

Útravaló

A Magyar Unitárius Egyház 2015. évi könyvnapját tartja kezében a kedves Olvasó. Istené legyen a hála és a dicsőség ez alkalommal is, hogy sikerült megjelentetni, hiszen évről évre ezzel a kiadvánnyal kívánjuk híveinket és minden egyházunk iránt érdeklődőt megörvendeztetni. Útravalónak szánjuk. A benne található írások rólunk vallanak: kik vagyunk és hogyan gondolkodunk? Magunkról, unitárius közösségeink életéről számolnak be a tudósítások, vallomások, melyek segítenek, hogy hitben, életkedvben megerősödjünk, és tovább gyarapítsuk örökségünket, megeremtsük magunkban, családainkban és közösségeinkben a harmóniát.

Új év kezdetén a jókívánságok mellett útravalóra is szükség van: a hamuban sült pogácsa mellől elmaradhatatlan szeretteinknek támogatása, az idősek bölcsessége, a fiatalok lendülete, a lélek nevelőinek intése, tanácsa.

Az új esztendő régi-új ösvényeit járva időnként megállunk „egy szent pihenőre”, hogy a bennünk lakozó isteni lélekre figyelve önmagunk és közösségeink lelkét és szellemiségét is tápláljuk a továbbhaladáshoz.

A kalendáriumban található írások ebben akarnak segítségünkre lenni.

Az „úton” haladva nap mint nap gyönyörködünk a táj szépségében, a természet csodájában, az értelem és lélek lehetőségeiben, az útítársak közösségében. Az írásokat olvasva a szellem és a lélek kincseivel gazdagodunk, és önkéntelenül is hála ébred a szívünkben Teremtőnk iránt.

Ez alkalommal a 2015. évi kalendáriumot, mint egy kincsestárat ajánljuk híveinknek és minden kedves érdeklődőnek. Legyen ott ez a könyv otthonainkban! A benne található írások segítsenek egész éven át, hogy erőben és jókedvben tudjunk közösen az élet nagy útján továbbhaladni, unitárius hitünkben megerősödve közösségünkért dolgozni.

Az egy Isten áldása legyen az Olvasó életén és munkáján!

Kolozsvár, 2014 decembere

Bálint Benczédi Ferenc
püspök

1. csütörtök • Újév • Fruzsina
2. péntek • Ábel, Ákos
3. szombat • Benjámin
4. vasárnap • Angéla, Titusz
5. hétfő • Simon, Árpád ○
6. kedd • Gáspár, Menyhért, Boldizsár
7. szerda • Attila, Artúr
8. csütörtök • Gyöngyvér, Virág
9. péntek • Marcell, Etele
10. szombat • Melánia, Vilmos
11. vasárnap • Ágota, Barna
12. hétfő • Ernő, Erna
13. kedd • Vallásszabadság ünnepe • Veronika, Csongor ▮
14. szerda • Félix, Bódog, Edömrér
15. csütörtök • Loránd, Aurél
16. péntek • Gusztáv, Dániel
17. szombat • Antal, Antónia
18. vasárnap • Piroska
19. hétfő • Sára, Sarolta
20. kedd • Sebestyén, Tímea ●
21. szerda • Ágnes
22. csütörtök • Vince, Alfonz
23. péntek • Aladár, Zelma
24. szombat • Erik, Erika, Hanga
25. vasárnap • Pál, Henrik
26. hétfő • Vanda, Aba, Paula
27. kedd • Zsolt, Angéla ◀
28. szerda • Károly, Karola
29. csütörtök • Adél, Eta, Emőke
30. péntek • Noémi, Gellért, Gerda
31. szombat • Marcella, Lujza

1782. január 1-jén Kolozsváron halt meg **Gejza József** lelkész, tanár, énekszerző, író. Nyomtatásban megjelent temetési beszédei, halotti versei nem mindennapi tehetségéről tesznek bizonytságot. (1742-ben született Homoródmáson.)

1883. január 2-án Bencében született **Bencédi Pál** lelkész, teológiai tanár, író. (1966. június 9-én halt meg Kolozsváron.)

1601. január 3-án halt meg **Várfalvi Kósa János**, egyházunk 4. püspöke. (Várfalván született.)

1720. január 4-én Kolozsváron halt meg **Kolozsvári Dimjén Pál** iskolaigazgató, hittudós, orvos. (1655-ben született Kolozsváron.)

1946. január 7-én halt meg **Józan Miklós** író, műfordító, egyházunk 26. püspöke. (1869. december 6-án született Tordatúrbán.)

1636. január 13-án Kolozsváron halt meg **Thordai János** költő, az 1632-ben megjelent unitárius énekeskönyv szerkesztője. (1597-ben (?) született Tordán.)

1886. január 13-án Mészkon született **Gálffy Zsigmond** műfordító, igazgatótanár. (1958. december 26-án halt meg Kolozsváron.)

1885. január 15-én Torockón halt meg **Koronka Antal** unitárius lelkész, író. (1806-ban született Kövenden.)

1889. január 18-án Gyulafehérváron született **dr. Mikó Lőrinczné Zsakó Aranka**, az Unitárius Nőszövetség elnöke. (Kolozsváron halt meg 1968. május 19-én.)

1902. január 18-án Marosvásárhelyen született **Szent-Iványi Sándor** lelkész, író, politikus, a Kolozsvári Teológiai Akadémia tanára, a Polgári Demokrata Párt alapító tagja. (1983. október 16-án halt meg az A. E. Á.-ban, Lancasterben.)

1786. január 21-én halt meg **Agh István** író, természettudós, egyházunk 17. püspöke. (1709-ben született Sepsiszentkirályon.)

1721. január 21-én halt meg **Bíró Sámuel**, egyházunk első főgondnoka. (1665-ben született Homoródszentmártonban.)

1778. január 22-én Bágyonban halt meg **Uzoni-Fosztó István** lelkész, egyháztörténíró. (1729-ben született.)

1899. január 22-én Székelyudvarhelyen született **Dobai István** lelkész, költő, a Tizenegyek egyik szerkesztője. (Meghalt 1938. szeptember 4-én Vargason.)

1. vasárnap • Ignác, Enikő, Kincső
2. hétfő • Karolina, Apor
3. kedd • Balázs, Oszkár
4. szerda • Ráhel, Andrea, Csenge, Csengele
5. csütörtök • Ágota, Ingrid, Ibla ○
6. péntek • Dorottya, Dóra, Amanda
7. szombat • Tódor
8. vasárnap • Aranka, Salamon
9. hétfő • Abigél, Csilla
10. kedd • Elvira, Gabriella
11. szerda • Elek, Dezső
12. csütörtök • Lídia, Livia, Lilla ▴
13. péntek • Ella, Linda
14. szombat • Bálint
15. vasárnap • Kolos, Györgyi
16. hétfő • Julianna, Samu
17. kedd • Húshagyó kedd • Donát, Emőd
18. szerda • Konrád, Ellák, Bernadett, Zenkő ●
19. csütörtök • Zsuzsanna, Ozsvát
20. péntek • Aladár, Álmos
21. szombat • Eleonóra, Nóra
22. vasárnap • Húsvét előtti 6. v. • Gerzson
23. hétfő • Tas, Alfréd, Lázár
24. kedd • Mátyás
25. szerda • Géza, Vanda ◀
26. csütörtök • Edina, Izabella
27. péntek • Ákos, Gábor
28. szombat • Elemér

1829. február 3-án Lengyelfalván született br. **Orbán Balázs** író, néprajzgyűjtő, történész, alapítványtevő. (1890. április 19-én halt meg Budapesten.)

1842. február 3-án halt meg Kolozsváron **Bölöni Farkas Sándor** útirajz- és naplóíró. (1795. január 15-én született Bölönben.)

1879. február 8-án Nyárádszentmártonban született **Pozsonyi Szentmártoni Kálmán** igazgató-tanár, népmesegyűjtő. (Kolozsváron halt meg 1968. július 11-én.)

1802. február 13-án Kolozsvárt halt meg **Pákei József**, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tudós igazgatója, az egyház főjegyzője. (1759. november 10-én született Kolozsváron.)

1820. február 13-án Szentgericén született **Jakab Elek** történettudós, Kolozsvár történetírója, Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk első monográfusa. (1897. július 22-én halt meg Budapesten, a Kerepesi temetőben pihent. 1900-ban exhumálták, és december 24-én a kolozsvári Házsongárdi temetőben eltemették a város által adományozott főútmenti díszhelyre. Síremlékét 1901. szeptember 21-én avatták fel.)

1882. február 13-án Homoródjánosfalván született **Kiss Sándor** lelkész, író, fordító. (Kolozsváron halt meg 1973. december 3-án.)

1903. február 13-án Korondon született **Simén Dániel** lelkész, teológiai tanár, író. (1969. február 25-én halt meg Kolozsváron.)

1928. február 19-én halt meg **Ferencz József** lelkész, tanár, író, műfordító, egyházunk 23. püspöke. (1845. augusztus 9-én született Alparéten.)

1. vasárnap • Húsvét előtti 5. v. • Albin, Levente
2. hétfő • Lujza, Dalma, Magor
3. kedd • Kornél, Kornélia
4. szerda • Kázmér, Adrienn
5. csütörtök • Olivér, Adorján, Lehel ○
6. péntek • Frigyes, Jenő
7. szombat • Tamás
8. vasárnap • Húsvét előtti 4. v. • Zoltán
9. hétfő • Franciska, Fanni, Gerő
10. kedd • Ildikó, Elemér
11. szerda • Aranka, Szilárd, Teréz
12. csütörtök • Gergely, Ince
13. péntek • Krisztina, Ida ●
14. szombat • Matild, Pólka
15. vasárnap • Húsvét előtti 3. v. • Kristóf, Lukrécia
16. hétfő • Henriett, Henrik
17. kedd • Gertrúd, Irén
18. szerda • Sándor
19. csütörtök • József
20. péntek • Hubert, Klaudia, Mór ●
21. szombat • Benedek, Bence
22. vasárnap • Húsvét előtti 2. v. • Beáta, Lea
23. hétfő • Emőke, Botond, Emese
24. kedd • Gábor, Karin
25. szerda • Mária, Zsolt
26. csütörtök • Emánuel, Bulcsú
27. péntek • Hajnalka, Alpár ◐
28. szombat • Gedeon, Johanna, Koppány
29. vasárnap • Virágvasárnap • Jónás, Márk
30. hétfő • Hunor, Magor, Zalán
31. kedd • Árpád, Ákos

1853. március 1-jén Kolozsváron született **Pákei Lajos** építész-mérnök, Kolozsvár főépítésze. (1921. március 22-én halt meg Kolozsváron.)

1604. március 4-én Luslawiceben halt meg **Socinus Faustus**, a lengyel anti-trinitarizmus legnagyobb teológusa. (1539. december 5-én született Sienában.)

1661. március 7-én halt meg **Beke Dániel**, egyházunk 8. püspöke.

1819. március 8-án Szentivánlaborfalván született **Berde Áron** természettudós, lapszerkesztő, a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem rektora. (1892. június 25-én halt meg Kolozsváron.)

1913. március 9-én Bözödön született **Bözödi (Jakab) György** író, szociográfus, történész. (1989. november 25-én halt meg Budakeszin.)

1792. március 11-én halt meg **Suki László**. Végrendeletében minden vagyonát az Unitárius Egyházra hagyta. (1741-ben született.)

1571. március 14-én Gyulafehérváron halt meg **János Zsigmond**, Erdély első unitárius fejedelme. (1540. július 7-én született Budán.)

1888. március 14-én Homoródalmáson született **Zoltán Sándor** lelkész, író. (1979. június 24-én halt meg Budapesten.)

1882. március 20-án Fiaftfalván született **Kovács Lajos** lelkész, író, szerkesztő, fordító, Kovács Lajos püspök édesapja. (1942. október 20-án halt meg Brassóban.)

1724. március 23-án halt meg **Almási Gergely Mihály**, egyházunk 14. püspöke. (Homoródalmáson született 1654. január 11-én.)

1911. március 27-én Bánffyhunyadon született **Mikó Imre** jogász, műfordító, író, politikus, egyházunk főgondnoka. (Kolozsváron halt meg 1977. március 21-én.)

1888. március 28-án Nagymedeséren született **Kiss Elek** teológiai tanár, író, lapszerkesztő, egyházunk 27. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1971. december 7-én.)

1908. március 28-án Brassóban született **Szabó Sámuel** közíró, az egykori *Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet* titkára, a Kévekötés szerkesztője. (Brassóban halt meg 1993. szeptember 19-én.)

1839. március 29-én Felsőbencéden született **Benczédi Gergely**, a Kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, író. (Kolozsváron halt meg 1906. december 13-án.)

1758. március 30-án halt meg **Szentábrahádi Lombárd Mihály**, az unitáriusok „szeme, szíve, szája”, egyházunk 16. püspöke. (1683-ban született Vársofalván.)

1. szerda • Szörény, Hugó
2. csütörtök • Áron
3. **péntek • Nagypéntek • Keresztély, Richárd**
4. szombat • Csaba, Ambrus ○
5. **vasárnap • Húsvét 1. n. • Vince, Kocsárd**

6. **hétfő • Húsvét 2. n. • Bíborka, Edna**
7. **kedd • Húsvét 3. n. • Livia, Orsolya**
8. szerda • Dénes, Zselyke
9. csütörtök • Géza, Dömötör
10. péntek • Zsolt, Ezékiel
11. szombat • Klotild, Leó
12. **vasárnap • Gyula** ●

13. hétfő • Ida, Hermina
14. kedd • Tibor, Gusztáv
15. szerda • Emese, Tas
16. csütörtök • Bánk, Győző
17. péntek • Rudolf, Előd
18. szombat • Ilma, Andrea ●
19. **vasárnap • Emma**

20. hétfő • Tivadar, Töhötöm
21. kedd • Zsombor
22. szerda • Noémi, Csilla
23. csütörtök • Béla
24. péntek • György, Györgyi
25. szombat • Márk, Csongor, Ajnácska ◐
26. **vasárnap • Boglárka, Ervin**

27. hétfő • Gyöngyi, Zita
28. kedd • Valéria
29. szerda • Tihamér
30. csütörtök • Ibolya, Kitti

1781. április 8-án halt meg **Fejérvári Sámuel** nyelvtudós, lelkész, tanár. (1721(?)-ben született.)

1792. április 9-én Székelyszentmihályon született **Nagyernyei Kelemen Benő**, az erdélyi modern mezőgazdaság úttörője, a zsisbói Wesselényi-uradalom gazdatisztje, alapítványtevő. (Szucságon halt meg 1885. június 3-án.)

1684. április 16-án halt meg **Nagysolymosi Koncz Boldizsár**, egyházunk 10. püspöke. (1624-ben született Nagysolymoson.)

1808. április 18-án Loughbourban született **John Paget** orvos, író, egyházunk lelkes támogatója, a kolozsvári *Angol Olvasókör* alapítója. (Meghalt Aranyosgyéresen 1892. április 10-én.)

1855. április 19-én Tordátfalván született **Boros György** teológiai tanár, író, egyházunk 24. püspöke. (1941. január 26-án halt meg Kolozsváron.)

1861. április 20-án Nagyajtán született **Nyiredy Géza** természettudós, a Kolozsvári Unitárius Kollégium természetrajz és kémia tanára, a természetrajzi és vegytani laboratórium szorgalmas gyarapítója. (1914. június 17-én halt meg Kolozsváron.)

1874. április 20-án Tarcsafalván született **Ürmösi Károly** lelkész-esperes, író. (Kolozsváron halt meg 1953. február 6-án.)

1903. április 22-én Kolozsváron halt meg **Mózes András** lelkész, író, tanár. (1837. augusztus 3-án született Ürmösön.)

1868. április 23-án Firtosmartonosban született **Vári Albert** lelkész, teológiai tanár, író, az *Unitárius Irodalmi Társaság* elnöke. (Kolozsváron halt meg 1953. szeptember 22-én.)

1648. április 25-én Kolozsváron halt meg **Dálnoki Nagy Mihály** lelkész, a kolozsvári unitárius iskola igazgatója. (1612(?)-ben született Dálnokon.)

1913. április 28-án Kézdivásárhelyen született **Erdő János**, egyházunk 29. püspöke. (1996. július 27-én halt meg Kolozsváron.)

1737. április 30-án halt meg **Várfalvi Pálfi Zsigmond**, egyházunk 14. püspöke. Halála napján kelt végrendeletében külföldi peregrinációja során vásárolt könyveit a Kolozsvári Unitárius Kollégiumra hagyta.

1. péntek • Fülöp, Jakab
2. szombat • Zsigmond
3. **vasárnap** • Irma, Tímea

4. hétfő • Mónika, Flórián ○
5. kedd • Erna, Kocsárd
6. szerda • Eliz, Frida, Tamara
7. csütörtök • Dalma, Tünde, Gizella
8. péntek • Győző
9. szombat • Gergely, Beáta
10. **vasárnap** • Antónia, Jób, Míra

11. hétfő • Albert, Irén ▴
12. kedd • Pongrácz, Johanna
13. szerda • Szervác, Imola, Imelda
14. **csütörtök • Áldozócsütörtök • Bonifác, Julianna**
15. péntek • Zsófia, Izsák
16. szombat • Mózes, Botond
17. **vasárnap** • Andor, Ede

18. hétfő • Erika, Erik, Hanga ●
19. kedd • Buda, Zoárd, Sára
20. szerda • Bernát, Hanna, Réka
21. csütörtök • Konstantin, Szilárd
22. péntek • Júlia, Renáta, Rita
23. szombat • Dezső, Vilmos
24. **vasárnap • Pünkösöd 1. n. • Eszter**

25. **hétfő • Pünkösöd 2. n. • Orbán**
26. **kedd • Pünkösöd 3. n. • Aladár, Gyöngyvér, Evelin** ◀
27. szerda • Nándor, Ágoston
28. csütörtök • Emil, Csanád.....
29. péntek • Magdolna
30. szombat • Johanna, Janka, Zsanett
31. **vasárnap** • Marietta, Matild, Angyalka

1834. május 1-jén Hosszúaszóban született **Buzogány Áron** lelkész, kormánytanácsos. (Meghalt Budapesten 1888. február 25-én.)

1610. május 5-én született Memelben (Litvánia) **Valentin Baumgart**, a kolozsvári szász unitáriusok nagyhírű papja. (1672. január 13-án halt meg Kolozsváron.)

1689. május 12-én halt meg **Szentiványi Márkos Dániel**, egyházunk 11. püspöke. (1637-ben született Sepsiszentivánban.)

1829. május 14-én Kolozsváron halt meg **Sylveszter György**, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1786-ban született Tarcsafalván.)

1925. május 15-én halt meg Kolozsváron **Péterfi Dénes** lelkész, író, műfordító. 1851. augusztus 30-án született Közéapjtan.)

1871. május 20-án Bölönben született **Tóth György** jogász, szakíró. (1942. február 19-én halt meg Budapesten.)

1937. május 22-én Tordán halt meg **Balázs Ferenc** lelkész, író. (Kolozsváron született 1901. október 24-én.)

1859. május 25-én Tordán született **Kanyaró Ferenc** irodalom- és egyháztörténész, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Tordán halt meg 1910. március 21-én.)

1913. május 26-án Temesváron halt meg **Szentkatolnai Bálint Gábor** egyetemi tanár, nyelvész, utazó. (1844. március 13-án született Szentkatolnán.)

1892. május 29-én Marosvásárhelyen született **Tóth István** festőművész, a Kolozsvári Unitárius Kollégium rajztanára. (1964. május 21-én halt meg Kolozsváron.)

1813. május 30-án Nyárádgyálfalván született **Szentiváni Mihály** költő, író, politikus, szerkesztő. (Kolozsváron halt meg 1842. december 10-én.)

1. hétfő • Tünde, Álmos
2. kedd • Anita, Csilla ○
3. szerda • Klotild
4. csütörtök • Ildikó, Bulcsú
5. péntek • Angéla, Ferdinánd
6. szombat • Norbert, Szabolcs
7. **vasárnap** • Róbert, Levente

8. hétfő • Medárd
9. kedd • Félix, Előd, Annabella ●
10. szerda • Margit
11. csütörtök • Barnabás, Barna
12. péntek • János, Villő
13. szombat • Antal, Tóbiás
14. **vasárnap** • Alpár, Vazul

15. hétfő • Jolán, Vid, Zója, Izolda
16. kedd • Jusztina ●
17. szerda • Laura, Teréz
18. csütörtök • Arnold, Márkus
19. péntek • Gyárfás
20. szombat • Keve, Illés, Szilamér
21. **vasárnap** • Alajos, Dalma

22. hétfő • Paulina, Krisztina
23. kedd • Zoltán, Szidónia
24. szerda • Iván ◐
25. csütörtök • Vilmos
26. péntek • János, Pál
27. szombat • László
28. **vasárnap** • Irén, Iringó, Leó

29. hétfő • Péter, Pál
30. kedd • Tihamér

1661. június 2-án halt meg **Járai János**, egyházunk 9. püspöke.
1878. június 4-én Tarcsafalván született **Márkos Albert** tanár, tankönyvíró, műfordító. (Székelykeresztúron halt meg 1949. november 17-én.)
1863. június 11-én Tordátfalván született **Boros Sándor**, a Kolozsvári Unitárius Kollégium igazgatója. (1900. június 28-án halt meg Kolozsváron.)
1704. június 14-én halt meg **Kmita Andrásné Wilhelm Krisztina**, egyházunk jótevője. (1656-ban született.)
1797. június 15-én Torockószentgyörgyön született **Brassai Sámuel**, az utolsó erdélyi polihisztor. (Kolozsváron halt meg 1897. június 24-én.)
1914. június 17-én halt meg **Nyiredy Géza**, a Kolozsvári Unitárius Kollégium természettudomány és kémia tanára.
1998. június 17-én Nagyváradon halt meg **László Gyula** régész, őstörténész, művészettörténész, képzőművész, egyetemi tanár. (1910. március 14-én született Köhalomban.)
1890. június 24-én Bágyonban halt meg **Kovács Dénes** lelkész, alapítványtevő. (Kövenden született 1830-ban.)
1879. június 25-én Szentábrahámon született **Fekete Lajos** lelkész, író, költő. (Brassóban halt meg 1945. április 23-án.)
1772. június 27-én Torockószentgyörgyön halt meg **Kénosi Tőzsér János**, a tordai iskola igazgatója, lelkész, egyháztörténész. (1708-ban született Kénosban.)
1811. június 28-án Nagyajtán született **Kriza János** író, költő, népköltési gyűjtő, egyházunk 22. püspöke. (1875. március 26-án halt meg Kolozsváron.)

1. szerda • Renáta, Előd
 2. csütörtök • Ottó ○
 3. péntek • Kornél, Soma
 4. szombat • Berta, Bíborka, Rajmund
5. vasárnap • Emese, Sarolta

 6. hétfő • Csaba, Zsolt
 7. kedd • Donát, Evódia
 8. szerda • Liza, Teréz ●
 9. csütörtök • Ruth, Vera
 10. péntek • Amália, Melinda
 11. szombat • Nóra, Lilla, Lili, Nella
12. vasárnap • Izabella, Dalma

 13. hétfő • Jenő
 14. kedd • Örs, Ulrik
 15. szerda • Henrik, Örkény
 16. csütörtök • Enikő, Kármén ●
 17. péntek • Endre, Elek
 18. szombat • Frigyes, Cecília
19. vasárnap • Emília, Alfréd

 20. hétfő • Illés
 21. kedd • Dániel, Léna
 22. szerda • Mária, Magdolna
 23. csütörtök • Lenke
 24. péntek • Kinga, Krisztina, Kincső
 25. szombat • Jakab, Kristóf ◐
26. vasárnap • Anna, Anita, Panna

 27. hétfő • Olga
 28. kedd • Szabolcs, Ince
 29. szerda • Márta, Flóra
 30. csütörtök • Judit, Jutta, Xénia
 31. péntek • Oszkár, Heléna ○

1592. július 6-án halt meg **Hunyadi Demeter**, egyházunk 2. püspöke.

1828. július 6-án Nyárádgálfalván született **Nagy Lajos** lelkész, tanár, egyházi főjegyző, a *Keresztény Magvető* egyik alapítója. (1910. május 19-én halt meg Kolozsváron.)

1869. július 16-án Kolozsváron született **Váradi Aurél** ügyvéd, hírlapíró, az Unitárius Teológiai Akadémia és a Kollégium felügyelő gondnoka. (1931. május 9-én halt meg Kolozsváron.)

1603. július 17-én a Brassó melletti csatában esett el **Székely Mózes**, Erdély második unitárius fejedelme. (1553-ban született Székelyudvarhelyen.)

1819. július 17-én Tordán született **Kőváry László**, Erdély történetírója. (1907. szeptember 25-én halt meg Kolozsváron.)

1866. július 20-án Felsőrákoson született **Ferenczy Géza** ügyvéd, lapszerkesztő, egyházunk főgondnoka. (Ürmösön halt meg 1935. március 11-én.)

1836. július 30-án Tarcsafalván született **Simén Domokos** teológiai tanár, író, műfordító. (1878. szeptember 9-én halt meg Kiskadácsban.)

1. szombat • Péter, Reményke, Boglárka
- 2. vasárnap** • Lehel, Hajnal

3. hétfő • Hermina, Kira
4. kedd • Domokos, Kriszta
5. szerda • Krisztina, Zita
6. csütörtök • Berta
7. péntek • Ibolya ♣
8. szombat • László, Gusztáv
- 9. vasárnap** • Emőd

10. hétfő • Lőrinc, Blanka, Lóránt
11. kedd • Tibor, Zsuzsa
12. szerda • Klára
13. csütörtök • Csongor, Gertrúd
14. péntek • Özséb, Marcell ●
15. szombat • Mária
- 16. vasárnap** • Ábrahám, Aba

17. hétfő • Jácint, Anasztáz
18. kedd • Ilona, Lenke
19. szerda • Huba
- 20. csütörtök** • István
21. péntek • Sámuel
22. szombat • Menyhért ♠
- 23. vasárnap** • Farkas, Szidónia

24. hétfő • Bertalan, Delinke
25. kedd • Lajos
26. szerda • Endre, Rita, Mónika
27. csütörtök • Ellák, Gáspár
28. péntek • Ágoston, Mózes
29. szombat • Beatrix, Erna ○
- 30. vasárnap** • Rózsa, Róza

31. hétfő • Erika, Bella, Nimród

1691. augusztus 1-jén halt meg **Andreas Lachovius**, a kolozsvári lengyel unitárius menekültek papja. (A lengyelországi Mekarzowban született 1627-ben.)

1880. augusztus 4-én Benczéken született **Gyallay Pap Domokos** író, újságíró, szerkesztő, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Budapesten halt meg 1970. április 11-én.)

1915. augusztus 5-én Magyarországon született **Bodor András** történész, egyetemi tanár, a Kolozsvári Unitárius Kollégium államosítást megelőző utolsó igazgatója. (Kolozsváron halt meg 1999. október 4-én.)

1901. augusztus 7-én Alsójárán született **Ferenczi Sándor** természettudományi szakíró, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Sopronban halt meg 1945. március 29-én.)

1846. augusztus 8-án Fiafalván született **Kovács János** igazgató, tanár, utazó, a kolozsvári *Angol Társalgó Kör* alapítója és első elnöke. (1905-ben halt meg Kolozsváron.)

1574. augusztus 8-án halt meg **Johannes Sommer** humanista költő, a kolozsvári iskola tudós igazgatója. (A németországi Pirnában született 1542-ben.)

1862. augusztus 11-én Kolozsváron halt meg **Székely Mózes** püspökhelyettes, tanár, tankönyvíró. (1805-ben született.)

1836. augusztus 16-án Kolozsváron halt meg **Molnos Dávid** teológiai tanár. (Nagyajtán született 1778-ban.)

1882. augusztus 17-én Gyulafehérváron született **Zsakó István** elmeorvos, orvosi szakíró, az *Unitárius Irodalmi Társaság* alapító tagja. (Budapesten halt meg 1966. február 6-án.)

1632. augusztus 18-án halt meg **Radecki Bálint**, egyházunk 6. püspöke. (A lengyelországi Danzigban született 1550 körül.)

1885. augusztus 20-án Küküllődombón született **Ütő Lajos** lelkész, író, lapszerkesztő. (Székelykeresztúron halt meg 1977. július 1-jén.)

1778. augusztus 21-én Abrudbányán született **Gedő József** irodalompártoló, alapítványtevő. (Kolozsváron halt meg 1855. augusztus 29-én.)

1786. augusztus 26-án Tordán született **Székely Miklós**, egyházunk 20. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1843. október 9-én.)

1. kedd • Egyed, Egon
2. szerda • Rebeka, Dorina
3. csütörtök • Hilda, Annamária
4. péntek • Rozália
5. szombat • Lőrinc, Szende ▮
- 6. vasárnap** • Ida, Zakariás, Csanád

7. hétfő • Regina, Ivor, Rege
8. kedd • Mária, Adrienn
9. szerda • Ádám
10. csütörtök • Attila, Hunor, Nikoletta
11. péntek • Árpád, Teodóra, Zsolna
12. szombat • Virág, Ibolya
- 13. vasárnap** • Ludovika, Kornél ●

14. hétfő • Szeréna, Szerénke
15. kedd • Enikő, Tünde, Debóra
16. szerda • Edit
17. csütörtök • Zsófia, Gyula
18. péntek • Tamás, Diána
19. szombat • Vilma
- 20. vasárnap** • Melinda, Frida

21. hétfő • Máté, Vadony, Ilka ◀
22. kedd • Ottó, Móric
23. szerda • Etelka, Tekla, Polixéna
24. csütörtök • Gellért, Mercédesz
25. péntek • Adorján, Kende
26. szombat • Juszta
- 27. vasárnap** • Őszi hálaadás, Albert

28. hétfő • Vencel ○
29. kedd • Mihály
30. szerda • Jeromos, Őrs

1797. szeptember 13-án született Székelykálban **Aranyosrákosi Székely Sándor** író, költő, egyházunk 21. püspöke. (Marosszentkirályon halt meg 1854. január 27-én.)

1763. szeptember 14-én Kissároson született **Körmöczi János**, egyházunk 19. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1836. december 13-án.)

1559. szeptember 15-én Gyulafehérváron halt meg **Izabella királyné**, János Zsigmond édesanyja. (Krakkóban született 1519. január 18-án.)

1912. szeptember 16-án Tarcsafalván született **Benczédi Sándor** szobrászművész. (Kolozsváron halt meg 1998. január 1-jén.)

1856. szeptember 22-én, százegy éves korában halt meg Nagyban **Abrudbányai Szabó Sámuel**, a Székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató-tanára. (1756-ban született Abrudbányán.)

1893. szeptember 22-én Budapesten halt meg **Berde Mózsza**, az unitárius alapítványtevők fejedelme. (1815-ben született Laborfalván.)

1945. szeptember 26-án New Yorkban halt meg **Bartók Béla** zeneszerző, zongoraművész, népzene kutató. Felnőtt korában lett unitáriussá. (1881. március 25-én született Nagyszentmiklóson.)

1877. szeptember 30-án Marosvásárhelyen született **Kelemen Lajos** történet-tudós, levéltáros, egyházunk főgondnoka. (Kolozsváron halt meg 1963. július 29-én.)

2010. szeptember 30-án halt meg **Szabó Árpád** lelkész, teológiai tanár, egyházunk 30. püspöke. (Homoródszentpéteren született 1935. április 15-én.)

1. csütörtök • Malvin, Andrea
2. péntek • Petra
3. szombat • Helga, Apor
- 4. vasárnap** • Ferenc, Hajnalka ▮

5. hétfő • Aranka, Attila
6. kedd • Brunó, Renáta
7. szerda • Amália, Márk
8. csütörtök • Etelka, Gitta
9. péntek • Dénes
10. szombat • Gedeon, Bendegúz
- 11. vasárnap** • Gyöngyi, Brigitta

12. hétfő • Miksa, Rezső
13. kedd • Kálmán, Ede ●
14. szerda • Lívia, Beatrix, Helén
15. csütörtök • Teréz
16. péntek • Gál, Mónika
17. szombat • Hedvig, Rudolf
- 18. vasárnap** • Lukács, Ambrus

19. hétfő • Nándor, Ferdinánd
20. kedd • Irén, Artúr ◀
21. szerda • Orsolya, Zsolt
22. csütörtök • Előd, Szőrény
- 23. péntek** • Gyöngyvér
24. szombat • Salamon, Ráhel
- 25. vasárnap** • Blanka, Vilma, Dália

26. hétfő • Demeter
27. kedd • Szabina ○
28. szerda • Simon
29. csütörtök • Melinda, Szilárd
30. péntek • Kolos, Keve
- 31. szombat • A reformáció ünnepe** • Farkas, Kristóf

1692. október 2-án halt meg **Kövendi Nagy Mihály**, egyházunk 13. püspöke.
1798. október 3-án halt meg **Kozma Mihály** lelkész, egyháztörténetíró, a *Kénosi-Uzoni Históriajának* folytatója.
1811. október 7-én halt meg **Lázár István**, egyházunk 18. püspöke. (Torockón született 1742. szeptember 3-án.)
1837. október 7-én Kissolymosban halt meg **Augusztinovics Pál** alapítványtevő. (1763-ban született Szentábrahámon.)
1886. október 17-én született **Csíkszentkirályi Bors Mihály** szindi földbirtokos, a huszadik század legnagyobb unitárius jótevője. (1937. január 8-án halt meg Szindén.)
1886. október 23-án Tordán született **Varga Béla** filozófus, író, egyházunk 25. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1942. április 10-én).
1901. október 24-én Kolozsváron született **Balázs Ferenc** lelkész, író, költő. (1937. május 22-én halt meg Tordán.)
1981. október 24-én Székelykeresztúron halt meg **Lőrinczi László** lelkész, szervezetkező, mezőgazdasági szakíró. (Felsőrákoson született 1898. október 27-én.)
1553. október 27-én a Kálvin János vezette Genfben vallásos meggyőződéséért máglyán elégették **Szervét Mihály** spanyol orvost, teológust. (A spanyolországi Villanueva de Sijena-ban született 1511. szeptember 29-én.)
1821. október 29-én Szentgericén született **Jakab József** szabadságharcos, akadémista. (Száműzetésben, Görögországban halt meg 1855-ben.)

1. vasárnap • Marianna, Itala
2. hétfő • Viktor, Ella
3. kedd • Győző, Szilvia, Ilka ●
4. szerda • Károly, Karola
5. csütörtök • Imre
6. péntek • Lénárd, Krisztina
7. szombat • Rezső, Lázár
8. vasárnap • Lehel, Zsombor
9. hétfő • Tivadar, Tihamér
10. kedd • Réka, Delinke
11. szerda • Márton ●
12. csütörtök • Emília, Levente
13. péntek • Szilvia, Bulcsú
14. szombat • Aliz, Albert
15. vasárnap • Dávid Ferenc halálának emléknapja • Lipót
16. hétfő • Ödön, Margit
17. kedd • Gergő, Hortenzia, Hilda
18. szerda • Jenő
19. csütörtök • Erzsébet ●
20. péntek • Jolán
21. szombat • Ilma, Olivér
22. vasárnap • Cecília, Csilla
23. hétfő • Kelemen, Klementina
24. kedd • Emma, Flóra
25. szerda • Katalin, Karin, Edina, Kata ○
26. csütörtök • Csongor, Virág
27. péntek • Elemér, Leonárd
28. szombat • Stefánia
29. vasárnap • Advent 1. v. • Taksony, Szabolcs
30. hétfő • András, Andor

1690. november 5-én halt meg **Bölöni Bedő Pál**, egyházunk 12. püspöke.
1699. november 6-án halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc**, az *Apologia Fratrum Unitariorum* szerzője.
1579. november 7-én a dévai várbörtönben vallásos meggyőződéséért mártírhálált halt **Dávid Ferenc**, egyházalapító püspökünk. (1520 körül született Kolozsváron.)
1873. november 11-én Várfalván született **Pálfi Márton** nyelvész, zenetanár, az új énekeskönyv szerkesztője. (1936. augusztus 11-én halt meg Kolozsváron.)
1909. november 13-án Kissolymosban született **Kovács Lajos** lelkész, teológiai tanár, író, egyházunk 28. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1994. október 2-án.)
1726. november 14-én Kolozsváron halt meg **Keresztúri Sámuel** lelkész, tanár. (1680-ban született.)
1845. november 17-én Nagyszebenben született **Gyergyai Árpád** orvostudományi szakíró. (1881. január 27-én halt meg Kolozsváron.)
1806. november 19-én Bölönben született **Mikó Lőrinc** ügyvéd, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1872. március 10-én halt meg Kolozsváron.)
1804. november 21-én Dicsőszentmártonban halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc** főgondnok, a *Marosvásárhelyi Konzisztórium* megszervezője. (1731-ben született.)
1643. november 22-én halt meg **Járai Sámuel** kolozsvári lelkész. (1590-ben született Tordán.)
1886. november 23-án Torockón született **Borbély István** teológiai tanár, irodalomtörténész (1932. március 20-án halt meg Kolozsváron.)
1597. november 24-én halt meg **Enyedi György** tanár, teológus, író, egyházunk 3. püspöke. (1555-ben született Nagyenyeden.)
1845. november 25-én Tordán született **id. Rédiger Géza** lelkész, költő. (1905. június 7-én halt meg Marosvásárhelyen.)
1723. november 27-én szülőfalujában halt meg **Désfalvi Simon Mihály**, egyházunk első főgondnoka. (1653-ban született Désfalván.)

1. kedd • Elza
2. szerda • Aranka, Melinda
3. csütörtök • Ferenc, Olívia ▮
4. péntek • Borbála, Boróka
5. szombat • Vilma, Ünige
- 6. vasárnap • Advent 2. v. • Miklós**

7. hétfő • Ambrus, Ányos
8. kedd • Márta, Mária, Emőke
9. szerda • Györgyi, Leona
10. csütörtök • Judit
11. péntek • Árpád, Dániel ●
12. szombat • Gabriella
- 13. vasárnap • Advent 3. v. • Luca, Lúcia, Edda**

14. hétfő • Huba, Konrád
15. kedd • Dezső, Valér
16. szerda • Etelka, Aletta
17. csütörtök • Lázár, Olimpia
18. péntek • Álmos, Augustus ▮
19. szombat • Viola, Nemere
- 20. vasárnap • Advent 4. v. • Apor, Otília**

21. hétfő • Tamás
22. kedd • Anikó, Márk
23. szerda • Viktória, Győző
24. csütörtök • Ádám, Éva
- 25. péntek • Karácsony 1. n.**
- 26. szombat • Karácsony 2. n. • István** ○
- 27. vasárnap • Karácsony 3. n. • János**

28. hétfő • Kamilla, Apor
29. kedd • Tamás, Tamara
30. szerda • Dávid, Zoárd
31. csütörtök • Szilveszter

1636. december 2-án halt meg **Csanádi Pál** teológus-orvos, egyházunk 7. püspöke. (Kolozsváron született 1572-ben.)

1548. december 4-én Tordán született **Bogáti Fazekas Miklós** lelkész, zsoltárfordító, költő. (Kolozsváron halt meg a század utolsó évtizedében.)

1869. december 6-án Tordatúron született **Józán Miklós** író, költő, műfordító, egyházunk 26. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1946. január 7-én.)

1955. december 8-án Homoródszentpálon halt meg **Vári Domokos** lelkész-költő. (1886. augusztus 16-án született Siménfalván.)

1810. december 15-én Providence-ben (Rhode Island, A. E. Á.) született **Ana Richmond** alapítványtevő. (1881. január 25-én halt meg.)

1841. december 26-án született **Sándor János**, a Székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató-tanára és jótevője.

1869. december 27-én Szentgericén született **Gál Kelemen**, a Kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, pedagógiai, filozófiai és történeti szakíró. (Tabányán halt meg 1945. február 10-én.)

1890. december 27-én halt meg **Dersi János** alapítványtevő. (1831 augusztusában született Küküllővárt.)

1879. december 28-án Siménfalván született **Ürmösi József** lelkész, író, a szövetkezeti mozgalom elkötelezett híve és szervezője. (Kolozsváron halt meg 1953. január 22-én.)

1879. december 29-én Homoródjánosfalván halt meg **Jánosfalvi Sándor István** lelkész, könyvgyűjtő, író, az *Utazás a két Homoród mentén* szerzője. (1804-ben született Lókodban.)

1911. december 30-án Szentábrahámon született **Lőrinczi Mihály** lelkész, teológiai tanár. (Budapesten halt meg 1991. február 24-én.)

1925. december 31-én Budapesten halt meg **Perczel Ferencné Kozma Flóra** író, a budapesti Dávid Ferenc Egylet alapító tagja. (1864-ben született Baracsán.)

Keresztnevek és névnapok az Unitárius Naptárban

A, Á

Aba I. 26., VIII. 16.	Anita VI. 2., VII. 26.
Abigél II. 9.	Anna VII. 26.
Adél I. 29.	Annabella VI. 9.
Adorján III. 5., IX. 25.	Annamária IX. 3.
Adrienn III. 4., IX. 8.	Antal I. 17., VI. 13.
Ajnácska IV. 25.	Antónia I. 17., V. 10.
Aladár I. 23., II. 20., V. 26.	Apor II. 2., X. 3., XII. 20., XII. 28.
Alajos VI. 21.	Aranka II. 8., III. 11., X. 5., XII. 2.
Albert V. 11., IX. 27., XI. 14.	Arnold VI. 18.
Albin III. 1	Artúr I. 7., X. 20.
Aletta XII. 16.	Attila I. 7., IX. 10., X. 5.
Alfonz I. 22.	Augusztá XII. 18.
Alfréd II. 23., VII. 19.	Aurél I. 15.
Aliz XI. 14.	Ábel I. 2.
Alpár III. 27., VI. 14.	Ábrahám VIII. 16.
Amanda II. 6.	Ádám IX. 9., XII. 24.
Amália VII. 10., X. 7.	Ágnes I. 21.
Ambrus IV. 4., X. 18., XII. 7.	Ágoston V. 27., VIII. 28.
Anasztáz VIII. 17.	Ágota I. 11., II. 5.
Andor V. 17., XI. 30.	Ákos I. 2., II. 27., III. 31.
András XI. 30.	Álmos II. 20., VI. 1., XII. 18.
Andrea II. 4., IV. 18., X. 1.	Ányos XII. 7.
Angéla I. 4., I. 27., VI. 5.	Áron IV. 2.
Angyalka V. 31.	Árpád I. 5., III. 31., IX. 11., XII. 11.
Anikó XII. 22.	

B

Balázs II. 3.	Bendegúz X. 10.
Barna I. 11., VI. 11.	Benedek III. 21
Barnabás VI. 11.	Benjámin I. 3.
Bálint II. 14.	Bernadett II. 18.
Bánk IV. 16.	Bernát V. 20.
Beatrix VIII. 29., X. 14.	Berta VII. 4., VIII. 6.
Beáta III. 22., V. 9.	Bertalan VIII. 24.
Bella VIII. 31.	Béla IV. 23.
Bence III. 21.	Bíborka IV. 6., VII. 4.

Blanka VIII. 10., X. 25.
Boglárka IV. 26., VIII. 1.
Boldizsár I. 6.
Bonifác V. 14.
Borbála XII. 4.
Boróka XII. 4.

Botond III. 23., V. 16.
Bódog I. 14.
Brigitta X. 11.
Brunó X. 6.
Buda V. 19.
Bulcsú III. 26., VI. 4., XI. 13.

C, Cs

Cecília VII. 18., XI. 22.
Csaba IV. 4., VII. 6.
Csanád V. 28., IX. 6.
Csenge II. 4.

Csengele II. 4.
Csilla II. 9., IV. 22., VI. 2., XI. 22.
Csongor I. 13., IV. 25., VIII. 13., XI.
26.

D

Dalma III. 2., V. 7., VI. 21., VII. 12.
Dália X. 25.
Dániel I. 16., VII. 21., XII. 11.
Dávid XII. 30.,
Debóra IX. 15.
Demeter X. 26.
Delinke VIII. 24., XI. 10.
Dezső II. 11., V. 23., XII. 15.

Dénes IV. 8., X. 9.
Diána IX. 18.
Domokos VIII. 4.
Donát II. 17., VII. 7.
Dorina IX. 2.
Dorottya II. 6.
Dóra II. 6.
Dömötör IV. 9.

E, É

Edda XII. 13.
Ede V. 17., X. 13.
Edina II. 26., XI. 25.
Edit IX. 16.
Edna IV. 6.
Edömér I. 14.
Egon IX. 1.
Egyed IX. 1.
Elek II. 11., VII. 17.
Elemér II. 28., III. 10., XI. 27.
Eleonóra II. 21.
Eliz V. 6.
Ella II. 13., XI. 2.

Ellák II. 18., VIII. 27.
Előd IV. 17., VI. 9., VII. 1., X. 22.
Elvira II. 10.
Elza XII. 1.
Emánuel III. 26.
Emese III. 23., IV. 15., VII. 5.
Emil V. 28.
Emília VII. 19., XI. 12.
Emma IV. 19., XI. 24.
Emőd II. 17., VIII. 9.
Emőke I. 29., III. 23., XII. 8.
Endre VII. 17., VIII. 26.
Enikő II. 1., VII. 16., IX. 15.

Erik I. 24., V. 18.
Erika I. 24., V. 18., VIII. 31.
Erna I. 12., V. 5., VIII. 29.
Ernő I. 12.
Ervin IV. 26.
Erzsébet XI. 19.
Eszter V. 24.

Eta I. 29.
Etele I. 9.
Etelka IX. 23., X. 8., XII. 16.
Evelin V. 26.
Evódia VII. 7.
Ezékiel IV. 10.
Éva XII. 24.

F

Farkas VIII. 23., X. 31.
Ferdinánd VI. 5., X. 19.
Ferenc X. 4., XII. 3.
Félix I. 14., VI. 9.
Flóra VII. 29., XI. 24.
Flórián V. 4.

Franciska III. 9.
Frida V. 6., IX. 20.
Frigyes III. 6., VII. 18.
Fruzsina I. 1.
Fülöp V. 1.

G, Gy

Gabriella II. 10., XII. 12.
Gábor II. 27., III. 24.
Gál X. 16.
Gáspár I. 6., VIII. 27.
Gedeon III. 28., X. 10.
Gellért I. 30., IX. 24.
Gerda I. 30.
Gergely III. 12., V. 9.
Gergő XI. 17.
Gerő III. 9.
Gertrúd III. 17., VIII. 13.
Gerzson II. 22.

Géza II. 25., IV. 9.
Gitta X. 8.
Gizella V. 7.
Gusztáv I. 16., IV. 14., VIII. 8.
Gyárfás VI. 19.
Gyöngyi IV. 27., X. 11.
Gyöngyvér I. 8., V. 26., X. 23.
György IV. 24.
Györgyi II. 15., IV. 24., XII. 9.
Győző IV. 16., V. 8., XI. 3., XII. 23.
Gyula IV. 12., IX. 17.

H

Hajnal VIII. 2.
Hajnalka III. 27., X. 4.
Hanga I. 24., V. 18.
Hanna V. 20.
Hedvig X. 17.
Helén X. 14.

Heléna VII. 31.
Helga X. 3.
Henriett III. 16.
Henrik I. 25., III. 16., VII. 15.
Hermina IV. 13., VIII. 3.
Hilda IX. 3., XI. 17.

Hortenzia XI. 17.
Huba VIII. 19., XII. 14.
Hubert III. 20.

Hugó IV. 1.
Hunor III. 30., IX. 10.

I

Ibla II. 5.
Ibolya IV. 30., VIII. 7., IX. 12.
Ida III. 13., IV. 13., IX. 6.
Ignác II. 1.
Ildikó III. 10., VI. 4.
Ilka IX. 21., XI. 3.
Illés VI. 20., VII. 20.
Ilma IV. 18., XI. 21.
Ilona VIII. 18.
Imelda V. 13.
Imola V. 13.
Imre XI. 5.

Ince III. 12., VII. 28.
Ingrid II. 5.
Iréen III. 17., V. 11., VI. 28., X. 20.
Iringó VI. 28.
Irma V. 3.
István VIII. 20., XII. 26.
Itala XI. 1.
Iván VI. 24.
Ivor IX. 7.
Izabella II. 26., VII. 12.
Izolda VI. 15.
Izsák V. 15.

J

Jakab V. 1., VII. 25.
Janka V. 30.
Jácint VIII. 17.
János VI. 12., VI. 26., XII. 27.
Jenő III. 6., VII. 13., XI. 18.
Jeromos IX. 30.
Johanna III. 28., V. 12., V. 30.
Jolán VI. 15., XI. 20.

Jób V. 10.
Jónás III. 29.
József III. 19.
Judit VII. 30., XII. 10.
Julianna II. 16., V. 14.
Jusztina VI. 16., IX. 26.
Jutta VII. 30.
Júlia V. 22.

K

Kamilla XII. 28.
Karin III. 24., XI. 25.
Karola I. 28., XI. 4.
Karolina II. 2.
Kata XI. 25.
Katalin XI. 25.
Kálmán X. 13.
Kármén VII. 16.

Károly I. 28., XI. 4.
Kázmér III. 4.
Kelemen XI. 23.
Kende IX. 25.
Keresztély IV. 3.
Keve VI. 20., X. 30.
Kincsó II. 1., VII. 24.
Kinga VII. 24.

Kira VIII. 3.
Kitti IV. 30.
Klaudia III. 20.
Klára VIII. 12.
Klementina XI. 23.
Klotild IV. 11., VI. 3.
Kocsárd IV. 5., V. 5.
Kolos II. 15., X. 30.
Konrád II. 18., XII. 14.

Konstantin V. 21.
Koppány III. 28.
Kornél III. 3., VII. 3., IX. 13.
Kornélia III. 3.
Kristóf III. 15., VII. 25., X. 31.
Kriszta VIII. 4.
Krisztina III. 13., VI. 22., VII. 24., VIII.
5., XI. 6.

L

Lajos VIII. 25.
Laura VI. 17.
László VI. 27., VIII. 8.
Lázár II. 23., XI. 7., XII. 17.
Lea III. 22., VI. 28.
Lehel III. 5., VIII. 2., XI. 8.
Lenke VII. 22., VIII. 18.
Leona XII. 9.
Leonárd XI. 27.
Leó IV. 11.
Levente III. 1., VI. 7., XI. 12.
Léna VII. 21.
Lénárd XI. 6.
Lili VII. 11.
Lilla II. 12., VII. 11.

Linda II. 13.
Lipót XI. 15.
Liza VII. 8.
Lídia II. 12.
Lívia II. 12., IV. 7., X. 14.
Loránd I. 15.
Lóránt VIII. 10.
Lőrinc VIII. 10., IX. 5.
Luca XII. 13.
Ludovika IX. 13.
Lujza I. 31., III. 2.
Lukács X. 18.
Lukrécia III. 15.
Lúcia XII. 13.

M

Magdolna V. 29., VII. 22.
Magor III. 2., III. 30.
Malvin X. 1.
Marcell I. 9., VIII. 14.
Marcella I. 31.
Margit VI. 10., XI. 16.
Marianna XI. 1.
Marietta V. 31.
Matild III. 14., V. 31.
Mária III. 25., VII. 22., VIII. 15.,
IX. 8., XII. 8.

Márk III. 29., IV. 25., X. 7., XII. 22.
Márkus VI. 18.
Márta VII. 29., XII. 8.
Márton XI. 11.
Máté IX. 21.
Mátyás II. 24.
Medárd VI. 8.
Melánia I. 10.
Melinda VII. 10., IX. 20., X. 29., XII. 2.
Menyhért I. 6., VIII. 22.
Mercédesz IX. 24.

Mihály IX. 29.
Miklós XII. 6.
Miksa X. 12.
Míra V. 10.

Mónika V. 4., VIII. 26., X. 16.
Mór III. 20.
Móric IX. 22.
Mózes V. 16., VIII. 28.

N

Nándor V. 27., X. 19.
Nella VII. 11.
Nemere XII. 19.
Nikoletta IX. 10.

Nimród VIII. 31.
Noémi I. 30., IV. 22.
Norbert VI. 6.
Nóra II. 21., VII. 11.

O, Ö

Olga VII. 27.
Olivér III. 5., XI. 21.
Olimpia XII. 17.
Olívia XII. 3.
Orbán V. 25.
Orsolya IV. 7., X. 21.
Oszkár II. 3., VII. 31.

Otília XII. 20.
Ottó VII. 2., IX. 22.
Ozsvát II. 19.
Ödön XI. 16.
Örkény VII. 15.
Örs VII. 14., IX. 30.
Özséb VIII. 14.

P

Panna VII. 26.
Paula I. 26.
Paulina VI. 22.
Pál I. 25., VI. 26., VI. 29.
Petra X. 2.

Péter VI. 29., VIII. 1.
Piroska I. 18.
Polixéna IX. 23.
Pongrác V. 12.
Pólíka III. 14.

R

Rajmund VII. 4.
Ráhel II. 4., X. 24.
Rebeka IX. 2.
Rege IX. 7.
Regina IX. 7.
Reményke VIII. 1.
Renáta V. 22., VII. 1., X. 6.
Rezső X. 12., XI. 7.
Réka V. 20., XI. 10.

Richárd IV. 3.
Rita V. 22., VIII. 26.
Rozália IX. 4.
Róbert VI. 7.
Róza VIII. 30.
Rózsa VIII. 30.
Rudolf IV. 17., X. 17.
Ruth VII. 9.

S, Sz

Salamon II. 8., X. 24.
Samu II. 16.
Sarolta I. 19., VII. 5.
Sámuel VIII. 21.
Sándor III. 18.
Sára I. 19., V. 19.
Sebestyén I. 20.
Simon I. 5., X. 28.
Soma VII. 3.
Stefánia XI. 28.
Szabina X. 27.

Szabolcs VI. 6., VII. 28., XI. 29.
Szende IX. 5.
Szeréna IX. 14.
Szerénke IX. 14.
Szervác V. 13.
Szidónia VI. 23., VIII. 23.
Szilamér VI. 20.
Szilárd III. 11., V. 21., X. 29.
Szilveszter XII. 31.
Szilvia XI. 3., XI. 13.
Szörény IV. 1., X. 22.

T

Taksony XI. 29.
Tamara V. 6., XII. 29.
Tamás III. 7., IX. 18., XII. 21., XII. 29.
Tas II. 23., IV. 15.
Tekla IX. 23.
Teodóra IX. 11.
Teréz III. 11., VI. 17., VII. 8., X. 15.
Tibor IV. 14., VIII. 11.

Tihamér IV. 29., VI. 30., XI. 9.
Titusz I. 4.
Tivadar IV. 20., XI. 9.
Tímea I. 20., V. 3.
Tóbiás VI. 13.
Tódor II. 7.
Töhötöm IV. 20.
Tünde V. 7., VI. 1., IX. 15.

U, Ű

Ulrik VII. 14.

Űnige XII. 5.

V

Vadony IX. 21.
Valér XII. 15.
Valéria IV. 28.
Vanda I. 26., II. 25.
Vazul VI. 14.
Vencel IX. 28.
Vera VII. 9.
Veronika I. 13.
Vid VI. 15.

Viktor XI. 2.
Viktória XII. 23.
Villő VI. 12.
Vilma IX. 19., X. 25., XII. 5.
Vilmos I. 10., V. 23., VI. 25.
Vince I. 22., IV. 5.
Viola XII. 19.
Virág I. 8., IX. 12., XI. 26.

X

Xénia VII. 31.

Z, Zs

Zakariás IX. 6.

Zalán III. 30.

Zelma I. 23.

Zengő II. 18.

Zita IV. 27., VIII. 5.

Zoárd V. 19., XII. 30.

Zoltán III. 8., VI. 23.

Zója VI. 15.

Zsanett V. 30.

Zselyke IV. 8.

Zsigmond V. 2.

Zsolna IX. 11.

Zsolt I. 27., III. 25., IV. 10., VII. 6., X.
21.

Zsombor IV. 21., XI. 8.

Zsófia V. 15., IX. 17.

Zsuzsa VIII. 11.

Zsuzsanna II. 19.

Egyházi ünnepeink 2015-ben

január 13. kedd, *a vallásszabadság ünnepe*
március 29. vasárnap, *virágvasárnap*
április 3. péntek, *nagypéntek*
április 5. vasárnap, *húsvét*
május 14. csütörtök, *áldozócsütörtök*
május 24. vasárnap, *pünkösöd*
szeptember 27. vasárnap, *ősz háláadás*
október 31. szombat, *a reformáció ünnepe*
november 15. vasárnap, *Dávid Ferenc halálának emléknapja*
november 29. vasárnap, *advent első vasárnapja*
december 25. péntek, *karácsony*

Nemzeti ünnepeink

március 15. vasárnap, *az 1848/49-es forradalom emlékűnnep*
augusztus 20. csütörtök, *az államalapító Szent István király ünnepe*
október 23. péntek, *az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékűnnep*

Húsvét időpontja (2015–2025)

2015 – április 5. (keleti szertartású egyházak:	2020 – április 12.	(ápr. 19.)
2016 – március 27.	2021 – április 4.	(máj. 2.)
2017 – április 16.	2022 – április 17.	(ápr. 24.)
2018 – április 1.	2023 – április 9.	(ápr. 16.)
2019 – április 21.	2024 – március 31.	(máj. 5.)
	2025 – április 20.	

Jelentős évfordulók 2015-ben

475 éve

- 1540-ben született **János Zsigmond**, Erdély első unitárius fejedelme.

350 éve

- 1665-ben született **Bíró Sámuel**, egyházunk első főgondnoka, erdélyi főkormányzószéki tanácsos.

220 éve

- 1795. január 15-én született **Bölöni Farkas Sándor**, a reformkor jeles erdélyi képviselője, útirajz- és naplóíró.

200 éve

- 1815. december 15-én született **Berde Mózes**, az unitárius alapítványtevők fejedelme.

170 éve

- 1845. augusztus 9-én született **Ferencz József** lelkész, tanár, író, műfordító, egyházunk 23. püspöke.
- 1845. november 17-én született **Gyergyai Árpád** orvostudományi szakíró.
- 1845. november 25-én született **id. Rédiger Géza** papköltő.

160 éve

- 1855. április 19-én született **Boros György** teológiai tanár, író, egyházunk 24. püspöke.

150 éve

- 1865. augusztus 1-jén született **Csifó Salamon** lelkész, teológiai tanár.

130 éve

- 1885. augusztus 20-án született **Ütő Lajos** lelkész, író, lapszerkesztő.
- 1885. augusztus 20-án született **Gelei József** zoológus, egyetemi tanár, főgondnok.

125 éve

- 1890. június 24-én halt meg **Kovács Dénes** lelkész, alapítványtevő.
- 1890-ben született **dr. Kauntz Józsefné Engel Ella**, a Nőszövetség külföldi kapcsolattartója, valamint „ideológusa”.

110 éve

- 1905-ben halt meg **Kovács János** igazgató, tanár, utazó, a kolozsvári *Angol Társalgó Kör* alapítója és első elnöke.

100 éve

- 1915. február 23-án született **Pap István** agrármérnök, mezőgazdasági szakíró, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.
- 1915. június 5-én halt meg **Barabás Ábel** tanár, irodalomtörténész, eszperantista, az első magyar nyelvű eszperantó nyelvkönyv szerzője, Goethe-kutató.
- 1915. augusztus 5-én született **Bodor András** történész, egyetemi tanár, a Kolozsvári Unitárius Kollégium államosítást megelőző utolsó igazgatója.
- 1915-ben alakult meg az **Unitárius Teológiai Akadémia**.
- 1915. december 28-án halt meg **Borbély Sámuel**, a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató tanára.

90 éve

- 1925. április 30-án született **Szabó Dezső** lelkész, 1956-os elítélt.
- 1925. május 15-én halt meg **Péterfi Dénes** lelkész, író, műfordító.

70 éve

- 1945. február 10-én halt meg **Gál Kelemen**, a Kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, pedagógiai, filozófiai és történeti szakíró.
- 1945. március 29-én halt meg **Ferenczi Sándor** természettudományi szakíró, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára.
- 1945. április 23-án halt meg **Fekete Lajos** lelkész, író, költő.
- 1945. szeptember 26-án halt meg **Bartók Béla** zeneszerző, zongoraművész, népzenekutató.

Egyházi esemény- és programajánló 2015-ben (időrendi sorrend)

Január

- Január 1. **Újévi püspöki fogadás**, Kolozsvár
Január 13. **A vallásszabadság ünnepe**, Torda és Kolozsvár
Január 23–25. **ODFIE – Egyházköri vezetőképző**, Firtosváralja
Január 23–25. **ODFIE – Egyházköri vezetőképző**,
Marosvásárhely
Január 24. **Együtt Isten völgyében. Évnyitó-gála**, Bágyon
Jan. 30. – febr. 1. **ODFIE – Egyházköri vezetőképző**, Tordatúr

Február

- Február 3–5. **ODFIE – Egyházköri vezetőképző**, Lókod
Február 3–5. **ODFIE – Egyházköri vezetőképző**, Nagyajta
Február 6–8. **ODFIE – Egyházköri képviselők vezetőképzője**,
Brassó
Február 13–15. **ODFIE – Egyházköri vezetőképző**, Szőkefalva
Február 14. **Gondnok-presbiteri találkozó**, Kövend –
Kolozs-Tordai Egyházkör
Február 14. **Gondnok-presbiteri találkozó**,
Homoródkarácsonyfalva – Székelyudvarhelyi
Egyházkör
Február 20–22. **XVIII. ODFIE Versmondó- és népdaléneklő-
verseny**, később meghatározandó helyszín
Február 21. **Házasságra fel! – továbbképzés és felnőttképzés**,
Székelykeresztúr
Február 21. **Gondnok-presbiteri találkozó**, Fehéregyháza
– Küküllői Egyházkör
Február 21. **Gondnok-presbiteri találkozó**, Székelykeresztúr
– Székelykeresztúri Egyházkör
Február 22. **Együtt Isten völgyében**, Aranyos mente
Február 21–23. **UNOSZ-vezetőképző**, később meghatározandó
helyszín
Február 28. **Gondnok-presbiteri találkozó**, Szováta – Marosi
Egyházkör
Február 28. **UNOSZ – Választmányi gyűlés**, Kolozsvár

Március	
Március 2.	Lelkészi értekezlet , Nagyenyed – Kolozs-Tordai Egyházkör
Március 4.	Lelkészi értekezlet , Felsőrákos – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Március 4.	Lelkészi értekezlet , Marosvásárhely (Bolyai tér) – Marosi Egyházkör
Március 5.	Lelkészi értekezlet , Homoródjánosfalva – Székelyudvarhelyi Egyházkör
Márc. 6–7. v. 20–21.	Egyetemes énekvezér-továbbképző tanfolyam , Marosvásárhely
Márc. 6–7. v. 20–21.	Keblitanácsosi műhelymunka , Sepsiszentgyörgy
Március 10.	Lelkészi értekezlet , Székelykeresztúr – Székelykeresztúri Egyházkör
Március 11.	Lelkészi értekezlet , Küküllődombó – Küküllői Egyházkör
Március 15.	Együtt egymás templomaiban , Bencéd/Kobátfalva/Székelyszentmihály
Március 15.	Huszár lovasszobor-avatás , házigazda: Bágyoni Unitárius Egyházközség
Március 20.	EKT , Kolozsvár
Március 21.	Gondnok-presbiteri találkozó Vargyas – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Március 22.	Együtt egymás templomaiban , Bencéd/Kobátfalva/Székelyszentmihály
Március 20–22.	ODFIE – Nagy közös vezetőképző , Lókod
Március 27–29.	XV. Atlantisz Harangoz Országos Versmondó Vetélkedő , JZSUK
Március 29.	Együtt egymás templomaiban , Bencéd/Kobátfalva/Székelyszentmihály
Március 29.	Együtt Isten völgyében , Aranyos mente
Április	
Április 2.	Körmöczi János Megyei Kísérleti Fizikaverseny , JZSUK
Április 8–11.	Iskolahét , BMUG, JZSUK

Április 10.	ODFIE – Tavaszi választmányi ülés, később meghatározandó helyszín
Április 10–14.	ODFIE – Mamut-körút, Erdély-szerte
Április 10–11.	ULOSZ – Tavaszi munkaértekezlet, később meghatározandó helyszín
Április 10–11.	UNOSZ – Választmányi gyűlés, Marosvásárhely–Kövesdomb
Április 10–12.	Ökumenikus VEN olimpiász, Szatmárnémeti
Április 17.	Nem vagyok egyedül – konferencia a hivatás-szegtésről, Kolozsvár
Április 19.	Leány-egyházközségi nap, Kóhalom–Állomás, Szászhomoród
Április 25.	Szívtől szívig – házasságápolás, Székelyderzs
Április 26.	Együtt Isten völgyében, később meghatározandó helyszín
Április 18.	UNOSZ – Köri közgyűlés, Sepsikőröspatak – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Április 24–26.	ODFIE – Szakirányú vezetőképző, Kolozsvár
Április 24.	Nagykorúsitási ünnepély, JZSUK
Április 25.	UNOSZ – Köri közgyűlés, Székelykeresztúr – Székelykeresztúri Egyházkör
Április 26.	Együtt Isten völgyében, Aranyos mente

Május

Május 5–6.	Lelkészi értekezlet, Budapest – Magyarországi Egyházkerület, Kolozs-Tordai és Marosi Egyházkör
Május 6.	Lelkészi értekezlet, Datk – Küküllői Egyházkör és Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Május 7.	Lelkészi értekezlet, Székelykeresztúr – Székelykeresztúri és Székelyudvarhelyi Egyházkör
Május 7–10.	Apáczai Csere János Nemzetközi Magyar Nyelv és Irodalom Tantárgyverseny, JZSUK
Május 8–9.	Vadrózsák hagyományörző tevékenység, BMUG
Május 9.	Egyházköri közgyűlés, Nyárádgalfalva – Marosi Egyházkör

Május 9.	UNOSZ – Köri közgyűlés , Désfalva – Küküllői Egyházkör
Május 14.	Elküldelek – missziós nap (Áldozócsütörtök), Sepsiszentgyörgy
Május 16.	Egyházköri közgyűlés , Déva – Kolozs-Tordai Egyházkör
Május 16.	Egyházköri közgyűlés , Magyarsáros – Küküllői Egyházkör
Május 16.	Egyházköri közgyűlés , Kede – Székelykeresztúri Egyházkör
Május 16.	Egyházköri közgyűlés , Homoródszentpál – Székelyudvarhelyi Egyházkör
Május 16.	Egyházköri közgyűlés , Nagyajta – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Május 16.	V. Maturandusz Udvari Bál , JZSUK
Május 16.	UNOSZ – Köri közgyűlés , később meghatározandó helyszín – Marosi Egyházkör
Május 17.	A hitem segített nekem – lelki nap , Székelykeresztúr
Május 23.	UNOSZ – Köri közgyűlés , Kolozs – Kolozs-Tordai Egyházkör
Május 28.	Ballagás , BMUG
Május 30.	Ballagás , JZSUK
Május–június	Hagyományos Vallástáborok (III–VIII. osztályok), JZSUK
Május (?)	UNOSZ – Köri közgyűlés , Oklánd – Székelyudvarhelyi Egyházkör
Május (?)	Szabédi László emlékünnepe , Szabéd

Június

Június 3–7.	Nyitott kapuk a kolozsvári unitáriusoknál , Kolozsvár
Június 6.	Összevont egyházköri énekvezér-továbbképző , Homoródszentpéter
Június 6–7.	Tanévzáró , Unitárius Óvoda (JZSUK), Torockó
Június 12–13.	Marosi egyházköri kátéverseny , Jobbágyfalva
Június 13.	Elküldelek – missziós nap (Unitárius Közlöny a városokban), Székelyudvarhely

- Június 18. **Tanévzáró, JZSUK**
 Június 19. **EKT, Kolozsvár**
 Június 19. **Tanévzáró, BMUG**
 Június 22–26. **Szindi Óvodás Tábor, JZSUK**
 Június 22–28. **SegédKezek önkéntes kalákatábor, Gondviselés**
 Segélyszervezet–ODFIE, később meghatározandó helyszín
 Június 28. **200 éves a székelyderzsi határkerülés, házigazda: a Székelyderzsi Unitárius Egyházközség**
 Június 28. **Szabadtéri istentisztelet és szeretetvendégség, házigazda: Miskolci Unitárius Egyházközség**
 Jún. 30. – júl. 5. **Gyermektábor, 9–11 éveseknek, Várfalva**

Július

- Július 1–4. **Belső utakon – zarándoklat világi vezetőknek, Marosvásárhely–Torockó–Kolozsvár–Füzesgyarmat–Budapest**
 Július 2–3. **ULOSZ-konferencia, Kolozsvár**
 Július 3–4. **Főtanács, Kolozsvár**
 Július 4. **Vadas-találkozó – Vadas-tető, házigazda: Árkosi Unitárius Egyházközség**
 Július 6–12. **Gyermektábor, 12–14 éveseknek, Várfalva**
 Július 8. **ODFIE – Nyári választmányi ülés, később meghatározandó helyszín**
 Július 10–12. **XXXIX. Erdélyi Unitárius Ifjúsági Konferencia, később meghatározandó helyszín**
 Július 10–11. **Kükölli egyházköri találkozó, Magyarsáros**
 Július 11/12. **A Balázs Ferenc Szeretetotthon avatóünnepsége, Mészkő**
 Július 12. **Alföldi Unitárius Búcsú – Füzesgyarmat**
 Július 13–19. **Konfirmandusok mozgótábora**
 Július 25. **Oltmenti Unitárius Találkozó – Olt völgye, Tepe pataka, házigazda: Ürmösi Unitárius Egyházközség**
 Júl. 26 – aug. 8. **XI. Bicatúrás Expedíció, JZSUK, Bukovina**
 Júl. 27. – aug. 2. **„Via Unitariana” Gyalogló Tábor**

Augusztus

- Augusztus 6–9. **XIX. ODFIE Színjátszó találkozó**, később meghatározandó helyszín
- Augusztus 8. **Szejkefürdői Unitárius Találkozó**, házigazda: Székelyudvarhelyi 1-es számú Unitárius Egyházközség
- Augusztus 15. **Tordai-hasadéki Unitárius Találkozó** – Tordai-hasadék Magyarpeterd felőli bejárata, házigazda: Kolozs-Tordai Egyházkör
- Augusztus 21–22. **Családos tábor**, Énlaka
- Augusztus 22/23. **A 2005. évi udvarhelyszéki árvíz évfordulós rendezvénye**, Kobátfalva
- Augusztus 23. **A hitem segített nekem – lelki nap**, Énlaka
- Augusztus 28. **UNOSZ – Választmányi gyűlés**, Dicsőszentmárton
- Augusztus 28–29. **UNOSZ-konferencia és közgyűlés**, Dicsőszentmárton
- Augusztus vége **Hidegaszói találkozó** – Hidegaszó. A bencédi, kobátfalvi és székelyszentmihályi egyházközségek találkozója

Szeptember

- Szeptember 4–5. **Lelkészcsaládok találkozója**, később meghatározandó helyszín
- Szeptember 5. **Összevont egyházköri énekvezér-továbbképző**, Torda
- Szeptember 5. **IV. Debreceni Székely Nap**, házigazda: Debreceni Unitárius Egyházközség
- Szeptember 14. **Tanévnyitó**, BMUG
- Szeptember 15. **Tanévnyitó**, JZSUK
- Szeptember 18–20. **Az ODFIE 2015. évi küldöttgyűlése**, később meghatározandó helyszín
- Szeptember 20. **Közösségi és ifjúsági ház avatóünnepsége**, Sepsiszentgyörgy
- Szeptember 27. **A templom építésének 220. évfordulója, falunap**, Felsőrákos
- Szeptember 27. **Együtt Isten völgyében**, Aranyos mente

Szeptember 29.

Marosi egyházköri találkozó, házigazda:
Szentgerice

Október

Október 2.

EKT, Kolozsvár

Október 10.

**Háromszék-Felsőfehéri Konfirmandus
Találkozó, Barót**

Október 10.

A család napja, Árkos

Október 24.

**Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör Köri
Kórustalálkozója, Árkos**

Október 25.

Együtt Isten völgyében, Kercsed

Október 31.

A reformáció napja, Székelyudvarhely

Október (?)

**UNOSZ-vezetőképző, később meghatározandó
helyszín**

November

November 4.

**Lelkészi értekezlet, Magyarzsákod – Marosi
Egyházkör**

November 4.

**Lelkészi értekezlet, Ádámos – Küküllői
Egyházkör**

November 5.

**Lelkészi értekezlet, Szentegyháza –
Székelyudvarhelyi Egyházkör**

November 7.

**Dávid Ferenc-emlékzarándoklat (MUE–
ODFIE), Déva**

November 8.

ODFIE – Őszi választmányi ülés, Kolozsvár

November 9.

**Lelkészi értekezlet, Torockószentgyörgy –
Kolozs-Tordai Egyházkör**

November 10.

**Lelkészi értekezlet, Székelykeresztúr –
Székelykeresztúri Egyházkör**

November 11.

**Lelkészi értekezlet, Bölön –
Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör**

November 20.

**Székelyudvarhelyi Egyházkör VI. VEN
vetélkedője, Székelyudvarhely**

November 21.

UNOSZ – Választmányi gyűlés, Medgyes

November 22.

Együtt Isten völgyében, Aranyos mente

December

December 4.	EKT, Kolozsvár
December 13.	Együtt Isten völgyében, Aranyos mente
December 15.	Berde Mózes születésének 200. évfordulója, BMUG
December	Adventi imaesték

Egyetemes lelkeszi értekezlet: Később meghatározandó időpont és helyszín

JANUÁR

Dicsőséges Isten, szerető mennyei Atyánk!

Szívemben örömmel, jósággal és megnyugvással szólítlak meg, hogy elmondjam Neked: amikor összekulcsolt kézzel fejet hajtunk Előtted, zsoltárt énekelünk, imádságunkat mormoljuk, vagy az evangélium szavaitól erősödve hitet, bizalmat, hálát, örömet, nyugalmat és köszönetet árasztunk magunkból. Ezek az érzések töltik ki a Veled való együttlétnünk pillanatait a templomban, és újulnak fel az otthoni imádások idején is.

Hiszünk és bízunk Benned, hiszen életünk minden percében tapasztaljuk, hogy amit Veled megosztunk, amivel Hozzád járulunk, meghallgatásra talál. A Veled töltött percek, órák, napok gazdag áldásként hullnak vissza életünkre. Vizsgáljuk akár fiatalságunkat, életünk középkorát vagy alkonyát; vizsgáljuk életünket örömben vagy a legnagyobb sötétségben és a legnehezebb pillanatokban; minden helyzetben és időben azt tapasztaljuk, hogy a Te jóságod, szereteted, örömed, megnyugvást adó békességed sokszoros erővel és sokféle formában árad ki életünkre, és takarja be a mi egészségünket.

Ilyen életvizsgálat után szívemben hálaadással fordulok Hozzád, és köszönöm meg, hogy odafigyelsz életünkre, számon tartod lépéseinket, gondolatainkat és hajunk minden szálát. Kérlek, áldásod maradjon velem, velünk egész esztendőben.

Ámen.

Újévi mosakodás

A régiek úgy tartották, hogy aki újév kora reggelén megmosakszik a kútnál, egész évben egészséges, friss marad. Napjainkban, amikor életünket civilizációs betegségek sora terheli (allergia, túlsúly, kedélybetegség, szorongás, fóbia, szív és érrendszeri panaszok), ez a régi hagyomány időszerű üzenetet kínál az unitárius ember számára! Az elődök ezen egyszerű, de mégis rituális, ősi újév-kezdő mosakodásának hiedelme üzeni, hogy minden új kezdetkor meg kell tisztítani a lélek tükrét, az arcot és a szemet, és fel kell éleszteni az álmos tekintetet a kút kristálytisztá vizével! Amennyiben így kezdjük el az évet, ez a szertartásos cselekvésünk ezen esztendőben egészséget és éberséget idéz a Teremtőtől ajándékba kapott életünkre.

Hagyománytisztelő elődeink újév reggelén azonban nem csak egy, de két kút vizéhez is elsiettek, két kút vizéből is merítettek: miután a saját udvarukon ásott kútnak tiszta vizével hintették be orcájukat, az újévi istentiszteletre szólító harangszó hallatán elindultak az élő vizet kínáló kúthoz is, a falu-kútjához, amelynek a vízérig lenyúló alapját a lelki szomjúságból fakadó közös akarat ásta, és fedeles-kerekes kávját az Isten és emberszeretet emelte a templomhoz.

Képzeljük magunk elé először a kút mellett mosakodásra formált kézpárt. Figyeljük csak meg, merülünk el egy kicsit a saját, szorosan egymásmellé zárt kettős-tenyerünk látványában, amelybe jó hideg, friss vizet merítünk és belemosakodunk az új reggelbe, az új napba, mely felragyogott. Aztán gondoljunk a templomra, ahol az ember imádságra kulcsolódó kézpárral imádságos érzéseket mereget, mosdatgatja lelkét, és készül a Teremtő, Gondviselő Istennel való találkozásra. Nincs különbség e két önkifejeződés között! Míg az egyik mozdulat az egészségre, a másik teljességre, a Tökéletes iránti éberségre szólít bennünket.

Nem is olyan rég, egy emberöltővel ezelőtt még sok minden kellett a mosakodáshoz: mosdótál, tálas, szappantartó, kancsó, tükör, kender- és gyolcstörülköző, dézsa... – mára már nem sok maradt belőle. A civilizáció egyik legnagyobb vívmánya, a fürdőszoba, az új felszereléseivel kiváltotta ezeket a régi kellékeket, és ezzel együtt a tisztálkodással járó

szertartásos gondolatokat is feledtette... Ugyanez érvényes a templomos élményre is. A templomos hitéletünk megigazulást követelő rendjét is felváltotta valami más, a mindent elárasztó és egyénre szabott áru: a neo-vallásközösségek alkalmi, a belépődíjas mesterkurzusok, az ezotéria gyógyító és sikerteóriáit rejtő könyvei, az eufórikus koncertek és a hamis „flow-élmény” kínáló szórakozások, semmittevések...

Jó lenne visszatérni a tiszta forrásokhoz...

A szilveszteri kikapcsolódás és szórakozás után igyekezzünk a kutakhoz! Jó betartani, feleleveníteni a régi hagyományt, életmegtartó szokást. Amennyiben házunk táján rendelkezünk saját kúttal, merítsünk annak vizéből, és mossuk meg orcánkat... egészségünkre.

Ezen otthoni, háztáji-rítus után menjünk el unitárius hitünk kútfőjéhez, a templomhoz is, ahol a kút peremén maga Jézus vár, és élő vízzel, tanításokkal kínál bennünket... éberségünkre.

Istennek bőséges forrásánál állunk 2015 első napjaiban. Ilyenkor jó megmosakodni a templomok csöndjében, és érezni, ahogyan lelkünk az újévi fogadalomtételekben tisztálkodik, szépítkezik, és ezáltal mintegy újjászületik az új esztendő időkereteinek új lehetőségeiben. Az Istenben bízó ember lelkében ilyenkor kúttisztítást végez. A belső erőforrásainak nyomába eredő ember kitakarítja lelkéből az elmúlt esztendő fojtó hordalékait, és addig tisztítgatja saját életének leiszapolt erecskéit, mígnem előtörnek teremtettségének kristálytisza bugyrai, melynek szintiszta tükrében megláthatja istengyermeki arcát. A költő szavaival élve:

„Ott lenn, a víz alatt

Egy másik, mélyebb ég;

S hogy kisímult a tükör:

Ezernyi csillag ég,

Ragyogj, ragyogj,

Té vízalatti ég!” (Reményik Sándor: Csillag a víz alatt)

A forrásnál megszólal a belső biztatás, a víz alatti csillag: Légy megújuló legszebb emberi érzéseidben: a hitedben, a reménységedben és a szeretettedben! – súgja életünk kútjának mélyéről maga a Teremtő.

Mosakodás után jólesik a törülközés! Amikor az újévi mosakodás- és istentisztelet-élményének vízcseppjei gyöngyöznek lelkünkön és arcunkon, törülközzünk meg hitvestársunk mosolyában, gyermekeink közelében, szüleink bátorító tekintetében és a barátok szoros kézfogásában.

Kezdjük így az új évet, a kútnál, a templomban!

Jövendő év elé

Napok peregnek feltarthatatlanul,
Mint tarka-barka film a vásznon;
És minden óra változást hoz.

A képek jönnek mennek s néha
szeretnék álmodó szivemmel
Hozzátapadni egy-egy kedves archoz,
Szeretnék szólni: „Elég volt, megállj!

Kifáradtam a rohanásban,
Mely szétszakít ezer darabra,
Hogy sohse legyek magamé.
Állj meg, röpkén iramló élet,
Ne adj új hitet, új reményt,
Új arcokat ne nyújts nekem,
Pihenni hagyj, – más semmi sem kell.

Van drága kincsem, amit őrzök,
Boldog napokból édes emlék,
Régi arcok a szivemen,
Mik álommá foszoltak immár
És többé el nem veszthetem.
Hozzájuk nőttem mindörökre.
Csak idegenül csengenének
Az új dalok: és fel zavarnák
Meghitt szentélyem szent nyugalját.”

Jó volna megállítani
A gyors időt, hogy ne rohanjon.
Szobánkban lámpát gyűjtanánk
S míg szelíden lobog a láng,
Örülnénk egymás szép szavának
Mindörökkéig, boldogan.

Ah nem lehet. Sorsunk szikár
Kezével int: oszolni kell.
Ellobban szép Szilveszter este
S idegfárasztó lüktetéssel
Megindulunk. Hajnal dereng
S új év kereng új hajnalon.

Ismerkedés a faluval

A fiatal pap tél derekán köszöntött be. Ilyenkor nehéz dolog a hívekkel ismerkedni. Erdőn, mezőn, utcákon marós szelek száguldoznak és otthonukba szorítják az embereket. A templomot is gyéren járkák, és azok is, akik járkák, nem sokadoznak, paroláznak a cinteremben. A pap a dombon ülő parókia ablakából elnézte a füstölgő kéményeket. Persze, a házakba kellene bekopogtatni: ott lehetne igazában megismerkedni a hívekkel. Csakhogy a pap félt a gonosz kutyáktól, a hirtelen terített asztaloktól. Nyomasztó, idegen volt számára a falu. Csoda-e? Városi gyerek volt, most meg éppen külső akadémiáról, fényes, zajos városokból potytyant ide.

Nemsokára mégis akadt egy bizalmas jó embere. Kaló Dani, a becsületes harangozó. A Vén Kaló naponkint megjelent a parókiaán; söpörgött, vizet hozott, fát vágott, híreket mondott és jó tanácsokat osztogatott.

A papnak nagyon tetszettek a vén Kaló okos beszédei. Legelső és legfontosabb tanácsa így hangzott: – Az özvegy papné házát pedig kerülje tiszteletes uram, mert ha odakap, bizonyosan hírbe hozzák Annuska kisasszonnyal. Isten tudja, még házasság is lehetne a dologból: a leány szemrevaló, mézes-mázos... Ez a házasság pedig nagy ártalmára volna a tiszteletes úrnak, mert az özvegy papnéékat nem állhatják az idevaló népek. Zsugoriak, haszonlesők, nem pártolják a magamfajta szegény embert...

A papnak nagyon tetszett az olyan tanács, amely a házasság ellen szólt. Megházasodni? Elérkezik – ha ugyan nem lehet végképpen elkerülni.

– De hol fogok kosztolni, Kaló bácsi? – vetette föl a fogas kérdést.

– Az özvegy papnéék azért hadd főzzenek, én naponkint elhozom az edelt. Ráérek a dolgomtól.

A vén Kaló tehát szorgalmasan hordotta az ebédet és vacsorát. No, szívesen tette, mert a fiatal pap kevésétkű, válogatós ember volt: hívva élt a vén Kaló a maradékon.

Csakhamar újabb nehéz feladat szakadt az ifjú tiszteletes nyakába. A kepe-gabona eladása.

Hiszen a dolog könnyen mehetett volna, mert a vidék szegényei üres zsákjaikkal házhoz jöttek a gabonáért, de az volt a baj, hogy az egyik kupával, a másik literrel, a harmadik pedig kilóval akart méretni; az egyik Szentgyörgy napjára, a másik Kisasszonynapjára halasztotta a fizetést. Ki hallott ilyesmikről az akadémiákon?

Szerencsére ott volt a vén Kaló: ő értette a kupával is, literrel is, kilóval. Egyáltalán nagyon értett a gabonához.

Ha például egy-egy hombárból jóval kevesebb jött ki, mint amennyi a cséplési jegyzékben állott, tüzetesen meg tudta magyarázni a papnak, hogy a száradás mennyi apadást szokott okozni a búzában és mennyit a kukoricában. Meg kell adni, hogy tekintélyes apadások voltak...

A gabonás kulcsa természetesen a vén Kalónál állott.

– Akié a gond, azé a kulcs! – világosította fel a papot.

– Igaz! – gondolta meg a fiatal pap. – Akié a gond, azé a kulcs. Elévette szép könyveit s naphosszat elgörnyedezett mellettük.

A gondok azért néha ugyancsak megrohanták. Megállott szobája ablakában s elnézte a völgy hosszában füstölgő kéményeket.

Rejtély számára ez a falu, sok ismeretlen figurával. Ám a rejtélyt előbb-utóbb mégiscsak meg kell oldania. Elszorult szíve, ha a jövőre gondolt. Maga is tudta nagy gyámoltalanságát. Egy este különösen elfogták a kétségek. Nem tudott elaludni, kínosan forgolódott, verejtékezett ágyában.

Egyszerre különös hang ütötte meg fülét. Mintha valahol csúszttak volna valamit, s mintha a csúsztatott tárgy végül nagyot suppanat volna. Megint csúsztatás, megint suppanás szabálytalan időközökben...

Fölkelt, hallgatózott. Az udvar felől jöttek a hangok. Dobogó szívvel lépett az ablakhoz. Holdvilág volt, amely a hótakarón megkétszereződött. Tisztán látszottak a tárgyak. A nagy ölfarakáson, melyet a hívek hordtak össze papbérbe, egy ember állott s egymás után eregette át a hasábfákat a kerítésen. Az útszélen gyalogszeres szánkó...

Nyilvánvaló lopás! A pap nagyon felháborodott a gázságon, de mit tegyen ellene? Fölszakítsa az ablakot s tolvajt kiáltson? Egyszer hátratántorodott az elképedéstől. A tolvajt megismerte: a vén Kaló volt, a harangozó... Nagy nyugalommal működött a farakás tetején; még válogatott is a fa javában, szépjében.

Hirtelen odalett a pap bátorsága. Mit tegyen? Kaló ellen mégsem lehet nyíltan föllépni. Bizalmas embert minden átmenet nélkül tolvajságon kapni? A legkínosabb ügy... El kell riasztani az ölfa-rakásról, de inkább valami csellel.

Lámpát gyújtott s az ajtót a két szoba között kinyitotta, majd hatalmasan bevágta. Kisvártatva megint kinyitotta, megint bevágta... Visszahúzódt az ablakhoz s nézte a hatást. A vén Kaló akkor ereszkedett le nagy sebbel-lobbal a kerítésen. Fürgén, mint valami húszéves fickó, kapta üres szánkája rúdját s elinalt a völgy felé...

Most aztán mi történjék a fával, amit a vén Kaló az útra hányt?

A pap felöltözött, kifújta a lámpát s lement az útra szemlélődni.

Egy gondolata támadt: a fahasábokat a színbe fogja hordani. Ott majd meglátja a vén Kaló s pirulva állapítja meg, hogy mégsem olyan könnyű dolog a papot meglopni.

Azt tette: a fát a színbe hordta. Munka végén szobájába tért s a beszűrődő holdfénynél fel s alá kezdett sétálni. Hát ilyen becstelen fráter ez a Kaló!

Hirtelen a gabonás kulcsa jutott eszébe, a feltűnő nagy apadások a búzában, kukoricában...

Homlokát az ablak hideg üvegéhez szorította és kinézett a holdvilágos tájra. Olyan elhagyottnak érezte magát! Persze, ha egy életrevaló, szemes, gondos feleség állana az oldalán... Annuska, az özvegy papné leánya. Az milyen bátor, csengő hangon énekel a templomban! A hívek utána eveznek az éneklésben. Annuskát aligha lopnák meg olyan könnyűszerrel. De aztán elhessegette magától a házasság gondolatát. Annak is megvannak a maga tüskéi. A vén Kaló segítségével szépen teltek a napok: milyen kár, hogy ekkorát kellett csalódnia! De csakugyan olyan nagy bűnt követett el az öreg? Tűnődött, tanakodott a fiatal pap a maga csöndességében.

Akire erősen gondolnak, az megjelenik. Íme, a vén Kaló is megint feltűnt az úton az üres szánkóval. Minden mozdulatát ki lehetett venni. Lappangva, vizsgálódva jött s megállott az ölfa-rakás irányában. Megrökönyödve nézett maga elé. Hova lett a fa, amit lehányt az ölrakásról? Közelebb lépett, csak a forgács, törmelék maradt az úton.

Lehajolt, nyomokat keresett. Nehéz dolog vert úton nyomot találni. Fölfelé indult, kétrét hajolva vizsgálódott. Fölegyenesegett, a távolba fűlt. Megfordult s az ellenkező irányban, a völgy felé kereste a nyomot.

Hova tűnt el a fa? Visszament az ölfa-rakás közelébe; nézelődött, nyújtogatta a nyakát erre, arra. Mit gondolt végül?

Szánkája után nyúlt s elindult le a völgyön, hazafelé. Csöndesen, megörnyedve mendegélt, mint az élet bajaitól elcsigázott, becsületes, öreg keresztény...

Mi tagadás, a fiatal papnak nagyon megesett a szíve rajta. Békülékeny lélekkel feküdt le. Nem, egyáltalán nem fog a vén Kalónak szemrehányást tenni. Majd az öreg fölfedezi a fát a színben s magától is levonja a tanulságot. Talán maga fogja bevallani bűnét. Így elmélkedett a fiatal pap a jó meleg takaró alatt.

Reggel még megbocsátóbb hangulatban ébredt föl. Ja, a szükség, nyomorúság!... Persze, szebb volna, ha kérne az öreg, de – úgy látszik – röstell a kérést. Vannak ilyen természetű emberek.

Bús, törődött arccal állított be aznap reggel az öreg harangozó. A pap nézte és hunyorított magában. Úgy látszik: máris fölfedezte a fát a színben. Megdobogott a pap szíve. Ma fog elkövetkezni életének egyik legnevezetesebb élménye: egy bűnbánó embernek töredelmes vallomása. Meg akarta könnyíteni a lélek terhének lehullását, nyomba akarta állítani a bűnbánó öregot.

– Úgy vettem észre, Kaló bácsi, hogy a szín nincs bezárva. Magánál van a kulcs?

– Minek a színt bezárni? Semmi sincs benne! – felelte mogorván a vén gondviselő.

Hm, hát mégsem járt a színben. Más oldalon tapogatódzott a pap.

– Miért olyan rosszkedvű, Kaló bácsi? Beteg talán?

A vén Kalónak jól esett a részvét. Leült a kemence mellé, fejét a két kezébe fogta s nagy megindulással nézett a papra.

– Tiszteletes úr, egy szívreható prédikációt kellene mondani. Egy nagy gonoszság ellen kellene prédikálni.

A pap kellemes szédülést érzett. Most, most jön a bűnös töredelmes gyónása.

– Szívesen prédikálok, Kaló bácsi. Miféle gonoszság ellen?

– A tolvajság ellen. A lopók, ragadozók ellen...

– Miről jut eszébe ez a tárgy, Kaló bácsi? – egyengette a pap a vallo-más útját.

– Arról, hogy tolvajlások történnek a faluban. Gyászos dolog ez, ins-tálom. Szégyen, gyalázat a falura. Pellengérre kell állítani a bűnöst... porba kell sújtani...!

– De hátha a bűnös megbánást mutat?

– Éppen azért kell a prédikáció, hogy ne legyen lelki nyugalma. Rá kell ijeszteni a gazemberre, hadd eméssze magát...

– Én a megbocsátás mellett vagyok, Kaló bácsi!

– Nem vagyok én – csattant fel a vén Kaló. – Hogy én megbocsássak a tolvaj gazembernek? Soha! Száradjon le a keze, amivel meglopott.

A pap kezdte nem érteni a dolgot.

– Hogy-hogy, öreg? Magát lopták meg?

– Engem hát! Az én fámat lopták el az éjszaka. Micsoda gazság, kép-zelje csak. Egy helyről nagy ügyvel-bajjal egy kis tüzelőfát igazítottam magamnak s mire hazaszállíthattam volna, az utolsó szálíg ellopták. S honnan lopták el? Nem az erdőről, nem valami eldugott helyről, hanem az országútról... Ilyen hitvány emberek laknak ebben a faluban. Megbo-csátani? Száradjon le a két keze a gaz tolvajnak.

A fiatal pap fölakadt szemmel nézett a harangozóra. Nem tudott szó-lani. Az ablakhoz támol ygott, az ajkát harapdálta. Ez aztán szép bűnbá-nat...!

A szeme megkönnyesedett. A kémények füstjei mint óriási kérdőjelek emelkedtek a házak fölé... Lent a völgyben, hólepte fák között, mintha egy háznak fölszálló füstje rózsaszínű köddé változott volna... Az Annuskáék házatája...

Tudtad-e, hogy...

...220 éve, január 15-én született **Bölöni Farkas Sándor** utazó, író, Gothe-fordító, az első magyar hitelszövetkezet (Gondviselő Társaság, 1825) létrehozója és a Kolozsvári Casinó egyik megalapítója?

...Bölöni volt az első erdélyi unitárius, aki 1831-ben beutazta az Egyesült Államokat és Kanadát?

...1834-ben *Utazás Észak-Amerikában* címmel kiadott útinaplója bestsellerré vált? Következő évben újabb kiadást ért meg. A bécsi cenzúra azonban betiltotta. Száz év után jelenhetett meg újra nyomtatásban.

...az erdélyi unitáriusok 1831-ben kerültek először hivatalosan kapcsolatba amerikai hittestvéreikkel? Henry Ware, az Amerikai Unitárius Társulat titkára Bölöni közvetítésével, levél útján kezdeményezte a kapcsolat felvételét az erdélyi unitáriusokkal.

...a tényleges kapcsolatfelvételt 37 évig kellett várni? 1868 után azonban a két közösség közötti kapcsolat megélénkült a rendszeres levélváltás, majd a személyes találkozások révén.

...az amerikai unitáriusok hathatós anyagi támogatással járultak hozzá a budapesti unitárius templom építési költségeihez?

...1909. február 16-án kelt levelében William Howard Taft, az Amerikai Egyesült Államok 27. elnöke udvariasan megköszönte Ferencz József püspöknek, hogy elnökké választása alkalmából gratulált?

FEBRUÁR

Igaz és hűséges Istenem!

Meghallgatásra vágyva állok színed elé és veszem ajkamra fenséges neved. Imádságomban Feléd nyújtom kezem, de a szavakon keresztül Hozzád nyújtózik lelkem is. Megálltam, hogy számba vegyem tetteimet, és amint saját gyarló voltomon elmélkedem, a magam gyengeségei által meglátom a Te hatalmas erődöt. Azt, hogy miként vagy jelen az életemben, és szembesülök azzal, hogy amikor nem érzékellek magam mellett, voltaképpen a tenyereden hordozod életem.

Igazságod és hűséged teszi lehetővé, hogy őszinte legyek, hogy minden kertelés nélkül elmerjem mondani Neked legmeghittebb titkaimat is. Igazságod és hűséged teszi lehetővé, hogy bizalommal szólítsalak meg. Igazságod és hűséged teszi lehetővé, hogy meghalljam, amit a bennem levő, élő lelkiismeret által üzensz.

Ahogy egykor Dávid állt meg színed előtt és vétkeiről vallomást téve a Te bocsánatodért esedezett, úgy hajlok meg én is Előtted, és bánkódva kérlek: *Most azért bocsásd meg, Uram, a te szolgád bűnét, mert igen esztelenül cselekedtem!* (2Sám 24,10b)

Kérlek, ismertesd meg velem a jó utat, taníts akaratom teljesítésére, és vezess mindig az egyenes úton, hogy az imádságos számvetések alkalmával Jób szavaival bátran mondhasam: *„egyetlen napomért sem bánt a lelkiismeret”*. (Jób 27,6)
Ámen.

DIMÉNY JÓZSEF

Az igazi öröm

Örüljetek az Úrban mindenkor, ismét mondom, örüljetek...” (Fil 4,4–5)

Nagyszüleim mesélték, hogy a háború utáni években olyan nagy szegénység volt, hogy zabkását ettek és árpapuliszkát. A karácsonyfára csak dió és alma került, az ajándékok is szerények voltak, mégis volt öröm és boldog családi együttlét. Mennyit változott a világ 60–70 év alatt! Gyermekeim már nem tudják, mit jelent éhezni, hiszen minden sarkon találunk egy élelmiszerboltot. Nem nagyon szoktak fájni sem, mert néhány gombnyomással nyári forróságot tudunk varázsolni a fagyos télben is. Szekrényeik tele vannak ruhákkal, polcaik könyvekkel és csecsebecsékkel. Igyekszünk sok mindent megadni nekik, és ezeknek a dolgoknak ideig-óráig nagyon tudnak örülni. Néha azt hiszik, hogy az öröm is egy olyan árucikk, amit boltban lehet megvenni, és annál értékesebb, minél újabb, egyedibb. Pedig az öröm soha nem pénzkérdés. Nem könnyű megértetni velük, hogy az öröm nem attól függ, hogy mit eszünk, mit kenünk magunkra, mi van rajtunk, vagy hol töltjük el a szabadidőnket. Ezen dolgok sokkal inkább a jó közérzetünk, a pillanatnyi vagy a hosszabb ideig tartó boldogságérzetünk kellékei.

Az öröm nem a birtoklásban, hanem a létezésben rejlik. Az igazi örömet nem az oly biztonságosnak tűnő változatlanóság, hanem a változás adja. És jó, ha rájövünk arra is, hogy az öröm nem a tudásban, hanem a tanulásban van. És nemcsak abban van, ha kapunk valamit, hanem abban is, ha adni tudunk.

A prédikátor könyvében olvashatjuk a biztatást: „Azért edd csak örömmel kenyered” és „élvezd az életet.” (Préd 9,7,9) A mindennapok számtalan tennivalói között gyakran elfeledkezünk erről, pedig fontos üzenete van ennek a bibliai versnek. Hiszen kulcskérdés, hogy az életünket örömmel éljük-e, és ez az öröm ott van-e a munkánkban, kapcsolatainkban, az otthonunkban és mindenhol, ahol csak megfordulunk.

Gyakran tapasztaljuk, hogy a magyar ember pesszimista. Ez talán abból ered, hogy a történelem folyamán sok veszteségben volt részünk. De mégis itt vagyunk, megmaradtunk! Nem a bánat tart meg bennünket,

amely a veszteségeinkből és vereségeinkből származik, hanem az öröm, mely sikereinkből táplálkozik.

Az öröm ellentétpárja a bánat. Milyen sokatmondó a kifejezés: bánatot okoztam. Ebben a megfogalmazásban a bánat forrásai mi, emberek vagyunk. Azért vagyunk bánatosak, azért van okunk a szomorkodásra, mert valaki tett annak érdekében, hogy nekünk rossz legyen. Testi fájdalmat bárki okozhat nekünk. Lelki fájdalmat azonban csak akkor, ha hagyjuk. Vajon ellen tudunk-e állni, ki tudunk-e térni előle? Kemény küzdelem fölé nőni az ellenünk irányuló rossz szándéknak.

Az örömet szerezni szoktuk. Bár a régi magyar nyelvben mind az örömet, mind a bánatot okozták, a mai választékos nyelvhasználatban kialakult bizonyos fokú megoszlás: a bánatot okozzuk, az örömet azonban szerezzük. Azaz gondoskodás, utánajárás, munka, fáradság által létrehozuk. Az öröm megszerzéséért tehát szintén dolgozni kell.

Unitárius falvainkban is szép hagyománya van a farsang időszakában való találkozásoknak. A rokonok, falustársak eljárnak egymáshoz, elbeszélgetnek arról, amire talán egy egész év alatt nem volt alkalom. Sok gyülekezetben ilyenkor indulnak be a nőszövetségek is, hogy húsvétig heti rendszerességgel találkozzanak. De a bálozásnak, szindarabos estéknek is legjobb ideje van, s ilyenkor az emberek még arra is ráveszik magukat, hogy a szomszéd falvakba, közösségekbe is eljussanak ünnepelni, találkozni. Annak érdekében, hogy az örömteli egymásra találás megtörténhessen, tenni kell: otthonról felszedelőzködni és elindulni, az ajtónkon kopogtatót bebocsátani, a közösség életébe bekapcsolódni, kilépni megszokott életünk medréből, mert valami hiányzik – erőfeszítést tenni, létezni. S ha a készülődés, úton levés és találkozás érzésének magunkat átadjuk, örömet szerzünk: magunknak, mert tartalmasabb lesz az életünk; másoknak, mert többé teszi őket a velünk való találkozás.

De nemcsak a fentiekben lehet rátalálni az öröm forrására. Rabindranath Tagore így fogalmaz: „Elaludtam s azt álmodtam, hogy az élet öröm. Felébredtem, és azt láttam, hogy az élet kötelesség. Dolgoztam, s azt láttam, hogy a kötelesség öröm.” A tanítás arról szól, hogy szükségünk van az álmokra, egyénnek, családnak és közösségnek. Fontos, hogy vágyjunk az örömeire, hogy akarjunk örömet szerezni egymásnak. Az álmok mellett látjuk, hogy az élet kötelesség. Ha igazán fontosak vagyunk embertársainknak, és ha ők fontosak nekünk, akkor dolgozni, cselekedni kell. S ha jó lélekkel tesszük, a kötelességből öröm lesz.

Örömmel feltöltekezni létszükséglet! Hálás szívvel kell fogadni minden kedves gesztust, felénk küldött mosolyt, apró szívességet. Minden új napon meg kell köszönni a még meglévő lehetőségeinket, a hibáik ellenére is szeretnünk kell a szívünknek oly kedves családtagjainkat. Esténként örülünk annak, ha valami jó ért, amit sikerült elvégeznünk. Mindazt, amit rosszul tettünk, elmulasztottunk, vagy amit ellenünk vétettek, meg kell bocsátanunk. Így lehet miénk az öröm kiapadhatatlan forrása.

BARTALIS JÁNOS

Végállomás felé

Szívem csendesülj el az előtt, aki mindenkinél előbbre való.
És ajkam némulj el, mert nagy az Úr!
Mozgunk a földön, mint szomorú vándorok.
Egyiknek nyomában virág nő, másiknak égő zsarátnok.
Romlandó a mi alkotásunk, csak te vagy bölcs, Uram.
Ifjú fejem előtt felködlik az *Élet-határa*,
és vonagló szívem megdermed. Számlálva
vannak lépteink, ahányat odáig teszünk.
Szent Teremtőm! mi rövid az út, ami innen van
és mi végtelen, ami azontúl terjed.
Mindennél porszemnyibb az ember, mert
vágyai magasröptűek.
Elrohanunk az Élet-úton. Percnyi késedelem
nélkül érkezünk meg a végállomásra.
Elenyészik nyomunk és időnk sincs, hogy
visszapillantsunk a megfutott útra.
Szent teremtményem! Oly rövid az élet, hogyha
egyebet sem, csak jót cselekednénk, akkor is
egy szempillantás alatt elrebben!
Nem érdemes ezt a maroknyi életet mások
elkeserítésével és elszomorításával eltölteni.

Farsangi történet

Nagy dolog az egyedüllét. Ilyenkor minden baj rászakad az emberre. Különösen, ha már jóval túl van az élete delén. Úgy fekszik le este, hogy holnap vajon rávirrad-e még a nap, mert sose lehet tudni. Hát még, ha bujkál az a nyavalyás láz is az emberben. Ilyenkor aludni sem túl könnyű, mert hol a forróság, hol a hideglelés között vergődik a lélek, s annyi minden eszébe jut az embernek, hogy amíg sorba veszi, lehet, hogy már virrad, és túl késő.

A csikorgó, farsangi idő éjjelén hiába fogott lánc végén a Bodri. Huncutabb volt a róka. Mire pirkadatkor Annus néni kikászálódott, megvult a baj.

– Na, nézzünk oda. Itt járt a gazember... – Nézte a véres tollúval megszórt udvart, kifosztott ólat, az elnyomott deszkát. Mellette az elkapart kő. Ő tette oda nyomtatéknak néhány nappal ezelőtt, mert a szeg már nem fogott. Kikorhadt körülötte a deszka, ahogy ráfolyt a víz. Jó lett volna kicserélni, egy jobbal, ami odavaló, de ő nem nagyon ért ehhez. Gergő, valamikor ősszel megígérte.

– No lám, hányan maradtatok? – Kémlelt be a tyúkólba, s szinte mosolyra húzódott a szája. Kettecskén. Még ez is csoda. No – biggyesztette el ajkát fitymálóan –, de a gangost elvitte, s a négy szépet. Itt hagyta a sántát, s a kisebbet – bosszankodott. – Hogy a bolhák egyék meg. No, menjek. Julcsa mindjárt jön.

Bodri csaholt. Neki-nekifeszült a láncnak, hogy ez így már mégse mehet. Rossz a törvény. Ugyan mit tehetett volna láncra kötve. Bezzeg, szabadon megszorongatná a komát. Annus néni ránézett, legyintett, mint aki egyáltalán nem akar gondolkozni ezen. Szórt egy kevés búzát, köhögött és beszédelt a házba. Még így ősz hajjal, betegen, vastag téli kabátban is hozta régi alakjának hangulatát. Kétségen kívül, hajdanán hatalma volt a férfiakon.

Julcsa a szomszédból meg is érkezett annak rendje módja szerint.

– No, de Annus néni, maga lázas! – Nézett rá csodálkozva ártatlan őzbarna szemeivel, ahogy igazgatta a paplant. – Orvos kellene. Szólni kellene... – egy kicsit elakadt a hangja, aztán kinyögte: – Gergőnek.

– Ide figyelj, Julcsa – nézett rá komoran. – Tudom én, mi a bajom. Azt is tudom, hogy mit kell bevegyek. Nem szólsz te senkinek, édes leányom, érted-e? Csak, ha mondom. Gondoskodj. Legyen itt mindig meleg, sok forró tea, enni esetleg egy lekváros kenyér, aztán C-vitamin, paracetamol, aszpirin. Érdeklődj, hol lehet mézet kapni. Itt a pénz – mutatott a fiókra. – Úgysincs étvágyam. A többi az én dolgom. Hogyne – perelt szinte magával. – Hogy éppen Gergőnek? – lesett kutakodva Julcsa felé. – Senkinek! – dohogott nekitüzesedve. – Majd, ha kell, én szólok. Felneveltük mind a négyet, aztán – sóhajtott, s a szemében megcsillanó fényben, mintha simogatná, úgy mondta ki: – Gergőt is. Behunyta a szemét, és csak csendesesen, imádkozva: – Hát menjenek Isten hírével. Legyenek boldogok.

...Mintha a szomszéd házból ebben a pillanatban valami halk nesz hallatszott volna, de nagyobb volt Annus néni gondja, meg a láz, és a reggeli riadalom. Túlságosan fáradt volt, hogy észrevegye.

– Julcsa...! – hagyott kis szünetet. – Jegyezd meg! – nézett rá szigorral. Arca megkeményedett, mint annak, aki már régóta megtanulta, hogy sorsát és a rábízottakét hogyan igazgassa. Tizenhét év özvegység kemény tanítómester. – Ha találsz szólni otthon, s valamit intéztek, te többet ide a lábad nem teszed be. Érted-e...? Sem Gergőnek, senkinek. – Úgy nézett Julcsára, hogy ahhoz már nem volt, amit hozzáfűzni. Majd csendesesen megtoldotta, mintha csak magának panasznál hangosan – Két és fél éve nem beszélek Mózsival, azért a vacak... – mintha gondolkozott volna egy pillanatra – ...másfél arasz földért – sóhajtott nagyot. – Aztán, ez az élet rendje fiam. Nem magunknak szülünk gyermeket. Hívtak. De nem megyek. Éljk az életet. Tudod... kettő külföldön. A másik kettő az ország túlsó felibe. Hála Istennek, jól megvannak mind. Nem is tudnék én innen elmenni. Jó, hogy itt vagy te Julcsa. – Nézett rá mosolyogva. – Mit is csinálnék nélküled? – hirtelen elkomolyodott. – De te is elmész. Még van egy évad az iskolából. Jól teszed. Majd lesz velem is valami. No, erídj a patikába. Vegyél köménymagot is. – Majd hirtelen: – Gyere csak vissza! Úgy látom, a kamra ajtaja megpattant. Tedd csak be. Ott az ablak mindig nyitva van. Kár lenne kiengedni a meleget.

A balról levő ház üres. Évek óta eladó. Ambrus Mózsai a jobbról levő szomszéd. Ő se mai legény. Tavasszal hagyta el a hatvanötöt. Egyedül él ő is. Az asszony már tizenkét éve itt hagyta egy meleg májusi napon. Egy csúnya sebből indult a lábán. Aztán mire észbe kaptak, már nem volt

mit tenni. Neki se könnyű. A lánya férjhez ment. Ritkán látogat haza. Intéz egyedül mindent, ahogy tud. Megszokta. Az ereje jó. Szikár, csontos. A két ház szinte összeépült. Éppen a csatornasáv, az a hatvan centi a határ. Északos fal. A kamra ablaka arra nyílik.

Alig lépett Julcsa ki a kapun, Mózsi bácsi is betette maga után a kamraajtót. Éppen ott szöszmötölt. Valami nagyon gondolkodóba ejthette, mert csak jár-kel fel-alá a konyhában. Leül a karosszékébe. Nem leli a helyét. Feláll, nézegeti a falon levő képeket. Bizony jól eltelt az idő. A tűzre is elfelejtett tenni. Leszakadt becsületesen. Jól meg kellett kotorni a hamut, míg talált két kis, izzó parazsat. Azokat fújta, közelebb tolta egymáshoz, élesztgette. Rátett egy forgácsot. Kínlódott, senyvedt. Aztán rádobott még egyet, s hát... felcsap a láng. Nézi-nézi a lángot, tesz vastagabbat rá, s csendesen annyit mond: – Na Mózsi... Azzal leül az asztal mellé, papírt vesz, írószert és levelet ír. Gergőnek.

„Gergő, lepődj meg! A levelet én írom, Mózsi bácsi a szomszédból. Nálunk a helyzetet ismered, de te gyere haza. Nagyanyád beteg. Nagyon akar látni. El ne árulj! Légy ügyes. Mózsi bácsi.”

Február utolsó hetébe fordult a tél. Néha belecsilingelt egy-egy szános fogat a zúzmarás időbe, mint azon a szerda délután is, amikor a lovak döbrökének, s a csörgő zabola vidám hangjának egyszeribe véget vetett egy láthatatlanul megfeszülő, erős kézben tartott gyeplő. – Hóóó! – hallatszott egy erőyes férfihang, aztán, ahogy a vastag pára gomolygott fel a nagykapu felett, a gyalognyílón be is lépett három vidám fiatalember. Julcsa éppen az abroszt rázta ki a fázós verebeknek, amikor ráköszöntek. Meg is rebbent.

– Na, szia, cica...! Várod-e a tavaszt, mi? – kacsintottak vidáman rá, s azzal meg is ölelte az első. – Hát csak nem hagyjuk, hogy megfagyjon ebbe a kutya hidegbe, igaz-e, te Julcsa? – Ő csak mosolygott, nevetett az a szép mandulavágású szeme, s annyit mondott: – Bánná-e valaki? – Ki tudja kire gondolt, de bárki is legyen az, gyönyörködött volna örömben. Olyan volt, mint fagyos télben a tündöklő napsugár. – Aztán idehallgass! Mondunk egy jó hírt, s egy jobbat! Hm...? – robbant ki belőlük a nevetés, s azzal az abroszt kikapták a kezéből, ráterítették, és szinte ölben vitték be a házba. Kacarásztak. Annus néni vastag pongyolában az asztalnál ült a kályha mellett. Újságot olvasott.

– Szép, jó estét kívánunk Annus néni! – köszöntek szinte egyszerre vidámkodva, de a férfikor határán már átlépegető tisztas komolykodás-

sal, és úgy álltak meg az ajtónál, mint aki jó példát mutat az illendőségből. Nem is ültek le, hiába kínálta kedveskedve. A pohár bort is állva itták meg, csak, hogy segítené ki őket Annus néni ruhával, mert készülnek a farsangi bálra és a behívó maskaráknak kellene a vastag, bundás télikabát és a csizma. Amibe Gergő szokott erdőlni.

Előre kicsit furcsállta a dolgot, mert eddig nem kérték soha, de ha kell, hát kell – nyugodott belé. Vajon Gergőnek is, hogy alakul? Miután végzett az iskolával, nem lehet tudni hová kerül. Ki tudja, mikor láthatja? Odaadta. Legalább használja valaki. Csak a lelkükre kötötte, hogy becsüljék meg, mert Gergő nagyon szereti; amit meg is ígértek a legények, hogy erősen jó emberre fog kerülni, ne féljen. Aztán elköszöntek.

Az a farsang nemcsak Annus néni számára volt a legszebb. Különös rózsák nyíltak azon a vasárnapon a zúzmarás hidegben a Julcsa arcán is, míg Mózsi bácsi csendes mosollyal csak töltötte a bort a kapujuk előtt mókázó farsangolóknak, hogy mi tagadás, egy kicsit húzza az időt, ha már ilyen maskarás huncutságra adta a fejét ez a Gergő, akit egy örökkévalóságig tartó öleléssel szorított magához egy őszi hajú öregasszony.

Azt mesélik, mire a fecskék megjöttek, kitisztázták a föld dolgát is.

Tudtad-e, hogy...

...100 éve, 1915. február 23-án született Verespatakon az unitárius vallású **Pap István** agrármérnök, mezőgazdasági szakíró, a Magyar Tudományos Akadémia tagja? 1994. február 5-én halt meg Kolozsváron.

...a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban érettségizett 1931-ben, majd elvégezve az I. Ferdinánd Király Egyetem matematika szakát, a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskolán szerzett szakmai oklevelet 1941-ben?

...a II. világháború idején orosz fogságba került? Életben maradását annak köszönhette, hogy egy orosz nyelvű lapból megtanult oroszul, és ő lett a parancsnokság és a rabok közötti tolmács.

...hazatérése után előadó tanár a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskolán, ahol annak ellenére maradhatott meg állásában, hogy bírálta a kommunista rendszer visszasságait? A pártvezetők azért tolerálták szóki-mondó természetét, mert a mezőgazdasági tudományok polihisztoraként igényt tartottak hatalmas munkabíráására és tudására.

...óráit az egyetem vezetősége korán reggelre és késő estére tette, azal indokolva, hogy előadásai olyan élvezetesek, hogy még így is részt vesznek rajtuk a diákok?

...bár a mezőgazdaság gépesítése volt az érdeklődési köre, le kellett mondania róla, mivel nem volt mérnöki végzettsége, ezért az állattenyésztés – ezen belül a szarvasmarhatartás – kérdésköre felé fordult? Doktori dolgozatát ideológiai okok miatt – Lenin egyik gondolatának mondott ellent – utasították el.

...oktatói munkája mellett Erdély-szerte igénybe vették utolérhetetlen üzemszervezői tudását az anyagi gondokkal küszködő mezőgazdasági termelőszövetkezetek és állami mezőgazdasági vállalatok talpra állításában? A rendszerváltás után arra hívta fel a figyelmet, hogy ésszerűtlen a termelőszövetkezetekben felhalmozott közös vagyon ön-

kényes szétosztása, az értékek eltékozlása, s arra buzdított, hogy a tagok maguk vegyék kezükbe a gazdakörök termelésének megszervezését.

...13 szakkönyve, mintegy ezer szakcikke jelent meg nyomtatásban? Sok száz előadást tartott, a kolozsvári rádió mezőgazdasági műsorának állandó előadója volt, illetve a bukaresti TV magyar nyelvű műsorában saját mezőgazdasági sorozatot forgatott.

MÁRCIUS

Emlékezésnek áldott Istene!

Az emlékezés szent és áldott pillanataiban egy darabokra szakított ország és egy darabokra szakított nemzet egyesül. Kossuth üzenetének hallgatása közben hálát adunk Neked, hogy nemzetünk nem veszett el, és hálával, kiegyenesedett tartással kérjük Tőled, *„áldd meg a magyart, jó kedvvel, bőséggel, / nyújts feléje védő kart, ha küzd ellenséggel”*. Az ilyen alkalmak tükröt tartanak elénk, amelyben végignézhethetjük és újraélhetjük őseink nemes harcát, harcait. Tükröt, amelyben végignézhethetjük, őseink miként emelték magasra a szabadság zászlaját, és *„miként hulltak el legjobbjaink a hosszú harc során”*. A tükörben látottaktól erősödik meg bennünk a tudat: kötelességünk *apáink útján állni és őseink táncát járni*. Így láthatjuk meg benne saját magunkat, és ellenőrizhetjük, hogy őskövető utunkon hol is tartunk.

Az emlékezés sodrásában harcos kedvvel, nemzeti öntudatunkban megerősödve énekeljük *„Kossuth Lajos azt üzente / elfogyott a regimentje / ha még egyszer azt üzeni / mindnyájunknak el kell menni”*. A tükör kérdez, és nekünk válaszolni kell: Csak akkor? Csak az utolsó felhívásra? Csak másodikra, sosem az elsőre? Ilyenkor egy szebb, istenesebb jövőben bízva kiálltjuk, zengjük egymásnak a biztatást *„Szorítsad Imre, ne hagyj magad Áron”* és egy-egy megnyert csata után megállapítjuk, hogy *„Imre szorítja, Áron pedig nem hagyja magát”*. A tükör kérdez, és nekünk válaszolni kell! Válaszolni őszintén, tiszta lelkiismerettel: Valóban szorítjuk? Valóban nem hagyjuk magunkat? Őszinte számvetéssel megvalljuk, hogy olykor sóhajtanunk kell a költővel: *„Imre szorítja. Áron pedig... Áron mindinkább elhagyja magát”*.

Kérünk, ne engedd, hogy politikai hercehurcák és kisztílú csatározások letörjék bennünk a lelkesedést és a szabadság szeretetét. Ma békességben ünnepelünk, és azt írjuk a szabadság kibontott zászlójára: Voltunk! Vagyunk! Leszünk! Élünk és életet akarunk gyermekeinknek, életet akarunk unokáinknak, életet akarunk utódainknak. Békességes, Istenes életet. Magyar életet. Ehhez kérjük a Te segítségedet, és a népdal szavaival esedezünk áldásodért: *Isten áldja meg a magyart, / Tarson neve míg a Föld tart. / Paradicsom hazájában, / Éljen mint a hal, Dunában. / Éljen mint a hal, Dunában! // Töltse békében napjait, / Egyezve lássa fiait. / Tatár, török, s más ellenség, / Minket meg ne rendíthessék. / Minket meg ne rendíthessék! // Isten áldja meg a magyart, / Tartson neve míg a Föld tart. / Isten áldjon meg bennünket, / Minden igaz magyar embert. / Minden igaz magyar embert!*

Ámen.

Böjt

Minden nagyobb vallás ismeri a böjt fogalmát. Többnyire valamitől (legtöbbször élelem) való megvonást jelent bizonyos ideig, azzal a céllal, hogy a testen való uralkodás révén tisztuljon a lélek, a szellem is. A kereszténység is – zsidó, ószövetségi gyökerei révén – ismeri és elismeri a böjt fontosságát. Sanyargasd meg a testet, uralkodj magadon, és a lélek visszaleli az utat az egyensúlyhoz. Igen hatékony vallásos cselekedetről van szó, talán ebből is fakad jóformán egyetemes mivolta. Természetesen itt is, akárcsak az úrvacsora esetében, a lényeg nem a külső formában, nem a hústól vagy egyéb élelmiszertől való megvonásban rejlik, hanem abban, ahogy az ember a megtartóztatáson keresztül újra kapcsolatot teremt önmagával, rendet rak életében, és visszakanyarodik egy olyan tisztasági állapotba, amely méltóvá teszi az Istennel való találkozásra.

Sajnos, ugyanúgy, mint az úrvacsora esetében, itt is igen sokszor a hangsúly áttevődik a külsőség megőrzésére. Böjtölünk, de nem tudjuk, hogy miért, így megsanyargatjuk a testet, de lelkileg semmit sem nyerünk belőle. A cselekedet a külsőségek szintjén marad, kellemetlen érzést gerjeszt, vagy éppenséggel táplál olyan rossz tulajdonságokat, mint a képmutatás. Jézus érzékelte saját korának túlkapásait, a pusztán kongó megszokásból elkövetett cselekedetek haszontalanságát, és mélységesen megvetette őket, mert tudta, hogy egy darab egyszerű kenyér vagy hal közös és értelmes, tudatos elfogyasztása többet ér a bonyolult, költséges vagy képmutató önmagáért való cselekedetnél. Éppen ezért mondta: *„Nem az teszi tisztátalanná az embert, ami bemegy a száján, hanem ami kijön a szájából, az teszi tisztátalanná az embert.”* (Mt 15,11). Ugyancsak ő volt az, aki elmagyarázta tanítványainak a böjti időszak veszélyét, a képmutatás kísértését, a külsőségben való eltévelyedés örvényét: *„Amikor pedig böjtöltök, ne nézzetek komoran, mint a képmutatók, akik eltorzítják arcukat, hogy lássák az emberek böjtölésüket. Bizony, mondom néktek: megkapták jutalmukat.”* (Mt 6,16). Ehelyett pontosan az ellentétét javallotta, a böjt kellemetlen, kényelmetlen részeinek az elrejtését, azzal a szándékkal, hogy a külső helyett legbelül, a lélekben történjék az elvál-

tozás: „Amikor pedig te böjtölsz, kend meg a fejedet, és mosd meg az arcodat, hogy böjtölésedet ne az emberek lássák, hanem Atyád, aki rejtve van; és Atyád, aki látja, ami titokban történik, megfizet neked.” (Mt 6,17–18). A názáreti Mester nem utasította el a böjtöt, csak az értelmetlenséget, a csalást, a hiábavalóságot vetette meg. Az ő tanításából kiindulva későbbi követői is fenntartották ezt a gyakorlatot, majd az a keresztény élet egyik oszlopává, kötelező szertartásává vált. Sajnos, az évszázadok folyamán, a keresztény Európa újra a látszat korába zuhant, a böjt pedig megint (ugyanúgy, mint Jézus korában) egy értelmetlen testgyötréssé silányult, pusztán azzal a céllal, hogy a látványosan böjtölő „erényességét”, „tisztaságát” mutassa, de nem az Úr, hanem az emberek előtt.

Pontosan e képmutatás ellen emelte fel hangját a 16. században a protestantizmus, amely helyesen látta meg korában a hazugságot, és fiatalos lendületében vetette el mindenestől a böjt fogalmát is. Abban a korban a reformáció még fiatal volt, hajlamos a túlkapásokra, arra, hogy a mosdóvízzel együtt a gyermeket is kiöntse, arra, hogy megbotránkoztasson akár. Így történhetett, hogy maga a nagy reformátor, Zwingli is egy böjti időszak közben, társaival, hatalmas kolbászt fogyasztott el a megrökönyödött katolikus polgártársak szeme láttára, kifejezve ezáltal, hogy mit sem adnak az ürességre, az önmagáért élő szokásra, hagyományra. Zwingli 1522. március 9-ei ominózus zürichi kolbászevése óta sok idő telt el, sokat változott a protestantizmus is, veszített ifjúi hevéből és meg gondolatlanságából, csiszolódott, formálódott tudós elméken és buzgó lelkeken keresztül, de a böjthöz való hozzáállás mit sem változott a korai időszakhoz képest. Sőt: az elkülönülés, a másság egyik alapvető, szemmel látható jelévé vált, egyfajta huszáros hitvallássá, hogy márpedig protestáns ember nem böjtöl.

Unitarizmusunk ebből a szempontból teljes mértékben protestánsnak mondható, hiszen felekezetünk tagjainak életét nem szakítják meg az időszakos böjtök, a különböző élelmektől való tartózkodás idejei. Ez a szikár, fejben történő, racionális hozzáállás a vallásossághoz, a Szó, az Ige mindenható uralma mindent elvet, ami elvéte is lehetőséget kínál az „eltévelyedéshez”, a „képmutatáshoz”. Ma sem ritka az, ha unitárius ember valósággal felhorkan a böjt pusztá említésétől is, azt „pálista babonaságnak” titulálva. Pedig a böjt nem ördögtől való cselekedet! Ellenkezőleg, kifejezetten jó alkalom lehet a nemcsak testi, hanem lelki megtisztulásra is. Természetesen akkor, ha az ember azt komolyan veszi,

időt és alkalmat szentel a tudatosságra, sőt figyel arra is, hogy a jézusi szellemben, minél inkább távol tartsa magát a külsőségtől, és minél hangsúlyosabban a belső megélésre összpontosítson.

Az elkövetkezőkben egy személyes éresi folyamattal, valamint egy általam alkalmazott böjti formával, annak tanúságaival és tapasztalataival szeretném megismertetni az Olvasót, nem föltétlenül azzal a szándékkal, hogy rávegyem a böjtölésre, hanem inkább azért, hogy rámutassak egy lehetőségre, amely révén gazdagabbá teheti a vallási életét. Unitáriusként magam is hosszú ideig minden böjti megnyilvánulástól elzárkóztam. Határozottan vallottam, hogy a böjt egy külsőség nélküli lelki folyamat kell legyen, amelyben a léleké, pontosabban az értelemé az első és utolsó szó, a többi (ételmegvonás, rendszeres lelkiismeret-vizsgálat, pontos időben végzett imádkozás, önmagunkra való figyelés) pusztán lehetőség és alkalom a tévelygésre. Aztán néhány évvel ezelőtt kezdett megfogalmazódni bennem egy olyan érzés, miszerint csak nem lehet annyira rossz ez a böjtölés, ha annyi és annyi különböző vallásban központi helyet és szerepet foglal el.

Végül aztán több évnyi kihagyott nagyböjti időszak után végre egy esztendőben rávettem magam arra, hogy megpróbáljak egy nagyböjtöt. Hazudnék, ha tagadnám azt, hogy erőpróbát, a kitartás egyfajta megmérésének lehetőségét nem éreztem volna ebben a folyamatban. Sőt! Az első évben szinte teljesen erről volt szó: vajon kibírom-e azt, hogy negyven napig teljesen megvonjak magamtól minden állattól származó táplálékot, szeszes italt, hogy rendszeresen és tudatosan vizsgáljam lelki életemet, és nagyon őszintén ítélkezzem tetteim, viselt dolgaim felett. Ám az első alkalom után és az első siker után rádöbrentem arra a lehetőségre, amit a böjt kínál, a testi és lelki megújulás és megtisztulás eme páratlanul hasznos módszerére. Mert nem az a nagy kérdés, mondom most, hogy kibírom-e hús nélkül negyven napig vagy még tovább, hanem az, hogy szellemileg hogyan változtat vissza emberré, és hogyan visz újra közel Istenemhez ez a hosszan nyúló szertartás. Jelen pillanatban az évi többszöri böjtölés szerves részévé vált az életemnek, szeretem és hasznosnak találom azt.

Ismétlem, először a kihívás vonzott, eldöntöttem, hogy semmilyen állati eredetű (húsféle, tejtermék, állati zsiradék, méz) ételt, semmi alkoholt nem nyelek le. Eldöntöttem, hogy megfontoltabban és kevesebbet beszélek, hogy többet olvasok és imádkozom, hogy naponta időt szánok

a nagyon őszinte elmélyülésnek, hogy keresem az Urat, hogy használom az elmémet, a lelkemet és a testemet, hogy többet mozgok, jobban igénybe veszem mindazt, amit magaménak tudhatok. Az első napok mindig izgalmasak, ebből kifolyólag könnyűek. Egyfajta öröm és büszkeség, tettvágy önti el az embert, hogy ő most valami értelmeset tesz. Pontosan betartom mindig az előírásokat, precízen ragaszkodom a szabályokhoz, és ezek az elvek nem okoznak különösebb gondot. Egyébként itt jegyzem meg, hogy az alapvető elvek között szerepelt az is, hogyha nem szükséges, nem magyarázkodom, nem beszélek a böjtömről, nem ecsetelem a szerepét, hanem lehetőleg ugyanúgy élek, mint azelőtt, de ha választás elé kerülök, akkor inkább vállalom az éhezést, mint azt, hogy nem megfelelő táplálékot fogyasszak. Nem rejtettem el azt, hogy böjtölök, ha valaki kíváncsi volt, elmagyaráztam, de nem tereltem erre a témára a beszélgetést, vagy nem néztem komoran magam elé, hogy mások lássák az én másságomat.

Először nehéz megszokni az éhséget. Korog a gyomor, a vékony zöld-séses étkezések nem elégítik ki a nehezebb ételekhez szokott testet, kéri a szervezet a húst. Az első napokban szinte állandó társsá válik az éhség, de ezt igen jól pótolja a kezdeti lelkesedés. Ezt az éhséget jól lehet csillapítani teával (persze cukor vagy méz nélkül). Aztán jön az energiatöbblet időszaka. Keveset alszom ilyenkor, frissen ébredek, erősnek érzem magam, jó a munkakedvem és derűs vagyok. Ez egy megtévesztő állapot, mert azzal kecsgetti az embert, hogy ezt az életformát fel kell vállalni messze túl a negyven napon is, hiszen ez olyan, mint egy megtalált boldogság. Pedig nem az, csak egy időszakos állapot. Ilyenkor a „hitterjesztés” vágya fokozódik. Másoknak is ecsetelni akartam a böjt előnyét, szépségét, és többször abba a csapdába estem, hogy már-már hivalkodtam az én kísérletemmel, buzdítottam másokat is erre, azaz bojtokat aggattam magamra, morcos arc helyett saját örömömmel kérkedtem, azaz a képmutatás hibájába estem. Nyilván ezekért a napközbeni „bűnökért” esténként mindig meglakoltattam magam.

Aztán a böjti napok második részében következik a nehéz időszak, vagyis az igazi böjt. Mind a test, mind az értelem alkudni akar. Kíváncsossá válnak a gazdag, húsos étkek, az alkalmi borozások a barátokkal, a folytonosnak tűnő magyarázkodás, az értetlenkedő pillantások pedig terhessé válnak. Még az értelem is pártját fogja eme lázadásnak, és kibúvót keres a megterhelés alól. Kiemeli az alkalom egyediségét, mások

megbotránkoztatásának a lehetőségét, annak a tényét, hogy egy csésze tejtől vagy egy darab sajttól (én általában ezeket kívánom a legjobban) még soha senki sem lett sem rossz ember, sem eretnek. Lankad a lelkesedés, a magyarázkodás olybá tűnik, mintha folyamatossá válna, és felmerül a vágy, hogy végre járjon le, szakadjon meg ez az állapot. Azt hiszem, ez a böjt legigazibb és legteljesebb időszaka számomra, amikor néha valóban küzdeni kell, egyben az az időszak, ami a legtöbb kincset termeli az embernek hosszútávon, mert a nagy lelki eszmélések itt fogalmazódnak meg, a nagy vízvázasztók itt rajzolódnak ki, a nagy próbatételek itt jelentkeznek.

Ebben az időszakban folyamatos és fontos útítárs Jézus megkísértésének története: *„Ha Isten fia vagy, parancsolj a köveknek, hogy kenyérré változzanak!”* *„Vesd le magad, mert kifognak az angyalok!”* Persze mindez nem szó szerint, de átvitt értelemben nagyon elevenné és igazzá válik. Csak egy karnyújtásnyira van a hűtő, a baráti beszélgetés alkalmával a pohár bor, az édes sütemény, és itt válik alapvetően fontossá a tagadás. Ilyenkor válik fontossá az önértelmezés, nem azért, mert annyira kívánom az ételt, hanem azért, hogy meg tudok-e maradni ebben a más állapotban.

És száll ebben az időszakban a gondolat az élet lelki oldala felé. Vajon egyéb hasztalanságot is ennyire kívánok? Mi az igazán lényeges az én életemben? Mi az, amire vágyom, és mi az, amit magától értetődőnek tartok, pedig nem az? Ilyenkor válik teljessé a böjt, és fogalmazódnak meg az emberi élet számára alapvető tanulságok.

Majd végül elérkezik a böjt megtörésének ünnepi pillanata. Általában arra törekszem, hogy valamilyen ünneppel kapcsoljam össze ezt a pillanatot. Az első korty bor legyen az úrvacsora, az első falat hús vagy korty tej legyen a család körében az ünnepi asztalnál, a böjt utolsó imája legyen az úrvacsoravétel előtti bűnbánó ima, az első böjt utáni pedig az, amit a Mester példájára emlékeztető jegy elfogyasztása után mondok el. Összegezve: az, hogy legyen teljes és értelmes az ünnep.

Persze aztán a böjt még velem marad. A tej íze a számban édes még napokkal, hetekkel a böjt után is, az esti imádság még mindig mélyre hatoló még akkor is, ha az életforma változik, és a következtetések sorozata még elkísér, pontosabban beépül az életembe. A cél az, hogy a test próbára tétele által tisztuljon az elme és a lélek, hangolódjon az emberi létezés a teljességre, azaz nemesedjen. Boldog ember az, aki jó protestáns

módra ezt képes megtenni böjt nélkül. Nekem szükségem van a külsőségre, nem a magamutogatás céljából, hanem a tanulás, az áldozathozatal érdekében. Most pedig ezek a napok olyannyira szerves részévé váltak az életemnek, hogy nélkülük már az ünnepek sem olyanok, mint velük, mert közben életem hangszeré tisztábbá nemesedik, és – legálábbis én úgy érzem – egy fokkal közelebb kerülök ahhoz, aki nélkül csak pengő érc e földi út.

WEÖRES SÁNDOR

Üdvösség

Csak azért
az egyetlen napért
érdemes volt megszületnem,
amikor szeretni tudtam,
és szeretnek-e, nem kérdeztem.
Csak ennyi történt teljes életemben,
egyébkor szakadékba buktam.
Csak azért
az egyetlen napért
érdemes volt megszületnem.

Summer Dale, az én hősöm

Az elmúlt időben magyar órákon az Iliászról beszélgettünk, és e téma kapcsán a magyar tanárnőnk egy igencsak érdekes házi feladatot hagyott fel: ki a mi hősünk – mutassuk be, írjuk le az élettörténetét, valamint azt, hogy miért tekintjük hősnek. Hazafele azon gondolkodtam, ki is lehetne az én hősöm. Sok ember jutott eszembe: tudósok, orvosok, tűzoltók, írók, emberek, akik a békéért harcoltak, de egyik sem tetszett igazán, egyikre sem tudtam úgy tekinteni, mint egy igazi hősré. Végül anyukám adta meg a választ a kérdésemre, és akkor tudtam, hogy egy igazi hősről fogok írni. Egy olyan emberről, akinek igencsak rövid élete volt, egy olyan emberről, akit személyesen ismertem, egy olyan emberről, aki bátorságból és emberségből jelesre vizsgázott az élet iskolájában, egy lányról, akit Summer Dale-nek hívtak.

Egyik amerikai utam során alkalmam volt megismerni hat atlantai fiát, köztük Summer Dale-t is. Én ekkor 13 éves voltam. Másfél évvel később érkezett a hír, hogy Summer csotrákban szenved. Mindenkit egyaránt megdöbbsentett, de azért reménykedtünk, hogy 2012 nyarán mégis meglátogatnak minket édesanyjával és ikertestvérével együtt. Akkor kezdtünk megijedni, amikor mindhárman visszamondták az utazást, mert Summer állapota rosszabbodott. Azon a nyáron egy kisebb csapat érkezett meg hozzánk, ismerősökkel, és együtt töltöttünk el egy felejthetetlen hétvégét, azonban végig ott lebegett köztünk kimondva és kimondatlanul Summer Dale neve. November 12-én, délben csörgött a telefonom, Édesanyám hívott. Két szót mondott csupán, de ebben a két szóban minden benne volt: Summer meghalt. Nem kérdeztem sokat, siettem órára, de amint letettem a telefont, zokogásban törtem ki. Nem értettem, miért sírok, hisz nem állt nagyon közel hozzám, egyszer találkoztam vele. Akkor még nem tudtam, miért siratom. Délután aztán megértettem délelőtti heves reakciómat.

15 éves korában diagnosztizálták a rákot, egy évig kínozza a betegség, de ő végig erős volt. Megalapította a Team Summert, egy alapítványt, amelynek célja, hogy rákos gyerekeken segítsen. Ajándékokat adott nekik, hogy ezek által is érezzék, nincsenek egyedül ezen a nehéz úton,

hogyan van valaki, aki velük együtt halad. A gyerekek kisebb álmait teljesítette, boldoggá téve őket. Aztán megismerkedett Lacey-vel, ő is csont-rákban szenvedett. Lacey modell volt, azonban amikor a kemoterápia miatt elvesztette gyönyörű haját, teljesen magába zuhant. Summer mellett volt, és bátorította. Lacey nem engedte többé, hogy fotózzák, Summer azonban erre is talált megoldást. Egy profi sminkes és fotós segítségével elérte, hogy Lacey újra szépnek érezhesse magát, hogy visszanyerje önbizalmát. Az adományokhoz a pénzt lila karkötők árulásával teremtettk elő, melyen a Team Summer felirat állt. A pénz felét a gyógyulásához szükséges kezelésekre költötték, a másik feléről azonban Summer döntött.

Végig elfoglalt volt, nagyon nehéz betegsége alatt is azon dolgozott, hogy másoknak könnyebbé, elviselhetőbbé tegye a rák okozta fájdalmat és kellemetlenséget. Mindezért cserébe nem várt el semmit. *„Nincs annál nagyobb öröm a világon, mint mikor olyan embert tartasz a karjaidban, akit szeretsz”* – mondta. Ez így is volt. Summer mindenkit szeretett. Az élet ironiája, hogy nem maradhatott sokáig köztünk.

November 11-én, 16 évesen Summer Dale elhunyt, hatalmas úrt hagyva maga mögött. Ezt ő is tudta, és igyekezett úgy intézkedni, hogy ez ne legyen fájdalmas senki számára. Megkérte szüleit, hogy megemlékezést tartsanak, ahol mindenki lilában legyen, és ne sírjon senki. Ezt persze senki nem tudta betartani, de ez a megemlékezés valahogy mégis más volt; azért, mert Summer ezt így akarta. Nem törődött magával, sokkal jobban érdekelték azok, akiket hátrahagyott. A betegsége során jött rá az életcéljára, és azt mondta, nem bánja, hogy így alakult. Tudott örülni annak, amit az élettől kapott. Az általa alapított Team Summer azóta is folytatja tevékenységét, hogy más rákos gyerekeknek segíthesse nek végigmenni ezen a rögzös úton azáltal, hogy megajándékozzák őket apró örömeikkel. Summernek hála, egyre több rákos gyerek tud mosolyogva bemenni a kemoterápiára, és neki hála, tudnak az emberek örülni annak, amit kapnak az élettől. Példát mutatott mindenki számára, hogy bármilyen rövid is az élet, azt lehet úgy élni, hogy mindenki számára felejthetetlenek maradjunk, hogyha valaki ránk gondol, mosolyra húzódjon a szája, és szép emlékek jussanak eszébe.

Nem ismertem közről, de a halála óta rengeteg mindent megtudtam róla a teamsummer.org honlapról, ahol történetek, képek és videók vannak róla. Megismertem a történetét, és azt, amiért harcolt, megismer-

tem őt magát, megismertem a gondolatait, és rádöbbsentem, hogy az én szememben ő egy igazi hős. Hős, mert bátran szembe mert nézni azzal, amit rá mért a sors. Mert nem omlott össze, hanem azon kezdett el dolgozni, hogy hogyan segíthet másoknak, és ezt a segítséget önzetlenül tette. Mert mosolyogva ment végig azon a nagyon rögs és fájdalmas úton, ezzel is kímélve szeretteit a gyötrelmetől. Mert 16 évesen rájött, hogy miért vagyunk ezen a világon, és, hogy mi a rendeltetésünk. Mert képes volt mindenkit szeretni, és végig önmaga maradni. Nem mentette meg a világot, nem fedezett fel semmit, nem mentett életeteket, nem vitt véghez nagy tetteket, csupán a körülötte élőknek próbálta meg elviselhetőbbé, könnyebbé tenni a mindennapi küzdelmeket, és ez elég volt ahhoz, hogy felkerüljön a világ hőseinek végtelenül hosszú listájára.

Anekdóták – 1.

A mai rossz idők

– Csak ne türelmetlenkedjék, János gazda – biztatta a lelkész hívei egyikét. – Az Isten majd csak megsegíti. Benne kell bízni. Lássa, ő a világot is semmiből teremté.

– Igen – jegyzé meg János gazda –, de akkor jobb idők lehettek. A mai rossz időkben aligha tehetne volna.

A pihenőhely

– No, Kati néni, hogy vagyunk? – szólítja meg a plébános a bíró feleségét.

– Nagyon lassan, tisztelendő úr.

– Mi a baj?

– Hát a sok dolog; az embernek alig van nyugodalma. Ha az a kis templomi alvásom nem volna, nem is tudom, hová lennék.

A nadrág veszedelme

Egyházfi: Boros uram, attól tartok, hogy előbb-utóbb elveszti kelmed a nadrágját!

Boros: Aztán mért veszteném el?

Egyházfi: Mert krajcár helyett mindig egy-egy nadrággombot dob a perselybe.

Sajnálja

Vigasztalja a pap a megözvegyült gazdaembert.

– Már csak nyugodjál meg, fiam, Isten szent akaratában, ki megboldogult feleségedet magához vette.

– Megnyugszom én, tiszteletes uram – szól a gazda –, hanem a jó Istent lelkemből sajnálom, mert bizony-bizony meggyűlik vele a baja.

Az anyakönyvvezetőnél

Anyakönyvvezető: Hát aztán miben halt meg a megboldogult?

Parasztember: Hát biz ő, instálom, mint aféle szegény ember, csak egy kopott báránybőr bundában.

Tudtad-e, hogy...

...70 éve, 1945. március 29-én halt meg **Ferenczi Sándor** természet-tudományi szakíró, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára? Alsó-járásban született unitárius szülők gyermekeként.

...szenvedélyes vadász volt? Felnőttként 12 vadászfegyvernek volt tulajdonosa.

...kiválóan értett az állatpreparáláshoz? A kolozsvári Unitárius Kollégium Állattani Sztartárának polcain található kitömlött madarak, emlős-állatok és hüüllőpreparátumok közül sok tőle származik.

...a kolozsvári sétatéri tőba a Duna-deltában befogott hattyúpárt, Bors Mihály szindi birtokos támogatásával a Hesdátba (Tordai-hasadék patakja) pedig nagymennyiségű csiki rákot telepített?

...Erdély viperáiról írt tanulmányt, *Sziklakarcolatok* című írásában felhívta a természetjárók figyelmét a rovásírásos emlékekre való odafigyelésre?

...az Erdélyi Kárpát-Egyesület képviselője volt a romániai Természetvédő Egyesületben. Alelnőke az országos Természetvédő Bizottságnak (Alexandru Borza professzor mellett), s ilyen minőségben nagy szerepe volt a havasi gyopár, a hévízi tündérrőzsa védelem alá helyezését kezdeményező munkálatokban, a Retyezát Nemzeti Park létesítésének a támogatásában?

...szerepe volt abban, hogy leállították a Detunáta (Erdélyi-ércheység) páratlan természeti értéket képviselő bazaltoszlopainak a kitermelését, védelem alá helyezték a Tordai-hasadékot, a mézgedi cseppkőbarlangot és a szkerisőrai jegesbarlangot?

...a második világháború végén, 1945 márciusában a Sopron melletti Brennbergbányán SS-katonák kivégezték négy társával – egyikük testvére – együtt? Korábban a kivégzést nyilas-csendőröknek tulajdonították.

ITT HUSZAR
JONAS ISTVAN
1874
BENDEK REBEKA
1874 - 1910
1910
JONAS REBEKA
1874 - 1910
BEKE PORONAI

1874-1910
BENDEK HIRALY
1874-1910
1910
SOOS MAGDOLENA
1874-1910
1910
MAGDOLENA SOOS

ÁPRILIS

Minden áldások Ura!

Az imádságban Veled töltött idő egy lehetőség számomra, hogy a bennem levő kérdéseket tisztázzam, segítséget kérjek, és vezetéssel megerősödjem. Kész a szívem arra, hogy megszólítsalak, köszöntselek és a mindennapi időből kiszakadva kitárjam Előtted szívem és lelkem.

Úgy magasztalom neved, miként az eső utáni zöld mező ragyog Rád élénk színeivel, olyan erőteljesen, tündökölvé és leporolt lélekkel. Magasztallak hűségédért, amelyet nap nap után megtapasztalhatok, és amely által megmutatod, hogy igaz a prófécia: *„Bizony, a ti gondolataitok nem az én gondolataim, és a ti utaitok nem az én utaim – így szól az Úr. Mert amennyivel magasabb az ég a földnél, annyival magasabbak utaim a ti utaitoknál, és gondolataim a ti gondolataitoknál.”* (Ézs 55,8–9) Magasztallak, hogy mégis azt érzem, hogy életem sorsom Te igazgatód. Magasztallak a felém nyújtott szeretetért.

Kérlek, ne vess el arcod elől, tekinteted soha ne kerülje életemet. Amikor Hozzád kiáltok, hallgass meg, és vezess bölcs belátásod szerint, hogy minden dolgom szeretetben menjen végbe (1Kor 16,14) és gazdagon teremjek gyümölcsöt a Te dicsőségédre és magasztalásodra. (Fil 1,11)

Ámen.

Lelki feltámadás

Egy jó szülő mindig túl korán hal meg. Lehet a nyolcvanas vagy akár kilencvenes éveiben járó öregekről azt gondolni, hogy ők már készen állnak arra, hogy lelküket visszaadják teremtetőjüknek, mégis gyermekeik őket nem életkorban, hanem szeretetben mérik. Az élet normális folyásának tartjuk azt, hogy a szülők mennek el előbb, mintegy őrizve, védve utolsó lehetőségükig a következő nemzedékek életét.

A korai halált halt szülők gyermekei azonban ebből a normalitásból kibillennek, és egymásután következő éveik múlásával egyre inkább rettegve várják azt az életkort, mely megegyezik az elhalt szülő életkorával.

Így vagyok én is. Életem negyvenharmadik évében szinte naponta gondolok arra, hogy mi lenne, ha Édesapámhoz hasonlóan én is meghalnék. Maradna utánam négy felneveletlen gyermek és egy özvegy. Fájna őket mindig sírva, szomorúnak látnom. Fájna átérezni keserűségüket, fájna látni tekintetükben azt az elepedhetetlen sóvárgást, amint azokra a barátaira tekintenek, akik édesanyjuk karjaiba rohannak, amikor csak kedvük tartja. Végtelenül igazságtalannak érezném, leginkább gyermekeimet és férjemet tekintve azt, ha én most meg kellene haljak.

A fenti gondolatokat olvasók bizonyára egy kicsit sajnálnak: *Szegény asszony! Miért teszi a jó Isten ilyen kegyetlen próbára az ő hitét?*

Számomra is megmagyarázhatatlan, ami ezután következett. Amíg így sirattam gyermekeim árvaságát és férjem özvegységét, hirtelen az élet iránti hála melegsége öntötte el szívemet. De hát élek! Élek, és nincs is szándékomban meghalni, hisz olyan szép ez az élet. Olyan érzéssel hatott rám a létezésnek az ajándéka, mint amikor a vakságot tápláló kődfelszáll, és előtűnik a csodás táj. Mint amikor a zavaros tó vize letisztul, és tiszta felülete csodálatosan visszatükrözi a körülötte levő erdőt. Mint amikor a nyuvasztó füst elszáll, és tiszta levegő jön helyébe. Mint amikor megszárad a varr, és új bőr keletkezik a forradás helyén. A létezés végtelen szépsége áramlott felém, és minden átlényegült. Hirtelen a létezésben nem a korlátokat láttam, nem a sok beválthatatlan álmot, nem a számtalan elvárás okozta fulladást, hanem mindenben a létezés, a kitel-

jesedés lehetőségét. Mennyi mindent lehet még csinálni, mennyi mindenre nem volt időm eddig. Hány és hány dolgot nem engedtem meg magamnak, mert úgy éreztem, hogy szorít az idő, és a kötelességeket teljesíteni kell. Főzni, mosni, takarítani, vasalni, mosogatni kötelesség. Prédikálni, szertartást végezni, vallásórát tartani, könyvelni, családokat látogatni, nőegyletet és ifúsági egyletet támogatni, kötelesség. Gyűlésekre járni, rendezvényeket szervezni, a közömbös híveket aktívvá tenni, az elcsángáltakat az egyház kebelére visszahozni, kötelesség. Amikor azonban a kötelességteljesítés egyre inkább izzadságszagúvá kezd válni, akkor baj van. Akkor az élet maga izzadság szagú, kényelmetlen, megértető. Az erőltetett menetelésnek kifulladás a vége.

Mire elértem a negyvenharmadik évemet, én is kifulladtam. A kötelességek gúzsában, az önmegvalósítás béklyójában és az elmúlástól való félelmemben kifulladtam. De amikor azt hittem, hogy széttörök, mint egy cserépedény, hogy semmivé válok, mint a szélfúttá hamu, akkor ébresztett fel Isten, akkor leltem önmagamra. Lelkem így éledt újjá. Így támadtam fel lelkileg. A kötelességeket immár lehetőségként látom, a feladatokat élvezetet gyümölcsöző időtöltésnek. Mindazt, amit eddig nem akartam megtenni, mert fölöslegesnek, gyermekinek, érzélgősnek, önzőnek, földhözragadtnak tekintettem, most megteszem. Szinte mindennap kimegyek a temető dombjára, és nézem a falut, nézem a felleget, ahogy átölelik, majd elengedik a templomtornyot. Hallgatom a vijjogó héját. Színes leveleket gyűjtök a gyermekeimmel. Tortát sütünk a vallásórás gyermekeknek, és Góbé-filmeket nézünk az egyletesekkel. Végighallgatom a konfirmandusok favicceit, és tiszta szívből tudok nevetni, mert jólesik nevetni látnom őket. Nézegetjük az utolsó szál rózsát az őszi kertben, és elcsodálkozunk azon, hogy naponként a piros különböző árnyalataiban pompázik. Jólesik bemenni a pajtába, gyönyörködni a hízókban és tervezni a disznóvágást. Jólesik nem sietni. Ráérni. Kitapintani a percet, és ízlelni, s mindazt, ami nem jó benne kiköpní, mint cseresznyeévéskor a magot. Jólesik együtt érezni a fával, ami ősszel lassanként hullatja levelét, de tavasszal, a csillagfényes éjszakák varázsában újra kirügyezik.

Már nem akarom megváltani a népet. Nem muszáj engem kövesse nek, nem kell meghallgassanak, ha nem akarnak. Már nem azért leszek Isten hűséges szolgája, hogy ezt valaki is észrevegye, hanem azért, mert

így esik jól a lelkemnek. Már nem háborít fel az igazságtalanság, a hazug beszéd, a jóindulat sztanioljába csomagolt gyűlölet.

Mivel minden egyes perc ajándék, és minden egyes percben annyi szépség bukkan fel, a rossz, a rontó nem tud utat verni felém.

Vannak pillanatok, amikor a kétkedés, a kétség fémesen csikorgó hangja meg-megkérdezi tőlem, vajon nem volt-e túl hosszú az a negyvenhárom év, hogy erre a lelki újjászületésre megérjél? Nem ment-e kárba az a sok eltelt esztendő, amíg erőltetett testi és lelki menetben törtettel álmaid felé?

A létezés pótolhatatlan szépsége azonban elcsitít minden kétkedő kérdést. Sem az arcomon gyarapodó ráncok, sem a hajam sötétjébe beszemtelenkedő fehér hajszálak nem tudnak eltéríteni attól a gyönyörűségtől, hogy élek, hogy minden egyes lépésemnél kitágul a látóhatár, és az idő múlásának üteme odasimul szívverésemhez.

TÚRMEZEI ERZSÉBET

Példázat a magvetőről

Kimegy a magvető,
Hinti szét a magot;
Aranyló magocskák,
Jó földbe hulljatok!
Ne útfél fogadjon, hol a láb eltapos,
károgó madarak
éhesen lesnek ott.
Ne kemény köves föld,
szomjazó kis gyökér
bárhova indul ott,
mindenütt követ ér.
Tövises földbe se
jussatok, hulljatok,
Hol a gyom rabol el
levegőt és napot.
Égi mag, Ige-mag
hova hull, hova jut?
Annyi szív csupa gyom,
vagy kemény, mint az út.
Új szívet kérek én
Tőled, ó, Istenem,
Te segíts, hogy e szív
puha, jó föld legyen!

Barabbás

A harmadik nap alkonyán pedig kilépett a bolt keskeny kapuján, és csendesen megindult az úton. Két oldalt füstölögtek a romok. Lent a kiszáradt árok fenekén találta az elsőt azok közül, akik Pilátus háza előtt kiáltozták Barabbás nevét. Elfeketült nyelvvel vonított a vörös felhők felé.

Megállt előtte, és így szólt:

– Itt vagyok!

Az pedig felnézett rá, és zokogni kezdett.

– Rabbi, rabbi! – zokogott.

És a mester szelíden folytatta.

– Ne sírj! Állj fel és jöjj velem! Mert visszamegyek Jeruzsálembe, Pilátus háza elé és új törvényt kérek magamra és reátok, akik Barabbást választottátok, s akikkel ezt mívelte Barabbás.

A nyomorult pedig feltápaszkodott és az ő öltönyét megragadta.

– Mester! – kiáltott elfulladva és könnyek között – ó mester, jövjök! Mondd meg, hogy mentsem meg magam! Mondd meg, mit tegyek! Mondd meg, mit mondjak!

– Semmit, mondta ő szelíden – csak azt, amit három nap előtt kellett volna mondanod, mikor Pilátus megállt a tornácon és megkérdezett titeket: „Kit engedjek el hát közülük, Barabbást, a gyilkost, vagy a názáretit?”

– Ó, én bolond! – kiáltott a nyomorult fejét öklével verve, – ó, én bolond, aki Barabbást kiáltottam! Barabbást, aki ide juttatott!

– Jól van – folytatta szelíden a mester – most jöjj hát velem Pilátus háza elé, ne törődj semmivel, ne figyelj semmire, csak rám, és amikor én intek neked, kiáltsd egész szívedből és egész tüdődből: „A názáretit!”, mintha azt kiáltanád: „Az életemet!”

Az pedig követte őt.

És találnak útközben egy másik nyavalyást, akinek Barabbás elvette házát, feleségét, gyermekét és szemeit kiszúratta.

És ő homlokon érinté csendesen kezével és így szólt:

– Én vagyok az. Jöjj velem Jeruzsálembe, és amikor én kezemmel érintelek, kiáltsd: „A názáretit!”; mintha azt kiáltanád: „A házamat! A gyermekemet! A szemem világát!”

Az pedig felzokogott és követte őt.

És találtak még másikat is, kinek lábai és kezei kötéllel voltak összekötve és nyakára hurkolva, őt magát pedig arccal lefelé bűzhödt moszába nyomta le Barabbás, tetvek és csúszómászók közé.

Odament hozzá, és megoldotta kötelekeit, és így szólt:

– Ismerlek téged. Te költő voltál, aki a lélek rajongó repülését hirdetted: Jöjj velem, és amikor intek, kiáltsd: „A názáretit!”; mintha ezt kiáltanád: „A szabadságot! A léleknek és a gondolatnak a szabadságát!” Az pedig megcsókolta az ő saruját és csak a szemével könnyögött, mert a szája még tele volt sárral.

És így mentek tovább, és egyre több béna és sánta és nyomorult belpoklos csatlakozott hozzájuk, akiket Barabbás tönkretett. És mindegyik külön-külön zokogva verte mellét és könnyögött neki, hogy intsen majd, ha kiáltani kell: „A názáretit!”; mintha azt kiáltanák: „Békesség, békesség! Békesség e földön!”

Estére pedig megérkeztek Jeruzsálembe, Pilátus háza elé.

Pilátus a tornácon ült és estebédjét költötte Barabbással, a gyilkossal. Kövéren és fénylő arccal ültek ott, nehéz borokat ittak, és drága ételeket ettek arany edények fenekéről: skarlátpiros palástjuk messze világított.

A názáreti pedig, élén a sokaságnak, mely követte őt, a tornác elé járt és felemelvén átszegezett kezeit, szelíden szólni kezdett:

– A pászkák ünnepe nem múlt még el, Pilátus! Törvény és szokás, hogy húsvétkor egyikét az elítélteknek elbocsátod úgy, ahogy a nép kívánja. A nép Barabbást kívánta, engem megfeszítettek – de vissza kellett térnem halottaimból, mert láttam, hogy a nép nem tudta, mit cselekszik. E sokaság mögöttem megismerte Barabbást és most új törvényt akar. Kérdezd meg őket újból, amint a törvényeinkben meg vagyon írva.

Pilátus pedig gondolkodott, aztán vállat vont, és kiállván a tornác széleire, csodálkozva nézett végig a sokaságon és szólt:

– Hát kit bocsássak el már most, Barabbást, vagy a názáretit?

És akkor ő intett nekik.

És ekkor zúgás támadt, és mint a mennydörgés, zengett fel a sokaság.

És a sokaság ezt kiáltotta: „Barabbást!”

És rémulten néztek egymásra, mert külön-külön mindegyik ezt kiáltotta: „A názáretit!”

A Mester pedig halovány lett és megfordulván végignézett rajtuk. És külön-külön megismeré mindegyiknek az ő arcát, de e sok arcból egyetlen arc lett az esti homályban, óriási fej, mely ostobán és gonoszul és szemtelenül vigyorgott az ő arcába, véres szemei hunyorogtak és szájából bűdös lé szivárgott és torkából úgy bömbölt rekedten: „Barabbást!”; mintha azt hörögné: „Halál! Halál! Halál!”

Pilátus pedig zavartan lesütötte az ő szemeit és mondá neki: „Te látod...”

Ő pedig bólíntott fejével és csendesen felmenvén a lépcsőn, kinyújtotta kezeit a hóhér felé, hogy kötözze meg.

Tudtad-e, hogy...

...160 éve, 1855. április 19-én született Tordátfalván **Boros György** teológiai tanár, író, egyházunk 24. püspöke?

...1878-ban a londoni Manchester New College-ban akadémikaként tanult? Tanulmányai mellett az angol unitáriusok lapjában (*The Inquirer*) több írást közölt, melyben az angol közvéleményt kívánta felvilágosítani a magyar, ezenbelül unitárius valóságról. Ezt a munkáját élete végéig folytatta.

...az Unitárius Kollégium tanáraként nevéhez fűződik a vasárnapi iskola bevezetése az alsóbb tagozatos diákok számára? A vasárnapi iskola foglalkozásait a papjelöltek és papnövendékek vezették.

...névéhez fűződik az Unitárius Világszövetség megalapításának gondolata? Amikor 1900-ban Bostonba utazott az Amerikai Unitárius Társulat megalakulásának 75 éves évfordulójára szervezett ünnepségre, egy indítványt is vitt magával, melyben szorgalmazni kívánta egy nemzetközi unitárius szövetség létrehozását. Meglepődve vette tudomásul, hogy Eliot A. Samuel, az Társulat titkára hasonló indítványt kívánt előterjeszteni az ünnepség rendjén. A két előljáró egymástól függetlenül fogalmazta meg az unitáriusok nemzetközi összefogásának gondolatát.

...szerteágazó külföldi kapcsolatai miatt a magyar kormány felkérte, hogy vegyen részt a trianoni béketárgyalás előkészítésében a magyar érdekek szolgálatában?

...a megváltozott politikai helyzetben két és fél évig nem jöhetett haza, sőt hazatérése után a román kormány nem akarta elismerni a román állampolgársághoz való jogát? Csupán az EKT többszöri közbenjárásával sikerült kieszközölni azt.

...Boros György volt az első unitárius püspök, akit lemondattak tisztességéről? 1938-ban, tíz év szolgálat után mondott le a püspöki tisztségéről.

MÁJUS

Szerető és figyelmes Istenem!

Szerelmes kamaszok fába vésik nevüket, és a jel akár évszázadokig együtt lüktet a fa életével. Így van bevésve nevem a Te tenyeredbe, és így védted Magad a szívembe. Kölcsönösen együtt lüktetünk, miközben az én földi életem lassan peregrinál a mulandóságba. Mulandósággal ellentétben a Te örök voltod bizonyosság számomra a mindennapokba, és erőt ad munkám végzéséhez. Én bármit elfelejthetek, rólam bármikor megfeledkezhetnek, de Te soha nem felejtess el engem. Gyermeked életét mindig számon tartod, és vésett jelként lüktetsz életünkben.

Erre emlékeztet a zsoltár, amikor helyettem is vallomást tesz: *„Az Úr az én pásztorem, nem szűkölködöm. Fűves legelőn terelget, csendes vizekhez vezet engem. Lelkemet felüldíti, igaz ösvényen vezet az ő nevéért. Bizony, jóságod és szereteted kíséri életem minden napján, és az Úr házában lakom egész életemben.”* (Zsolt 23,1–3.6)

Ezzel a hittel szólítlak meg, és hajlok meg Színed előtt. Köszönöm, hogy gyengeségeim és gyarláságaim ellenére is számon tartasz. (2Móz 4,31)

Ámen.

SZABÓ ADÉL JÚLIA

Békességre vágyók

„Eljött Jézus, megállt középen, és így szólt hozzájuk: Békesség néktek!”
(Jn 20,19b)

Egy nagyon anyagias, békétlen világban élünk, amikor a külsőség, a felszín számít. Amikor a világ ingerei hajtanak. Hallom a világ üvöltését: harcolj, taposd el, pusztítsd, semmisítsd meg! Egy ilyen világban nincs megállás. Ebben a zűrzavarban verseny van. Hajsza. A még több, a sokkal több, a soha semmi nem elég mohósága űz és pusztít. Többek akarunk lenni, mint, amik tudunk lenni, de legtöbbször még azok sem tudunk lenni, aminek lennünk kéne. Emberek. Emberek, akik teremthők képmását hordozzuk. Emberek, akik szeretni, megbékélni és megbékéltetni vagyunk elhívva. Sokszor úgy látszik, hogy az ember versenyben áll még az Örökkévalóval is. Sokszor úgy tűnik, hogy az örökkévalóságot akarjuk, most azonnal. És majd valamikor, majd később, ha öregek leszünk, majd egy másik időben majd megbékélünk, békességre találunk önmagunkban, másban. Valahol. Addig is teljes erőből, a pillanat elfogult hajszája köt gúzsba. És fájni kezd a gyomrunk, a mellkasunk szorít, epénk megnagyobbodik, meghajlik a gerincünk a megemésztett haragtól, a felgyúlt békétlenségtől. S mi egyre páncélozottabbaknak hisszük magunkat. Majd megbékélek, majd megbékélnek, mondogatjuk. Majd valamikor megszűnik bennünk ez a nagy zaj. Még egy-két évtized, egynéhány esztendő és akkor másként lesz.

Jézus így köszön rá tanítványaira. Így köszön ránk is. Belépve közénk, ebbe a mindent felemészthető békétlenségbe. Békesség nektek! Ó, milyen jó volna ezt a békességet megérezni ebben az örökös békétlen világban. Milyen jó volna megbékélni a múlttal. Azzal, amit tettem, és azzal is, amit velem tettek. Milyen jó volna felhagyni az örökös harccal, fogcsikorgatással, egymásra mutogatással, egymás méretezésével, egymás besározásával. Békesség nektek! Ezt a békességet várjuk. Ezt a békességet szeretnénk, leemelni a polcra, megvenni és hazavinni az otthonainkba, gyülekezeteinkbe. Mint egy úrvacsorai kenyeret, átszellemülve szeretnénk kockára vágni, és ünnepi istentiszteleten adni egy falatnyit min-

denkinek, vagy házhoz vinni, házalni egy falatnyi békességgel, fáradságot nem ismerve a régen békétlenségben élőknek. Vegyétek és egyétek. Váljon életetek részévé. Ne hiányozzon többé a békesség senki lelkéből, senki asztaláról, senki családjából.

Mennyi békétlen ember vágyakozik a világban ma békességre, semmit nem téve érte. Vágyakozunk arra a csendes, nyugodt, kiegyensúlyozott érzésre, amely nyugalommal, méltósággal, emberséggel ajándékozna meg. Békesség. Amikor összhangba kerül a tett az érzéssel, a felszín a mélységgel. Amikor helye és ideje van az életben mindennek. Önmagamnak, Istennek és az embernek. Amikor nem azért szeretek, mert megéri nekem, hanem azért, mert egyszerűen nem tehetek másként. Amikor nem azért bocsátom meg az ellenem vétő tettét, a tegnapit, a múltbelit, a holnapit, mert meg kell bocsátanom, hanem teszem ezt önmagamért, mert tudom, hogy a gyűlölet nem vezet sehová, a megbocsátás felszabadít, szabaddá tesz.

Békesség nektek! Csendül fel a Mester hangja a tanítványokra köszönve, akik félelmükben bezárt ajtókkal védik magukat, talán bezárt szívvel, mint mi sokan. Jézus ezt az érzést, lelkiállapotot kívánja tanítványainak, neked és nekem. Amikor a súlyoktól megszabadulva fel tudsz emelkedni. Felülnézetből is megtekinteni magadat, életedet, utadat. Békesség neked, hogy el tudd fogadni, és végig tudd járni azt az életutat, azt a feladatot, melyre elhívtatl. Békesség neked, hogy fel tudd nevelni gyermekedet, el tudd végezni méltósággal a napi munkádat, és este tiszta lélekkel, mint aki nem ártott senkinek, magadnak sem, hálát tudj adni a te Istenednek.

A világ tele van békétlenséggel, fájdalommal, harccal, sérüléssel. Békesség neked. Hallod-e, meg tudod-e hallani, hogy rád köszön a názareti, békességet kívánva neked? Azt, ami a mindennapi létezésedet jelenti, az életben maradásod kulcsát, az összhangot az örökös disharmóniában. *„Eljött Jézus, megállt középen, és így szólt hozzájuk: Békesség néktek!”* Békesség neked, nekem és mindenkinek!

REMÉNYIK SÁNDOR

Béke

Valami furcsa összehangolódás,
Valami ritka rend –
Széthúzó erők erős egyensúlya,
Mély belső bizonyosság idebent –
Bizonyosság arról, hogy élni jó,
Szenvedni elkerülhetetlen,
Szeretni tisztán: megistenülés,
Meghalni szép –
S a Kifejezést meglegelni mindezekhez,
Megtalálni a felséges Igét:
Az Igét mindezekhez:
A Béke ez.
Orkán ordíthat aztán odakünt,
Robbanhat ezer bomba: kárbament,
De kárt nem okozott.
Bent:
Csend.
A Béke itt kezdődik.
Bent:
Csend.
Isten hozott.

Virradat előtt

Sok az utas az éjjeli vonaton. Pedig olyan hosszú, hogy végét se látni.

– Kalauz! Hová ülhetünk?

– Mingyán kérem: most csatolnak három kocsit. Tessék majd ott hátul: ki hova fér.

A vonat már negyedórája áll. Nekem jó helyem volna, de kereskedőféle emberek az utazó-társaim. Aludni akkor se lehetne tőlük, ha el lehetne helyezkedni a fülkében: beszédes nép az efféle. Máskor mulatok is rajtok, most azonban szomorít a beszélgetésük.

A háború szerencséseiről locsog a szó, mióta csak Pestről elindultunk, tehát már harmadik órája. A szerencsésekről beszélgetnek, a csodálat és irigylés hangján. A szállítókról, élelmezőkről, vállalkozókról, nagy eladási alkalmak meglesőiről és elzárkányolóirol. Szóval: az üzleti zsenikről, akik kezében minden rézfillér arannyá változott a háború folyamán.

No én nálam fordítva történt: ami kis nyaraló vagyont nagydőkön át összekuporgattam, a háborúnak mingyárt az első szele elvitte. Drága szép részvénytárcsáim, életem munkásságának apró kis félrerakosgatott gyümölcsei! Azoknak a kuponjaiból vehettem magamnak eddig minden nyáron egy kis levegőt és árnyékot, télen meg egy kis napfényt és tengerillatos meleget. Isten veled Tátra, Riviéra, Egyiptom! Aki tudja, mit jelent ez három szó a hivatal porában élő emberféregnek, megérti, mért könnyezem én meg ezt a háborút!

Fogtam a kalapomat és az irattáskámat: leszálltam és megindultam a végtelen vonat vége felé.

– Ki hova fér! – biztatta a konduktor a beszállókat, – mindegy most akármelyik osztály.

És szorgalmasan lengette a lámpását a sötét sín-melléken, a csatolt kocsik előtt.

– Ki hova fér!

No nyüzsögnek is.

A csatolt kocsikban nincs világosság. Az utasok csak mozgó árnyékok.

Van-e itt hely?

– Nincs.

Másik kupé:

– Nincs.

Kutyázomadtát, mégiscsak jobb volt volna amott maradnom, amott ahol még reggel is beszélgetnek talán a jövő évtized magyar báróiról.

Az egyik első osztályú nagyfülkében egy paraszt-cipős leányka ül az ajtó mellett. A lába korlátként zárja el a fülkét.

Beszemlélődök.

Öt árnyék.

De a leánykával szemben üres a hely.

– Vond be csak a lábad kislány.

A leányka felvonja a lábát maga alá.

Utánam mingyárt egy másik úrféle nyomakodik:

– Elférek-e melléd, kicsi?

– Tessék, – mondja komolyan a mellette ülő katonasapka utas.

S elkarolja onnan a leánykát.

– Felcsappantjuk a könyöklőt is. Így.

A leányka beljebb igazodik a katona mellé.

– No hál' istennek!

S ülünk, várunk a sötétségben.

A belső szélső utas pipázik. A pipa parazsa rövidre nyírt ősz bajuszt világít meg, és fekete-zsinóros szürke zekét. Egyebet nem látni.

A vonat mozdul, indul.

– Ej, hát itt nem gyűjtanak lámpást? – fakad szóra az úrféle, aki legutóbb jött.

Föltette a kalapját a hálóba, s a fejére angol sapkát nyomott, ahogy a sötétben láttam. A ruhájából kölni víz szaga áradt.

– Mér nem ég a lámpás?

– Nemsokára verrad, – feleli álmosan a mellettem ülő.

Most már, hogy megszokta a sötétséget a szemünk, sejlik, hogy az utasok hárm-a katona. A katonasapka vall rájuk. Bóbiskolnak. Csak a lányka mellett ülő tartja egyenesen a fejét, mintha most is őrségen állana.

– Verrad, – bólint a szóra a pipázó ősz az ablak mellett, – de bár akkor volna sötét, mikor hazaérek én.

Senki se kérdezi, hogy miért? Ő azonban mégis válaszol:

– Mer világossal is inkább behunyom a szemem. Házam helyett düledék. Lovam, tehenem helyett üres istálló. Hogy a szél... A hambáromba hat köből gabona vót, a kéménybe sonka, kóbász, szalonna, a padlásomon öt zsák gyiő. Húsvétra tartogattam a gyiőt. Akkor legárosabb.

Nem szólt rá senki.

A vonat haladton-halad.

Az ablak előtt egy-egy piros szikra száll el, néha kettesével-hármasával is. Az angolsapkás úr kölni illatát enyhe köszénbűz feledteti.

A pipás ősz sóhajt:

– Hogy a szél szárítsa őket szögön, mind császárostul! Veszett disznó kutyák! Ha mán kimelleyesztettek mindenembül, legalább a házat ne égették volna hamuvá. Addig csak ott rejtőztem a kert alatt, de mikor láttam, hogy ráfut a láng, biz elugortam. Mert mondok: bizony meglát-nak a világosságnál, még azt a kis pénzt is elveszik tőlem, aki a termésből maradt. Öt nap bujdosam az erdőn. Öt nap, hogy a szél... Se ételem, se takaróm. Egypár szem vadalmát leltem a harasztba... No ezt az öt napot se felejtem el. Hogy ne jutna haza egy muszka se, amelyik ide teszi a lábát!

A torkából szakadt ki ez a szó: *öt napot*, mintha a sírásából maradt volna benne.

Hosszan bólogat utána, és búsan szipákolja a pipáját. Az ablak előtt piros csillagok szállongnak kettesével-hármasával.

Megint csak ő szólalt meg:

– Még a feleségemnek a legjobb, szegénynek: két héttel előtte tettük a földbe, Isten nyugasztalja. Hítt a lányom, hogy költözzek hozzá, Kolozsvárra. Fűtő a vőm, gőzösön, lokomotyin. De mondok, mán hogy hagy-nám itt házamat, jószágomat, eleségemet, takarmányomat? Hogy a szél... Hát most mán ki adja azt vissza? Az én okos jó Bársony lovamat, jó tehenemet, eleségemet, hat zsák gyiőmat, öt napi hányódásomat! Öt nap, mint a kóbor vadállat...

– Öt nap, – böffen meg a velem szemben ülő angol-sapkás, – öt nap, hm. Hát mink hónapokig a halál erdejében? Halál árkában! Halál mezején! Hm. Bezzeg ott jól főztek: mindenféle levélnek tudjuk az ízét. Vad-alma? Hm. Jó volt volna vadkrumpli is. Hm. Nyoszolyánk is volt jó puha, mikor az eső esett. Szép fehér, mikor havazott. Bizonyosan ott törögették meg a kend dióját a muszkák, mer igen ropogott.

Az egyik katona nevetőn köhhen.

Az úriutas folytatja:

– Dinnyét, tököt is vihettek magátul tisztelt barátom, mer ugyancsak hajigálták át hozzánk. Hm. Hát aztán a fagy? Akkor éreztem csak meleget, mikor a vérem ömlött.

A pipás megejti a fejét:

– Am mán...

A katonák már nem bóbiskolnak.

– Bezony, – kezdi az egyik, – nekem is ott fagyott el mikor...

Az úrféle azonban nem engedi szóhoz:

– Hát a mi vérünket ki adja vissza? – harsan meg bosszúsan. – Háromszor ment át rajtam a golyó: kétszer a lábam kásáján, egyszer a mellem közepén. Vesztettem véretem, vesztettem klientúrám, vesztettem éveimet, egészségemet. A kórházban meggyógyult a lábam, a tudóm is úgy, ahogy, de elromlott a gyomrom. Ha véletlenül nincs pénzem, ott gebedek meg attul a kenyértől, tésztátul, amit ott sütöttek-főztek. Örülhetek, hogy visszahozott a két lábam elevenen.

– Engem a féllábam, – szólal meg rá búsan a mellettem ülő, aki az előbb is szólott.

S lekoppantja az egyik lábát. Érteni lehet a sötétben, hogy fából van.

– Hát ezt ki adja vissza? – mondja olyan sóhajással, mint akit lidércnyom altában az ágyon.

A pipás megejti a fejét:

– Am mán baj.

– Bajnál is nagyobb szó ez, öreg. Mert aki állton dolgozik, láb kell annak, láb. Volt is nekem. Volt úgy, hogy hajnaltól esti kilencig nem ültem, csak míg az ebédem befaltam: pénteken, szombaton. Péntek heti vásár: nyíratkozás. Szombat: beretválkozás. Meg se érezte a lábam. Még ráadásul táncoltam is vasárnap este az iparos körben. Pedig vasárnap délelőtt is bokros a munka.

Nagymélyet sóhajt. A levegőbe legyint:

– Levehetem a réztányéromat: ülhetek vele koldulni az üzletem elé.

A pipással szemben ülő katona is megszólal álmos-unottan:

– Cseréljünk: odaadom neked a fél lábam, add érte a fél karodat.

S megrázza jobb kézzel a köpönyegének a bal ujját. A homályban is látni, hogy üres.

– Hogy a szél... – dökken meg a pipás.

A karja vesztett a nevetésnek egy keserű kakhantásával fordítja feléje a fejét:

– Hát biz azt csakugyan a szél szárítja mán valahol, ha ugyan ott hever még ahun leszakadt. Bezony. Olyan vagyok én azóta, mint a szárnyametszett rigó; se tyúk, se madár. Bezony. Igaz, hogy eljött közibénk egy igen dörék geróf, félkezü az is, Icsi geróf, hallották tán hírit. Eljött, tanított bennünket. Áldja meg az Isten a jólelkit. Ámbátor... Hogy aszongya, hogyan öhetünk fél kézzel? Azelőtt is fél kézzel öttem én: a ballal legfőjebb a bajuszomat törölgettem. Osztán hogy az almát hogyan hámozhatjuk? Héjastul eszi azt minálunk, akinek két keze van is. Aztán puskát is fogott: célzott, lőtt, trafált. Hát iszen jó, aki vadászik, vagy csöszködik, de mán a magunkfajta ember csak akkor fog puskát, ha katonára, vagy ha a gazdájáét pucóvalja. Ongorázott is, no gyönyörületösen. Csak azt nem mutatta meg, hogyan löhet fél kézzel lovat hajtani? Mer kocsis vótam én, világéletembe. Apám is av vót, öregapám is. A fiam is al lesz. A jó helyem is meg vót a szógabiró tekintetes úrnál. Hej, de sírva is fakad még az a két ló is, ha engemet meglát.

S a hangja elernyed.

A beszélgetés megszűnt, vártuk, hogy a negyedik katona is megszólal. De az csak hallgatott. A leányka az ölébe kókadtan aludogált. Fél karral azt ölelte. A feje állásán látszott, hogy ő maga nem alszik. Előbb is látszott a homályban, hogy a feje mindig arrafelé fordult, aki beszélt.

De ő nem szólalt meg. Csak a vonat morgott, ingadozott, haladozott. A háza-vesztett ősz némán szívogatta a pipáját. Az ablakon át valami távoli városka vörös fénypontjai csillámlottak. Egy félkörbe hajló vonal apró tűzpontokból. Aztán megint sötétség, az éjnek végtelen fekete táblája.

A negyedik katona hallgatott.

S tán valamennyien alvásra gondolunk. Azonban a kocsi ajtaját valaki becsapja. A szomszéd fülkében bosszús hangok hallatszanak:

– Mér nem ég a lámpás?

Egy vastagabb hang mentegetődzve felel:

– Mer nem vót rá idő kéremásson. De iszen mingyán verrad.

– Sohse verrad, – morog a karja-vesztett, – se rám, se a szép magyar hazára.

A pipás sóhajtva kocogtatja ki a hamut a pipájából:

– Bár mikor hazajutok...

Aztán lámpavilágosság villan el az ajtó-ablak előtt, s közeledik. Az ajtót elrántja a konduktor.

– A jegyeket kérem.

A kezek a zsebekbe nyúlnak. A kisleánnyal utazó katona is a belső zsebébe nyúl s elővon egy pirosas papirost és egy kisebb jegyet is, fahéjszínűt. Akkor látjuk, hogy fekete pápaszem van rajta. Sápadt, harmincéves ember, nagy vörös sebforradás a homlokán. Vitézségi aranyérem a mellén. A konduktor már előbbre mozdult, de ő a jegyét a konduktornak az előbbi állása felé nyújtja. Látszik rajta, hogy vak.

Azonban a lányka is fölemeli a fejét és álomtól zavaros szemmel bámul a lámpásra, aztán a konduktorra. Tíz éves falusi leányka, mellen kötött virágos nagykendőben, a lábán otromba fűzős cipő.

Megérti mi történik: elveszi a jegyet a vak vitéz kezéből, és nyújtja a konduktornak.

– A kisebbik az enyém, – mondja okoska-komolyan.

A konduktor belecsikkant a két papirosba, s a leánykának nyújtja vissza.

A leányka összehajtogatja gondosan: a kicsit a nagyba, s visszadugja a vak vitéznek a belső zsebébe. Egy mozdulattal be is gombolja a kabátot.

A konduktor elvonul, becsukja az ajtót is.

A leányka visszadől a vak vitéz ölébe.

A vonat halkan morgadozik, rázakodik. A szomszéd fülkéből ismét hallatszik egy új hang:

– Mér nem ég a lámpás?

A kalauz ismét mentegetődzőn válaszol:

– Mer nem volt rá idő kéremássan. De iszen mingyán verrad.

Vártam, hogy a félkarú is megint rámondja:

– *Sohse virrad.*

Vártam, hogy a pipás polgár megint mondja:

– *Bárcsak...*

Azonban egyikük sem szólt.

Pedig hát csakugyan szürkült, világosodott már valamelyest, lehetett látni a fejek állásán, hogy minden arc a vak vitéz felé van fordulva.

A pipás polgár megmozdul és szótlantul tömi megint a pipáját. Gyújtót sercent az ablaküvegen, és komoly figyelemmel tartja a pipára. A dohány m. királyi бүдös, de mingyárt fogja a tüzet. A gyújtó maradék lán-

gocskájánál odatekint a polgár a vak vitézre. Aztán a láng elalszik, csak a pipa parazsa piroslik a homályban.

Szívja, szívogatja.

Megszólal sóhajtva:

– Hát iszen igaz... A kár csak kár...

Szí a pipáján:

– Ámbátor a ló ügyis vén vót. Okos vót, jó vót, de mán elkopott a foga. Majd csak találok egy ócsó csikót.

Szí a pipáján:

– A tehénnek se veszett még magja. Aztán legalább én is elmondhatom: Isten adta, muszka elvette, – szenvedtem én is a hazáér.

A lába-vesztett bólint rája:

– Mindenki szenvedett, minden eligazodik. Aki nem állhat, dolgozon ülvé. Parókát varrunk: jól fizetik. Mindenki tudhatja, hogy nem táncba fagyott le a lábam.

– Büszke lehet rá, – szólal meg az angol-sapkás úr, – nincs az a szép érdemkereszt, mint amilyen szép érdemjegy a sebhely, csonkaság, bénaság. A Mária-Terézia rend jelvénye se ragyog annál szebben.

A félkezű megdörzsöli a karja csonkját:

– Mindent meg lehet szokni, – mondja elgondolkodón. – Lám az én öreganyám még öreg se vót akkor: egy rongyos dunyháér, három-négy vánkósér berohant a tűzbe. Pedig úgy égett mán a ház, hogy az ablakon vert ki a láng. Mégis berohant. Ki is hozta a dunyhát, a vánkósokat is, de a szeme világa bennmaradt. Eleinte igen szomorkodott persze, de aztán megszokta. Úgy megszokta mintha sose vót vóna másképp. Csakúgy dőgozott mint annak előtte. Ha nem is mindent, de csaknem mindent. Még varrt is. Csak épp, hogy mikor a baromfiaknak vitt ki vizet, néha melléje öntötte a tálnak. De maga is nevetett rajta. – Hagyjátok el, – aszongya, – akarva öntöttem úgy: láthassátok, hogy szívesebben isznak a puszta fődrül. Neki vót a legjobb kedve, ha vendég járt nálunk, vagy téli estéken fontak-varrtak nálunk: olyan történeteket mondott el, hogy az ódalunkba is belenyilallott a nevetés. Bótba, templomba vezető nélkül eljárt. Szomszédokhoz is.

Az angol-sapkás levette a kisebbik kofferjét az ülésről.

– Nekem az öcsém van úgy, – mondta, – húsz éves volt, mikor megvakult. Az is csakúgy járkál, mint annak előtte, úgy. Csak épp, hogy a lába előtt mozgatja a bot végét. Még dolgozik is az irodámban. Gépírást

tanult meg vakon. Neki diktálok. Az arca a vaknak lassankint úgy meg-
érzékenyül, hogy megérzi a világosságot is, sötétséget is. Megérzi, hogy
borult kint az idő, vagy napos. Megérzi: mikor jár fal közelében vagy
élőfa közelében. Megérzi.

A vonat ellassúdik: valami nagy állomásra értünk.

– Friss sör! Friss sör! – kiabálja a kocsik mellett egy fáradt gyerek-
hang.

A háza-vesztett ember lebocsájtja az ablakot:

– Ide fiam, ide.

– Nekem is, – kiált a lábvesztett.

– Nekem is, – mondja csonka.

S mind a kettő a zsebébe nyúl.

A háza-vesztett ember megérinti a vakot a karján:

– Magának is, igaz-e?

– Jó, hát nekem is, – mondja csendesen a vak.

És a zsebe felé mozdul a keze.

– Nono, – tiltakozik a háza-vesztett, – én adom a sört, nem a kocsmá-
ros.

S a kezébe illeszti a vaknak a poharat.

Az ügyvéd szivart markol elő. Mind a három katonának nyújt belőle.

A vakot is kínálja:

– Rágyújtasz-e te is, bajtárs?

– Köszönöm, – feleli a vak, – elszoktam tőle. Köszönöm.

Itta a sört nagy nyeletekben.

S hogy felét megitta, óvatosan bocsátotta a vaskos poharat a comb-
jára. Zsebkendőt vont elő a belső zsebéből s megtörülte a bajuszát.

– Virrad, – mondta szinte vidáman, – megérezem már én is.

Tudtad-e, hogy...

...100 éve, 1915-ben alakult meg az **Unitárius Teológiai Akadémia**?

...bár az egyház kolozsvári főiskolája révén már a 16. századtól biztosította a lelkészutánpótlást, nem rendelkezett külön intézményesült lelkészképzéssel? A 19. század közepéig az ún. *filozófiai kurzust* hallgató diákok két részre oszlottak: *togátusokra* és *secundánsokra*. Előbbiekből lettek a lelkészek, míg utóbbiak világi pályára készültek.

...az oktatás ideje 1794 előtt 3 éves volt, ettől az időtől kezdve 4 évre terjedt? Mivel a *togátusok* segélyben részesültek, előfordult, hogy a lelkészigényhez képest túljelentkezés történt, így egy-egy végzett ifjú 4–6 évet is töltött az iskolában, valamely lelkészi állás megüresedéséig.

...az önálló, intézményes lelkészképzés megszervezése csupán 1845 után valósult meg, amikor a Főtanács elrendelte egy kétéves teológiai tanfolyam bevezetését azok számára, akik lelkészi pályára készülnek?

...Kriza János vezetésével 1847-ben indult a teológiai tanfolyam, amely a főiskola keretében a filozófiai kurzus elvégzése után következett? 1859-ben a kétéves teológiai tanfolyam időtartama három év lett.

a teológiai képzés csupán 1896-ban vált el a főiskolai oktatástól, amikor az Egyház megalkotta a Papnevelő Intézet első önálló szervezetét és rendszabályait? A szabályzat értelmében az Intézetnek külön igazgatója lett a dékán személyében, akit évente újraválasztottak. Ezt emelték 1915-ben akadémiai rangra.

...az Unitárius Teológiai Akadémián 1948-ig folyt lelkészképzés? A tanügyi reform keretében a román állam felszámolta az Egyház iskolahálózatát. Az Unitárius Teológiai Akadémia és a Református Teológiai Fakultás egyesítéséből létrehozták az Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézetet református, unitárius és evangélikus tagozattal. 1959-ben a tagozatokat megszüntették.

JÚNIUS

Gondviselő, jó Isten!

„Intelek azért mindenek előtt, hogy tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések, hálaadások minden emberért.” (1Tim 2,1) Így figyelmeztet mindnyájunkat az apostol, és szólít fel arra, hogy ne csak magunkért, a magunk dolgaiért imádkozzunk, hanem másokért is. Emlékeztet arra is, hogy ne csak kérésekkel traktáljunk Téged, hanem hálaadással is álljunk meg Előtted, hiszen bármilyen nehéz legyen is a sorunk, mindig van amiért hálát adni.

Te bőven elláttál bennünket megtartó, serkentő és gyógyító erővel, mi pedig igyekszünk életbe léptetni azokat. Minden egyes alkalommal, amikor imára kulcsoljuk kezünket, a Te lelked, a Te erőd működésbe lép, és elkezd igen erősen hatni. Oda hatni, ahová éppen kívánjuk.

Köszönjük a nekünk ajándékozott erőt. Köszönjük, hogy közel és/vagy távollevő gyermekeinkre és/vagy unokáinkra egyaránt kérhetjük. Szülőként/nagyszülőként gyakran imádkozunk értük, hogy gyermeki hitük mindig meg tudjon maradni, hogy soha ne veszítsék el azt az erőt, amellyel Te megajándékoztad őket. Amikor pedig szülőként/nagyszülőként gyermekeinkre a Te áldásodat kérjük, akkor hálaadással az is eszünkbe jut: *Te, a mi Atyánk, ránk, gyermekeidre ugyanígy figyelsz és gondunkat viseled.* Nagy hát mindnyájunknak az öröme és a hálaadása, mert mint gyermekek Isten örököseinek neveztetünk. (Rom 8,17)

Mint Isten örököseinek és a názáreti Jézus tanítványainak kötelességünknek tudjuk, hogy beteg testvéreink gyógyulásáért könyörögjünk, és hozzátartozóik számára megerősödést kérjünk. Köszönjük, hogy gyógyító erőd nem marad távol a szükségben szenvedőktől, és meghallgatod imádságainkat.

Ámen.

Családban

A család fogalmával valahogy úgy állunk, mint az egészséggel. Természetes számunkra a megléte, és fel sem fogjuk, mennyire fontos dolog az életünkben, csak amikor felmerül a veszély, hogy elveszíthetjük. És ahogy az orvostudományban is egyre inkább a megelőzésre kerül a hangsúly, úgy próbálja a szakemberek egész serege megmenteni a családokat a széteséstől. A siker azonban ezúttal is – akárcsak az egészségvédelemben – rajtunk múlik: hogy mennyire vagyunk tudatosak, és mennyire vagyunk készek időt és energiát áldozni a számunkra fontos dolgokra.

A család fogalma nagyon sokat változott az idők folyamán, változtak a nemi szerepek, a gyerekek helyzete, ami viszont állandó, az a család megtartó ereje. A szociológusok a családnak mint a társadalom alapegységének olyan különböző feladatait határozták meg, mint például az érzelmi, szociális, kulturális, gazdasági, reprodukciós funkciók. Aki családban él, tudja, hogy ez a dolog ennél azért jóval bonyolultabb, és esetenként változhat.

Erdélyi magyar valóságunkban a család fogalma két különböző nemű felnőtt és a tőlük származó egy-két gyerek közösségét jelenti. Pedig gyakoriak az olyan párok, akik nem vállalnak gyereket, megesk, hogy valaki egyedül nevel gyereket, sőt ritkábban, de az is előfordul, hogy néhány család kettőnél több utódot vállal „ebben a nehéz világban”. Ugyanakkor lassan megszoktuk, hogy a válások arányszáma a házasságkötésekhez képest igen nagy. Vagyis egyre kevesebben kötik össze törvényesen az életüket, és azok közül, akik ezt mégis megteszik, egyre többen válnak el.

A családhoz kötődő képzetek tehát átalakulóban vannak, sokan a házasság, a család válságáról beszélnek, amit nemcsak egyéni, hanem közösségi szinten is orvosolni kell valamiképpen. Mit tehet a szabadelvű keresztény unitárius egyház, és mit tehetünk egyen-egyenként saját életünk és szeretteink, barátaink, hittársaink családi életének javításáért?

Mint már említettem, alapvetően fontos a prevenció, vagyis az esetleges problémák megelőzése. Ebben segíthetnek az esketési szertartást megelőző házassági felkészítő alkalmak, melyeket egyre több egyház-

községben megtartanak a jegyesek számára. Mert jó, ha idejében megtudják, mennyire egymáshoz illők, mire kell különösen odafigyelniük. Mert a mézes napok és hetek gyorsan elszállnak, s a hétköznapi gondjai között gyorsan felőrlődhet két ember szépen induló kapcsolata.

A családi élet alapja legtöbb esetben a házaspár. A férfi és a nő, akik összekötik életüket. A mesékben általában csak azt olvassuk, hogy a királyfi vagy a szegény legény tűzön-vízen át küzd a gyönyörűséges leány kezéért, aztán ripsz-ropsz feleségül veszi, s ezzel vége. Nem marad más hátra, mint hogy „éltek boldogan, amíg meg nem haltak.” A valóságban azonban nem ilyen egyszerű a dolog. Mert a java általában csak a házasságkötés után kezdődik. Amikor a fiatal pár összeköltözik, és kiderül, hogy a férj horkol, a feleség nem szeret takarítani, és egyikük cukorral, másikuk ketchuppal eszi a bundás kenyeret, és az egyik szín és méret, a másik témák szerint szeretné elrendezni a könyveket a polcon... és így tovább. Az „éltek boldogan, amíg meg nem haltak” nem olyan egyértelmű. Azon nagyon sokat és igen tudatosan kell dolgozni. Fontos, hogy mindig legyen idő egymásra, fontos a beszélgetés, a problémák orvoslása (nem szőnyeg alá seprése!) – akkor is, ha ez néha fáj –, a változó körökben és élethelyzetekben a közös pontok és örömök megtalálása. És szükség esetén a segítségkérés.

Egyházközségünkben nagy sikerrel indítottunk egy egyéves időtartamú családosi kört, ahol idősebb és fiatalabb házaspárok beszélgethettek és oszthatták meg élményeiket, gondolataikat a családi élet egy-egy területével kapcsolatban. Szó volt az ismerkedésről és az udvarlásról, a női és férfi szerepekről, az időbeosztásról, a háztartásról és a családi kasszáról, a gyereknevelésről és sok más fontos és érdekes témáról. A résztvevő párok örültek, hogy párjukkal tölthetnek néhány hasznos órát, és magukról beszélgetve megfogalmazhatnak olyan fontos dolgokat, amikről otthon talán sosem beszéltek, de amelyek meghatározzák családi életüket. Ugyanakkor láthatták, hogy problémáik nem egyedülálló, elszigetelt esetek, sőt alkalmanként megtudhatták, mások hogyan segítettek magukon az övékhez hasonló nehéz helyzetben.

A gyerek szerepe szintén nagyon sokat változott az elmúlt évtizedekben. „Szemünk fénye” lett, életünk céljának tartjuk, s ez óriási felelősség rá nézve is. A szülő azért gürcöl, hogy a gyerek mindent megkapjon, s nem veszi észre, hogy pont emiatt nincs ideje a gyerekekre. Plusz órákra járattja, mert minden lehetőséget meg akar adni neki a fejlődésre, s nem

veszi észre, hogy a gyerekek pont a legfejlesztőbb tevékenységre, a kötetlen, szabad játékra nincs ideje.

A gyereket nem magunknak neveljük! Nem tudhatjuk, hogy olyan ember lesz-e, akinek fontosak az általunk nagyra becsült dolgok, vagy épp a mi utainkkal homlokegyenest ellenkező irányban indul. Persze igyekeznünk kell őt a jóra, szépre és igazra tanítani, de nem dönthetünk helyette az élet nagy kérdéseiben. Bízunk benne, hogyha jól neveljük, képes lesz a lehető legjobb választásokra, amelyek aztán boldoggá teszik. Nem gazdaggá, nem sikeressé, okossá vagy híressé, hanem boldoggá.

Gyülekezeti életünk fontos része a családokat a gyerekek révén megszólító vasárnapi iskola. A cél az, hogy nagyszülők, szülők, gyerekek vasárnaponként együtt indulhassanak az istentiszteletre, s mindenki a korának megfelelő programon vehessen részt. A gyerekek nem kell végigülnie a hosszú és számára unalmas prédikációt, hanem rövid templomi együttlét után kortársaival játszhat. Utána a család együtt indul haza, hogy a közös életük szempontjából szintén igen fontos családi ebéd-en részt vegyenek.

Meglátásom szerint a boldog családi élet kulcsa az egymásra való odafigyelésben és az egymásra szánt időben rejlik. Ahogy a szobanövényeknek víz, jó talaj és elegendő fény kell, úgy az emberi kapcsolatokat is folyamatosan ápolni kell. Nem várhatjuk el, hogy maguktól nőjenek vagy egyáltalán életben maradjanak. Rendszeresen és tudatosan legyünk részesei egymás életének: mondjuk el a feleségünknek, hogy még mindig szépnek tartjuk, adjuk tudtára a férjünknek, hogy fontos a véleménye, hallgassuk meg, és vegyük komolyan gyermekeinket!

Talán többen gondolnak arra ezt az írást olvasva, hogy rendben van, de mit tegyen az, aki egyedül van? Mi van azzal, aki sohasem alapított családot, vagy hosszú évtizedek után maradt magára? Hát, mindenestre, ne engedje át magát a búslakodásnak! Mert a családi élet nem a boldogság egyetlen forrása. Oly sok minden másban lelhetjük örömlünket, oly sok más lehetőségünk van önmagunk megvalósítására. Egyik idős ismerősöm, saját életútjára visszatekintve azt mondta, nem bánta meg, hogy nem alapított családot, mert így sokkal több emberen segíthetett, a közösségi életben is többet vállalt, mint más, és bár sosem volt saját gyereke, mindig volt egy-két lurkó, akit asztalánál leültethetett, akire vigyázhatott, és akit szerethetett. A boldogság kulcsa bennünk van, csak tudni kell használni.

Örökség

Fehér virágok, könnyes álmok
dalos leánya volt anyám.
Tavaszi napfényért rajongott
s megsiratta a hulló lombot
késő szeptember alkonyán.
Meleg sugár, vonuló felhő
szívébe mind nyomot hagyott,
könnyeket csalt vagy dalt fakasztott –
Apám kacagott, kacagott.
Anyám rajongó lelke hitte,
hogy vannak bűbájos csodák,
hitt babonában, szellemekben,
Istenben és álomképekben
és hitte, hogy van túlvilág.
Ha egy-egy rejtelmes jelenség
lelkére aggasztón hatott,
ajkán imával, úgy aludt el –
Apám kacagott, kacagott.
Bolyongok búsan a világban
kettőjük béna fia, én,
itt-ott magát szívembe lopja
a dalvarázs, az őszi fény.
Az élet véres ostorától
imám már szinte fölfakad,
anyám dala, anyám imája –
s apám kacag, kacag.

Otthon

Igen, valahogy így van: otthon az, ahova hazatérsz. Ahol valaki vár este. Ahol ismered a fal kopásait, a szőnyeg foltjait, a bútorok apró nyirkosságait. Ahol úgy fekszel le az ágyba, hogy nem csak alszol, hanem pihensz. Nem csak pihensz, hanem kipihened magad. Kipihened az életet, az embereket, mindent. Ahol otthon vagy, az az otthon.

Nem kell hozzá sok. Elég egy szoba. Ha tízen vagytok benne, az se baj. Ha mind a tízen egyek vagytok ebben, hogy haza tértek, amikor este hazatértek. Nem kell hozzá sok, csak egy szoba és egy érzés. Egy egészen egyszerű állati érzés: hogy ma itt élek. Van egy ágy, amiben alszom, egy szék, amire leülök, egy kályha, ami meleget ad. És hogy ebben a körülöttem lévő széles, nagy és furcsa világban ez a kis hely nem idegen és ma az enyém. Jól érzem magamat benne, ha kinézek az ablakon és kint esik az eső, vagy süvölt a szél. És hogy ha ide este bejövök, meglegem azokat, akik még hozzám tartoznak.

Ez az otthon.

Minden embernek módja van hozzá. Egy szűk padlásszoba is lehet otthon. Egy pince is. Még egy gallyakból összetákolt sátor is otthon lehet. Ha az ember önmagából is hozzáad valamit.

Elég egy szál virág, amit az útszélen találtál. Egy fénykép, amit éveken keresztül hordoztál a zsebedben. Egy könyv az asztalon. Egy ébresztőóra. Mit tudom én: ezer apró kacat ragad az emberhez útközben.

A fontos az, hogy érezd: jobbra és balra Tőled áll a világ, a maga szépségeivel, és a maga csúnyaságaival. Süt a nap, esik az eső, szelek járnak és felhők futnak a széllel. Vannak virágok és fák és patakok és emberek. Valahol mindezek mögött van az Isten és Ő igazítja a virágokat, a fákat, a patakokat és az emberek közül azokat, akik neki engedelmeskednek. És mindezeknek a közepén itt ülsz Te, egy széken, egy asztal előtt. És ez a szék és ez az asztal ma a Tied. Ma. Ez a fontos. És körülötted szép rendben a többi: a virágok, a fák, a felhők, Isten bölcsessége és az emberek kedves balgaságai, ma mind a Tied. És jól van ez így. Mert hiszen az ember úgyis elég keveset él. És még az is jó, hogy keveset él.

Ha mindezt érezni tudod: nem vagy otthontalan a világban.

Tudtad-e, hogy...

...100 éve, 1915. június 5-én halt meg **Barabás Ábel** tanár, irodalomtörténész, eszperantista, Goethe-kutató? 1877. augusztus 19-én született Verespatakon.

...1903-ban szerzett bölcsészdoktori oklevelet a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen? A Kolozsvári Unitárius Kollégium tanáraként tevékenykedett, közben a kolozsvári Nemzeti Színháznál dramaturgként működött?

...fiatalon bekapcsolódott az eszperantó mozgalomba, s írt egy ki-tűnő eszperantó nyelvkönyvet magyarok számára? Ez az első magyar nyelvű eszperantó nyelvkönyv.

...több tanulmányt írt Goethéről, Petőfiről és Vas Gerebenről? Magyar nyelvre fordította Turgenyev és Csehov műveit.

...*A jövő évtized regénye* címmel sci-fi témájú regényt jelentetett meg 1910-ben? A regény a világháború kitörését vetíti előre.

...a regény cselekménye a főhős álmában játszódik? A Monarchia Olaszországgal, valamint Szerbiával, később Németországgal vív háborút. A regény szinte látnoki módon vetíti előre a háterszág szenvedéseit a későbbi világháborúban. A magyar nemzet azonban fényes győzelmet arat ellenségei felett.

...a dualista korszakban Magyarországon négy szerző, Jókai Mór, Privigyey Pál, Farkas Gyula és Barabás Ábel műveiben jelent meg a világot átformáló nagy háború gondolata? Öt regény jelent meg a témában a magyar irodalomban. (Jókai Mór: *A jövő század regénye*; Privigyey Pál: *Magyarország nem volt, hanem lesz*; Farkas Gyula: *Utolsó ütközet 2453-ban (regényes eposz VIII énekben)*; Maritimus (Barabás Ábel): *A nagy háború.*)

MAGYAR
POLITIKAI
FOGLYOK
SZÖVETSÉGE

VOLT
POLITIKAI
FOGLYOK
SZÖVETSÉGE

"AKIKET LELKÜNKEN MEGÖRZÜNK
ÖRÖKKÉZZEL FOGNAK"

1956-OS
BATTÁRSI
TÁRSASÁG
KURATÓ-
RUMA

JÚLIUS

Istenem, jó Atyám!

Köszönöm Neked, hogy ma is szól hozzám a Biblia tanítása, és Te gondoskodsz arról, hogy nyitott legyek rá és megértsem életemnek szóló üzenetét. Kérlek, légy segítségemre, hogy amit üzensz egy-egy bibliai példával, tanítással, imádsággal, zsoltárral, az valóban el is jusson a szívemig.

Megvallom: nagy szükségem van a bocsánatodra, mert egyetlen percig sem büszkélkedhetek hibátlansággal, tökéletességgel, bár erre ösztönöz a tudat, hogy *„boldogok, akiknek az útja tökéletes”*. (Zsolt 119,1) Sok mulasztásról és még több erőtlenségről kell számot adnom, és megvallom, gyakran a hitem sem világít úgy, ahogyan azt Te születésemkor belém oltottad. Mindezekről számot adva úgy fordulok Hozzád, mint aki tudja, hogy *„minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről, a világosság Atyjától száll alá, akiben nincs változás, sem fénynek és árnyéknak váltakozása”*. (Jak 1,17)

Alázatot kérek Tőled, hogy képes legyek látni a láthatatlant, ahogyan azt erős szívű, nagy prófétád látta. Kérlek, hogy ments meg minden fölösleges beszédőtől, okoskodástól és minden olyantól, amely a figyelmemet eltereli, és ezáltal elválaszt Tőled. Kérlek, tedd erőssé a tartásom, hogy fölemelt fejjel állhassak királyságodban (Zsolt 24,7); adj erőt a kezeimnek, hogy felemelve áldhassam neved (Zsolt 134,2), és világosítsd meg szemem, hogy az égre emelve tekintetem láthassam rajta örök dicsőséged. (Ézs 51,6)

Ámen.

Örökség és hagyomány

„A hagyomány ugyanis nem a hamura, hanem a hamu alatt rejlő parázsra hasonlít.” (Guido Horst)

Mindenki számára ismerős a *Hegedűs a háztetőn* című musical híres dalának címe: *Tradition/Hagyomány*. Az idézett musicalben egy helyütt azt mondja Tevje: „*Hegedűs a háztetőn. Bolondosan hangzik, ugye? Márpedig mi itt Anatevkában, ebben az eldugott kis faluban, mindnyájan hegedűsök vagyunk a háztetőn. Kínlódunk, gyötrődünk, hogy kicsaljunk valami kellemes, egyszerű dallamot anélkül, hogy kitörnénk a nyakunkat. Ez nem könnyű. Kérdezhetnék: miért ragaszkodunk mégis ehhez a helyhez, ha ilyen veszélyes? Mert Anatevka a mi otthonunk. És hogyan tartjuk az egyensúlyt? Mi a titka? Egy szóval megmondhatom: a hagyomány... Itt Anatevkában mindenre van hagyományunk. Hogyan együnk, hogyan aludjunk, hogyan beszéljünk... Megkérdezhetnék, hogyan kezdődött ez a hagyomány? Megmondhatom: nem tudom. A hagyomány az hagyomány. Mindenkinek kijelöli a helyét, az útját, hogy mindenki tudja, mit vár tőle Isten.*” A dal befejezéseként Tevje hozzáteszi: „*Hagyomány nélkül olyan ingatag lenne az életünk, mint a hegedűs a háztetőn.*”

A tradíciószó a latin *trado, tradere* – átadni igéből származik. A hagyományba beleértjük felhalmozott tudásunkat, az értékeket és a szokásaink jelentős részét. A hagyományok az adott társadalom gondolkodásmódját, szemléletét, végső soron értékrendjét tükrözik. Hagyománynak tekinthetjük tehát az előző nemzedékek által ránk hagyott örökségből mindazt, amit a „követő” kor nemzedéke változatlan – vagy csak kissé változó, modernizálódó – formában fenntart, és átörökítésre érdemesnek ítél. Ehhez azonban arra van szükség, hogy az egyén, aki beleszületik az adott társadalomba és kultúrába, akarja tovább vinni ősei hagyományait, ősei örökségét.

A másik megvizsgálandó kifejezés, az örökség, amely szintén olyan régi fogalom, hogy már a római korban is ismerték. Akkor *patrimonium*-ról beszéltek. Ez a kifejezés eredetileg a szülőktől örökölt vagyont, atyai örökséget, tulajdont jelentette. Elsősorban az anyagi javak, például

ingatlanok utódokra történő hagyományozását. De később az elődök hagyományát, ősi örökségét értették alatta.

Az örökség fogalmi tartományának számos értelmezése ismert. A mai, mindennapos használatában elsősorban kulturális örökségről szokás beszélni. Az örökség fogalmába azonban magán a kultúrán kívül számos dolog tartozik.

A jogászok az örökség fogalma alatt mást értenek, mint a kultúra egészével foglalkozó filozófusok, kultúr-antropológusok. Megint más örökség-fogalomvilágban élnek a régészek, akik „régészeti örökségről”, vagy az építészek, akik építészeti örökségről, avagy más mérnökök, akik „technológiai örökségről”, illetve a „zöldek”, akik „környezeti örökségről” beszélnek. Az örökség-fogalomnak mindezek az értelmezésein túl van szimbolikus értelmezése is.

Az örökség tehát nagyon tág fogalmi kör, van szellemi és van anyagi tartománya, hiszen mindaz az ismeret, tudás, tapasztalat, tárgy beletartozik, amit az előző korok emberei megteremtettek, felhalmoztak.

Ezt az örökséget át kell örökíteni. Valójában tanítani, tanulni kell.

Tanítani annyi, mint emberekkel foglalkozni, átadni mindazt a tudást, amit az előző nemzedékek felhalmoztak. Tanítani annyi, mint felelősséget vállalni a következő nemzedék jövőjéért. Tanulni annyi, mint megismerni mindazt, amit az előző korok ránk hagyományoztak.

Tanulni annyi, mint elsajátítani az előző korok örökségéből ránk maradt, az elődeink által megőrzésre szánt, a következő nemzedékek számára átadásra váró gondolatokat, tartalmi és tárgyasult valóságot.

A fentiekből következik, hogy a hagyománynak és az örökségnek együttesen van meghatározó szerepe a társadalomban. A hagyomány és az örökség egy értelmezés szerint olyan alapérték, ami nélkül életünk nem lehetne teljes. Akinek nincsenek hagyományai, akinek nincsen öröksége, aki nem ismeri múltját, annak jövője kétséges. *„Aki nem tudja, hogy honnan jön, az azt sem tudja, hogy merre tart.”* (Mikó Imre)

Az előzőekből egyenesen következik, hogy a hagyomány és az örökség alapvetően pozitív irányban visz. Azonban azt is világosan kell látnunk, hogy e kettős gondolati kör lehet nem haladó, hanem visszatartó erejű is.

Előfordulhat, és az emberiség történelme során számos esetben elő is fordult, hogy a túlzottan hagyományhű, visszatartó erejű konzervatív gondolkodásmód a reformok, az újítás gátjává válik, illetve vált. Az ilyen

konzervatív gondolkodásmód esetében használjuk a fundamentalizmus kifejezést. Mit jelent a fundamentalizmus?

Magát a kifejezéstartalmát, jelentését, értelmét számos gondolkodó próbálta megfogalmazni. A fogalom számos elemzője a kifejezést pejorativnak írja le. Bár a kifejezést manapság a köznyelv az iszlám vallással hozza összefüggésbe, vannak olyan értelmezések is, ahol a fundamentalizmus tartalmát általánosabb érvényűen fogalmazzák meg. Azt mondják: a fundamentalizmus a vallási tanítások szó szerinti értelmezését jelenti, és ezt a kereszténység bizonyos csoportjaira is alkalmazzák. Egy másik felfogás szerint a fundamentalizmus a különböző vallások modernizálása elleni fellépést jelent. E nézet szerint a vallásos hit írásai tévedhetetlenek, még akkor is, ha azokat a modern tudomány cáfolja. A „fundamentalista” megnevezés tehát olyan gondolkodásra utal, mely az adott vallás eredeti alapjaihoz, alapelveihez törekszik visszatérni. A kifejezés eredete a latin *fundus* szóban keresendő. Eredeti jelentése házhely, telek, kisbirtok, illetve valamely célra szolgáló pénzalap. Így képezhet a *fundus fundamentumot*, ami valaminek az alapzata, támasza, megalapozása.

Ezek után érdemes megvizsgálnunk, hogy mit is jelent a keresztény örökség?

Amikor valaki a kereszténységre gondol, általában a keresztény történelem kővé vált emlékeire gondol: a római korakeresztény bazilikákra, a németországi román és gótikus katedrálisokra, a szentföldi születéstemplomra és a sírtemplomra. Vagy a keresztény művészetekre: a világ múzeumai tele vannak különböző korok keresztény hagyományai, illetve a művészek hite által ihletett műkincsekkel. És a keresztény gyökök nélkül az irodalmat, filozófiát és a bölcsész tudományokat sem képzelhetjük el. A kereszténység nyomai azonban nem csupán múzeumokban és könyvtárakban találhatók meg, hanem mindennapi életünket is átszövik. Még ma is Jézus születésére alapszik időszámításunk, népszerűek a keresztény eredetű nevek, a fontos keresztény ünnepek egyben munkaszüneti napok is. Ahol a kereszténység átítatta a kultúrát és a társadalmat, oly örökséget hagyott hátra, melyet az ateista rezsimek sem tudtak teljesen eltörölni: a kultúra humanizációját, mely a civilizáció szívéét érintette meg. A személyiség, az emberi méltósághoz való jog, a más-képp gondolkodók iránti tolerancia, mind a keresztény tanítás gyümölcsei. Bárhol, ahol elterjedt az evangélium, a kultúra humanizációját

figyelhetjük meg. A vallási és lelkiismereti szabadság tiszteletben tartásáért is meg kellett harcolnunk. Ez a harc gyakran került az elkötelezett keresztények életébe. Hadd említsük példaként Dávid Ferenc egyházalapítónkat, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett a vallási és lelkiismereti szabadság meghonosításában. Joggal lehetünk büszkéek keresztény örökségünkre. Ám felelősséggel is tartozunk: keresztény örökségünket sértetlenül kell továbbadnunk a következő generációk számára. Ne felejtsük: a hagyomány ugyanis nem a hamura, hanem a hamu alatt rejlő parázsra hasonlít.

(A cikk megírásánál felhasználtam Anonymous *Hagyomány és örökség*, valamint Guido Horst *Mit jelent a „keresztény örökség”?* című írását.)

Ima a gyermekekért

Fák, csillagok, állatok és kövek
szeressétek a gyermekeimet.

Ha messze voltak tőlem, azalatt
eddig is rátok bízam sorsukat.

Énhozzám mindig csak jók voltatok,
szeressétek őket, ha meghalok.

Tél, tavasz, nyár, ősz, folyók, ligetek,
szeressétek a gyermekeimet.

Te, homokos, köves, aszfaltos út,
vezesd okosan a lányt, a fiút.

Csókold helyettem, szél, az arcukat,
fű, kő, légy párna a fejük alatt.

Kínáld őket gyümölcscsel, almafa,
tanítsd őket csillagos éjszaka.

Tanítsd, melegesd te is, drága nap,
csempészd zsebükbe titkos aranyad.

S ti mind, élő és holt anyagok,
tanítsátok őket, felhők, sasok,

Vad villámok, jó hangyák, kis csigák,
vigyázz reájuk, hatalmas világ.

Az ember gonosz, benne nem bízom,
De tűz, víz, ég, s föld igaz rokonom.

Igaz rokon, hozzátok fordulok,
tűz, víz, ég s föld leszek, ha meghalok;

Tűz, víz, ég és föld s minden istenek:
szeressétek, akiket szeretek.

Örökség

Már semmi mást nem próbálhatott, s megtanulta édesapám az ablakos mesterséget. Nem sok tanulnivaló volt rajta. Vágni, szegezni, gittelni – nem volt nagy tudomány. Ügyesség kellett hozzá csupán. Az se sok, csak amennyire a dolgos ember szert tesz életében. Napokig járta a falvakat, sokszor hetekre is oda volt. Üveges ládával ment, s csomagos ládával érkezett vissza. Nem is vasárnap, hanem édesapám érkezésével mértük az ünnepet. Liszttel, aszalt gyümölccsel, lekvárral állított haza. Ezzel fizették meg a munkáját azok, akiknek nem volt pénzük. Néha szalonnát is hozott. De csak nagy ritkán, talán egy hónapban egyszer. Amikor megérkezett, falhoz támasztotta a ládáját, és sorba adogatta édesanyám kezébe a csomagocskákat. Ha befejezte, mireánk nézett, szeme sarkában mosolyba szaladtak a ráncok, s azt mondta: „Mást pedig én nem hoztam.” Akkor már szaladtunk is a zsebéhez, mert tudtuk, hogy szalonnát is hozott. Sohasem evett belőle, s édesanyám sem. Csak amikor szétdarabolta, akkor kente a kést egy kicsi darab kenyérkéhez, hogy megízlelje ő is.

Az én számomra minden boldogság fakadása édesapám ládája volt. Ha tavaszon és nyáridőben más munkára szegődhetett, kapálni vagy aratni járt, a ládája az ágyunk alatt állott. Nem telt nap, hogy meg ne nézzem, nem bántották-e a testvéreim s nem esett-e valami baja. Pedig egyszerű darab volt. Maga csinálta édesapám, és ami szeg, fa volt benne, pénzt sem ért jóformán. Csak én gondoltam, hogy drágább a szemem világánál. Ha valaki megkérdezte, hányan vagyunk odahaza, akkor elsoroltam rendben, és magamban hozzátettem: „Meg az édesapám ládája”. Sok idő telt, amíg megtudtam, hogy nem a boldogság lakik benne. Amikor magára vette édesapám, felért egész a tarkójáig. A beléállított üvegek pedig fel a feje tetejéig magasodtak. Ha rájuk sütött a nap, megcsillantak apám feje körül, s olyan szép fényességbe borították, hogy elnéztem volna napestig is.

Elkísérgettem édesapámat a falu végéig, ha útjára indult, s hallottam, hogy minden lépésénél összekoccannak az üvegek. Apám pedig, amikor benne volt már a járásban, mondogatni kezdte az üvegek hangjára:

„Gyl-kos, gyl-kos.” Nem tudtam, mért mondja, s amikor megkérdeztem, megállt, rámnézett, aztán úgy pillantott maga elé, mintha magát szemlélne, s kacagni kezdett: „Bizony én azt nem tudom, édes fiam – mondta –, de ahogy lépek, mind azt mondja hátamon az üveg. Hallgasd csak.” S lépni kezdett újra. Megfogta a kezemet, belefogott ismét a dünynyögésbe, és arcán ezerfelé szaladtak a ráncok, ahogyan nevetett. Szemét is összehúzta, s mint egy gyermek, úgy játszadozott a hangjával. „Na látod, mind azt duruzsolja.”

Ahogy telt az idő, mind messzebb járt s tovább maradt el az én édesapám. Sokszor egész hónapban távol volt, s szekeres emberek hozták tőle az üzenetet, hol, merre jár, s a csomagokat is, amit küldözgetett. S ahányszor hazajött, mintha csoda történt volna vele, egyre nagyobb lett a ládája. Vállai mellett, feje fölött kilátszottak a rámai, s ha üveg volt benne, olyan magasra nyúlt, olyan nagynak látszott, hogy szinte elvesztett alatta az édesapám alakja. Pedig nem a lécek nőttek, édesapám ment össze napról napra jobban. Mi csak csodálkoztunk egyre, és meg kellett mutatni édesapámnak, hogy nem cserélte el a ládáját, az van még mindig a hátán, amivel elkezdi a járást.

Egyszer gyöngülő, télvégi idő volt. Hazajött édesapám. Letette a ládáját, s hagyta, hogy anyám pakoljon ki belőle. Maga lehúzta a csizmáját, mintha feküvéshez készülődne. Széket húzott, s ült a kályha elé. Lábaik a rostély elé rakta, melengette és súrolgatta a két kezével. Szemét belemeresztette a parázs világába, s olyan csendesen ült, mintha csak a maga árnyéka lenne. Nem szólt még egy szót sem. Bejövet is csak anyámnak köszönt, minket észre sem vett. Az asztal mellett álltunk, anyám kirokosgatta már a csomagokat, s vártunk, néz-e reánk apám. De csak ült, mint hogyha egyedül lenne. Fejét leengedte, s teste előre-hátra emelkedett a lélegzetétől. Amikor édesanyám félretette a csizmáit, akkor szólalt csak meg. De még a szemét sem fordította anyám felé.

– Van egy kis szalonna a zsebemben – mondta –, add oda nekik... – Ránk se nézett, hogy örvendünk-e az ajándéknak. Elaludt egy ültő helyében. Mintha fűtyörészne, úgy szedte a lélegzetet, s melle hangjával az egész szoba megtelt.

Sohase fordult meg olyasmi a fejében, de ezután az jött a számra, hogy szépeket mondjak édesapámnak. Pedig nem tett szánnivalót soha életében. Egyszer aztán mintha rámparancsolták volna, odavitem hozzá a szalonnámat. Talán fél órája érkezhettek haza. Lassan lépett be az ajtón,

s mi csak azt láttuk, hogy amikor lesegíti hátáról a lábát, nem a csomagocskákat szedi először, hanem széket visz a kályhához édesanyám, s lehúzza apám csizmáit. Apám egyik kezét az ölébe engedte, másikkal a mellét dörzsölte az inge alatt. Már előttem volt a szalonnarészem, de nem nyúltam hozzá. Bicskám is a kezemben volt már, de nem tudtam használni. Álltam és azt hittem, hogy egy pillanatra az eszem is elhagyott, mert szemem mögött könnyek sokasodtak, mint a gyáva embernek, ha baj éri. Észre sem vettem, hogy apám reám szól. Csak az édesanyám szavára eszméltem. Láttam, apám félig elfordul a széken, a szeme mutatta, hogy soká nézhetett már, s érződött a hangján is, hogy nem először szólít.

– Te meg miért nem eszel?

S hogy egy kevés ideig nézett még, hozzátette.

– Vigyázz, mert meghúl!

Mintha megoldott volna a szava, elindultam hozzá. Tekintetem nem tudtam levenni róla, s mikor odaértem, eléje nyújtottam a szalonnámat, másik kezemmel pedig a bicskát. Amikor megszólaltam, olyan volt a szavam, mintha minden könnyem reácséppent volna.

– Tessék, édesapám, egye meg ezt a kicsike szalonnát.

Azt hittem, láza támadt hirtelen. Nézett rám, mint ahogyan még soha sem láttam. Szemei megrettentek, s az arca bíborveresbe gyulladt. Egyik kezével, ami a szék hátán nyugodott, úgy megmarkolta a deszkát, mintha ketté akarná roppantani. Anyámra kapta a szemét, aztán vissza az én arcomra. Már szemembe folyt a sok könny, s csak a páráján keresztül láttam, amikor megsuhant édesapám keze. S az ütését éreztem az arcomon. A szalonna földre esett a kezemből, s én bezuhantam az asztal alá. Mozdulni se tudtam. Tenyeremet rászorítottam a pofon helyére, fülem zúgott, mintha viharban járnék, s úgy hallottam apám kiáltását, mintha messziről érkezne.

– Te... Te... az istenedet...

Előredőlt a széken, melle mint a fújtató, úgy zihált, s mintha más szava nem lenne, vég nélkül ismételte: Te, te... Egész az asztal lapjáig hajolt, s éreztem a dohánya szagát, ahogy kiabált felém. Azt hittem, soha nem szakad vége. Összehúztam magam, amilyen apróra csak bírtam, de a szememet mintha hozzá kötözték volna, nem tudtam elvenni az édesapám arcáról. Nem is láttam mást, csak a két meredő szemét. S mintha én is csupa szemből állnék, úgy éreztem. Mintha belevesznék a tekinte-

tébe. Soká csillapodott meg. Hangja elhalt, száját összezárta, s felengedte az öklét. Csak a szeme nem változott. Nézett, mintha meg akarna égetni a pillantásával. Addig, amíg csak fel nem állott. Félretolta anyámat, aki mellettünk állott, s a csizmájához lépett. Olyan gyorsan öltözött fel, hogy mire anyám megmozdult, már a ládája mellett állott. Leguggolt eléje, beleigazította karjait a láda pántjaiba, aztán a hátára emelte. Kezébe vette a kucsmáját, de nem tette a fejére. Tisztítgatni kezdte a kabátja ujjával s amikor anyám elkérte a kezéből, visszaereszkedett a helyére, a tűz lángja játszadozott a csizmáin. Azokat nézte. Aztán odaszólt hozzám:

– Bújj ki onnét.

Felálltam, s akkor a bicskámra mutatott. Felvettem a földről, s el akartam tenni. De nem engedte.

– Add ide – mondta.

Forgatta a kezében, aztán megmozgatta az élit. Felnézett az arcomra, megszólalt.

– Kotyog...

Minden szavára válaszolni kellett, néztem, hogyan hajlítgatja s rámondtam.

– Igen.

Édesanyám már nyújtotta a kucsmát. Még meghajtogatta párszor apám a bicskámra, aztán visszaadta.

– Tedd el.

Aztán felállt, és kiment az ajtón. Még nem történt meg, de nem köszönt senkinek sem. Édesanyám az ajtóhoz indult, félig megnyitotta, de betette aztán újból. Visszajött a szoba közepére. Majdnem rátalesett a szalonnára, amit még nem vettem fel. Leült apám helyire, kezeit a szoknyájára ejtette, s kinézett a szürkülő ablakon. Aztán, mint aki akkor veszi észre, hogy tart valamit a kezében, rápillantott a szalonnára. Úgy is nézegette, mintha sohase látta volna, vajon miből csinálják s mire való.

Anekdóták – 2.

Soh'se válogasson!

Egy község papja, hogy hívei az ősziakat elvethessék, esőért imádkozott. A mint azonban a könyörgésnek ezen részét mondja: „Adjál, Uram, nekünk egy áldásdús csöndes esőt!...” Nagy sebbel-lobbal közbekiált az egyik gazda:

– Soh'se válogassék, tiszteletes uram. Akármilyen esőt adjon ő szent felsége, csak adjon.

Az új kalap hatása

Egy erdélyi városkában az a rút szokás volt, hogy az istentiszteletkor egy-egy elkésett hívő belépésénél az egész gyülekezet hátratekintett, megnézendő: ki jött? A prédikátort szörnyen bántotta híveinek ez a csendzavaró kíváncsisága, s egy alkalommal a következő templomszabályt hirdette ki:

„Miután az áhítatot zavarja kíváncsiságtok, én ennek elejét veendő, minden későn érkezőt meg fogok nevezni, s így a hátra való tekingetést fölöslegessé válik.”

Úgy is lett. Alig kezdte el a tiszteletes a prédikációt, máris megzavarták, még pedig az idézésnél: „Mondá pedig az úr...” (a templomajtó nyikordult):

– *A nótárius és a felesége.*

Ezzel folytatta a beszédet. Néhány perc múlva ismét nyikorgott a templomajtó, s a pap megint félbeszakítá prédikációját, jelentvén:

– *Dabajki András városbíró és a fia.*

Ezután ismét folytatta tovább. Ámde alig röpített ki néhány szép virágos körmondatot, újólág nyílik a templomajtó s nagyúri idegességgel belép rajta a doktorné, zöld tollas új kalapban. A tiszteletes megszakítja beszédjét, s kötelességszerűen bejelenti:

– *Görvessy doktorné, új kalapban.*

Erre nagy mozgás keletkezik, s a templomban levő összes asszonynép hátranéz: minő az új kalap?

Tudtad-e, hogy...

...350 éve, 1665-ben született **Bíró Sámuel**, az unitárius egyház első főgondnoka, erdélyi főkormányzószéki tanácsos. 1721. február 21-én halt meg.

...a kolozsvári óvári iskolában tanult, majd 18 évesen az erdélyi kancelláriára került titkárnak Teleki Mihály mellé? Később Bánffy György kormányzó szolgálatába állt.

...1715-től főkormányzószéki tanácsossá nevezték ki? Unitárius ember a 18. században ennél magasabbra nem emelkedett a hivatali ranglétrán.

...a Habsburgok rekatolizáló törekvéseinek kivédésére a protestánsok megerősítették az egyház vezetésében a világi képviselőket? Így született és szilárdult meg a főgondnoki intézmény az Egyházban.

...1718-ban a Kolozsvárra összegyűlt unitárius nemesek saját körükből választottak két főgondnokot Bíró Sámuel és Simon Mihály személyében? A tisztséget 1718–1721 között töltötte be.

...1747-ig a világi főemberek maguk közül választották a főgondnokot? Ettől kezdve a zsinat hatáskörébe tartozott a főgondnokválasztás.

...főgondnokként újszerű javaslatokat tett az egyház védelmében: szorgalmazta az egyházköri gondnoki intézmény megszervezését, az oktatás decentralizálását, egy állandó fundus (pénzalap) gyűjtését, az akadémiták támogatását, illetve a székelyeresztúri tanoda felállítását?

...kéziratos jegyzetei a kolozsvári Akadémia Levéltárban, valamint a marosvásárhelyi Teleki Tékában találhatóak?

...Bánffy György gubernátor halálos ágyán őt kérte fel sírverse megírására? A Bíró Sámuel szerezte epitáfiumot ezüsttáblára vészték, betűit aranypapírral, és a halott koporsójába zárták.

AUGUSZTUS

Gondviselő jó Atyám, Hozzád emelem lelkemet. Arra a szent magaslatra, ahol már senki és semmi nem létezik, csak mi ketten. Ebben a négy szemközti magasságban vallok Neked, és megosztom Veled mindazt, ami erre a találkozásra készítetett.

Szeretném leszögezni, pontosítani, elismételni: Bízom Benned Uram! Bízom Benned, akkor is, amikor mosolyt varázsolsz arcomra, és akkor is, amikor a fájdalom ráncai barázdálják arcomat.

Anyyira jó tudni, hogy ez a bizalom, amely kettőnket összeköt, a kölcsönösségen alapszik. Mert teremtetésem, születésem is azzal kezdődött, hogy Te megelőlegezted a bizalmat.

Kérlek, hogy taníts. Miképpen Jób szólt Hozzád, én is akképpen mondom: én figyelek, te pedig taníts engem! Kérlek, hogy taníts a veled való közelségre. Arra, hogy miként lehet úgy élni, hogy minden napomat beragyogja a Te fényességed. Taníts úgy, hogy megértsem: Miért mindig a keskeny, a járhatatlannak tűnő út a jó? Miért a sok akadály, miért vannak a terhek, miért kellenek a könnyek, a harcok, a gürcölések? A nagy, a széles, a mindenki által járható utak miért nem vezetnek soha az életre? Miért van az, hogy széles utakon járva mindig kerül útitárs: jó barát, pohár pálinka, kecsegtető ajánlatok; míg a nehéz, keskeny, járhatatlan ösvényeket mindig egyedül kell végigmászni?

Életem gyorsan száguld, és valahányszor útkereszteződés előtt találok magam, vagy járhatatlan utakra tévedek, vagy igen belegabalyodnék a széles utak adta lehetőségekbe, olyannyira, hogy figyelmem a kettőnk közti kölcsönös bizalomról elterelődik, és már csak önmagammal törődök, kérlek Téged, akkor állj mellém és vezess, hiszen Te vagy egyetlen remény-ségem.

Akarom tanulni a Veled való közösséget, kívánom járni a Te ösvényeidet, vágyom arra, hogy vezess. Te „*az erő, a szeretet és a józanság lelkét adtad*” (2 Tim 1,7), én pedig bízom Benned és köszönöm ajándékaid.

Ámen.

REMÉNYIK SÁNDOR

„Az ismeretlen Istennek”

Nem hódításra indultunk mi el
A végtelenből – csak találkozásra.
Testvér, a mi testvérségünk
Ezért oly ritka, szép és drága.
Nem hajtottuk lelkünket igába.
Egymás lelkét prédának se néztük,
Szemmel nem vertük, szóval nem ígértük.
Maradtunk szabadok a szeretetben.
Maradtunk egyenlők a szeretetben.
Maradtunk testvérek a szeretetben.
Egymás lelkében tiszteltük a törvényt.
S a végzetet, mint napsugárt és örvényt.
A törvény betűje, ha összevágott:
Ujjongva hirdettük a rokonságot.
S ha egymás lelke tájait bejárva
Rábukkantunk egy nekünk idegen,
Ismeretlen istenség templomára:
Oltárát virággal szórtuk tele,
És szóltunk csendesen: Bár nem az enyém,
Szenteltessék meg mégis a neve.

Találkozások

Azt mondja a népi bölcsesség, hogy hegy hegygel nem találkozik, de ember emberrel igen. Tehát elodázható a találkozás, de elkerülhetetlen.

Életünk jórészt találkozások köré szerveződik. Átgondolt, tervezett és általunk véletlennek vélt találkozások köré. Elsősorban embertársainkkal, akikkel azonos az életterünk, hasonlóak gondjaink, problémáink, korlátaink és lehetőségeink.

A keresztény ember életének meghatározó élménye az Istennel való találkozás is. Átgondolt, tervezett, kérés és hálaadás által meghatározott istentisztelet alkalmával. Vagy a Jézus által ajánlott belső szobában, ahová aggodalommal, félelemmel, csüggedéssel, panasszal és gyásszal megyünk be. S ahonnan reménykedve, bizakodva, megnyugodva, megvigasztalódva és örömmel szeretnénk kijönni. A Szentírás eseményeinek is meghatározó eleme a találkozás. Találkozás, amelyből tanítás, gyógyulás, vigasztalás, békesség, reménység született. De akarva, akaratlan időnként találkozunk önmagunkkal is. Csak ritkán átgondoltan, tervezetten, hanem inkább elkerülhetetlenül szükségszerűen. Legtöbbször életünk töréspontjainál.

Mindhárom találkozás feszültséget hordoz magában, mint a tükörbe-nézés. Mert tulajdonképpen az is. Csak akkor oldódik a feszültség, ha minden alkalommal meggyőződünk arról, hogy embertársainkkal, családunkkal, Istennel és önmagunkkal való kapcsolatunk rendben van. Mint amikor reggel vagy este tükörbe pillantva egy megszokottan is elfogadható, sőt szerethető képet látunk.

Ha nem múlik a feszültség, amikor egymással találkozunk, azt jelenti, hogy sérültek a kapcsolataink. Hasonlóképpen sérült lehet Istennel való kapcsolatunk is egészen annyira, hogy inkább próbáljuk Őt elkerülni. S nem ritka, hogy azért feszült az életünk, hangulatunk, viselkedésünk, mert éppen nem vagyunk jóban magunkkal. Ilyenkor nem szeretünk tükörbe nézni.

Van megoldás, feloldás? Igen, van. Amennyire furcsán hangzik, annyira kézenfekvő. Éppen az, ami elől menekülni szeretnénk: az újabb és újabb találkozások. Megbékülő, kibékítő találkozások emberrel, Isten-

nel, önmagunkkal. Mindenki vel, egészen addig, amíg a tükrök, melyek a mondás szerint nem hazudnak, jó képet mutatnak, és a felgyűlt feszültség testet-lelket átjáró békességgé oldódik.

Jó lehetőség erre az istentisztelet, a templomi és a szabadtéri egyaránt. Otthon vagy zarándokhelyeken. Kinek-kinek szüksége és testi, lelki igénye szerint. Sőt a legjobb lehetőség, mert egyszerre történhet meg Istennünknek, gondviselő atyánknak, embertársainknak, mint hittestvéreknek, nemzettársaknak és önmagunknak, mint Isten gyermekeinek látása. A láthatatlan és a látható, a megfoghatatlan és a megfogható, az örökkévaló és a múlandó találkozása s összebékülése.

Minél több alkalmat egymás látására! Sok jó találkozást, békességet, embertárssal, Istennel, önmagunkkal!

KISGYÖRGY ZOLTÁN

A hely dicsérete

Az utóbbi években amolyan unitárius zarándokhelyek alakultak ki a Háromszék-Felsőfahéri Egyházkör területén, melyek az idő teltével – mondanunk sem kell – hagyományossá váltak, akárcsak a Nagy Hely: Szejke-fürdő. Ezek közül a **Vadas** (Baróti-hegység) történelmi régiséggel bír. Ennek példájára, a hagyományt követve jelölték ki a rendszerváltás után az Olt menti egyházközségek találkozóhelyét – a **Tepő-tövet** – Alsórákos közelében. Végül ebben az esztendőben a Sepsiszéken, Bodok vonzáskörében, a **Süte-pusztája** nevű kis oázis lett a háromszéki unitáriusok szabadtéri gyülekezeti helye. Egyik hely szebb, mint a másik, természetesi értékekkel rendelkeznek, bemutatásra érdemesek. Ezért viseli írásunk a *Hely dicsérete* címet.

A Vadas

Régi idők hagyománya, hogy a Baróti-hegység hágóján, a Vadas-tetőn találkozzanak esztendő derekán a hegyvonulat két lábánál fekvő szomszédos unitárius gyülekezetek: Árkos, Sepsikőröspatak, Kálnok és az erdővidéki Nagyajta és Bölön. A régiek is Isten szabad ege alatt, itt tartottak csendes lelki pihenőt, meghitt hangulatban, hittestvéri szeretetben, vigadalom után készültek a legszentebb mezei munkára, az ara-

Kopjánk a Vadason

*Amelyre már nem kellett
engedélyt kérni (2013)
(A szerző felvételei)*

tásra. Ez derült ki egy olyan 19. századi egyházi okiratból, amelyet Fekete Levente, volt sepsikőröspataki, fungens nagyajtai lelkész közölt a rendszerváltás után lapunkban, a Sepsiszentgyörgyön megjelenő Háromszékben. A régi hagyománynak aztán az 1954-es esztendő vetett véget, amikor az antiklerikális rendszer megállót vezényelt.

A hazai rendszerváltás után újra született a gondolat, amelyre a jelzett egyházközségek unitáriusai mondtak igent, és elhatározták, hogy évente találkoznak, ismerkednek és imádkoznak, hogy egymástól kölcsönösen erőt meríthessenek a mindennapi élet kihívásainak leküzdésére, amelyre éppen most, a felgyorsult világunkban van a legnagyobb szükség.

Meg is jelölték ezt a helyet, a közel 1000 m magasságban lévő hegyi hágón szép faragott kopja (Akácsos Pál alkotása) jelöli zarándokhelyünket. A közelben van a sepsiszentgyörgyi cserkészek vendégháza, innen indulnak a magashegyi jelzett turistaösvények a környék tündérszép tájai felé. 2014-ben a kálnokiak voltak a szervezők, s a találkozó zászlóját az idei szervező, Bokor Béla árkosi kurátor vette át. Szabó Adél Júlia kálnoki lelkész a szülői fészket elhagyó tékozló fiú közismert példázata rá építette a jelenünkre is célzó ünnepi beszédét (Lk 15,20), intve arra, hogy „szolgának is jobb itthon lenni, ahol szeretnek, ahol a kapuban ölelő karokkal várnak”. Nem elmenni, maradni! – hangzott a találkozó üzenete, lelki táplálék az erdőszélen felállított lacikonyha kínálatai mellé, miután közel negyedszázada visszhangozta a közeli fenyves a székely himnusz és nemzeti imánkat. A népes gyülekezethez, amelyen sok más felekezetű is részt vett, Kisgyörgy Sándor kőröspatak–kálnoki polgármester és nagytiszteletű Török István, a Háromszék-Felsőfahéri Unitá-

rius Egyházkör esperese szolt. A jelen levő sepsiszentgyörgyiek részéről elhangzott az az óhaj, hogy a város unitárius gyülekezete is be akar lépni a találkozó közé, hiszen Sepsiszentgyörgy területe is határos Bölönnel, Nagyajtával és Sepsikőröspatakkal. Fellepett a sepsikőröspataki unitárius nőegylet énekkara, az árkosi Régeni Áron-dalárda, a nagyajtai Mottolla citerazenekar fiataljai, énekelt a bölöni Kozma Erika és Ürmösi Incze Terézia Mária Árkosról. A jó hangulatot a kálnok-kőröspataki rezesbanda szolgáltatta.

A Tepő-töve

Nagyon elrejtett-elzárt helyen, az Olt bal partján, Alsórákos közelében jelölték ki a környék egyházi vezetői az Olt menti unitárius falvak találkozóhelyét. Tündéri a táj, távol a világ zajától, s a leromlott erdőipari utak sem akadályai annak, hogy egy évben egyszer itt találkozzanak ürmösi, felső- és alsórákosi, datki és olthévízi hittestvéreinek. Történelmi hely ez, a Persány-Rika-hegységben, az Olt alsórákosi szorosában. Tepők hegycsúcsain várromok őrzik a múltat, a bujdosóknak rejtekhelet nyújtottak a Tepők alatti barlangok, világhíres a hely, megkövült ammoniteszek lelőhelye, ritka növények, források és a népi hiedelemvilág érdekességei teszik híressé a találkozó számára kiszemelt helyet. A vidéket évezredekkel ezelőtt megülő őseink gyermekei még ma is látni vélik a Durdulya-hegy mészkőfalán László királyunk lópatkójának lenyomatát. Ezt a történelmi tájat több jeles személy felkereste és leírta az elmúlt időkben, többek között Orbán Balázs és a vidék kiváló ismerője,

*A közsöszéknél
Török István esperes*

*A távolban a Rákosi-Tepő mészkőcsúcsa
(A szerző felvételei)*

Jánosfalvi Sándor István unitárius pap. 2014-ben ötödik alkalommal tartották meg itt a találkozót. Az olthévízi egyházközség volt a szabadtéri találkozó soros szervezője. Az ünnepi istentiszteleten Török István helybeli lelkész, egyházköri esperes végezte a szolgálatot. Beszédét (1Móz 26,12) egy ószövetségi textusra építette. Izsák kútjairól szólt, amelyeket édesapja Ábrahám számára mélyített, s amelyeket az irigyek betömtek, de fia újra meg újra kiásta. Figyelmeztetett arra, hogy mindnyájunk életében is gyakran van olyan idő, amikor lennebb, mind lennebb kell mélyítsük régi lelki kútjainkat azért, hogy ott a mélyben megtaláljuk a frissebb, a hűsebb, a jobb, az életető vizet, hogy abból erőt, reményt nyerhessünk az egyre nehezebben megélhető napi életvitelünk számára. A népes hallgatóságot Erdő-B Vilmos egyházköri felügyelőgondnok köszöntötte. Az istentisztelet után fellépett az olthévízi vegyes dalárda és a helybeli iskola kicsi és nagyobb diákjainak *Oltovány* nevet viselő székely népviseletbe öltöztetett tánccsoportja: helybeli, mezőségi és magyarlapádi táncokat mutattak be. A Tepő patak melletti fák árnyékában a lacikonyhák és zene biztosította alkonyatig a hangulatot.

Süte-pusztá

A háromszéki unitárius leányegyházközségek hívei – idősek és fiatalok egyaránt – kinyilatkoztatták azt az óhajukat, hogy egy évben egy alkalommal ők is találkozni szeretnének az anyaegyház híveivel, szeretnék elmélyíteni és erősíteni a felekezeti alapon nyugvó kapcsolatokat, barátságokat, megbeszélni közös gondolataikat, együtt énekelni és imádkozni.

Így történt, hogy 2014-ben a kovásznai találkozót újabb, a csupán negyvennégy tagot számláló történelmi bodoki leányegyházköztség találkozója követte, ami különlegesnek is számított, hiszen azt nem bodoki templomukban, annak udvarán, hanem a Bodokhoz tartozó Sütei borvíz-feredő és forrás feletti erdei tisztáson, Isten szabad ege alatt tartották meg egy ragyogó augusztusi napon. Ha eső hullott volna, sem lett volna semmi gond, hiszen a tisztáson tágas fedett és nyitott épület áll. A völgyben kitűnő minőségű szénsavas savanyúvíz tör a felszínre, amelyet a két világháború közötti időben *Salus* néven palackoztak, és az Ókirályságba (Regátba) szállították. Az ivóforrás mellett szabadtéri borvízes fürdőmedence is van, amelyet a budapesti Ars Topia alapítvány és a helybeli fiatalok újítottak fel.

*A sutei borvíz
(Torró Attila felvétele)*

A gyülekezet igyekezett összeegyeztetni az imádságos érzést a szabadtéri találkozás még kissé szokatlannak tűnő hangulatával. Az ünnepi prédikációt Székely Kinga Réka homoródszentpéteri lelkész, hitéleti és missziói előadó-tanácsos végezte. A Mt 16,26 alapján bontotta ki a gyülekezet előtt az alapigét: *Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall? Avagy micsoda váltáságot adhat az ember az ő lelkéért?* Ennek a textusnak az aktuális mai üzenetét vezette végig életünkön, a bölcsőtől a koporsóig, kézzelfogható magyarázatát adva annak, hogy mindnyájunk lelki egészsége, amely felett a lelkészek öröködnék, legalább annyira fontos, mint az ember fizikai erőnléte és az egészsége. A hitélet segít hozzá ahhoz is, hogy az évek teltevel annyira természetesnek tekintse az ember a földi elmúlást, mint a szépen

és harmonikusan megélt földi életét. A jelenlevőket Török István esperes köszöntötte, aki igen hasznosnak taksálta a „bodoki borvízi találkozót”, kifejezve azt a reményét, hogy egyfajta hagyománnyá ványolódjanak továbbra is a leányegyházközségek és a szórványok találkozói. Minden jelenlevő családnak ajándékként átnyújtotta azt a harmadik kiadást is megért unitárius imakönyvet, amelyben nincsen olyan esemény, amelyhez ne lenne ima, olyan, ami erőt és enyhülést adhat a sokszor megpróbáltatásokkal terhelt mindennapi életünk során. Az istentiszteleten jelen volt a leányegyházközség gondnoka, Deák Ferenc, valamint Erdő-B Vilmos és Boros János körü felügyelő gondnokok. Terített asztal melletti ismerkedések és baráti beszélgetések zárták a találkozót.

Anekdóták – 3.

Melyik jobb?

István gazda a komáját, aki látogatóban van nála, elviszi a templomba. Az istentisztelet végeztével kérdi tőle:

- Nos, hogy tetszik a tiszteletesünk?
- Oh, ez különb ember, mint a miénk – felelt a vendég. – A mi papunk szörnyen kiabál a prédikálószéken, míg a tiétek olyan halkán beszél, hogy az ember édesdeden szunyókálhat.

Kriza köszöntője

Kriza János unitárius püspök, a *Vadrózsák* gyűjtője, Jakab Elekhez, a jeles történetíróhoz keresztelőre volt hivatalos. A lakomán a többi közt megjelent egy református főúr s egy katolikus pap is.

Kriza lakoma közben felemelkedett helyéről, s az új világpolgárt következőleg köszönté fel:

*Éljen jó barátunk, az unitárius,
Ki ma elmondhatja, hogy trinitárius.
Három vallásúak imádkoznak érte,
Egyik egy, másik a három istent kérve.
Apa, anya szeme az új házi kincsen,
Áldja mind hármat az egy s három Isten!*

A nagy szeretet kára

Gyónni ment a cigány. A pap fel is oldozta, de azzal a meghagyással, hogy minden reggel mondja el azt, hogy „*szeressed uradat, istenedet!*” Ez sehogysem tetszik a cigánynak, s így szól a paphoz:

- Édes tisztelendő uram, más imádságot tessék vélem mondatni...
- Hát aztán, miért, te cigány?
- Ázsért ides tisztelendő úr, mert há én a jó istent nagyon *seretem*, akkor ő is *megseret*, és hámár magához talál venni.

A kezejárása

Pap: Menjen csak vissza az urához, édes Guzsalyné!

Asszony (sírva): Könnyen mondja, édes tisztelendő atyám, mert nem ismeri a kezejárását!

Tudtad-e, hogy...

...130 éve, 1885. augusztus 20-án született Árkoson **Gelei József** zoológus, egyetemi tanár, főgondnok?

...alsó tagozatra szülőfaluja unitárius iskolájába járt, ahol hamar kiűnt jó képességével, de a továbbtanulás lehetősége majdnem meghiúsult számára? Édesapja, a hagyományt követve, mint legidősebb gyermeknek, a gazdaság irányítását szánta neki.

...véletlen folytán sikerült mégis továbbtanulnia? Árkos község kapott egy ösztöndíjat Kolozsvárra, az Unitárius Kollégiumba, mely a falu legtehetségesebb tanulóját – ez esetben Gelei Józsefet – illette meg.

...egyetemi tanulmányait a kolozsvári Tudományegyetem Matematika és Természettudományi Karán, természetrajz és vegytan szakon végezte Apáthy István professzor tanítványaként? Külföldi, grazi tanulmányai után tíz esztendeig a kolozsvári Állattani Intézetben dolgozott, majd a müncheni és a würzburgi egyetemen végzett állattani kísérleteket.

...doktori értekezését az örvényférgék (*Turbellaria*) közé tartozó „*Olisthanella hungarica*”-ról készítette, amelyet ő fedezett fel a Kolozsvár környéki vizekben?

...1919-ben a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanárává nevezték ki, ahol 1924-ig tanított?

...1924-ben meghívást kapott a Kolozsvárról Szegedre költözött Ferenc József Tudományegyetemre, ahol az általános állattani és összehasonlító bonctan tanszék professzorává nyert kinevezést? 1940-ben Észak-Erdély visszacsatolásával a Kolozsvárra visszaköltöztetett egyetemmel együtt hazatért, majd 1947-től haláláig a Szegedi Tudományegyetem Orvostudományi Karának Biológiai Intézetét vezette.

...a világhírű biológus professzor tudományos munkássága a protozoakutatás, a citológia és a turbelláriák rendszertana, gerinctelenek mikrotechnikája, örökléstan és radiológiára terjed ki? Kutatásainak eredményeit több mint 100 közleményben ismertette szakmai folyóiratokban.

...tudományos munkásságának elismeréseként a magyar tudományos akadémia 1923-ban levelező tagjává, 1938-ban pedig rendes tagjai közé választotta?

...1941–1945 között az unitárius egyház főgondnoka volt? Megalapította a Berde Bizottságot, melynek célja, hogy a szegény, de tehetséges unitárius gyermekek továbbtanulását évi húszezer pengő költséggel támogassa.

...a Farkasréti temetőben, az MTA-sírkertben helyezték örök nyugalomra a Magyar Tudományos Akadémia halottjaként?

SZEPTEMBER

Atyánk, egy igaz Istenünk!

Egyetlen biztos pontja van életünknek, egyetlen olyan, amit tudás és tapasztalat egyaránt megerősített bennünk. Munkánkat, igyekezetünket számbavéve, teljes meggyőződéssel mondhatjuk, hogy *„az Úr hangja hatalmas, az Úr hangja fenséges”*. (Zsolt 29,4)

Miközben arról teszünk vallomást, hogy a Te fenséged hirdetik közösségi és hitbeli fejlődéseink; testi, lelki és szellemi gyarapodásaink, emlékezünk is. Emlékszünk arra, amikor elfeledkeztünk a békességes szándékról, az egymás iránti tiszteletről, a megértésről; amikor halottas zsoltárainkat énekel-tük; amikor akár betegként, akár látogatóként kórházba kényszerültünk; amikor veszély fenyegette életünket és félelem rántotta görcsbe a gyomrunkat... Az ilyen helyzetekbe mindig beleremegett egész életünk, és megtapasztalhattuk, hogy gyengék, elesettek, törhetőek, akár letörhetőek vagyunk. Az ilyen helyzetekben tapasztaltuk azt is, hogy *„Az Úr trónol az áradat fölött”* (Zsolt 29, 10a) és *„Az Úr erőt ad népének”*. (Zsolt 29,11a)

A számbavétel és jövőbetekintés pillanatában ezért a tapasztalat is mondatja velünk: *„Az Úr hangja cédrusokat tördel”* (Zsolt 29,5), *„Az Úr hangja megremegteti a pusztát; az Úr hangja megriasztja a szarvasokat”* (Zsolt 29,9), *„Az Úr megáldja népét”*. (Zsolt 29, 11b)

Számbavéve dicső jelenléted, keressük a köszönetmondásnak és hálaadásnak szavait. Ismét zsoltáros szavakat rebegve ismételjük, a Veled való együttlétekre figyelmeztető magatartásformát: *„Templomában mindenki őt dicsőíti”*. (Zsolt 29,9) Bár ez a teljesség még várat magára, szeretettel emlékezünk azokra, akik imádságaikkal, zsoltáros lelkületükkel, cseleke-

deteikkel, templom- és egyházsegítésükkel a Te neved dicsőítették.

A múlt számbavételéből átlépve a jelen és jövő előreté-
kintő idejébe, azzal a kéréssel állunk a Te jelenlétedben, hogy
ne törj meg bennünket, és ne riaszd meg életünket. Maradj to-
vábbra is egyetlen hatalma életünknek, kérünk, *„maradj hű-
séges a téged szeretőkhöz, igazságos a tiszta szívűekhez”*.
(Zsolt 36,1)

Ámen.

Ősz van

Ősz van. Csodálatos, aranyló, gazdag... A falevelek ezer színben pompáznak, az ökörnyal varázsfonalával behálóz mindent, s az ember elkezd gyűjteni. Szinte ösztönösen gyűjtögetünk, raktározunk, még akkor is, ha csak a sétatéri gesztenyékből válogathatunk. A természet szépsége és Isten áldása mellett, vagy éppen mindennek köszönhetően valamiféle boldogságérzés tölti be az ember lelkét. A bőség érzése. Amikor úgy érzed, többet kapsz, mint amennyit kértél és amennyit megérdemelsz, s szemeddel-szíveddel nem győződ befogni ezt a csodát.

Ősz van. Már megint. Szomorú, elmúlást hirdető, mintha itt be is fejeződne az év. A nappalok langyosak, az éjszakák hűvösek, s az ember mindinkább behúzódik otthonába, keresve a menedéket a hideg s az elmúlás elől. Mert ilyenkor a legnagyobb a félelem: ahogy a nappalok rövidülnek, úgy érzi meg az ember az élet rövidségét és mulandóságát. Talán ebből a félelemből fakad az a nagy gyűjtésvágy, raktározzunk, gyűjtsünk be mindent, csak valahogy túléljünk tavaszig.

Íme, az ősz kétféle megvilágításban. Elsőre azt mondhatnánk, hogy az egyik egy optimista ember gondolatait rögzíti, míg a másik egy pesszimizmáét. Talán. Az optimista ember alapjában véve elégedett, s én most erről szeretnék beszélni: az elégedettségéről, a megelégedésről.

Életünk változását az évszakok is befolyásolják. Ezért van az, hogy ősszel számot vetünk, összegzünk. A gazda számba veszi termését, a befektetett munkát, s megnézi, érdemes volt-e egész nyáron dolgozni. S ezzel együtt számba veszi a legfontosabbat is: meg vagy-e elégedve? S ez nem megalkuvást jelent, nem egyenlő a „beéred-e ennyivel?” kérdéssel. Huszonegyedik századi életünk minden mozzanata arról tanúskodik, hogy sokkal többre vágyunk, mint amire valójában szükségünk van. S mégis gyakran szegénynek érezzük magunkat, pedig a régi bölcsesség úgy tartja, hogy nem az a gazdag, akinek a legtöbbje van, hanem akinek a legkevesebbre van szüksége.

Folytonos elégedetlenségünk társa az aggodás, amely, ha mellénk szegődik, nehéz tőle szabadulni. Amikor kétségek gyötörnek a holnapot illetően, amikor sokszor fölösleges dolgokért aggodunk, sorra peregnék

le rólunk hitünk gyöngyei. Jézus is összekapcsolja e kettőt, s megoldást kínál nekünk az egyik legszebb bibliai résszel a Máté evangéliumból: „Ezért mondom nektek: ne aggódjatok életetekért, hogy mit egyetek, és mit igyatok, se testetekért, hogy mivel ruházkodjatok. Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál? Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem takarnak, és mennyei Atyátok eltartja őket. Nem vagytok-e ti sokkal értékesebbek náluk? Aggódásával pedig ki tudná közületek meghosszabbítani életét csak egy arasznyival is? Mit aggódtok a ruházatért is? Figyeljétek meg a mezey liliomokat, hogyan növekednek: nem fáradoznak, és nem fonnak, de mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül akár csak egy is. Ha pedig a mező füvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, így öltözteti az Isten, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűeket?” „Ne aggódjatok tehát, és ne mondjátok: Mit együnk? – vagy: Mit igyunk? – vagy: Mit öltünk magunkra? Mindezt a pogányok kérdezzétek; a ti mennyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre. De keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek. Ne aggódjatok tehát a holnapért, mert a holnap majd aggódik magáért: elég minden napnak a maga baja.” (Mt 6)

Ősz van, és örülj annak, hogy ősz van, s hogy megérhettél egy újabb évszakot. Vedd számba életedet, meglelégedéssel! Légy hálás, hogy van mit enned és innod, hogy van ruhád, amibe felöltözz. És örülj annak, hogy a jó Isten mindig többet ad, mindig többel áld, mint amennyit kérünk és megérdemlünk.

TOMPA LÁSZLÓ

Őszi szántás székely hegyek alatt

Borús az ég! De túl a dombon
Meg-megcsillan a falu tornya.
Hass, szántóvas, a földbe mélyen –
Már elzúgott a nagy tivornya.
Közben, hajh, mennyi változás jött!
Az életünk más, a világ más.
Csak az Örök-Úr változatlan –
S a rög, a munkagond, a szántás!
Sőt talán ez is terhesebb most!
S robotunkért kisebb a bérünk.
De azért így is megmutatjuk,
Ha gondban is, de csak megélünk!
Gyű hát no, húzzad, Fecske, Holló –
Várjuk talán, hogy más segítsen?
Tudd meg, lovam, nincs segedelmünk
Magunkon kívül, csak az Isten!
Ránk csak az Ő szent napja süssön –
Már belül is remény melenget.
A földet bizakodva szántjuk –
S nem kértünk ennél más kegyelmet.
Mi többet úgy se várhatunk itt –:
Amint nekünk a jó nap érlel,
Amit a rögből ki-kiküzdünk
Feszülő karunk erejével.

ANTAL JÁNOSNÉ DANCs KLÁRA

Kálnoki kötelékek

„Örökkévaló Isten, ... áldd meg annak az emlékét hulló poraiban is, aki alkotni, szépíteni tudott.” (Szabó Adél)

Két éve erdélyi körutazáson vettünk részt. Egy délután a csoporttól független programot szerveztünk Kálnokra. 40 év után a kálnoki unitárius templom kazettáit akartam megnézni. Azokat a kazettákat, amiket a kálnoki nagypapa festett, és részben tervezett. Sok időt töltöttünk a templomban, férjem fényképezett, én elmerültem a szebbnél-szebb minták látványában és a múltban. Előtte volt az 1942-ben készített fénykép, nagypapa az alkalmi műteremben: a Régeni-Ütő-porta csúrféjében. A mennyezetterv, a sorakozó félig kész táblák, háttérben az egyik táblát tartó fiatal férfi. Nagypapa 64 éves volt ekkor.

Kísérőnk elmondta, hogy sokan keresik fel a templomot. És megfogalmazódott bennem: jó lenne, ha annak, aki ilyen csodálatos munkát hagyott maga után, emléktáblája is lenne ezen a helyen. Hiszen ő faragta a csillárt is, istentiszteleteken felcsendülnek azok az énekek, amelyeknek szerzője.

Férjem támogatta az ötletet. Sajnos 2013-ban, nagypapa születésének 135., halálának 45. évfordulójára ezt nem sikerült megvalósítani, 2014-re tolódott át a szervezés, az emléktábla-avatás és a kiállítás is.

Amikor Szabó Adél Júlia lelkésznőnél jelentkeztem az ötlettel támogatását és segítségét kérve, kérdést intéztem felém: Régeni Áronnak nem volt unokája. Régeni Piroska és Boroda György, valamint Régeni Julianna és Veress Sándor házasságából nem lett gyermek. Miért hívom mégis nagypapának?

Válaszoltam: amióta az eszemet tudom, Régeni Áron és felesége, Kováts Teréz nekem, nekünk nagyszüleink. Kálnoki nagymama és kálnoki nagypapa. Így ismertem, így hívtuk, ők így leveleztek velünk. Anyai nagymamám (Régeni Jolán) 11 évvel fiatalabb testvére Régeni Áronnak és egészen különleges kapcsolat alakult ki közte és kálnoki nagyszüleim között, mely halálukig tartott. Anyai nagypapám (Költő András) 1939-ben halt meg. Apai nagyszüleimnél hasonló volt a hely-

zet: Dancs nagypapa (Dancs Lajos) 1931-ben veszítette el feleségét, Barabás Juliannát. Ezek után természetes volt számunkra, hogy teljes a nagyszülők létszáma: két nagymama és két nagypapa. Amikor az 1990-es években elkezdtem a családfakutatást, akkor szembesültem a tényekkel. De úgy gondolom, ezt tartom helyesnek, hogy akik annyi szeretetet, gondoskodást adtak nekünk, gyerekeknek, akik halálukig unokaként kezeltek, azok a mi nagyszüleink maradnak.

Közel egyéves előkészítő munka, sok önzetlen segítség kellett ahhoz, hogy 2014. szeptember 6-án a kálnoki templomban emlékezzünk Régeni Áronra.

Szabó Adél lelkész nő imája, rövid méltató beszéde, amiből idézek: *„taníts minket az eleink példája szerint járni, az eleink rendületlen hite szerint élni, tanítani, dolgozni, alkotni, dalolni, alkalmas és alkalmatlan időkben”,* a felhangzó énekek, az emléktábla avatása után megható, fel-emelő volt hallgatni Nemes Dénes nyugalmazott lelkészt, emlékezését Régeni Áronra. Ő, aki 37 évig szolgált Kálnokon, 101 évesen tisztelte meg jelenlétével az avatáson résztvevőket. Az ember folyamatos küzdelemről, a sikerek, kudarcok váltakozásáról, az újrakezdés fontosságáról tudott egy sok mindent megélt ember tapasztalatával lebilincselő módon beszélni: *„Az életnek sziklatömbjét görgetni kell szüntelen... Ha a teher, az életnek sziklatömbje visszagördül, kedves atyámfiai, legyen erejük újrakezdeni és görgetni szüntelen...”* Ismerte a kálnoki nagypapát, beszélt róla: *„Régeni Áron innen indult el... Görgette Ő is az életnek sziklatömbjét... Nem feledkezett meg a szülőfaluról sem, hiszen a kezének nyomai, szépségei itt vannak. Nagyon szépen írt, nagyon szépen rajzolt, festett, nagyon szépen faragott és a zenéhez is értett.”* Köszönet érte. És köszönet ezért Szabó Adél lelkész nőnek, aki gondolt arra az elődjére, aki még ismerte Régeni Áront.

Emlékfoszlányok ugrottak be: ebéd Kálnokon, a tornácon terített asztal, nagymama kínál, nagypapával beszélgetünk. Nagypapa ül a magas támlájú karosszékekben, életéről beszél és ígéri: ha felnövök, elolvashatom az iskolai füzetekbe írt életrajzát. Megyünk a kertbe, megnézni, milyen lesz a szilvatermés. Kosárban hozunk szénát. Kérdezzük, válaszol. Hol komoly, hol mosolyog. Családi ebédek az udvaron. Nagypapák, Anna néniék, Áron bácsiék, Bandi bácsiék, Béla bácsiék, Piri, Gitu, Juci, Sanyi, Ilonka, Pista: keresztszüleink – ülünk a hosszú asztalnál, nagypapák házassági évfordulóját ünnepeljük. Nagymama a sarkantyúkák mögött kö-

nyököl, mosolyog. Mindig derűs volt. Nagyapa, ahogy felé fordul: árad belőle a szeretet. Utolsó lapja, nyáron ünneplik a gyémántlakodalmukat, köszönti szüleimet a házassági évfordulójukon. És Nagyika, amikor olvassa a hírt: nagyapa megfázott, nem tudták megmenteni...

Hallgattam az árkosi Régeni Áron-dalárdát, akik egy nehéz Régeni-mű előadását is vállalták. Figyeltem Márk Attilát, aki a zeneszerető ember hozzáértésével beszélt árkosi elődjének zenei munkásságáról, sokoldalú tevékenységéről, majd Kisgyörgy Zoltánt, aki történeteivel oldotta az emlékezés komolyságát. Ehhez kapcsolódva meséltem el személyes élményemet Gitu keresztapámról, aki soha nem tanult meg igazán magyarul, a faluban nagyrészt románul beszéltek vele, befogadták, tisztelték őt. Meséltem kálnoki nagyszüleimről, a mérhetetlen szeretetről, ami körülvett és elkísért életem folyamán. Az emlék-istentiszteletet követően átmentünk a Községi Házba a Régeni Áron-kiállításra, ahol 1903-tól napjainkig a Régeni-fotókiállítást tekintettük meg. Sokan ismerték fel hozzátartozóikat vagy saját magukat 50–65 évvel fiatalabban. Egymásnak mondták a neveket, történeteket hallottam, emlékeket idéztek.

Köszönöm mindenkinek a részvételt ebben a munkában.

Örülök, hogy elfogadtam a meghívást, hallgattam Szabó Adél lelkész-nőre, Kisgyörgy Zoltánra és elmentem Kálnokra. Köszönöm az élményt, a segítséget. Köszönöm, hogy megérhettem a táblaavatást. Úgy érzem, adtam valamit a mérhetetlen szeretetért, amit nagyszüleimtől kaptam.

Meggyőződésemm, hogy nagyapának sokat segített nagymama szeretete, a nyugodt családi háttér. Én kettejük sikerének érzem mindazt, ami kálnoki nagyapa nevéhez kötődik.

Tudtad-e, hogy...

...70 éve, 1945. szeptember 26-án halt meg **Bartók Béla** zeneszerző, zongoraművész, népzenekutató? Nagyszentmiklóson (Temes megye) született 1881. március 25-én.

...háromévesen már fejlett ritmusérzéke volt, négyéves korában egy ujjal kipötyögtette a zongorán a számára ismerős dalokat? Ötödik születésnapján, saját kérésére, anyja zongoraleckéket kezdett adni neki. Hétéves korában már abszolút hallása volt (referenciahang segítsége nélkül azonosított bármely hallott zenei hangot).

...Bartók 1890 körül kezdte első zongoradarabjait komponálni?

...1905-től kezdve egyre több időt szentelt a népzenei gyűjtéseknek, az akkori technika lehetőségeit kihasználva fonográffal járta a falvakat? A gyűjtéseit tudományos részletességgel dolgozta fel.

...eleinte a magyar, majd a környező népek zenéjét is gyűjtötte, s csakhamar zenéjében is megjelentek ezek a motívumok? 1918-ig mintegy 3500 román és 3200 szlovák dallamot jegyzett le.

...katolikus hitre keresztelték, de világszemléletét nem tudta összeegyeztetni a vallása által kínált válaszokkal?

...egyik házassága sem részesült egyházi áldásban, mert sérelmesnek tartotta a katolikus egyház által gyakorolt reverzális kikényszerítését (első felesége református, második evangélikus vallású volt), ezért elutasította azt? 1916-ban unitárius vallásra tért. A budapesti egyházközség tagja volt.

...hosszas betegeskedés után hunyt el New Yorkban. Temetésén mindössze tíz ember vett részt. Földi maradványait 1988-ban országos médiafigyelem közepette hozták haza, s helyezték örök nyugalomra Budapesten, a Farkasréti temetőben.

OKTÓBER

Istenem, áldalak Téged, és a te dicsőítésedre nyílik meg ajkam. Áldalak Téged szavaimmal, áldalak Téged szívemmel, áldani akarlak egész gyarló emberi életemmel. Szavaink rendjén a hitért mondok köszönetet, amellyel megajándékoztál, a hitért, amely megtart bennünket itt a földi terek ingatag világában. Jó ebből a hitből élni, és nap mint nap táplálkozni belőle. Amikor kimerülünk, és rettenetesen üresnek érezzük magunkat, jó Veled újratöltekezni. Köszönöm, hogy Beléd vetett hitünk az élet mindennapjaiban támasz számunkra, amellyel egy-egy újabb lépést teszünk meg a végső cél, az örökélet elnyerése felé. (1Tim 6,12) Kérlek, segíts, hogy a Tőled elnyert megtartó hit ne csak belsőnket árássza el, ne csak szavak formájában áradjon ki a világba, hanem cselekedeteinken keresztül is látható legyen (Jak 2,14-18), és tovább tudjuk azt adni gyermekeinknek, hogy őket is átjárja és boldoggá tegye a Te végtelen jóságod és megtartó szereteted.

Egy régi magyar imádságban azt kéri Tőled, hogy *őrizd meg bennünket tűztől, véstől és gonosz embereknek feltett szándékától*. Őrizd meg házunkat és életünket földi tűztől, égi tüzeiktől, villámcsapásoktól. Vigyázz ránk Atyánk, hogy csupán egyetlen tűz érinthessen meg bennünket, a Te megtartó, erőt adó és gyógyító szentlelkednek tüze; de az járjon át minden nap, perzselje a bőrünket, és égesse a bensőnket, hogy edződjön benne a szívünk, hitünk és életünk.

Őrizd meg házunkat és életünket minden veszedelemtől, és kérünk, ne feledtesd el velünk, hogy életünkkel és cselekedeteinkkel mi is hozzájárulhatunk önnön veszedelmünkhöz, „mert aki a testnek vet, abból arat veszedelmet, aki pedig a léleknek vet, abból arat örök életet”. (Gal 6,8)

Őrizd meg házunkat és életünket gonosz embernek szándékától, közben pedig tartsd ébren hitünket, nyitva a szívünket, és tedd látóvá a szemünket, hogy ne kerüljön el bennünket a felismerés: „*az embernek szívéből származnak a gonosz gondolatok*”. (Mt 7,21) Tisztíts meg minden nap, moss át a Te jelenvalóságoddal, hogy fehérebbek legyünk, mint a hó; tedd tisztává a mi szívünket, és erősítsd meg bennünk a hitet. (Zsolt 51)

Kérlek, légy e könyörgés meghallgatója. Fogadd el szívem kiárasztott dicséreteit, hálaadásait és kéréseit.

Ámen.

Öregségben is Istennel

Előrehaladott korú emberek szájából gyakran hallhattuk és hallhatjuk a szomorkás kijelentést: „*Nem jó megöregedni*”. S kijelentésüket általában nem késnek jó tanáccsal sem kiegészíteni: „*Ne öregedjetek meg soha!*” Azok számára, akik kenyerük javát még nem ették meg, ez nagyon is jó tanács. Mindannyian egyetértünk abban, hogy jó volna mindig fiatalnak maradni. S e gondolat kapcsán néha viccelődünk is az öregedéssel, és ilyeneket mondunk: „*Harminc kilenc éves vagyok, és ebben kitartok*”, ami azt jelenti, hogy nem akarunk, nem szeretnénk negyven évesek lenni, nehogy öregnek tartsanak. Persze, hogy sem a „*Ne öregedjetek meg soha!*” jó tanács, sem az a tréfás kívánságunk, hogy harminckilenceseeknek megmaradjunk, nem válik valóra. Életünk vonata, különösen a mai, felgyorsult világban, eszeveszett sebességgel húz el negyvenedik, ötvenedik, hatvanadik évünk állomása mellett, a „végállomás” felé repítve bennünket. De sajnos, sokszor van úgy is, hogy az életvonat már a negyvenedik év állomása előtt „kisiklik”, már azelőtt a „végállomáshoz” érkezik.

És az ilyen tragédiák valóban útját állják az öregedésnek. Az ember nem öregszik meg, mert fiatalon meghal. Fiatalon meghalni? Vajon ki szeretné ezt? Gondolom, nagyon kevesen, szinte senki. És nagyon sokan, a legtöbben neheztelnénk, zúgolódnánk akkor, ha megtagadnák tőlünk a megöregedés, az öregség kiváltságát. Amikor Dwight D. Eisenhower amerikai elnököt megkérdezték, milyen érzés, hogy betöltötte a 80. évét, így válaszolt: „*Sokkal jobb, mint fiatalon meghalni!*” És azt hiszem, ebben vele teljesen egyetértünk.

És mégis: a megöregedés ténye, a feltartóztathatatlanul közelgő öregség félelemmel tölti el az embert. Félünk attól, hogy megöregedve nélkülözésbe jutunk, feleslegessé válunk, de a leginkább talán attól, hogy egyedül maradunk. Ezek a félelmek azonban nem jellemezhetik, és nem is jellemzik a hívő, Istenben bízó embert. Azt az embert, aki mindig isten-közelben éli életét, s akinek a mindig emberközelben levő Isten ezt adja tudtára a Biblia lapjain: „*Vénségetekig ugyanaz maradok, ősz korotokig én hordozlak!*” (Ézs 46,4a)

És aki a mindig szerető, öregségében is ugyanaz maradó, rá ősz korában is gondot viselő Istenben bíz, az azt is tudja, hogy neki, az embernek is együtt kell maradnia, együtt járnia és élnie ősz korában is, öregségben is Istennel. Tudja és hiszi, hogy az Istennel való járás és élés biztonságot jelent számára.

Ezt olvasva vagy hallva sokan így gondolkoznak: mindezt könnyű leírni vagy elmondani, de nehéz eszerint élni. És ömleni kezd belőlük a panasz: a megélhetés egyre többbe kerül, a nyugdíjak pedig egyre alacsonyabbak, minden jel arra vall, hogy öregségünkben majd nem fogunk bőségben élni, hanem szűkösen, nélkülözésben. Amíg dolgozunk, valamennyire értékelnek bennünket, de nyugdíjas korban már úgy érezzük: semmire sem vagyunk jók, feleslegessé váltunk. Ha orvoshoz fordulunk, az nem a betegségünket próbálja enyhíteni, hanem így „vigasztal”: Nézzen a személyi igazolványába! Vagyis: megöregedett, meghalhat, feleslegessé vált! Arról már nem is beszélve, hogy a legtöbb embert öregségében nemcsak halottai, hanem az élők is magára hagyják, s félelmetes egyedüllétbe, magányba zuhanva tengeti hátralevő napjait.

Minden sérelem és fájdalom felsír ebben a gátját szakító panaszáradatban, de egyetlen szó sem esik Istenről. Egyedül Róla nem beszél a panaszkodó, aggódó ember, épp Róla, aki panaszaink, aggályaink, félelmeink orvoslásában, megoldásában a legfőbb illetékes. Persze ehhez, neve említésén túl, a Hozzá való őszinte közeledés, a Vele való állandó, meg-hitt, bizalmas együttlét is szükségeltetik. Igénybe kell venni az Ő szeretetét, bizalmát, segítségét, mert Ő csak erre vár, vágyni a Vele való élésre, mert Ő is velünk akar lenni, öregségünkben is.

S „*ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?*” (Róm 8,31) – ujjong fel Pál apostol, megtapasztalva az Istennel élés boldogságát. S ennek megtapasztalására hívja fel az aggódó filippieket is, amikor így bátorítja őket: „*Az én Istenem pedig be fogja tölteni minden szükségeteket az ő gazdagsága szerint...*” (Fil 4,19) Aki hinni tud ebben a gazdagságban, Isten szeretetének felbecsülhetetlen gazdagságában, hinni tudja, hogy „*az Ő szeretetének mértéke a mértéktelenség*”, az öregségében is e szeretettől túlcorduló lélekkel vallja a Zsoltárral: „*Az Úr az én pásztorem, nem szűkölködöm.*” (Zsolt 23,1)

Isten szeretetének gazdagsága tesz igazán gazdaggá, értékessé bennünket, felfokozza önbecsülésünket. Sokszor tűnik úgy, hogy a mai világot, különösen a fiatalabb nemzedéket nem érdeklik az idős emberek.

Ezt nem szabad elhinni! Az egészséges lelkű fiatal emberek igenis keresik azok társaságát, akik bölcsességgel és tapasztalattal rendelkeznek. Bíznak bennük, amikor tanácsra és útmutatásra van szükségük. De ezt csak azok az emberek adhatják meg nekik, akik öregen is tudatában vannak az isteni szeretetből fakadó gazdagságuknak, lelki és szellemi bölcsességüknek, s azt is tudják és hiszik, hogy a hosszú élet hangyaszorgalommal összegyűjtögetett lelki gazdagságával mások gazdagodását is hivatottak szolgálni. Az ilyen embereknek mindenre van erejük és idejük Isten gazdagító szeretete által. Tudnak újra álmodozni, tervezni, új programokat elkezdni, új barátokat szerezni, új dolgokat tanulni, új szolgáltatokra vállalkozni, valamilyen nemes, Istent és embert szolgáló ügy érdekében. Tudják, hogy az öregség arany évei nem elpazarolásra, hanem befektetésre valók. Tudják, hogy Isten értékeli őket öregen is, minden jóakarató igyekezetükben.

Az Istenben így bízó, Istennel öregségben is együtt járó és élő ember úgy érzi magát, mint a kisgyermek, akit szülei kézen fogva vezetnek. Milyen jó érezni a szerető szülői kezek meleg szorítását, s milyen jó beléjük kapaszkodni, rajtuk „csüggni, mint gyümölcs a fán” (Petőfi)! És amíg ők mellettünk vannak, nem nélkülözünk, mert tehetségük szerint mindent igyekeznek megadni nekünk. Nem érezzük azt, hogy feleslegesek vagyunk, mert ők mindennél többre értékelnek bennünket. És hogy éreznénk elhagyottnak, magányosnak magunk, amikor ők fogják kezünk, mellettünk és velünk vannak, szívük utolsó dobbanásáig. Azonban a drága szülői kezeknek egyszer el kell engedniük gyermeki kezünk, s nekünk is el kell engednünk, előre kell engednünk őket, az örök törvénynek engedelmeskedve. S lehet, hogy hitves, gyermek, rokon, jóbarát és ismerős is követi őket, sokszor idejekorán, szívünk nagy fájdalomra, gyászleplet terítve magányos lelkünkre. Ki az, aki távozásuk után is velünk marad? Isten, aki édesapánk helyett édesapánk, édesanyánk helyett édesanyánk, hozzátartozónk helyett hozzátartozónk, barátunk helyett barátunk, szerető Gondviselőnk marad mindenkor. Öregségünkben is. Ő az, akinek örök közelségét élvezve Jézus így vallott: *„Íme, eljön az óra, sőt már el is jött, amikor elszéledtek, mindenki a maga otthonába, és engem egyedül hagytok: de én mégsem vagyok egyedül, mert az Atya velem van.”* (Jn 18,32) Bárcsak minden ember, mindannyian eljutnánk erre a felismerésre, és mi is Vele lennénk, maradnánk. Öregségben is Istennel.

JÓZSEF ATTILA

Csöndes estéli zsoltár

Ó, Uram, nem bírom rímbe kovácsolni dicsőségedet.
Egyszerű ajakkal mondom zsoltáromat.
De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.
Tudom, hogy zöldel a fű, de nem értem minek zöldel,
meg kinek zöldel.
Érzem, hogy szeretek, de nem tudom, kinek a száját fogja
megégetni a szám.
Hallom, hogy fú a szél, de nem tudom, minek fú, mikor én
szomorú vagyok.
De ne figyelmezz szavamra, ha nem tetszik Neked.
Csak egyszerűen, primitíven szeretném most Neked elmondani,
hogy én is vagyok és itt vagyok és csodállak, de nem értelek.
Mert Neked nincs szükség a mi csudálásunkra, meg zsoltárolásunkra.
Mert sértik füledet talán a zajos és örökös könnyörgések.
Mert mást se tudunk, csak könyörögni, meg alázkodni, meg kérni.
Egyszerű rabszolgád vagyok, akit odaajándékozhat az Pokolnak is.
Határtalan a birodalmad és hatalmas vagy meg erős, meg örök.
Ó, Uram, ajándékozz meg csekélyke magammal engem.
De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.

Öreg ember, öreg fa

Az öreg diófa alatt legjobban szerettem ülni kisgyerekkoromban, ma sem tudom bizonyosan, miért. Dió nem termett már rajta, már nyár derekán sárga levelek aranyesője pergett le róla, zuzmós, mohos ágain énekes madárka nemigen pihent meg. Volt nekik hova szállni, virágos bokrokkal megáldott gyümölcsfákkal telis-tele volt az udvarunk.

Hát hiszen nem mondom, nem haragudtam én az almafára se, a császárkörtefákkal meg különösen szerettem barátkozni, hanem azért az én fám mégiscsak az öreg diófa volt. Azt hiszem, azért szerettem, mert én olyan kicsi voltam, ő meg olyan nagy. A legnagyobb az egész kertben. Én ugyan akkor azt hittem, hogy az egész világon ez a legmagasabb fa, és hogy ennek a hegyből már be lehet látni a mennyországba.

Mindenféle ákombákom is volt belevésve az öreg fa derekába, s én azokon nagyon sokat elnézelődtem. Girbegurba betűk, nagy papmacska-hernyók gyanánt feketéllettek a fa kérgén, s az édesapám mindnyájáról tudott valami történetet. A karjára emelt, ha jó kedve volt, s néha sírva, néha nevetve mutogatta a furcsa bemetszéseket.

– Ezt a szívet én vágtam bele nagy deák koromban. Bele is tört a bicskám. Azt Pista bátyád faragta, emezt meg az Ágneska nénéd. Hát ezt a csillagot látod-e? Azt még nagyapónak az édesapja véste, mikor én akkora voltam, mint te most. Nézd, ott meg egy törött kard van a fába vágva, bilincs van a markolatán. Ezt nagyapó vágta bele, mikor bujdosott a szabadságharc után, mint honvédtiszt.

Édesapámnak ilyenkor mindig könnyes lett a szeme, én meg mindig elnevettem magamat.

– Nem hiszem én azt – csóváltam meg a buksi fejemet.

– Mit, te?

– Hogy azt a rajzot nagyapó csinálta volna. Hiszen az van a legmagasabban. Létrán se érne nagyapó odáig. Hiszen ő is olyan kicsi, mint én vagyok.

– Kis oktondi vagy te – adott barackot a fejemre édesapám.

De én tudtam, hogy nagyon okosan beszéltem, mert nagyapó nagyon kicsi és gyöngye volt. Nem is tudott már másképp járni, csak botra tá-

maszkodva. Nem is igen járkált különben, csak üldögélt a nagy karosszékben. Jó időben a tornácon sütkérezett, szeles, esős napokban a kályha mellett. Mióta az eszemet tudom, sohase láttam, hogy dolgozott volna. Csak eregette a füstmacskákat a nagy tajték-pipából, és nézegetett mindenféle régi könyveket, amikbe cifra papirosok voltak raggatva. Ezeket Kossuth-bankónak hívták, és nagyapó igen szerette simogatni őket. Ilyenkor föl is csillogott a szeme mindig, bár máskülönben fáradt és szomorú szokott lenni a nézése. Egyszer hallottam is, ahogy vacsora után fölsóhajtott:

– Pihentető Isten, mikor vetsz nekem ágyat?

És akkor nagyon elcsodálkoztam azon, hogy édesapám is, édesanyám is sírva borulnak nagyapóra, és addig csókolgatják a kezét, míg csak el nem mosolyodik nagyapó.

– Ugyan mért uralják úgy? – tűnődtem magamban. Sehogy se tudtam fölérni ésszel, hogy ugyan miért olyan nagyúr ez a nagyapó. A legnagyobb az egész házban. Mindig őtőle kérdezik meg, mi legyen az ebéd. Mindenki kezét csókol neki. Ha elszendereg, mindenkinek lábujjhegyen kell járni. S a velőcsontból én mindig csak a felét kapom a velőnek, a másik felét a nagyapó pirított kenyerére teszik.

Nekem bizony sehogy se ment a fejembe ez a dolog, s egyszer, mikor az édesapám séta közben azt kérdezte tőlem, hogy mi szeretnék lenni, ki is mondtam a szívemen valót:

– Nagyapó szeretnék lenni.

– Ugyan miért? – mosolyodott el édesapám.

– Azért, mert az semmit se dolgozik, mégis mindenki az ő kedvét keresi.

Édesapám elkomolyodva nézett rám.

– Hát aztán te azt hiszed, hogy ez nincs rendjén?

– Én nem tudom – mondtam egy kicsit megszeppenve. – Te azt szoktad mondani, hogy aki nem dolgozik, ne is egyék.

– Igazad lehet – fordult el az édesapám, s hamarosan befejeztük a séta.

Délben csak hárman ültünk az asztalnál. Nagyapó elkocsikázott valami régi barátjához.

– Most az egész velő az enyém lesz – örvendeztem előre, s csak akkor vettem észre, hogy nekem nem is terítettek. Rózsás kis tányérom, aranyos kis poharam nem volt az asztalon.

- Hát énvelem mi lesz? – kérdeztem hűledezve.
- Te most nem kapsz ebédet, igazságos Mátyás – kanalazta édesapám a leveskét. – Aki nem dolgozik, ne is egyék.
- De én még nem tudok dolgozni – borultam szívszakadva az asztalra.
- Nagyapó pedig már nem tud dolgozni – simogatta meg apám a hajamat. – Belátod már, buksi, hogy milyen oktalanságot beszéltél?
- Megszégyenlettem magam, és most már nem esett jól az ebéd, akár-hogy unszoltak is. Alig vártam, hogy megcsókolhassam nagyapó kezét. Kérdeztem is, mikor jön haza.
- Mire az öreg diófát kivágjuk, akkorra itthon lesz.
- Tán azóta se éreztem olyan fájdalmat, mint akkor.
- Nem engedem, nem engedem az öreg fát! – borultam az apám elé.
- Miért, fiacskám? Levelei úgyis hullóban, ágai száradóban. Ezrivel termette száz esztendőn át a gyümölcsöt, egyet se terem már. Öreg fa nem haszonra való.
- Az öregségéért kell megbecsülni – hajtottam le a fejemet.
- Mire fölemeltem, akkorra mögöttem állt nagyapó is, s ahogy a szívére ölelt, szépnek, nagynak, méltóságosnak, égis érnék láttam, mint az öreg diófát.

Anekdóták – 4.

Csokonai és a szakácskönyv

Csokonai diák korában egy ízben mint legátus a húsvéti ünnepekre egy olyan faluba volt kiküldve, amely csupa jókedvű komposszeszből állott.

Csokonait elmés ötletei, vidám dalai miatt csaknem a tenyerén hordozta az egész úrinép. Egyik társaságból a másikba vitték.

Az utolsó ünnep délutánján, mikor már jól beboroztak, a víg kompánia néhány tagja azt a tréfát eszelte ki, hogy a legátusdiák prédikációs-könyvét kicserélik a háziasszony hasonló kötésű szakácskönyvével. Úgy is lett.

Amint a harmadikat elharangozták, Csokonai hirtelen a hóna alá csapja a keze ügyébe tett szakácskönyvet, és siet a templomba. Ott feláll a katedrába, elmondja a könyörgést, aztán felnyitja a könyvet azon a helyen, ahol bele volt téve a jegyzék. Abban a hiszemben, hogy az az előre kikeresett textus, nagy biztosan, hangos szóval kezdé olvasni:

Az ecettel és...

De rögtön észrevette a tévedést. S anélkül, hogy zavarba jönne, a legnagyobb biztonsággal folytatá:

Az ecettel és epével megitatott Úr Jézus Krisztus lehajtván fejét, ekkép sóhajta: Beteljesedett.

S ebből a hirtelenében fölvet alapigéből oly meghatóan szép prédikációt rögtönzött, hogy az ájtatos hallgatóság legnagyobb része könnyekre fakadt.

Furfangos prédikációk

Az egyszerű tiszteletes prédikációját a következőleg kezdte:

– Mai beszédem két részből fog állani. Első részében ki fogom mutatni, hogy Káin nem bűnös; második részében pedig, hogy de bizony bűnös.

Egy más alkalommal pedig így fogott hozzá:

– Mai beszédem három részből fog állani. Először megmutatom, hogy a szél most honnan fúj; másodszer előadom, hogy a szél merre fúj; harmadszor pedig kimutatom, hogy most nem is fúj a szél.

Tudtad-e, hogy...

...az öregedés és az öregkor élet és kórtanával foglalkozó tudomány (gerontológia) szerint ideális esetben 125 évig élhetnénk? Ezzel szemben az élet felső határa ma még csak 109–113 év.

...az időszámításunk szerinti első évszázadban még csak 22 év volt az átlagéletkor, ami csak a 13. századra nőtt 30-ra?

...a 15. században már 35 év várt az emberekre, az 1800-as évek közepétől viszont már kereken negyven? Csupán 1900-tól nőtt meg ötven évre a születéskor várható élettartam, és száz évre volt szükség, hogy egy nagyot ugorjon nyolcvan évre.

...2030-ra várhatóan 90 év lesz az átlagéletkor?

...Japán legdélibb régiójában, Okinawában él a világon dokumentált legidősebb emberek 15 százaléka? A hosszú élet mellett az ott élőket a betegségek is elkerülik, amiben nemcsak a helyes táplálkozásnak és az idősök megbecsülésének lehet szerepe, de a pálmákkal, esőerdőkkel tarkított szubtropikus környezetnek is.

...a becslések szerint 2025-re nagyjából 800 millióra növekszik a 65 év feletti emberek száma a Földön? Ebből várhatóan 556 millió a fejlődő, 254 millió pedig a fejlett országok lakói közül kerül majd ki.

NOVEMBER

Szerető Atyánk!

Így szólítunk meg a temető kertben, virágos sírhantok mellett is. Ezzel akarjuk tudomásodra hozni, hogy bizalommal fordulunk Hozzád, hogy bizalommal hallgatjuk tanácsaidat, hogy bizalommal tárjuk ki szívünket.

Ebben a Neked szánt bizalmas órában – miközben meggyújtjuk az emlékezés gyertyáit és a lángok táncoló garmadái megelevenítik elhunyt szerettünk arcát és emlékét – apostoli szavak emlékeztetnek a betegágy melletti nehéz órákra és a koporsó melletti fájdalomra: *„Legyetek tehát állhatatosak és rendíthetetlenek, szeretett testvéreim!”* (1Kor 15,58)

Most is a könnyeinkkel küszködünk, nagyokat nyelünk a kibuggyanni akaró kétségbeeséstől, és gyarló módon, megszeppenve kérdezzük: mire volt jó a kitartásunk, az állhatatosságunk, a türelmünk? A kérdésektől megbillen alattunk hitünk szilárd talaja, és ingataggá válik életünk.

Köszönjük, hogy az apostol tolmácsolásában most is van hozzánk jó szavad, és így ebben az esendő pillanatban sem maradunk magunkra.

Köszönjük, hogy most is üzened számunkra, hogy ne ingaszon a halál, a szenvedés, a fájó emlék, hanem vigasztalódva és mást vigasztalva maradjunk kitartóak, állhatatosak.

Köszönjük, hogy azokban a nehéz órákban a Benned való hit segítségünkre tudott lenni, és hogy a múlt idő gyógyító távolságában is megérthetjük a hitben való buzgólkodás fontosságát.

Ezért arra kérünk Téged, hogy a reménységet, a vigasztalást, a hitet, a kitartást, a buzgólkodást erősítsd meg bennünk.

Ámen.

A csavargó a halálra gondol

Uram, a tél bevert a templomodba.
Álltam vaspántos portádon belül
s ámulva néztem botra-font kezemre
sugárban omló fényességedet.
Térdelt a nép, én álltam egyedül,
úgy hallgattam, amit beszélt papod:
„Ez világot szívedben megutáljad
és úgy menj ki belőle meztelen –”
Uram, te ezt így nem akarhatod.
Tudom, hogy földed nagy területéből
egyetlen barlangod jutott nekem,
s megreng az is, ha viharod zenéje
végigrobajlik fenn a tölgyeken.
De ha tavaszod jó, enyém az erdő,
és jó hozzám az erdő: ennem ad,
rigószavaddal kelt a kora-reggel
s odvamba surran este sűnfiad.
Gazdám, a nyár, az ősszel hullt levéllel
új őszig minden gondot eltemet:
mezítláb járom harmatos meződet
s verőfényed fürösztö mellemet.
S ha kóborolni küld a nyugtalanság
s nótázva fut mellettem patakod,
kurjantással köszöntöm kék lakásod,
s füttyörésem s Uram, te hallgatod.
Zöld asztalomon vadgyümölcs az étel,
otthon-kínáló tűz nem int felém,
de mondd, volt-e valaha szép világod
valakié úgy, ahogy az enyém?
Ha menni kell, vállamról rongy-ruhámat
egy rándítással elhullathatom,
saruim szíja sem marad velem.
Uram, utálni nem tudom világod,
de indulhatok, amikor kívánod,
igéd szerint: egészen meztelen.

Disznóvágás

Van úgy, hogy nem tudjuk kimondani az igazat. Bármennyire is ott feszeng belül, jogot kér, lázad, kiabál, valami mégis útját állja. De próbálkozik. Suta mozdulatokban, félszeg tekintetekben, elejtett szavakban, pótcselekvésekben neki-neki lendül a lélek. Keresi az útját, mint mélyben a forrásvíz.

Abban az évben Svédországban kicsit korán érkezett el a tél. Alig múlt el az ezerszínű október, az első novemberi napok hideg szelei le is söpörték Péterék háza előtt a vén körtefáról az utolsó bágyadt falevelet is. Aztán egy éjszaka havazni kezdett. Hullott, csak hullott kavarogva a magasság feneketlen, ólomszürke zsákjából a selymes hópihe, s mire felébredt a világ, belepte az egész tájat. Mintha fenn a magasból, valaki gondosan ráterítette volna a hallgatás köpenyét a mindenségre. Mert ahogy napról napra vastagodott a hófehér takaró, úgy nőtt Péterék szívében is a csend.

Egyébként a napok ugyanúgy peregtek. Mondhatni óramű pontossággal. Hajnali fél hatkor kelés, fürdő, s miután már szépen feszült Péterén a kivasalt ing a hivatali sötétkéék nyakkendőjével, valamit nassolni, merthogy nem a legjobb éhgyomorra a fekete, és uszgyi. A tízórai és bőséges ebéd majd ott, a vállalatnál. Négy év alatt eddig még soha nem késett egyetlen percet se. És persze az elmaradhatatlan puszi, cinkos összekacsintás és „várlak”. Aztán néhány másodperc múlva szinte kiűszott a tágas udvarból a cég koromfekete, hároméves Audija a csinos, kis leaszfaltozott bekötőútra, hogy majd ráforduljon másfél kilométer után az Asgattenre, ami elvisz a golfklub mellett a kétszáznegyvenhármassal országútig, ami a Möckeln-tavat a nyugati parton felkíséri egészen Karlskogaig. Péternek időnként ide kellett felugrania.

Kettős végzettségével, kiváló angol nyelvtudásával nem került túl nagy nehézségbe beilleszkedni új svédországi környezetébe. Ajánlólevéllel érkezett a németországi Oedheimből. Szintén az Auditól, ahová Győrből küldték ki. Mint elektromérnököt és informatikust kedvesen fogadták. Nem lehetett olyan kérése, amit a cég ne teljesített volna. Így került az Orebro megyei Degerforsba, ebbe az 1967-ben alakult pedáns

kisvárosba, a város peremére. Egy bájosan, egymástól félénk illendőséggel távolságot tartó, öt házból álló, a nem messze örködő tölgyerdő karéjában meghúzódó, csinos kis tó partjára épített tanyára, mondhatni üdülőtelepre. A vállalat szolgálati lakásainak egyikébe.

Hogy is késhetne, amikor itt minden hibátlanul működik, és ezért pontosan minden ki is számítható. Elképesztő az a biztonság, ami ott van. Valami ilyesmiket mondhatott három évvel ezelőtt Mártának, többek között..., hiszen a szív titkos dolgait nem illik avatatlanul kutatni, amikor pihenőszabadságán, Marosvásárhelyen egy aranyló alkonyaton a Rózsák terén, azon a padon megkérte a frissen végzett, kutató-biológusnő kezét. Svédországról mint a nagy lehetőségről és életéről beszélt. Arról a Maros menti, kicsi, fehér tornyú faluról, ahol gyermekkorában még a patak széles zubogójában hangos libacsorda úszkált versengve a gyermeksereggel, az estéli harangszónál kolomposan hazaballagó tehenekről. Arról a mesebeli helyről, ahol vasárnaponként az idős, fájós lábú pap bácsi olyan szépen tudott mesélni Jézusról és Isten jóságáról. Beszélt az angyalvárás ártatlan titkairól, gyertyás karácsonyfák illatáról, a pajkos csínytevésekről, a zúzmarás telek nagy tüzeiről, amelyek hatalmas, égő fáklyaként világítottak be a havas fedelű, ébredő házak ablakain, ha disznóvágásra került sor, amikor testvérével és a szomszéd pajtasokkal sorba álltak kormos kézzel a mesternél pergelt, sózott disznófülért, a világ legfinomabb falatjáért. Márta városi, tisztviselő szülők egyetlen gyermekeként szigorú szabályok szerint nőtt fel. Csodálattal hallgatta a boldog, szabad gyermekkor varázsemlékeit.

Ha egyedül volt Péter, néha azon kapta magát, hogy haza-haza kalandozik, ahogyan most is, amíg nyugodtan suhant a letakarított autópályán a behavazott mezők között Karlskoga felé a kellemes melegben. A vállalatnál gyorsan eltelt az idő. A vezér, Trost Erikk, akivel már-már baráti kapcsolatban van, közölte, hogy nagyon meg van elégedve a munkájával, ezért Péter fizetésemelésre számíthat. Erikk meg nagyon reméli, hogy meghosszabbíthatják a szerződést újabb öt évre. Persze ez Pétertől is függ. Sőt a részlegvezetést is rá szeretnék bízni a fejlesztési szinten. Majd hozzátette:

– Tudod, ez mit jelent? – Nézett rá széles mosollyal, aztán amíg a lépcsőn lefele mentek a vállát átölelte. – Öregem! Hogy, valahogy itt maradj. – Erikk komolyan szembenézett Péterrel. Megálltak. – Péter, mi a fenét vacakolsz annyit...? Le is telepedhetnétek végleg Svédországban.

Te erre nem gondoltál...? Hm...? Egy csapat vagyunk. Szerintem ez már csak jobb lehet. Kellesz nekünk... Érted...? Örülünk, hogy itt vagy nálunk. Bízunk benned. Vagy nem tetszik Degerfors? Mondjad, mi a gond? Márta...? – nézett kérdően Erikk rá, azzal a határozottsággal, ahogy a hajdani vikingeknek egyik kései, derék norvég leszármazottja nézhet széles vállával, nagy szőke hajával, körszakállával és mélyen ülő, átütő kék szemével, amikor ki kell állni mindent vállalva az igazáért. Aztán csendesen, bizalmas hangon hozzátette:

– Ha gondolod, beszéllek Mártával is.

– Köszönöm Erikk – mosolygott Péter. – Minden nagyszerű. Mártának is tetszik minden, a munkahely, a fizetés. Az ő munkatársai is nagyon kedvesek. Degerfors meg egy kis földi paradicsom. Úgy, ahogy van. Mindenestől. Semmiben, az ég kerek világán... semmiben hiányt nem szenvedünk.

És ahogy ezt kimondta, hirtelen megmoccant a lelke mélyén egy különös érzés, aztán gyorsan továbbfolytatta.

– Márta szerint Svédország csodálatos. Én is így látom. Csak tudod...

– hallgatott el és hirtelen lenézett, mint aki mélyen elgondolkodik és keresi a megfelelő szavakat, majd ismét szembenézett komolyan Erikkel.

– Nem megy ez olyan egyszerűen. Ha végleg letelepedsz, egy kicsit mintha... – sóhajtott egy nagyot, aztán a végtelen messzeségbe nézett, kimondta csendesen – meghalnál. És lesütötte a fejét. Olyan furán érezte magát. Mintha lebegett volna ég és föld között. Hirtelen összekeveredett benne minden, megállt az idő. Iszonyú árvaság tört rá, mint amikor nem találja fészket a madár.

Megcsörrent Erikk zsebében a telefon. Különös időzítéssel működött. Tíz másodpercenként halk sípszó. Volt még idejük befejezni a beszélgetést. Mielőtt beleszólt volna, Péterre nézett:

– Van még egy néhány magyar barátom. András. Ő Uppsalában él. Dani és Géza Malmöben. Vili. Fantasztikus. Csak úgy rázza ki a nyelveket. Még törökül is tud. Ő fenn él északon. Szeretek veletek, magyarokkal dolgozni. Jó fejek vagytok. Megbízhatóak. És... isteni az intuíciótok, csak néha... túl sok a romantika. Tudod mit? Vigyél el egyszer a te Magyarorszáгодba.

– Erdélybe, Erikk, Erdélybe.

– Rendben, Péter. Mit bánom én. Akkor Erdélybe. És ne felejtsd el, amit mondtam. Mindenben számíthatsz rám. Azzal intett, füléhez emelte a telefont, megfordult és indult vissza az irodába.

Késő délután érkezett meg. Márta éppen a vacsorát melegítette. Csirkepaprikással kedveskedett neki, mellé puliszkát, sült paprikát kínált fel. A kedvenceit. Még vörösbort is töltött. És gyertyát gyújtott. Csinos, kis házi ruhájában fogadta, ahogy Péter éppen kedvenc lenköpenyében kilépett a zuhanyozóból. Aztán székkal kínálta, megcsókolta és mosolyogva a terített asztalra mutatott.

– Na, mit szólnsz...? Örülök, hogy itt vagy, Szívem. Na, milyen volt a vezérnél? – Láthatóan izgatott volt, már folytatta is. – Van egy óriási meglepetésem. – Aztán sietve hozzátette: – Valami gond van? Fürkészőn nézett Péterre.

– Erikk nagyon rendes volt – mondta csendesen Péter, és ahogy ránézett Mártára, mintha a távolban keresett volna... Aztán hozzátette: – Még a fizetésemet is megemeli. Nagyon szeretné, hogy itt maradjunk... – komolyan Mártára nézett: – Végleg.

– Ūristen – szaladt ki a száján Mártának, és Péter hirtelen nem tudta eldönteni, hogy egyfajta meglepettség, vagy a boldogság hangja ez. Láthatóan zavarban volt. Ő szólalt meg hamarabb.

– Együnk, kedvesem. Nagyon finomat készítettél. Ne beszéljünk most többet erről.

Lassan oldódott a hangulat, de csak elpattant a hallgatás gátja. Cseverésztek, poénkodtak. Péter egyszer meg is paskolta Márta derekát, és azt mondta, hogy „kis gonoszka”, mert hogy igazgató uramnak nevezte őt, aztán hirtelen komolyan megszólalt:

– Mindjárt karácsony. Van egy kérésem. – Fürkészőn nézett Mártára, különös komolyság csillogott a szemében. – Szeretném, ha segítenél ebben.

Megfogta mindkét kezét: – Vágjunk disznót.

– Mit...? – szaladt ki a Márta száján, és valami olyan arcot vághatott, mint amikor az ember nem tudja egészen pontosan, hogy jól hall-e, és, ha igen, akkor az mi is akar lenni.

– Vágjunk disznót – mondta újból Péter és furcsán mosolygott. A szemében különös fények égtek. Aztán rögtön komolyan hozzátette: – Őssze lehet hozni. Gondolkodtam rajta.

– Péter, te komolyan mondod? Gondoltál arra, hogy százezer jóváhagyás kell? – kezdte sorolni, mint egy leckét: önkormányzat..., állatvédek..., egészségügy..., szomszédok..., környezetvédelem..., és még ki tudja honnan, és aztán meg is kell indokold. Péter..., ez nem Erdély. Itt nem szokott ilyen lenni, Szívem.

– Tudom...

Márta látta, hogy nincs, akinek érvelni. Végül is nagyot sóhajtott.

– Rendben. Ha te ragaszkodsz hozzá, hát vágjunk disznót, Péter. Aztán tanácstalanul, szomorkásan hozzátette: De én semmit nem tudok megkészíteni. Mi otthon soha nem vágtunk disznót, Péter. Ezzel rengeteg sok munka lehet. És én nem értek semmihez.

Aztán beindult a gépezet. Valóban nem volt könnyű történet. A derék svédek igencsak nagyot bámultak, hogy miért ragaszkodik annyira valaki az ilyen fura dolgokhoz, hiszen van korszerű vágóhíd, ahol nagyon gyorsan és megfelelő körülmények között lehet ezt megejteni, esetleg rámutatni a már feltrancsírozott disznóra, ha éppen otthon szeretne ilyen-mivel szabad idejében bibelődni, hogy saját készítésű kolbász legyen. De minek azt, amikor van bőven, amiből válogatni. Meg aztán a máglya – ahogy ők nevezték – volt egy kicsit érthetetlen, amikor gázlánggal sokkal könnyebben és hamarabb meg lehet az ilyent csinálni, meg a közeli erdőre sem lehet annyira veszélyes. De Péter végig makacsul kitartott, hogy az csakis így kell megtörténjen. Szalmával, mert ettől lesz igazán jó íze a szalonnának. A hentesek meg attól tartottak, hogy bevonják az engedélyüket, ha nem megfelelő körülmények között dolgoznak, s így a szomszéd megyéből sikerült egy nyugdíjas mészároost, egy bizonyos Jansent valahogy megpuhítani, aki végül is kötélnek állt, de csak azért, mert hogy a nagyapja lengyel volt és „lengyel, magyar, két jó testvér”, hát segíteni kell egymáson, és meg is ígérte, hogy a feldolgozást is levezeti. És megtörtént.

Ott volt mindenki, akire számítani lehetett. A mester láthatóan büszke volt tudományára, s amikor a lángok felcsaptak a magasba, Péter megölelte Mártát, és egyre csak a tüzet nézte. Erikk nem messze állt tőlük, és épp indulni akart az erőssel hozzájuk, de valamit észrevehetett, mert csendesen hátralépett és diszkréten intett a többinek, hogy most nem éppen a szólásnak van az ideje.

És ahogy az utolsó lángnyelvet is elnyelte a csípős decemberi hajnal, Péter behunyta a szemét, és csak akkor nyitotta ki, amikor a mester en-

gedélyt kért, hogy levághassa a disznófület. Aztán Péter átvette, csíkokra vágta, megsózta, adott a gyerekeknek és a felnőtteknek is. Lassan, méltóságteljesen és mosolyogva külön-külön, sorban szembenézett velük. És hiába kereste, nem látta meg egyikük szemében sem az otthoni ismerős pajkosságot, ama jól ismert tréfás jókedvet, a kormos képű mókákat. Mire a sor végére ért, a szülőföld égő fájdalma lecsorgott arcán.

Tudta: bevégeztetett.

Tudtad-e, hogy...

...170 éve, 1845. november 17-én született Nagyszébenben **Gyergyai Árpád** orvostudományi szakíró?

...középiskoláit a kolozsvári Unitárius Kollégiumban végezte, melynek később tanára is volt? A bécsi egyetemen szerzett orvostudori oklevelet 1871-ben.

...Gyergyai volt az antiszeptikus (fertőzést gátló) sebészet erdélyi úttörője? 1876-ban Eidinburgh-ben ismerkedett meg John Lister eljárásával.

...Lister alkalmazta először (1865-ben) a fertőtlenítést a betegeken végzett műtétek során? A fertőzés, az üszkösödés gyakori következményei voltak a korabeli operációknak. A glasgow-i Királyi kórház sebésztanáraként műtétek előtt gondosan megtisztította a kezét, a sebészeti eszközök és a kötések higiénikus állapotáról is gondoskodott. Egy ideig még karbolsavat is permetezett a műtőben a levegőbe.

...Lister hamar eredményeket ért el a karbolsavas fertőtlenítés révén: 1861 és 1865 között a műtét utáni elhalálozások aránya férfiaknál 45% volt, ez 1869-re 15%-ra csökkent?

...Gyergyai számos sebészeti újítást vezetett be a sérvek műtéti megoldásaira, összenőtt ujjak szétválasztására, idegentestek eltávolítására? Különösen értékesek a vérátömlesztéssel és a véralvadással kapcsolatos kísérletei.

...egy betegéhez történt vidéki kiszállása során szerzett tüdőgyulladásban, fia születése előtt három hónappal hunyt el 1881. január 29-én Kolozsváron?

...fia, ifj. Gyergyai Árpád (1881–1952) folytatva apja pályáját, a fül-orr-gégészet terén ért el kiemelkedő eredményeket?

DECEMBER

Mi Atyánk!

Miként a kotló alá húzódnak a csibék, hogy érezzék a gondoskodó szeretet melegét, hogy biztonságban tudják magukat, az imádságban úgy húzódok közel Hozzád. Szavaimmal dörgölöm Hozzád a lelkem, amely Nálad keres oltalmat és menedéket.

Te vagy a biztonság. Miként a templomtorony magasodik a falu fölé, mintha annak őrző pásztora és állandó szemmel tartója lenne, úgy hatalmasodsz Te is fölém, fölénk. Ilyen nagyként hajolsz mulandó emberi életünk fölé, hogy szükség szerint szeretetet vagy hűséget küldj.

Tudom, hogy mindig bizalommal fordulhatunk Hozzád, és Téged mindenkor magunk mellett tudhatunk. Köszönetként dicsérem nagy neved és másokat is erre buzdítok.

Szívem máskor is a Tied, de az imádság pillanataiban valószínű tudom mindazt, amiről istentiszteletek alkalmával énekelünk, hogy „egyedül csak néked éljek”. Köszönök minden olyan napot, amikor lelkem érted ébredhet, amikor tudatosan tapasztalom azt, hogy jelenléted teljesen betölti a teret. A zsoltár szavaival ma így dicsérlek: *„Istenben, akinek igéjét dicsérem, az Úrban, akinek igéjét dicsérem, Istenben bízom, nem félek, ember mit árthat nekem?! Tartozom neked Istenem, fogadalmaimmal, megadom hálaáldozatomat.”*

(Zsolt 56,11-13)

Ámen.

Ünnep

Csak úgy magadtól megébredtél. Kipihentnek érezed magad, nem vagy nyűgös, és abban a pillanatban, hogy kinyitottad a szemed, mintha valami óriási nagy dologra jöttél volna rá. És valóban, óriási dolgot fedeztél fel: ráébredtél, hogy különös ez a nap... ünnepnap. Aztán gyorsan körbeszaladsz a házban, hogy megbizonyosodj róla, más is tudja ezt, más is érzi azt a kellemes izgalmat, más is azzal az érzéssel ébredt, hogy ez nem egy akármilyen nap. Kiszaladsz a konyhába, édesanyád már ott van. Amikor megjelenysz, rád tekint, és mosolyából már biztosan tudod: igazad van... más ez a nap. Látod ezt abból is, hogy készülődik azzal a fajta sietséggel, körültekintéssel, lelkesedéssel s némi titkolni próbált aggodalommal, amit csak akkor látsz rajta, mikor azon igyekszik, hogy minden meglegyen... hogy minden jó legyen. Ilyenkor a legszebb ő... Mindenre kiterjed a figyelme, s mint egy meséből kiragadott jó tündér, úgy ért mindenhez. Egyik mozdulatától úgy hull a liszt a gyúródeszkára, mint a csillagpor, másik mozdulatától gyöngyözni kezd az aranszárga leves, csak egyet pördül a konyhában, és máris megtelik az egész hely azzal az illattal... azzal a bizonyos illattal... az otthoni ünnep illatával.

Miközben úgy csodálsz őt, mintha dúdoló tündér lenne, egyszer csak nyílik az ajtó, és belép édesapád. Fát hoz a karján, vagy épp a másik szobából jön, vagy az utcáról, már nem is fontos. De azt tisztán látod, hogy derűs az arca. Nincs morgós kedvében, nem indul sehová. Látod rajta, olyan nap ez, amikor otthon van. Ezer dolga akad ugyan, de ott-hon, nem máshol, nem gyárban, hivatalban, mezőn vagy Isten tudja hol... hanem otthon.

Hirtelen őket látva, hallgatva rájössz, hogy nem ülhetsz a teás csészédet szorongatva a kályha mellé húzódva, hisz valamit tenned kell. Mindenki másnak van dolga, hát keresel magadnak te is. Keresel bizony, mert ez a nap csak úgy teljes és úgy igazi, ha te is teszel valamit érte, bármit, amit csak tudsz. Hát édesanyád mellé állsz, és amíg ő összemorzsolja a lisztet, cukrot, tojást, te csurgatod tetejére a tejet, hogy a bejgli tésztája puha, porhanyós legyen, aztán míg édesanyád összegyúrja az égeszet, minden erődet összeszedve megtartod a tálat, hogy ne táncol-

jon úgy, mintha le akarna ugrani az asztalról. Később meg édesapád után mész (őt sem hagyhatod egyedül, mert az ilyen különleges napokon az ember nem hagyja a másikat egyedül), és fát hoztok ketten, vagy megseperitek az udvart, dolgoztok, tesztek-vesztek, ahogy csak az apák tudnak a gyermekkel együtt tenni-venni. Néha kijavít, megmutat valamit, és nevettek, ahogy csak édesapáddal lehet együtt nevetni...

Erre a nevetésre ébredsz. Kicsit furcsállod, hogy azt álmodtad otthon vagy, valamikor 25–30 évvel ezelőtt, de hát az álmok már csak ilyen furcsák. Megnézed az órát: 06.05 van. Korai még, de azért felkelsz. Ma nem lehet 5 percet lopni még magadnak... ez nem az a nap... ez különös nap... ünnepnap, s ez azt jelenti, ezer dolog van még. Készültél már a héten, de most jön csak a java: tűzgyújtás, bejgli, udvar, leves, vedd ki a húst a fagyasztóból, tegnap nem vettél bort, ma kell venni, mert este átjönnek a testvéredék, anyu vajon hány kenyeret akar sütni?, végre nem kell bemenni dolgozni, a gyerek vajon mikor kel? – remélem csak későn –... ha 50 órás lenne a mai nap, az is kevés lenne... Istenem... már le is főtt a kávé...

Na jó, 10 perc, aztán hajrá... bizony hajrá ez a nap, de olyan szép. Igazából nem is bánod, hogy annyi mindennel jár, mert amikor kirohan a gyermeked a konyhába, és látod rajta, a szemében, hogy milyen érdekes, izgalmas, különleges számára a mai nap, akkor valahogyan a terheket már nem is érzed annyira. A tekintete mindent megér... és te mindent megteszel, hogy a lehető legjobb, legszebb napja legyen... igazi ünnepnap, melyben megvan a készülés, a csend, az együttlét, az izgalom, nyugalom, a varázslat, amelyben van együtt töltött időnk.

Az ünnep az a néhány pillanat, óra, amelyekben a véletlenek eltűnnek, és egyértelművé válik, miért vagyok itt, és amiért itt vagyok, amelyben nyilvánvalóvá válik, hogy mi az érték és értelem az életemben, s a mindenkori emberi létben, amelyekben képtelen vagyok megválni a jelen pillanatától, képtelen vagyok levenni a szereteteimről. Képtelen vagyok megérteni, hogy máskor miért nem így élek, ahogyan most, képtelen vagyok elfogadni, hogy máskor miért nem érzem ennyire megáldottnak magam. Az ünnep az a néhány perc, óra, amelyekben a jelen találkozik a múlt összes pillanatával, s a jövő minden reményével.

Arra ébredsz, hogy így érzed a jelent. Jól esett ez az álom, jó esett így érezni. Sötét van még. Megnézed az órát: 05.06 van. Korai még, de azért

felkelsz. Lehetne lopni még 5 percet magadnak, habár különleges nap van ma... ünnepnap. Bár az is igaz, hogy ez már nem jár különösebb gonddal, készülődéssel, izgalommal, nagyjából kész vagyok a dolgaimmal. Vajon a gyermekek felkeltek már? – biztosan nem –, a kicsi is nagyot nőhetett, a nagyok is hazaértek már – kell a pihenés, sokat kell tanulni az egyetemen –, vajon a szomszéd is felkelt már? –biztosan, szegényhez az idén sem jönnek haza, drága a repülőjegy... Na jó, akkor: vitrin tiszta, leves kész, fa bent van – a héten volt időm... Vajon mikor jönnek át? – nagyon várom őket, ha 10 órából állna a nap, az is túl hosszú volna...

Kedves Olvasó, vallomásszerűen írom most neked, s csak úgy bizalmasan, hogy a régi otthoni ünnepek egyik legjobb része az volt, amikor mind átmentünk a nagyszülőkhöz. Van valami páratlan abban az érzésben, amikor belépünk hozzájuk, van valami különös nyugalom a nagyszülők házában. Náluk sok-sok kincset rejtenek a fiókok, mamának néhány étele sokkal finomabb, mint az anyáé, papónak, tatának meg van néhány olyan régi vicce, története, amit sosem lehet megunni, s ünnepkor ezeket sosem vonják meg tőlünk. Náluk lehet leginkább érezni a teljességet, azt, hogy összetartozunk, azt, hogy nélkülük foghíjas ez a család, és nélkülük boldog ugyan, de kicsit félszeg az ünnep...

Végül is kicsit furcsa ez az ünnep, nem gondolod? Ha túl zsongó, az sem az igazi, ha túl egyszerű az sem, és elég hamar elillan. Furcsasága ellenére mégis oly szép, és oly nagyon szüksége van rá az embernek, a családnak, a léleknek.

Talán csak néhány napig tart, vagy csak néhány óráig, vagy talán csak néhány pillanatig, de ebben az időben kiteljesedik minden, érzés és értelem összhangba kerül, szív és szó ugyanazt suttogja, az ember túltekint a láthatón, a gyermek szüleihez bújik, a szülő keze puhább, bársonyosabb, az ismerős látogatóba megy, a beteg életkedvre talál, a magányos mellé leül Isten, a harangszó valóban hallatszik, a jelen összefonódik múlttal s jövővel... az időnk találkozik az örökkévalósággal...

ROSTÁS PÉTER ISTVÁN

Gyalogangyal

Gyerekkori emlék, amikor még azt hittük: meg lehet lesni a szárnyas, nőneműnek vélt lényt, ha például azon a bizonyos estén a csempekályhában papírt égetünk, és az így keletkező füstöt hirtelen kiengedjük, amikor egyszeriben a függönyök meglibbennek, és a fa körül enyhe neszezést hallani... Akkoriban a konyhában toporogtunk nagyanya felügyelete alatt (kis zabolátlan csikók tenyérszobában), és minden erőnket megfeszítve füleltünk az első szoba felé. A vékony csengőhangra egymást előzve robogtunk be a verandán át, feltéptük az ajtót, de a fa alá csak szemernyi pillantást vetve inkább az ablakot vizslattuk, hátha még elkapunk egy falatkát valami könnyed lepelből, egy szárnycsücsköt, amint épp tovaillan. Az ajándékok kihámozása is izgalmas jelenet volt, de ekkor már frekvenciát váltott a feszültség. Az aljban ottragadt a csalódás hártyafinom salakja, hogy még egy évet kell várni a talány megfejtésére.

Most olyanforma kis emberkék sürgölődnek körülöttem. Ünnepvárástól megbolydult, fészengő-félszeg felnőtségem magaslatáról ugyanazt látom: majdhogynem kinőttek a varázs szárnya alól, már-már szégyenlik a bizonyosság hiányát, de féltitokban még reménykednek. Diós-mákos kalács héja csillan melegbarnán a gyertyafényben, a díszlet mögött közben egyre alacsonyabb köröket írnak le az áttetszőn könnyed jótét lelkek.

(Az írás megjelent a szerző *Tótágas* című kötetében, Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 2014.)

Karácsonyt álmodom

Lefekszem, mert aludni szeretnék. Nem találom az álmom köntösét. Pimasz gondolatok körtáncot járnak a fejemben, s ezeket az aggódás, mint gazdasszony az ünnepi kalácstésztát, gombóccá dagasztja gyomromban. Félek. A ház előtt egy árva villanyoszlop vacog, aki betleheimi csillag fényével átkínozza magát egy vastag sötétítő vásznán szobám falára. Ő sem alszik, ahogyan nekem sem fog menni. Jó volna mindent elfeledni, és újból elképzelni egy angyalt, aki minden egyes gondolatomat, érzésemet himnusszá költené át, s lenne belőlük zsoltár. Jó volna végre imádkozni, csak úgy... egyszerűt, őszintét, szépet.

Ismét rá gondolok, talán fázik. Fölkelek, s az ablakon át, a díszes jégvirágokon keresztül kukucskálom magam. Hát ez nem igaz! – mondom. Mitől lettem ennyire ő? Ennyire merev, ennyire árva. S ha már ilyennek lettem, maradt-e még fényem egy akármilyen szoba falára való? Jó volna minden kérdésre választ találni, és újból elképzelni egy angyalt, aki feldíszít színes fényekkel. Egy halványan pislogó zölddel, mely hitem reménységét fényli, vagy talán egy égszínkéket kérek, vágyam végtelenbe szárnyaló szabadságával. Bárcsak ékesítene sárgával, búzamezők hullámzó aranyával. Ne, ne! Inkább hófehéren ragyogó tisztaságot adjon, szeplőtelen őszinteséget. Emellé vöröset, melyet szerelmem ajkára csókolhatok.

Tovább forgolódom az ágyban, izzadt tenyérrel takaróm sarkát gyűrögetem, s a nyugtalanság tovább gerjeszti magát. Kint hideg van, itt bent meleg, de valójában belülről fázom. Valami fránya zúzmarás félelem kerített hatalmába, s ezért nem tudok aludni? Arra gondolok, hogy a falak nem szigetelnek eléggé. Vagy pedig a takaróm vékony, s talán a tűz is leszakadt már. Jó volna mindig melegséget érezni, és újból elképzelni egy angyalt, aki puha jászolban betakar, s anyai keblére ölel. Biztonságban lenni, hol mélyen lélegezhetek, s kitisztult értelemmel hallom s megértem, amit mondanak. Az ünnepi vendégek, a „háromkirályok”, a gyermekeim, a pásztorok, a barátok, a papok, az idegenek, a rokonok, az Isten.

Lassan megtelik fénnel a szobám, s mély álmomból boldogan ébreddek. A meghasadt hajnal elfeledteti velem a villanyoszlopot. Mellettem ébred egy angyal, jó reggelt kíván. A gyermekszobából mennyei szózat csendül fel. Mindenki felébredt, s már nehéz elképzelnem más angyalokat. Ez az én karácsonyom.

GÁRDONYI GÉZA

A tűz

Szeretem a tüzet nézni. A tűz örök rejtelem és jóleső melegség. Aki a tüzet nézi, annak a lelke megcsöndesül; valami édes félálom szállja meg – édes félálom: nyugodalom.

A tűzben történetek vannak. Mesehangú és mesének illő színes történetek, amiknek se eleje, se vége nincsen, hanem minden rend nélkül egybefolyik egyik a másikkal. Az ember nem tudja, valóban megtörténtek-e, vagy csak álmodja őket.

De ilyenkor mindegy is az. A lángok játszanak a tűzben. A gondolatok játszanak az ember elméjében. Rend nélkül való színes gondolatok – mint ahogy a lángocskák is rend nélkül jelennek meg és tűnnek el. A tűz eleinte rostogva ég, aztán halk mormogással, sziszergéssel, susogással, végül vörösen izzó parázs az egész, kezdetben tündöklő aranykupac, később tündöklő vörösréz. A tűz ilyenkor végtelen mélynek látszik. Az apró lángok föllebbennek a semmiből; táncolnak a parázs fölött; és eltűnnek a semmibe, mintha egy láthatatlan kéz söpörné le őket a parásztól.

A hosszú téli estéken elüldögelek néha a nyitott ajtajú kályha előtt. Nem valami drága kályha, csak afféle cserépalkotmány, amilyen a falusi tanítóknál szokott lenni. De nekem mégis jó és eléggé szép is. Mikor már túl vagyok a dolgaimon, odavonom a karosszéket a tűz elé. Csak szalmából van ez a karosszék, de nekem jó ez, szép is.

Kívül, a havas faluban csönd van és csönd van idebent is. A téli estnek álommal áthatott csöndessége ez. A kályha száján félig nyílt legyező alakjában áramlik ki a vörös fényesség, s a tűznek meleg lehelete.

A macskám is itt van a lábamnál. Úgy szereti a tüzet, mint én. Összeguborodva fekszik a padlón, a lábaim előtt, s mindig úgy tesz, mintha aludnék. Pedig sohasem alszik. Csak hunyorog. Néha fon. Ez az ő éneke. Mikor így fonva rám néz, nekem énekel. Mikor a tűzbe merengve dorombol, akkor a maga kedvére fon. Egyhangú, de mégis kedves melódia az ő dorombolása, a megelégedésnek, s maga jólérésének melódiája. A tücsök ciripelése is csak egy hangnak a folytonos ismétlése. A béka sem ümmög több hangot egynél, de az az egy hang a boldogság hangja; – soha nem unalmas és nem fárasztó, mint az emberi hangversenyek.

Így tudom én mindig hallgatni ennek a szelíd kis házi tigrisnek a fonását. Milyen boldog és elégedett tud ez lenni egy kis kályhatűztől. Épp úgy gyönyörködik az aranyló parázsban, mint én, és ilyenkor bizonyára neki is mindenféle gondolatok meg történetek délibábjátéka vonul át az elméjén. Az ő történetei bizonyosan vadásztörténetek. A tavaszra meg a nyárra is gondolhat olykor. A tavaszra, mikor a verőfényben elnyújtózva melengeti az ő rozsdaszínű selymes bundácskáját, miközben mind a négy fehér lábát elnyújtja és jóízűeket álmodik. De a virágokat is szereti. A nyáron sokszor láttam, milyen kedvvel lépked a violák meg a rezedák között, és hogyan szaglálja meg-megállva hol az egyiket, hol a másikat, s ilyenkor félig lehunyja a szemeit. Így élvezik a virág illatát a lányok is.

De most nincs virág és nincsen napsugár. A kályha verőfénye az egyedüli, ami emlékeztet a nyárra. Azonban nekünk ez is elég. A boldogság békéje van a szívünkben.

Mi a boldogság?

Mikor a vágyak pihennek. Mikor az ember nem gondol a holnapra, csak bámulja a paraszat félálmos nyugovással, s lelke úgy leng a múltak fölött, mint tó fölött a madár.

Ahogy így a kályha langyos melegáramlatában üldögélve nézem az örökszép paraszat, arra gondolok, hogy miért nincs itt még egy karos-szék és miért nem ül abban még egy valaki, akinek a kezére rátehetném szelíden és gyöngéden a kezemet és aki a fejét a vállamra hajtaná.

A csöndnek szárnyatlan óráiban megjelenik néha előttem ez a gondolat és tündérorcával mosolyog reám. De én szomorúan nézem őt vissza.

Mert az egyedülvalóság nem is nézhet másképpen, mint szomorúan. Az egyedülvalóságnak hosszú az árnyéka. Az egyedülvalóságnak árnyéka az a gondolat, hogy nem fogunk soha az életben találkozni azzal, akivel álmainkban mindig találkozunk.

Ez az árnyék engemet se hagy el. De hogy is gondolhassam, hogy van a világon valaki, aki reám vár és ide mellém, ebbe a szegény kis szobába belekíváncozik. Ha volna olyan valaki, az már rám nézett volna és nyújtotta volna nekem a kezét. Azt mondta volna:

– A szobád nem szegény, mert te is benne vagy –; és nem kicsiny, mert én elférek a szívedben is.

A parázsra hamu kezd borulni. Homály homályra száll a szobában. Úgy érzem, mintha én is elmúlóban volnék: így, amint ülök belemulandó árnyék az árnyékba; pusztá értéktelen árnyék, amit a tűz véletlen vak okból jelenített meg, s amely épp úgy véletlen vak okból enyészik és múlik bele a sötétségbe.

Évszázados évfordulók

KOVÁCS SÁNDOR

Gondolatok a székelykeresztúri gimnázium főépülete 100 éves évfordulója alkalmából¹

Megtiszteltetés számomra, hogy kolozsvári tanárként ebben a nagy múltú iskolában tarthatok ma előadást. A székelykeresztúri unitárius gimnázium 1793-ban kezdődő történetét az intézetben tanító tudós tanárok több ízben is megírták. Legutóbb – a körünkből nemrég távozott – Fekete János igazgató és munkatársai szerkesztettek jól áttekinthető monográfiát. A gimnázium története négy nagy szakaszra osztható:

1. 1793–1904: a megalapítástól és építésektől a hatodik gimnáziumi osztály beindításáig;

2. 1904–1948: az új kollégium felépítése, főgimnáziummá szervezése és a Kolozsvárral folytatott harc, majd a második bécsi döntéssel kezdődő rövid Orbán Balázs korszak;

3. 1948–2008: a Székelykeresztúri Líceum története, majd Orbán Balázs és Berde Mózsa birkózása;

4. Az utolsó, negyedik korszakot csak megsaccolni tudom, kívánom, hogy 2008–2793-ig tartson első szakasza.

Az, hogy a jövő Székelykeresztúron is elkezdődött, látni a 2013. évi emlékünnepekről írt, és az Unitárius Közlöny (2013/10) hasábjain Lakatos Sándor tollából megjelent beszámolóból. Nem mellékes, hogy a kollégium alapításának 220., Berde Mózsa halálának 120., és a felekezeti oktatás újraindulásának 20. évfordulóját ünnepelték. Ugyanebben az évben Székelykeresztúr az unitárius egyházközség és oktatás 445. évfordulóját is megünnevelte.

Tisztelt egybegyűltek, a jövőről én nem prófétálhatok, ezért a múltba vezetem a kedves hallgatóim. Ha visszafele olvassuk a történelmet, ak-

¹ Elhangzott a 2014. november 9-én tartott ünnepségen, Székelykeresztúron.

kor a 2013-ban történeteket az 1996-os millicentenáriumi ünnepek követik. Dr. Molnár István *A székelykeresztúri unitárius főgimnázium és az erdélyi művelődés* című ebből az alkalomból írt tanulmánya ma is sok tanulsággal szolgál. 1993 a következő stáció, a székelykeresztúri Orbán Balázs – volt unitárius – gimnázium fennállásának 200. évfordulója. A már említett Fekete János szerkesztette emlékkönyv mellett az egykori igazgató a Keresztény Magvetőben közölt tanulmányt a gimnáziumról. Álljunk meg egy pillanatra 1992-ben is, hiszen az iskola ekkor újból felvette az 1940–1948 között büszkeséggel viselt Orbán Balázs nevét. Az eseményről az Alma Mater egykori diákja, a homoródalmási születésű Szabó Gyula írt a *Helikon*-ban. De elmehetünk-e szóltanul 1991 júniusa mellett, amikor egyházi és közeleti méltóságok jelenlétében az iskola névadójának szobrot állítottak. Az elmúlt negyedszázad másról sem szólt, csak ünneplésről, mintha megpróbáltunk volna valamit bepótolni a múltból.

1989 előtt is sok olyan iskolaünnep volt, amire jó szívvel tudnánk visszagondolni. A Székelykeresztúri Líceum 1948-ban kezdődött, és 1989-ig tartó életéből egyetlen ünnepet ragadnék ki, az alapítás 175. évfordulóját. A Korunk folyóiratban Farkas Jenő méltatta az eseményt, az 1968-ban nyílt *Rügyekben* – a Líceum tanulóinak folyóiratában – pedig Ütő László tanár villantott fel néhány mozzanatot az iskola történetéből. Sajnos a szépen nyíló *Rügyeket* elhervasztotta a Román Kommunista Párt nemzetiségi iskolapolitikája. Meggyőződésem, hogy a kényszerű államosítás 42 esztendeje sem múlt el nyomtalanul, legbeszédesebb bizonyossága ennek az itt végzetek népes tábora.

Kormányok, püspökök, iskolaigazgatók jönnek és mennek, semmi nem állandó, jelmondatok változnak, nemzedékek váltják egymást. Ebben az örökös körforgásban és változásban stabil fogódzót kerestem, olyat, ami mindig is jellemezte a Székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumot. Az unitárius iskolák nevelési vezérelve a *Musis et Virtutibus*. E szép, veretes, az antik kultúra becsét hirdető jelmondat állt mindhárom iskolánk (Kolozsvár, Torda, Székelykeresztúr) homlokzatán. Székelykeresztúron a székely bölcsesség megfejlte a klasszikus antikvitást, és az iskola vezérelve: „egy véka tudomány mellé egy köből erkölcs” lett. Erre hivatkoztak a román világban, ezt ismételték a második bécsi döntés után, ez volt a jelszó a marxi-lenini tanok mentén is, és azt hiszem, ez ma sem változott.

De keressünk újabb stációt múltidézésünkben, és álljunk meg egy kicsit az 1943-as esztendőnél. A Báró Orbán Balázs Gimnázium másfél-százados jubileumára ünnepi díszbe öltöztették a kollégiumot, piros-féhér-zöld ruhát öltött a város. 1943-ban kellett bepótolni az 1914-ben elmaradt iskolaavató ünnepélyt. 1914. november 2-án Pap Mózes igazgató csendes, visszafogott beszédében nyitotta meg az új épületbe költözött Székelykeresztúri Unitárius Főgimnáziumot. Az első világháború árnyékában nem illett ünnepelni, pedig megérdemelte volna az építető iskolaigazgató, hiszen 21 éve volt már annak, hogy becsülettel szolgálta kollégiumát és egyházát. Az új kollégium építésénél örök érdemeket szerzett, csak hogy az első világháború fekete felhője eltakarta a szerényen dolgozó iskolaigazgatót. 1914-ben „egyszerű és fény nélküli” volt az új kollégium megnyitása; a kényszerűségből elhalasztott ünnep szövétneke harminc esztendeig égett és világított a tanári kar és a székelyek lelkében, mígnem 1943. június 5-én és 6-án lángra gyúlt, és „világítani és tündökölni kezdett”. Az 1914 szeptemberére tervezett emlékünnepeket 29 év késéssel ülték meg Székelykeresztúron; pedig 1943-ban is hallgattak a múzsák, és a józanul gondolkodók a második világháború kimeneteletét is sejthették. Hiába, sírva vigad a magyar, és úgy vigadozott a székely is, mert hol voltak már azok, akik 1914-ben ünnepelhettek volna? Ferencz József, az egykori unitárius püspök 1928-ban, az iskola harcos felügyelő-gondnoka dr. Elekes Dénes. 1937-ben, a hajdani iskolaépítő igazgató Pap Mózes 1940-ben az örökké élők birodalmába költözött.

Részletezzük egy kicsit *sine ira et studio* a történeteket. Ferencz József unitárius püspök finoman fogalmazva sem rajongott a székelykeresztúri gimnáziumért, ő már a hatodik gimnáziumi osztály elindításának ötletét is ellenezte. Amikor Daniel Gábor főgondnok 1891-ben a székelykeresztúri iskola fejlesztésének fontosságát hangsúlyozta a Főtanácson, a püspök amellet érvelt, hogy fölösleges két gimnáziumot fenntartani és az ezzel járó költségekkel az egyházat terhelni. Pap Mózes és a székelykeresztúriak fáradhatatlan agitációja nyomán állami segélyből 1904-ben beindult a 6. gimnáziumi osztály. A püspök előzetes bejelentés nélkül megjelent Székelykeresztúron és részt vett a szeptember 4-i megnyitó ünnepségen. Az eseményről Naplójában ezeket írta: „...nekem úgy tetszik, hogy ez az egész ügy, a 6-ik osztály felállítása inkább bizonyos ambíciónak, mint a valódi szükségnek s ebből származó nyomásnak az eredménye. Részemről – őszintén szólva – nagyon soha se is lelkesültem érte.”

A püspök aggodalmaskodását meg lehet érteni, ha tudjuk, hogy a felekezeti népiskolák segítése csak 1883 után kezdődött. Hosszas budapesti lobbizás után 1885-ben kérhette az egyházfő az unitárius gimnáziumok támogatását. Tudnivaló, hogy unitárius egyházunk nem dúskált fejedelmi alapítványokban, és egy-egy új tanári állás létesítése is erőnk feletti próba volt. Hadd említsek székelykeresztúri példát: a közoktatási Miniszter a székelykeresztúri gimnázium fenntartását nem tartotta fontosnak, és államsegélyt sem folyósítottak, mi több: a miniszter 1886-ban azt ajánlotta, hogy az osztályok számát csökkentsék le, mert nincs meg a szükséges tanárlétszám. A püspök 1887-ben a zsinaton a gimnázium fenntartása és egy új tanári állás érdekében gyűjtést szervezett. Mindenki nagy meglepetésére az új tanári állásra Berde Mózes 500 forintot adományozott. A püspök fel is jegyezte naplójába: *„Meglepett az áldozatkészsége, mert vagyona akkora, hogy az egész keresztúri gimnáziumot fenntarthatná, de nehezen melegsik meg, hogy tárcájához nyúljon. A jövő tán áldani fogja nevét, ha folyton gyarapodó, s takarékosága hogy ne mondjam fösvenysége által most már napról napra növekedő vagyonát egykor csakugyan vallásközönségünknek fogja hagyni, de a jelen nemzedéknek nincs miért előtte leborulni, mert a mi szükségünket nem érzi. A mai napnak hiányát bizony nem igen igyekszik pótolni. (...) Mindamellett én e zsinaton tanúsított buzgóságot többet így lángolni nem láttam. Hátha ez a fordulópont az ő gondolkozásmódjában.”* A várva várt fordulópont Berde Mózesnél nem akaródzott beállni, egy évvel később is csak ilyen jellemzésre futja Ferencz József tollából: *„Hiába példálózik az ember vele, úgy teszi magát, mintha semmit se hallana. Egy kis jóakarat kellene hozzá, s oly lábra állíthatná főtanodánkat, sőt egész vallásközönségünket, hogy sem állami segély, sem fillérgyűjtés többé nem kellene. De nem tud egy krajcárjától megválni. Hol lesz az ilyen ember helye a mennyben, mikor a földön sem érdemelne meg jóformán még azt se, hogy az ember kalapot emeljen neki. Ez az ember egyházunk legnagyobb reménye most! Vajon nem fognak-e egeret szülni nála is a hegyek?”*

Berde Mózsában mégsem kellett csalatkozni, mert végrendeletében az unitárius vallásközönséget tette általános és egyetemes örökösévé. Most már meghatottan jegyezhetné a püspök Naplójába: *„Több mint egy fél millió forintot hagyományozott Berde egyházunknak. (...) Tehát a legnagyobb jötevőnké lett. Hogy is tudott ilyen szép vagyont gyűjteni? Mert igaz, hogy a fösvenységig takarékos volt, s oly egyszerűen élt, mintha sem-*

mije se lett volna. De mégis szerencsájének is kellett lennie rendkívüli meggazdagodásához. Egyszerű életmódja, fukarsága, úgy szólva, közbeszéd tárgya is volt, ezért sokan elítélték, gúnyolták is, mert a vagyon túlságos szeretetének tulajdonítottak azt. Mennyire más színben tűnik fel most életmódja, önmegtagadása. Avagy lehet-e rút önzésnek, fukarságnak, a Mammon imádásának nevezni azt, ha valaki egy nemes célt tűz ki maga elébe, mint ő is, hogy egyházával jót tegyen s ezért aztán kész maga magától is mindent megtagadni? Hova kell nagyobb idealizmus, mint a Berde Mózesé, ezé a látszólag anyagiás irányú férfiúé volt.”

Az idealizmusra bizony nagy szükség volt az első világháború kitörésének évében, amikor a székelykeresztúri immár hatosztályos gimnázium igazgatója, Pap Mózes átvehette az új kollégiumot. „A klasszikus művek idealizmusának nemes szívű tolmácsolója, nemzedékek jószágos nevelője” talán nem is sejtette, milyen megpróbáló esztendők várnak szeretett iskolájára. Az 1916-os román betörés, az impériumváltás, az államsegély megvonása, az agrárreformnak keresztelt gátlástalan kisajátítások, a hírhedt Anghelescu-féle bakkalaureátusi törvény, a felekezeti iskolák nyilvánossági jogának megvonása, és sorjázni lehetne a két világháború között elszenvedett sérelmeket... Pap Mózes az első világháború nehéz esztendeiben állt az iskola élén, a Gimnázium értesítőiben évről évre beszámolt a történetekről. 1920-ban lemondott az igazgatóságról, és a Főtanács tiszteletbeli igazgató címmel tüntette ki. Tanári munkáját tovább folytatta, és együtt küzdött kollégáival az iskola fenntartásáért. Mert nem csak a román impériummal, hanem Kolozsvárral is meg kellett vívni a harcot. Trianont követően az egyházpolitikában is gyökeres változások történetek, a földbirtokreform alapjaiban rengette meg a magyar egyházakat, hiszen birtokaik 84,55%-át kisajátították. Az unitárius egyház összvagyonra 63,6%-át veszítette el, így nem csoda, hogy 1929-ben csődöt mondott a gazdaság, és ez elsősorban a tanintézményeket érintette. Boros György püspök Naplójában így ír: „Visszatekintéssel kellene kezdenem, mert 1930 decembere oly óriás nagy jelentőségű egyházunk életében, amilyen a kolozsvári templom és iskola elvétele volt 1718-ban. Ekkor főuraink és népünk vagyona épségben maradt, míg Trianon mindentől kifosztotta az egyházat és a birtokosságot. A fosztogató munka máig is tart, s ennek eredménye lett az egyházi és iskolai terhek hordozásában való teljes kimerülés, s az ezt követő leépítés, valamint a tényleges átalakító munka.”

Az iskolapolitika azt követelte, hogy Székelyföldön Gazdasági Iskolát nyissanak, mert világos volt mindenki számára, hogy az új államhatárok között a hivatalok betöltésében nem számítanak a diplomás magyar fiatalokra, megélhetést az új mezőgazdasági szakiskolák szervezése jelenthetett, ehhez azonban a középiskolákat kellett átszervezni. És itt csapott össze Székelykeresztúr és Kolozsvár, a központ és vidék érdeke. Kolozsvár a székelyföldi iskola leépítése mellett foglalt állást, Elekes Domokos felügyelő gondnok Székelykeresztúr érdekeit védte, és a Kolozsvári Főgimnázium leépítését javasolta. Parázs viták dúltak, erről cikkeztek a politikai és napilapok, ezzel foglalkozott az unitárius sajtó. A Főtanácsban érzelmek, észérvek csatája zajlott, a korabeli jegyzőkönyv szerint „*magas nívójú, emelkedett szellemű vita indult meg*”. A patthelyzetből Pap Mózes mozdította ki a feleket azzal az indítvánnyal, hogy bármelyik főgimnázium leépítése esetén az illető gimnázium előljáróságának legyen lehetősége a felsőbb tagozatot társadalmi összefogással fenntartani. A Főtanács 107 szavazattal 77 ellenében kimondta, hogy a székelykeresztúri főgimnáziumot az 1930–31-es tanévtől kezdődően gimnáziummá alakítja, mellé pedig gazdasági iskolát szervez. Pap Mózes javaslata lehetővé tette, hogy Székelykeresztúron közadakozásból fedezzék a főgimnázium fenntartási költségeit. A lokálpatriotizmus, az Elekesek nagylelkűsége és agitációja, a székely hívek és három unitárius egyházkör áldozatkészsége egy időre megmentette a Székelykeresztúri Főgimnáziumot, ugyanakkor olyan reformintézkedéseket indított el az egyházi életben, amelyek alaposan megrengették Kolozsvár monopóliumát.

Kegyelmes vagy kegyetlen volt a „Mors Imperator”, hogy Pap Mózes 1940. május 28-án elszólította őrhelyéről? A tiszteletbeli igazgató nem érthette meg szeretett iskolája fölszabadulását. A második bécsi döntés új helyzetet teremtett, és új feladatok elé állította az Észak-Erdélyhez tartozó gimnáziumot. Elkezdődött az ún. tehetségmentés-akció; A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium célja az volt, hogy minden középiskolában ösztöndíjat biztosítsanak hat jó képességű falusi gyermeknek. Dr. Gelei József főgondok felhívása nyomán született meg egyházunkban az ún. Berde-bizottság, és vonultak be tanintézeteinkbe a Berde-fiúknak, Berde-gyermekeknek nevezett tehetséges, jó magaviseletű tanulók. Közben Kolozsvár és Székelykeresztúr kibékült egymással, és az egyházi Főtanács a Székelykeresztúri Orbán Balázs Gimnázium felügyelői gondnoki tisztségére kolozsvári embert jelölt, Mikó Imre országgyűlési

képviselő személyében. Mikó 1944-ben megtartott főgondnoki beköszöntő beszédében célul tűzte ki a főgimnázium és a három párhuzamosan működő közép fokú iskola egyesítését br. Orbán Balázs Kollégium név alatt. „*A kollégium kiépítése, belső tartalommal való megtöltése és külső elismertetése lesz felügyelő gondnoki működésem legfőbb gondja*” – mondta beköszöntő beszédében. A világháború borzalma, majd a berendezkedő új ateista államhatalom felszámolta a kollégiumot, felügyelő-gondnokát pedig 1944 őszén orosz fogságba hurcolták...

Még két stációnál kell megállnunk történelmi visszatekintésünkben, az egyik az 1934. esztendőre esik. A román világ közepén, ha szerényen is, de Székelykeresztúron megemlékeztek az iskola alapításának 140. évfordulójára. Gálfalvi Samu tiszteletbeli igazgató megírta a 140 év történetét. Bevezető soraiban a székely nép áldozatvállalását méltatta. Kevés olyan intézet dicsekedhet azzal – mondta, hogy születése pillanatától a székely nép gondozta, építette és erősítette vallásfelekezeti különbség nélkül.

Utolsó stáciánk az 1926-ban tartott székelykeresztúri vendiákok találkozója. A május 30-án tartott ünnepélyen az egybegyűltek a Székelykeresztúri Főgimnázium javára egymillió lejes alapítvány létesítését tűzték ki céljukul. A nemes és szép célt elsöpörte a 20. század első világválsága.

Ma a székelykeresztúri Berde Mózes Unitárius Gimnázium az elődök nemes áldozatkészségét ünnepli. Száz év nagy idő, mennyi minden megváltozott csak az elmúlt 20 esztendőben. Az iskoláknak addig van létjogosultságuk, amíg vannak, akikért működtetnik őket. A Berde Mózes Unitárius Gimnázium is addig fog fennállni, amíg termet, folyosóit előzőnlík a tanulni akaró diákok. Kérjük jó Istent, hogy adjon gyermekáldást a Székelyföldre, mert ünnepelni való jut bőven, csak legyen, aki ünnepeljen a következő esztendőkbén. Bátortalanul megjegyzem, hogy 2015-ben lesz az iskola névadója, Berde Mózes születésének 200., 2016-ban Sándor János igazgató születésének 175., Pap Mózes igazgató születésének 150., Péter Lajos tanár halálának 50., 2017-ben Elekes Dénes felügyelő-gondnok halálának 80. évfordulója, 2018-ban pedig esedékes lesz megünnepelni a Gimnázium fennállásának 225 vagy a székelykeresztúri unitárius oktatás 450 éves évfordulóját. És arról se feledkezzenek meg, hogy valakinek el kell kezdeni megírni a Berde Mózes Unitárius Gimnázium 2008-tól 2793-ig tartó történetét.

Berde Mózsza '48-as példaképünk

Jeremiás próféta két és fél évezreddel ezelőtt egy általa előrelátott nemzeti tragédia bekövetkezte után úgy látta jónak, hogy a korábban meghirdetett ítéletet biztatásra és gyámolításra cseréli. A nehézségben és nyomorúságban sínylődő nemzete megerősödését szorgalmazta az-
zal, hogy népét hitre, állhatatosságra és szorgalmas munkára biztatta. Je-
remiás azt hirdette a háborúk és leigázástól megtört népének, hogy min-
denkinek ott kell fáradozni a közösségért, ahova az Úristen az élete útját
vezérli. Függetlenül az élet nehézségeitől, az ellenséges környezettől, az
idegen földön töltött rabságtól, ott kell a holnapért fáradozni, ahova Ő
rendeli életünket, azon feltételek között, amiket Ő rendel számunkra. Az
ember fáradozzon annak a közösségnek a javán, ahol él, ahová született,
mert a szolgált közösség békességétől, előrehaladásától függ az ember
személyes békessége és előrehaladása is. (Jer 29,4–7)

Születésének kétszázadik évfordulóján Berde Mózsza alakját elevenít-
jük fel, aki népe javának szolgálatát, boldogulásának reményét egyéni
sorsa fölé helyezte. Berde Mózsza lehet egy kicsit a mi Jeremiásunk, aki
életútjával példaként áll a mindenkori unitáriusok előtt. 1893 szeptem-
berében bekövetkezett halála után egyházunk azzal szembesült, hogy
végrendeletében teljes vagyonát az Unitárius Egyházra hagyta. Megha-
gyásai szerint hagyatékából a kolozsvári, tordai és székelykeresztúri uni-
tárius gimnáziumok kétszáz diákjának naponta egy-egy ingyen cipót
juttatott a vagyonát gondozó hitközösség. Így vált halhatatlanná a ma is
jól ismert Berde-cipó hagyománya. A Berde-cipó alapítványon túl ha-
gyatéka felhasználásával épült fel 1901-ben a kolozsvári Unitárius Kollé-
gium, majd 1914-ben a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium új épü-
lete is. Ezért választotta az 1793-ban alapított szép múltú székelykeresztúri
unitárius tanoda 2008 májusában Berde Mózsát névadójául, és tűzte őt
– az unitárius jótevők fejedelmét – zászlajára, hogy a mindenkori ifjaink
számára tanulságos példa legyen.

Az adományozó, jótékonykodó és alapítványtevő Berde Mózsát talán
egyházi berkekben kellőképpen tiszteljük és emlegetjük, de az egyházi
tiszteletnyilvánításon túl az erdélyi magyar közösség méltatlanul keveset

emlegeti ezt a különleges és sokoldalú személyiséget, aki az adakozáson túl erdélyi magyar közösségünkben az 1848/49-es forradalom és szabadságharc során szerzett elévülhetetlen érdemeiket.

Hogy Berde Mózsát mint nemzeti példaképet tudjuk bemutatni, szükséges őt a történelmi események forgatagába kellőképpen elhelyezni. Kimagasló szerepét megérteni a 48-as erdélyi viszonyok ismeretében lehet. 1848. május 30-án a Kolozsváron összehívott Erdélyi Országgyűlésen döntés született arról, hogy Er-

dőly egyesülni kíván Magyarországgal. Ezen a gyűlésen Berde Mózsá mint Háromszék választott képviselője vett részt. Az Unióra készülve Kolozsváron egy 24 tagú bizottságot hoztak létre, mely képviselni hivatott a Magyar Kormány irányában az erdélyi magyarságot, illetve tájékoztatja a kormányt az erdélyi viszonyokról. Az Unióval kapcsolatos munkában Berde mint jogász fontos szerepet vállalt. Tekintélyes anyag marad fenn az utókor számára, amely az egyesüléssel kapcsolatos javaslatait tartalmazza. 1848 szeptemberében felszámolták a sok szenvedést és keserűséget okozó határőrrendszert, amely egyet jelenthetett volna a határőrezredek teljes szétesésével. Pestről 9 kormánybiztost neveztek ki az erdélyi részekre, különös tekintettel Székelyföldre és Háromszékre, név szerint: Zeyk József, Zeyk Károly, Kemény Domokos, if. gróf Bethlen János, Keller János, Mikó Mihály, Gál Dániel, Berde Mózes és Demeter József. Berde a háromszéki kormánybiztosi feladatot kapta, az erdélyi szabadságharc talán legfontosabb színterének vezetését. A kormánybiztosok megbízhatósága kulcsfontosságú volt, a szabadságharc kivitelezésében. Feladatait nagy vonalakban így összegezhetjük: az önálló Székely Nemzetőrség felállítása; a meglévő határőrezredek megtartása és átszervezése; új önkéntes osztagok felállítása és kiképzése; az Unió ellenes reakcionisták megfékezése.

Ilyen viszonyok között Berde Mózsef nagyon fontos szerepet játszott abban a bonyolult történelmi helyzetben, amely tagadhatatlanul nemzeti történelmünk egyik legfontosabb vízválasztója volt. Ezekben a zavaros, dicsőséges és egyben tragikus időkben Berde Mózsef személyét négy szempontból is tanulságosnak és példaértékűnek tekinthetjük:

Az állhatatos jellem

Egy felkavarodott, sarkából kifordított társadalmi rendetlenségben, ami ezt az időszakot jellemezte, tulajdonképpen nem létező jogviszonyok között, csak egy megkérdőjelezhetetlen jellemű egyén teremthetett rendet és alapot a szervezkedéshez. Olyan időkben kellett egy kormánybiztosnak rendet teremteni a káoszban, amikor sokak számára

egyedi lehetőség nyílt a visszaélésekre és a jogtiprásra. Nem létező törvények nem kötelezhetik azt, aki jellemtelenül a maga hasznát keresi a rendtelenségben. A nevezett kormánybiztosi feladatok elvégzésében tekintélyre volt szükség, ami nem hivatalánál vagy vagyonánál fogva volt adott, hanem jellemével és állhatatosságával tudott célt és reményt adni az embereknek a szabadságért való küzdelemben. Jellem és állhatatosság kapcsolódott minden egyes kinevezett kormánybiztos nevéhez. Képlékeny jogi viszonyok között a jellem szabott célt és irányt azoknak, akiknek élére meg lettek választva a kormánybiztosok. A jellemnek köszönhetően bíztak bennük az emberek, ragadtak fegyvert, és szálltak szembe a zsarnoksággal és a megszállókkal. A tiszta, makulátlan jellem adott erkölcsi tekintélyt megfékezni az Unió ellen és nemesség ellen lázítókat. Berde Mózes becsületesen helyállt a megbízatásában, és ezért mondjuk ma azt, hogy Berde jelleme, akárcsak társainak jelleme, tisztelendő, követendő és tanítandó a mai ember számára.

A többre hivatottság

Háromszéki kormánybiztosként a nevezetes védelmi harcok irányításában Berde Mózes kulcsszerepet játszott. A kormánybiztosi székéből a többre hivatottság példájával járt elől Háromszéken, és a rá jellemző higgadt józansággal mérlegelte a szépsiszentgyörgyi kék teremben elhangzott „Lészen ágyú!” Gábor Áron-i mondat súlyát. Tanult és elismert jogászként mesterien vezette az ellenséggel folytatott tárgyalásokat. Sohasem az esztelen hadakozás, hanem a békesség, a szabadság és az igazság vágya vezérelte.

Többre hivatottsága újabb és újabb feladatokat hozott számára, amikor később Szeben, Brassó, Medgyes, Segesvár, Szászsebes, Szerdahely, Kőhalom és Szászváros székekben teljes hatalommal felruházott kormánybiztosi feladatkörre nevezték ki. A jézusi talentumok példázata elevenedik meg számunkra Berde Mózes jellemrajzából, és úgy állítjuk a mai közösség elé példáját, hogy lássuk: aki számára a megbízatás nem teher, azt többre bíztatik. Mindig ott vállalt feladatot, ahol a legszigorúbb elvárásoknak kellett megfelelni. Az igazi hazafi igazi értéket hordoz, és a munkakörülményektől függetlenül munkájának gyümölcse szemmel látható. Hisszük, hogy ez a fajta életvitel elsősorban neveltetés kérdése, neveltetésének alapjait pedig saját bevallása szerint diákéveiben a székykeresztúri iskola adta.

Az utolsó vérig tartó kitartás, ami higgadsággal és körültekintéssel párosul

1848 októberében az agyagfalvi Székely Nemzeti Gyűlésen 60 000 székely gyűlt egybe. Itt számos nagy jelentőségű döntés született, többek az Unió gondolatának támogatását vállalták, illetve ezen gyűlés nyomán alakult meg az Önálló Székely Haderő, amely a magyar szabadságharc mellett fogott fegyvert. A forradalom kezdetén úgy tűnhetett a nemzeti vezetőknek, hogy a székelység egyedül is képes kivívni a szabadságot. Utólag kiderült, hogy későbbre számoltak a nemzetek összefogásának lehetőségével. Ezt ma sem nagyon szeretjük kimondani.

Berde Mózsai hajlíthatatlan jelleme a higgadságon és a józan megfontoltságon nyugodott. Az agyagfalvi gyűlést megelőző este Székelyudvarhelyen Keller János udvarhelyszéki kormánybiztos házában döntés született arról, hogy a kellő lelkesítés után a tömeget hazaküldik, hogy ételt és felszerelést vegyenek magukhoz, megalapozva így a székely hadosztag készenlétét. Ennek ellenére Berzenczey László erős nemzeti érzelmektől fűtve ragaszkodott az azonnali induláshoz. Berde mindvégig ellenezte a hirtelenkedést és a felkészületlen hadba vonulást. Előrelátta azt, ami november 5-én bekövetkezett. Az osztrákok Marosvásárhelynél ágyúval szétlőtték a készenlétben álló székelyeket, bevonultak Udvarhelyszékre, így a székely ellenállás Háromszékre szorult vissza, ahol Berde kormánybiztosi irányítása alatt hónapokig sikerült még hősiességgel helytállni. Ennek az időszaknak volt Berde Mózsai egyik jeles főszereplője. Az utolsó vérig tartó kitartás, ami higgadsággal és körültekintéssel párosul az, ami elhozhatja a megmaradás holnapját, üzeni ma Berde Mózsai példája.

Felelősségvállalás és becsület mindenekfelett

A világsi fegyverletétel után Berde Mózsai feladta magát az osztrák hatóságoknál. Nem is próbálkozott a szökéssel, hanem felelősséget kívánt vállalni azért, amiben hitt, amiért harcolt. Nem volt az a típus, aki feltétlenül meg akart volna halni, de amikor feladta magát, nem remélhette felelősségvállalása pozitív kimenetelét. Bátran állíthatjuk, hogy a hazaárulás, az önmegtagadás és a szökés helyett inkább a kivégzést vállalta volna. A hadbíróság 40 másik vezetővel együtt kötél általi halálra és jószágvesztésre ítélte. Az ítéletet nem hajtották végre, hanem később 4 évi Josefstadtban letöltendő várfogságra ítélték, amit 1852-ben haladé-

talánul meg is kezdett. Forradalmári mártíromsága azon múltott, hogy utolsó percen nem sorolták az aradi vértanúk közé. Négy évvel később hazatért, és megalázott, kismizmizett Jeremiásként tovább hitt és dolgozott azért, hogy népe és egyháza sorsa jobbra forduljon. Hogy feladatát mindezek után is komolyan vállalta, bizonyítja a ma már közismert „unitárius jótévkök fejedelme” cím, amely nevétől elválaszthatatlan.

Berde Mózsza születésének kétszázadik évfordulóján elődeink példájából fel kell ismernünk, hogy egy nép tagjaként megtanulhatjuk azt, hogy mit jelent a közösségért vállalt felelősség, és azt, hogy ez sokszor komoly és súlyos követelményekkel jár. Nemzetünk történelmében gyakran ünnepeljük és méltatjuk azokat, akiknek neve fémjelzi szabadságszeretetünket, megmaradási törekvéseinket. Vannak azonban olyanok, aki egyik-másik okból kifolyólag méltatlanul kimaradnak a legnagyobbak sorából. Hitközösségünk felelőssége gondoskodni a „sajátjaink”-ról. Gondoskodásunk jelentse azt, hogy megismerjük unitárius nagyjaink múltját és nagyságát, majd gondoskodunk arról, hogy az eljövendő generációk átvehessék az ismeretet és a tiszteletet a múlt iránt.

Forrásirodalom

Benczédi Gergely: *Berde Mózsza életrajza*. Kiadja az Unitárius Egyház, Budapest, 1901.

Vári Albert: *Berde Mózsza*. Kiadja az Unitárius Irodalmi Társaság, 1926.

Kiemelt épületeink a 2015-ös egyházi kiadványokban

Reprezentatív, alkalmi egyházi kiadványainkon (falinaptár, kártyanaptár, zsebnaptár és kalendárium) minden esztendőben megjelenítjük évfordulós vagy más szempontból jelentőséggel bíró egyházi épületeinket. 2015-ben a falinaptáron a várfalvi unitárius templom fényképe látható. A falinaptár fejlécén pedig a templom egykori fakazettás mennyezetének fényképről reprodukált mintái. A zsebnaptár borítóján, illetve a kártyanaptáron is a várfalvi minta jelenítődik meg. A 2015-ös kalendárium borítójáról a gyergyószentmiklósi imaház fényképe köszön az Olvasóra.

Az alábbi írások a várfalvi templom és kazettás mennyezet, illetve a gyergyószentmiklósi imaház és gyülekezet történetébe nyújtanak bepillantást.

FODOR ATTILA

A várfalvi unitárius templom 17. századi festett fakazettás mennyezete

Várfalva, a mai Torda várostól 12 kilométerre fekvő erdélyi település, az egykori Aranyosszék egyik meghatározó faluja. A középkorban *Turdavar*, majd *Várfalua* néven ismert. Nevét a Várhegy nevű fennsíkron levő erődítményről, Erdély legrégebbi földváráról, Torda egykori váráról kapta. Fekvése stratégiai szempontból igen fontos volt, ugyanis Erdély északi és déli részét kötötte össze, az arany és a só kereskedelmi útján helyezkedett el. Ennek következtében a 11–13. században Erdély egyik legjelentősebb települése volt. Fénykorának az 1241–1242-es tatárjárás vetett véget, amikor a mongolok bevették és feldúlták a várat. Ezt követően Torda vármegye székhelye a közeli sóbányákhoz költözött, amely később átvette a Torda nevet.

Középkori templom

A különböző történeti források szerint a falu templomát a már említett várnak a romjából kezdték építeni, de belső zavarok miatt huzamosabb ideig nem tudták befejezni. Ez a templom is, mint annyi sok más reformáció előtt épült templom, kezdetben katolikus volt. Építéséről, annak körülményeiről semmi adat nem áll rendelkezésünkre. Az viszont ismert, hogy a templom mindig a mostani helyen állott, csak terjedelme volt kisebb.

Román kori stíuselemei alapján a művészettörténészek a templom építésének idejét a 13. századra teszik. Ezt a feltevést igyekszik alátámasztani a templom déli oldalán ma is meglévő, a templom építésével egyidős mellékkapuja, portikusa. A templom utolsó szakyszerű értékelése során, amelyet az 1930-as években Kelemen Lajos és Debreczeni László végzett, megállapítják, hogy a templomot három szakaszban építették: a hajó középső részét a 12. század végén vagy a 13. század elején, a szentélyt valószínűleg a 15. században, és végül a hajó nyugati részéhez épült bővítés 1783-ból való.

A templom építésére vonatkozó legrégebbi felirat a templom délkeleti oldalán található feliratos kőtábla. A latin nyelvű szöveg magyar fordításban a következő: „E művet megújították 1613. június 29-én Némai János unitárius papsága és Báthori Gábor fejedelem uralkodása idejében, Rákosi Péter kőfaragó munkája által.” Eddigi ismereteink szerint ez a világon a legrégebbi templomi felirat, amely az unitárius vallást említi. Hogy ez a renoválás milyen méretű volt, azt nem tudjuk, mert adatunk nincs róla. De meg kell említeni, hogy az idők folyamán kétszer is végeztek „templomnagytítást”. Ezzel magyarázható a templom mai aránytalan

Fotó: Szentes Zágon

alaprajza is, mert a nagyítás abban állt, hogy hosszában lebontották a falakat egyszer egyik, másszor másik végén, s a kívánalmaknak megfelelően kintebb újra felépítették azokat. Az épület így nyerte el mai formáját. Az oldalfalak megmaradtak régi szélességükben, s csak hosszában terjeszkedett a templom.

Torony és kőfal

Eddigi történeti forrásainkból tudjuk, hogy 1626-ban, Bethlen Gábor második nősülése évében, tornyot építenek a templom mellé. Erről tanúskodott a torony nyugati részén sokáig látható két betű, a G és a B (Bethlen Gábor nevének kezdőbetűi).

A cinterem kőfallal való bekerítését még 1655-ben megkezdték. A templomot 1655-ben 8 öl magas (kb. 15 m), lőrésekkel is ellátott várfallal erősítették. Ennek ellenére az 1661. évi Ali basa által vezetett török ostromot nem állta ki, lángok pusztították a templomot és a falu egészét is. E pusztítás által okozott károkat csak alig 1672-ben tudják kijavítani.

Festett fakazettás mennyezet

Ekkor kerül az akkor beomlott boltíves mennyezet helyére festett fakazettás mennyezet. Az új mennyezetet és az egyéb károk kijavítását várfalvi Fodor Jakab végezteti saját költségén. Erről a templom mennyezetének keleti részén levő egykori felirat tanúskodott a következőképpen: „*A mennyezetet saját költségén építette nemzeti várfalvi Fodor Jakab 1672. július 23-án, Apafi Mihály fejedelemnek uralkodása, Karácsonfalvi János papsága, Pálffi Gergely egyházfisa idejében, hilibi Osváth István munkájával.*” (A kazetta latin nyelvű szövege: *Hoc Lacunar aedificavit suo sumptu generosus Jacobus Fodor de Varfalva, Anno Domini 1672. die 23 July regnante principe Michaeli Apaffi, Parocho existente Johanne Karátsonfalvino, Aedile Gregorio Pálffi Authore Stephano Osváth de Hilip.*) 1680-ban készül el a szószék, a festett szószékkorona és papi szék, illetve egyéb külső és belső faszerkezetek.

A következő nagyobb szabású templomjavításra és toronyépítésre az 1783–1788 közötti években kerül sor. Ezekben az években újítják fel a templomot kívül-belül, illetve építik fel a jelenlegi tornyot. A régi tornyot, nem tudjuk, milyen okokból kifolyólag, de teljesen lebontják, és annak anyagának felhasználásával építik a jelenlegi tornyot. A tornyot öt év alatt építették fel, az építési szakaszokat egy-egy felirattal, illetve

feliratos kőtáblával jelölték. Az eredetileg hét ilyen feliratból mára csak négy maradt meg. Az ekkori munkálatok során készül el a két karzat és a főbejáratú ajtó, ekkor kerül felújításra a szószékkorona, Kolozsvárt elkészül a torony tetejére helyezendő toronygomb, ekkor rakatják újra a szószéket és a templom kőpádimentumát, ekkor igazítják ki a kidőlt kőfalat, bővítik utoljára a templomot, annak nyugati részét, amely miatt az addigi festett kazettás mennyezetet is kibővítik, újabb kazettákat festetve Kövendi Sámuel híres kolozsvári asztalosmesterrel. (A kibővített festett mennyezet feliratos kazettájának eredeti latin nyelvű szövege a következő volt: *Penes benigni. Rescriptum Altissimi Imp. Josephi Ildi facta Investigatione ex speciali Decreto excelsi R. Gubernii Templum et hoc Lacunar in Anno Dni 1783 Eccla Unitaria Varfalva suo sumptu sub Parocho Stephano Tok. per Curat. Andream et Samuelem Pálfi Aedil. Mich. Et Thom. Pálffi denuo curavit fieri. Autore Samuele Kövendi. Gloria Deo.*)

Archív fotó. Készítette Pákei Lajos, 1909.

Templomból múzeumba

A templom és a torony utolsó nagyméretű javítási-felújítási munkálatai 1908-ban zajlottak. Az egyházközség, mivel nem rendelkezett a munkálatokhoz szükséges pénzüsszeggel, pénzgyűjtésbe kezd, megszólítva még a Várfalváról elszármazottakat is. 1908-ig végül sikerül annyi pénzt összegyűjteni, hogy hozzákezdhetek a munkálatokhoz. Legfőbb bizonytalanságuk a templom addigi festett mennyezete levétele vagy megtartása miatt alakult ki. Emiatt az Egyházi Képviselő Tanácshoz fordul-

nak, amely Pákei Lajost, híres kolozsvári műépítést küldi ki szemlére és szakértői véleményezésre. A műépítész, ismerve a festett mennyezet műértékét, annak megtartására szólította fel a híveket, akik a mennyezet stakaturára való lecserélését szerették volna. A munkálatok 1908-ban elkezdődnek, a vállalkozó a teljes templom fedélzetét egy nap alatt (június 20-án) lebontotta. A gond ebből adódott, ugyanis a teljesen fedetlen állapotban levő templom, és az ezt követő négy napig tartó esőzés (június 21–24. között), a mennyezetet teljesen fedetlen találta, így abban igen nagy kárt tett. Ennek következtében a keblitanács és Pákei Lajos főépítész is a mennyezet lebontása mellett döntött. A lebontott kazetták 1909-ben kerültek Kolozsvárra az Erdélyi Múzeum-Egyesület Régiségtárába, majd az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeumba, majd onnan az Erdélyi Néprajzi Múzeumba, ahol pár éve sikerült megtalálni és beazonosítani az elveszettnek gondolt kazettákat. Az 1908-as javításkor új szószékkorona és papi székek is készültek. A régiek a kazettákkal együtt Kolozsvárra kerültek. A templom 1680-ból való festett szószékkoronája és papi széke jelenleg Kolozsvárt, az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeumban található. A kazetták eredeti állapotáról, még lebontásuk előtt, Pákei Lajos készített egy fényképet. Tudomásunk szerint eddig ez az egyetlen fényképfelvétel, amely sejteti, hogy milyen is lehetett a templom egykori mennyezete. Jelenleg ez a fénykép Budapesten található, Balogh Jolán művészettörténész hagyatékában, a Művészettörténeti Kutatóintézetben. A templomjavítást 1908 októberére fejezik be, és az ünnepélyes átadására is ekkor kerül sor.

A felsorolt építkezési adatokból arra következtethetünk, hogy a templom több átalakulási fázison ment át, amíg elnyerte mostani formáját. Annak ellenére, hogy bizonyos értékes műépítészeti elemeit, értékeit mára már nem találjuk meg a mostani állapotában, mégis méltó ahhoz, hogy a vidék egyik legértékesebb templomaként tartsuk számon, amely 2008-ban felkerült az országos műemlékek listájára is.

Unitáriusok Gyergyószentmiklóson

A Gyergyószentmiklósi Unitárius Egyházközség egyik legfiatalabb anyaegyházközségünk. A gyülekezet 118 tagot számlál. 2004 óta rendelkezik saját imaházzal, és csupán 2009-ben vált önálló egyházközséggé.

Élet a vallási szórványban

A gyergyószentmiklósi unitáriusok sorsa szervesen összefügg a csíkszeredai egyházközségével. Utóbbi 1974-ben alakult önálló egyházközséggé. Az egyházközség szórványközpont jellegű volt, idetartoztak a gyergyószentmiklósi hívek is. A katolikus vidékre az iparosodás és a vele együtt járó urbanizáció következtében kerültek az unitáriusok, akik idővel közösséggé szerveződtek. A kezdetekkor Száva Péter csíkszeredai lelkész látja el a szolgálatot, majd 1977-től Simén Domokos szolgálja a gyergyószentmiklósi unitáriusok lelki épülését is.

A havi egy alkalommal sorra kerülő istentiszteletek helyszíne a református templom volt. A ma használatban levő imaházat Krizbai Béla lel-

Fotók: Márton Ildikó

készsége idején sikerült megvásárolni. Kováts Botond egykori gondnok és dr. Simon István, a gyülekezet lelkes tagjának álma teljesült, amikor 2004-ben a gyergyószentmiklósi leányegyházközség a houstoni Emerson Unitarian Church hathatós támogatásával ingatlant vásárolt imaház és lelkészi lakás céljára. A Márton Áron utcában levő, felújított épületet ünnepi istentisztelet keretében szentelték fel 2004 októberében.

2005-től saját lelkészt kapott a gyülekezet ifj. Nagy Endre segédlelkész személyében. Az ő lelkészsége idején váltak heti rendszerességgé a gyülekezeti alkalmak. A lelkész egyéves amerikai tartózkodása alatt (2008 és 2009 között) Lőrinczi Botond gyakorló segédlelkész tevékenykedett Gyergyószentmiklóson. Az egyházközség 2009-ben vált önállóvá.

Nagy Endre távozása után egy éven át Solymosi Alpár csíkszeredai lelkész szolgált be az egyházközségbe, majd 2012-ben Pál János nyert ki nevezést a lelkészi állásra. Távozása után 2013-tól ismét Solymosi Alpár végzi a hívek lelki gondozását. Bencző Dénes nyugalmazott lelkész szintén besegített az istentiszteletek tartásába. Mind ezen időszak alatt az egyházközség gondnoka Sándor Lehel volt, aki alkalomszerűen a kántori teendőket is végezte. 2014 szeptemberétől új lelkigondozója van a gyülekezetnek Tőkés-Bencze Zsuzsanna gyakorló segédlelkész személyében.

A gyülekezet életében a legfelemelőbb megvalósítás az imaház megvásárlása után a haranglábépítés volt, melyben otthont kapott a Krizbai Béla lelkész által adományozott kis harang. A harangláb építésére, a harang felszerelésére 2014 augusztusában került sor.

Gyülekezeti élet

Az imaház köré szerveződik az utóbbi években fellendülő közösségi élet. A gyülekezet tagjai a hétről hétre sorra kerülő istentiszteleti alkalmakon kívül különféle közösségi tevékenységek során is találkoznak. Szeretetvendégség keretében megünneplik az anyák napját, a farsangot. A gyegyószentmiklósi unitárius templom évente helyet ad az ökumenikus imahét keretében sorra kerülő gyülekezeti alkalmaknak, lelkészeink az imahét alkalmával más felekezetek templomaiban hirdetik Isten dicsőségét. A gyülekezet a tágabb

unitárius közösséggel is tartja a kapcsolatot: több alkalommal részt vettek a szejkefürdői unitárius találkozók, a dévai zarándoklaton, a magyarországi emlékzarándoklatokon, de meglátogattak más unitárius vidékeket és gyülekezeteket is (Erdővidék, Aranyos mente).

A közösségi élet kovása a 2009 tavaszán megalakult unitárius nőegylet. Elnöknek az akkori tiszteletes asszonyt, Patkó Évát választották. 2012 óta Székely Erzsébet látja el az elnöki teendőket. Kezdeményező-készségének köszönhetően a havonta egyszer ülésező nőegylet tevékenysége rendkívül szerteágazó: a szeretetvendégségek mellett találkozókat, könyvbemutatókat szerveznek, kiveszik részük a közmunkából. Bekapcsolódnak a köri és országos nőszövetségi tevékenységekbe, szoros kapcsolatot ápolnak a városi Lorántffy Zsuzsanna nőegylettel stb.

2004 októberében, önállósulásának ötödik esztendejében az imaház megvásárlásának és kialakításának tízéves évfordulóját ünnepelte a közösség. A haranglábatóval egybekötött jubileumi ünnepségen hálát adtak Istennek a gyülekezet megtartásáért, gyarapításáért.

(Az írás *Tíz év az imaházban* című gyülekezetismertető füzet felhasználásával készült. Szerzői: Balázs Gyöngyvér, Máthé Gyöngyi és Székely Erzsébet.)

Egyházi esemény- és programajánló 2015-ben (témakörök szerint)

EGYETEMES EGYHÁZI RENDEZVÉNYEK

- Január 1. **Újévi püspöki fogadás**, Kolozsvár
Január 13. **A vallásszabadság ünnepe**, Torda és Kolozsvár
Márc. 6–7. v. 20–21. **Egyetemes énekvezér-továbbképző tanfolyam**, Marosvásárhely
Márc. 6–7. v 20–21. **Keblitanácsosi műhelymunka**, Sepsiszentgyörgy
Június 3–7. **Nyitott kapuk a kolozsvári unitáriusoknál**, Kolozsvár
Június 6. **Összevont egyházköri énekvezér-továbbképző**, Homoródszentpéter
Szeptember 5. **Összevont egyházköri énekvezér-továbbképző**, Torda
November 7. **Dávid Ferenc-émlékarándoklat** (társszervező: ODFIE), Déva

Az Egyházi Képviselő Tanács ülései

- Március 20. Kolozsvár
Június 19. Kolozsvár
Október 2. Kolozsvár
December 4. Kolozsvár

A Főtanács ülése

- július 3–4. Kolozsvár

EGYHÁZKÖRI RENDEZVÉNYEK

Gondnok-presbiteri találkozók

- Február 14. Kövend – Kolozs-Tordai Egyházkör
Február 14. Homoródkarácsonyfalva – Székelyudvarhelyi Egyházkör
Február 21. Fehéregyháza – Küküllői Egyházkör
Február 21. Székelykeresztúr – Székelykeresztúri Egyházkör
Február 28. Szováta – Marosi Egyházkör
Február, később meghatározandó időpont és helyszín – Magyarországi Egyházkerület

Március 21. Vargyas – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör

Lelkészi értekezletek

I. évnegyed

Március 2. Nagyenyed – Kolozs-Tordai Egyházkör
Március 4. Felsőrákos – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Március 4. Marosvásárhely (Bolyai-tér) – Marosi Egyházkör
Március 5. Homoródjánosfalva – Székelyudvarhelyi Egyházkör
Március 10. Székelykeresztúr – Székelykeresztúri Egyházkör
Március 11. Küküllődombó – Küküllői Egyházkör
Később meghatározandó időpont és helyszín – Magyarországi Egyházkerület

II. évnegyed

Május 5–6. Budapest – Magyarországi Egyházkerület
Május 5–6. Budapest – Kolozs-Tordai Egyházkör
Május 5–6. Budapest – Marosi Egyházkör
Május 6. Datk – Küküllői Egyházkör
Május 6. Datk – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Május 7. Székelykeresztúr – Székelykeresztúri Egyházkör
Május 7. Székelykeresztúr – Székelyudvarhelyi Egyházkör

III. évnegyed

Egyetemes lelkesi értekeztet: Később meghatározandó időpont és helyszín

IV. évnegyed

November 4. Magyarzsákod – Marosi Egyházkör
November 4. Ádámos – Küküllői Egyházkör
November 5. Szentegyháza – Székelyudvarhelyi Egyházkör
November 9. Torockószentgyörgy – Kolozs-Tordai Egyházkör
November 10. Székelykeresztúr – Székelykeresztúri Egyházkör
November 11. Bölön – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Később meghatározandó időpont és helyszín – Magyarországi Egyházkerület

Egyházköri közgyűlések

Május 9.	Nyárádgalfalva – Marosi Egyházkör
Május 16.	Déva – Kolozs-Tordai Egyházkör
Május 16.	Magyarsáros – Küküllői Egyházkör
Május 16.	Kede – Székelykeresztúri Egyházkör
Május 16.	Homoródszentpál – Székelyudvarhelyi Egyházkör
Május 16.	Nagyajta – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Később meghatározandó időpont és helyszín – Magyarországi Egyház-kerület	

EGYHÁZKÖRI ÉS RÉGIÓS TALÁLKOZÓK

Január 24.	Együtt Isten völgyében, Évnyitó-gála , Bágyon
Február 22.	Együtt Isten völgyében , Aranyos mente
Március 15., 22., 29.	Együtt egymás templomaiban , Bencéd/Kobátfalva/Székelyszentmihály
Március 29.	Együtt Isten völgyében , Aranyos mente
Április 26.	Együtt Isten völgyében , Aranyos mente
Június 12–13.	Marosi egyházköri kátéverseny , Jobbágyfalva
Július 4.	Vadas-találkozó – Vadas-tető, házigazda: Árkosi Unitárius Egyházközség
Július 10–11.	Küküllői egyházköri találkozó , Magyarsáros
Július 12.	Alföldi Unitárius Búcsú – Füzesgyarmat
Július 25.	Oltmenti Unitárius Találkozó – Olt völgye, Tepe pataka, házigazda: Ürmösi Unitárius Egyházközség
Augusztus 8.	Szejkefürdői Unitárius Találkozó , házigazda: Székelyudvarhelyi 1-es számú Unitárius Egyház- község
Augusztus 15.	Tordai-hasadéki Unitárius Találkozó – Tordai- hasadék Magyarpeterd felőli bejárata, házigazda: Kolozs-Tordai Egyházkör
Augusztus vége	Hidegaszói találkozó – Hidegaszó. A bencédi, kobátfalvi és székelyszentmihályi egyházközségek találkozója
Szeptember 27.	Együtt Isten völgyében , Aranyos mente
Szeptember 29.	Marosi egyházköri találkozó , házigazda: Szentgerice

Október 10.	Háromszék-Felsőfehéri Konfirmandus Találkozó, Barót
Október 24.	Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör Köri Kórustalálkozója – Árkos
Október 25.	Együtt Isten völgyében, Kercsed
November 20.	Székelyudvarhelyi Egyházkör VI. VENTETÉLKEDŐJE, Székelyudvarhely
November 22.	Együtt Isten völgyében, Aranyos mente
December 13.	Együtt Isten völgyében, Aranyos mente

EGYHÁZTÁRSADALMI ÉS SZAKMAI SZERVEZETEK RENDEZVÉNYEI

ULOSZ-RENDEZVÉNYEK

Április 10–11.	Tavaszi munkaértekezlet, később meghatározandó helyszín
Július 2–3.	ULOSZ-konferencia, Kolozsvár
Szeptember 4–5.	Lelkészcsaládok találkozója, később meghatározandó helyszín

UNOSZ-RENDEZVÉNYEK

Választmányi gyűlések

Február 28.	Kolozsvár
Április 10–11.	Marosvásárhely–Kövesdomb
Augusztus 28.	Dicsőszentmárton
November 21.	Medgyes

Köri közgyűlések

Április 18.	Sepsikőröspatak – Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör
Április 25.	Székelykeresztúr – Székelykeresztúri Egyházkör
Május 9.	Désfalva – Küküllői Egyházkör
Május 16.	később meghatározandó helyszín – Marosi Egyházkör
Május 23.	Kolozs – Kolozs-Tordai Egyházkör
Később meghatározandó időpont,	Oklánd – Székelyudvarhelyi Egyházkör

Konferencia és közgyűlés

Augusztus 28–29. Dicsőszentmárton

Vezetőképzések

Február 21–23. később meghatározandó helyszín

Október (?) később meghatározandó helyszín

ODFIE-RENDEZVÉNYEK

Vezetőképzők

Egyházköri vezetőképzők

Január 23–25. Firtosváralja

Január 23–25. Marosvásárhely

Jan. 30. – febr. 1. Tordatúr

Február 3–5. Lókod

Február 3–5. Nagyajta

Február 13–15. Szőkefalva

Egyházköri képviselők vezetőképzője

Február 6–8. Brassó

Nagy közös vezetőképző

Március 20–22. Lókod

Szakirányú vezetőképző

Április 24–26. Kolozsvár

Február 20–22. **XVIII. ODFIE Versmondó- és népdaléneklő-verseny**, később meghatározandó helyszín

Április 10. **Tavaszi választmányi ülés**, később meghatározandó helyszín

Április 10–14. **Mamut-körút**, Erdély-szerte

Június 22–28. **SegédKezek önkéntes kalákatábor**, közösen a Gondviselés Segélyszervezettel

Július 8. **Nyári választmányi ülés**, később meghatározandó helyszín

- Július 10–12. **XXXIX. Erdélyi Unitárius Ifjúsági Konferencia**, később meghatározandó helyszín
- Augusztus 6–9. **XIX. ODFIE Színjátszó találkozó**, később meghatározandó helyszín
- Szeptember 18–20. **Az ODFIE 2015. évi küldöttgyűlése**, később meghatározandó helyszín
- November 7. **XVIII. Dávid Ferenc emlékzarándoklat**, közösen a Magyar Unitárius Egyházzal, Déva
- November 8. **Őszi választmányi ülés**, Kolozsvár

GONDVISELÉS SEGÉLYSZERVEZET

- Június 22–28. **SegédKézek kalákatábor**, a Gondviselés Segélyszervezet és az ODFIE közös szervezésében, később meghatározandó időpontban és helyszínen
- Augusztus 22/23. **A 2005. évi udvarhelyszéki árvíz évfordulós rendezvénye**, Kobátfalva
- A Gondviselés Segélyszervezet 2015. évi közgyűlése**

OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK RENDEZVÉNYEI

- Március 15. **Ünnepi megemlékezés az 1848–49-es forradalomról**, Berde Mózes Unitárius Gimnázium (BMUG), János Zsigmond Unitárius Kollégium (JZSUK)
- Március 27–29. **XV. Atlantisz Harangoz Országos Versmondó Vetélkedő**, JZSUK
- Április 2. **Körmöczi János Megyei Kísérleti Fizikaverseny**, JZSUK
- Április 8–11. **Iskolahét**, BMUG, JZSUK
- Április 24. **Nagykorúsítási ünnepély**, JZSUK
- Május 7–10. **Apáczai Csere János Nemzetközi Magyar Nyelv és Irodalom Tantárgyverseny**, JZSUK
- Május 8–9. **Vadrózsák hagyományörző tevékenység**, BMUG
- Május 16. **V. Maturandusz Udvari Bál**, JZSUK
- Május 28. **Ballagás**, BMUG
- Május 30. **Ballagás**, JZSUK

Május–június	Hagyományos Vallástáborok (III–VIII. osztályok), JZSUK
Június 6–7.	Tanévzáró , Unitárius Óvoda (JZSUK), Torockó
Június 18.	Tanévzáró , JZSUK
Június 19.	Tanévzáró , BMUG
Június 22–26.	Szindi Óvodás Tábor , JZSUK
Júl. 26 – aug. 8.	XI. Bicatúrás Expedíció , JZSUK, Bukovina
Szeptember 14.	Tanévnyitó , BMUG
Szeptember 15.	Tanévnyitó , JZSUK
December 15.	Berde Mózes születésének 200. évfordulója , BMUG

UNITÁRIUS LELKISÉG

Február 21.	Házasságra fel! – továbbképzés és felnőttképzés , Székelykeresztúr
Április 17.	Nem vagyok egyedül – konferencia a hivatássegítésről , Kolozsvár
Április 19.	Leány-egyházközi nap , Kőhalom-Állomás, Szászhomoród
Április 25.	Szívtől szívig – házasságápolás , Székelyderzs
Május 14.	Elküldelek – missziós nap (Áldozócsüttörtök), Sepsiszentgyörgy
Május 17.	A hitem segített nekem – lelki nap , Székelykeresztúr
Június 13.	Elküldelek – missziós nap (Unitárius Közlöny a városokban), Székelyudvarhely
Augusztus 23.	A hitem segített nekem – lelki nap , Énlaka
Október 10.	A család napja , Árkos
Október 31.	A reformáció napja , Székelyudvarhely
December hónapban	Adventi imaesték

TÁBOROK, TÚRÁK, ZARÁNDOKLATOK MINDEN KOROSZTÁLYNAK

Jún. 30. – júl. 5.	Gyermektábor, 9–11 éveseknek , Várfalva
Július 1–4.	Belső utakon – zarándoklat világi vezetőknek , Marosvásárhely–Torockó–Kolozsvár–Füzesgyarmat–Budapest

Július 6–12.	Gyermektábor, 12–14 éveseknek, Várfalva
Július 13–19.	Konfirmandusok mozgótábora
Júl. 27. – aug. 2.	„Via Unitariana” Gyalogló Tábor
Augusztus 21–22.	Családos tábor, Énlaka

EGYHÁZKÖZSÉGI RENDEZVÉNYEK

Március 15.	Huszár lovasszobor-avatás. Aranyosszék közös ünneplése, Bágyon
Máj. 27–31., nov. 9–15.	125 éves a Budapesti Unitárius Egyházközség. Ünnepségsorozat, Budapest
Május (?)	Szabédi László emlékünnepség, Szabéd
Június 28.	200 éves székelyderzsi határkerülés, Székelyderzs
Június 28.	Szabadtéri istentisztelet és szeretetvendégség, Miskolc
Július 10/11.	A Balázs Ferenc Szeretetotthon avatóünnepsége, Mészkő
Szeptember 5.	IV. Debreceni Székely Nap, Debrecen
Szeptember 20.	Közösségi és ifjúsági ház avatóünnepsége, Sepsiszentgyörgy
Szeptember 27.	A templom építésének 220. évfordulója, falunap, Felsőrákos

A Magyar Unitárius Egyház egyházkormányzati névtára

I. FŐHATÓSÁGOK, EKT ELNÖKSÉGE, FŐHATÓSÁGI HIVATALOK

ZSINAT, FŐTANÁCS, EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS

Székhely: Kolozsvár, 1989. december 21. utca 9. szám

Postacím: 400750 Kolozsvár / Cluj-Napoca, CP 24.

Tel.: 0264/593236, tel./fax: 0264/595927

Tel./fax: 0364/405557, mobiltelefon: 0742/356036

Elektronikus postacím: ekt@unitarius.org

Honlap: www.unitarius.org

<http://www.facebook.com/magyarunitariusegyhaz>

AZ EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS ELNÖKSÉGE

Bálint Benczédi Ferenc püspök

Farkas Emőd főgondnok

Boros János főgondnok

Gyerő Dávid főjegyző

Kovács István közügyigazgató

Kászoni József püspöki helynök

Elekes Botond Áron egyházkerületi főgondnok

FŐHATÓSÁGI SZINTŰ HIVATALOK

PÜSPÖKI HIVATAL

Pap Mária püspöki titkár

FŐHATÓSÁGI HIVATAL

HITÉLETI, MISSZIÓI ÉS NEVELÉSI ÜGYOSZTÁLY

Székely Kinga Réka hitéleti és missziói előadó-tanácsos

dr. Czire Szabolcs valláserkölcsi-nevelési előadó-tanácsos

Márkó László médiareferens

FEJLESZTÉSI ÜGYOSZTÁLY

Szabó László fejlesztési előadó-tanácsos

KÖZIGAZGATÁSI ÜGYOSZTÁLY

Gyerő Dávid közigazgatási előadó-tanácsos (ideiglenesen)

Bálint Róbert Zoltán szerkesztő

Végh Péter rendszergazda

Mezei Melinda Kinga iktató-irattáros

Szabó Zoltán közigazgatási ügyintéző

Bulbuka Csaba gépkocsivezető

GAZDASÁGI ÜGYOSZTÁLY

Dáczy Tibor gazdasági előadó-tanácsos

Baka-Bálint Imola Éva főszámvevő

Török Dalma pénzügyi ellenőr

Dózsa Éva pénztáros

Furu Árpád építészeti tanácsadó

Furu Xénia építészeti tanácsadó

Gáspár Péter háznagy, bentlakás-igazgató

OKTATÁSI ÜGYOSZTÁLY

Andrási Benedek oktatási előadó-tanácsos

KISEGÍTŐ SZEMÉLYZET

Kovács Noémi, Gáspár Csilla, Lőrincz Mónika – altisztek, Kis János – karbantartó, Bárdos Attila, Boros Tibor, Vass Ferenc Csaba, Váncea István – portások.

EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS

Hivatalbeli tagok: Bálint Benczédi Ferenc (püspök), Farkas Emőd, Boros János (főgondnokok), Gyerő Dávid (főjegyző), Kovács István (közügyigazgató), Kászoni József (püspöki helynök), Elekes Botond Áron (egyházkerületi főgondnok); Dimény József, Kecskés Csaba, Szentgyörgyi Sándor, Lőrinczi Lajos, Simó Sándor, Török István (esperesek); Nagy Zsigmond, Molnár Kis Sándor, Bálint Sándor, Dombi Gyula, Gazdag Géza (egyházközi képviselők); a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara, a János Zsigmond Unitárius Kollégium, a Berde Mózes Unitárius Gimnázium, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége, az Unitárius Nők Országos Szövetsége, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Gondviselés Segélyszervezet egy-egy képviselője.

Választott tagok: Vónya László, Czimbalmos Kozma Csaba, Sándor Krisztina, Kolumbán Gábor, dr. Barabássy Sándor, Szombatfalvi József, Demeter Sándor Lóránd, Andorkó Ferenc, Ilkei Árpád.

FŐTANÁCSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: a főhatósági szintű állandó szakbizottságok egy-egy képviselője.

Választott tagok: Gergely János, Fazakas Lajos Levente, Gazdag Árpád, Máthé Sándor, Kiss Sándor Loránd, Gál Zoltán.

Választott póttagok: Jakabházi Vera, Jenei László Csaba, Nagy Adél, Retkes Attila.

FŐHATÓSÁGI SZINTŰ ÁLLANDÓ SZAKBIZOTTSÁGOK

HITÉLETI, MISSZIÓ- ÉS VALLÁSERKÖLCSI-NEVELÉSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: dr. Czire Szabolcs (valláserkölcsi-nevelési előadó-tanácsos), Székely Kinga Réka (hitéleti és missziói előadó-tanácsos), a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának és az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének egy-egy képviselője.

Választott tagok: Rácz Norbert Zsolt, Bartha Márta, Fekete Levente, Lakatos Sándor, Kászoni József.

TEOLÓGIAI ÉS SZAKKÉPESÍTÉSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Székely Kinga Réka (hitéleti és missziói előadó-tanácsos), dr. Czire Szabolcs (valláserkölcsi-nevelési előadó-tanácsos), Andrási Benedek (oktatási előadó-tanácsos); dr. Rezi Elek, dr. Kovács Sándor, Koppándi Botond (a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának teológiai tanárai); az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének képviselője.

Választott tagok: Popa Márta, Farkas Emőd, Demeter Sándor Lóránd.

OKTATÁSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Andrási Benedek (oktatási előadó-tanácsos); a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara, a János Zsigmond Unitárius Kollégium és a Berde Mózes Unitárius Gimnázium egy-egy képviselője.

Választott tagok: Szombatfalvi József, Vörös Alpár, Vita István, Gazdag Ildikó, Lakatos Sándor, dr. Rüszt Fogarasi Enikő.

SZOCIÁLIS ÉS EGYHÁZTÁRSADALMI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Szabó László (fejlesztési előadó-tanácsos), Székely Kinga Réka (hitéleti és missziói előadó-tanácsos); az Unitárius Lelkesz Országos Szövetsége, az Unitárius Nők Országos Szövetsége, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Gondviselés Segélyszervezet egy-egy képviselője.

Választott tagok: Páll Krisztina, Orbán Árpád, Tóthné Erdő Mária.

JOGÜGYI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Gyerő Dávid (közigazgatási előadó-tanácsos), Szabó László (fejlesztési előadó-tanácsos); az egyházi közigazgatási és fegyelmi bíróságok egyetemes szintű testületeinek egy-egy képviselője.

Választott tagok: dr. Mihály Noémi Klára, dr. Sztranyiczki Szilárd, Nagy Zsigmond.

MÉDIA- ÉS KIADÓBIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Pap Mária (püspöki titkár), Márkó László (média-referens), dr. Kovács Sándor (a Keresztény Magvető főszerkesztője), Demeter Sándor Lóránd (az Unitárius Közlöny főszerkesztője), Bálint Róbert Zoltán (az egyetemes egyházi kiadványok szerkesztője).

Választott tagok: Rácz Mária, Farkas Wellmann Endre.

GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Dáczy Tibor (gazdasági előadó-tanácsos), Baka-Bálint Imola Éva (főszámvevő).

Választott tagok: Csongvay Attila, László János, Zoltán Csaba, Ferenczi Júlia, Osváth Ilona.

EGYHÁZI BÍRÓSÁGOK

KÖZÉPFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁG

Tagok: Dombi Zsuzsánna Júlia, Haltek Rozália, Forró József Attila, Csécs Márton, Szász Ferenc

FELSŐFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁG

Tagok: Gyerő József, Fóri Hajnal, Gergely János, Binder Csilla, Solymosi Alpár, Szabó Előd, Lakatos Adél Csilla.

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ NAGYKÖNYVTÁRÁT IRÁNYÍTÓ BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tag: Bálint Benczédi Ferenc püspök.

Választott tagok: András Benedek, Molnár B. Lehel, Pál János,
Korodi Alpár.

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ LEVÉLTÁRÁT IRÁNYÍTÓ BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tag: dr. Kovács Sándor teológiai tanár.

Választott tagok: dr. Rüszt Fogarasi Enikő, Pál János, Tódor Csaba,
Fülöp D. Alpár.

II. BELSŐ INTÉZMÉNYEK

Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltára

Levéltáros: *Molnár B. Lehel*

Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Nagykönyvtára

Megbízott könyvtáros: *dr. Kovács Sándor*

Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerület Könyvtára és Levéltára

Könyvtáros: *Muszka Ibolya*

III. NYUGDÍJINTÉZET

Elnök: *Nagy László*

Alelnök: *Szombatfalvi József*

Jegyző: *Máthé Sándor*

Főkönyvelő: *Király Tünde*

A NYUGDÍJINTÉZET VEZETŐTANÁCSA

Pap Mária, Csete Árpád, Józsa István Lajos; Kovács Júlia; Farkas Dénes, Vass Mózes, Kiss Gergely; Gáspár Mária.

A NYUGDÍJINTÉZET ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁGA
Baka-Bálint Imola, Dimény József, Szentgyörgyi Sándor

IV. EGYETEMES EGYHÁZI TULAJDONBAN LEVŐ VÁLLALKOZÁS

Konviktus Kft. (diákétkeztetés, ételkiszállítás, rendezvények, bisztró)
Ügyvezető: *Balázs András*

V. EGYHÁZTÁRSADALMI ÉS SZAKMAI SZERVEZETEK

Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége
Elnök: *Csete Árpád*. Titkár: *Solymosi Alpár*

Unitárius Nők Országos Szövetsége
Elnök: *Dimény Csilla*. Titkár: *Asztalos Klára*

Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet
Elnök: *Fülöp Júlia*. Főtitkár: *Popa Ilona*

Gondviselés Segélyszervezet
Elnök: *Szombatfalvi József*. Alelnök: *Zoltán Csaba*
Ügyvezető elnök: *Szabó László*
Központi munkatárs: *Vagyas Attila*

Lókodi Kiss Rozália Ökumenikus Öregotthon
Igazgató: *Zakariás Klára*

VI. TANINTÉZETEK

Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara
dr. Rezi Elek, a rendszeres teológia tanára
dr. Czire Szabolcs, a bibliai teológia tanára
dr. Kovács Sándor, az egyháztörténelem tanára

drd. Koppándi Botond Péter, a gyakorlati teológia tanára
drd. Ferenczi Enikő, a gyakorlati teológia megbízott tanára

János Zsigmond Unitárius Kollégium (Kolozsvár)

Popa Márta fizikatanár – igazgató, Solymosi Zsolt lelkész – igazgató, vallástanár, Bodor Lídia Emese – az unitárius vallás tanára, Apáczai Csilla – a református vallás tanára, Orbán-Kalamár Alíz Mária – a római katolikus vallás tanára, Máthé Ildikó, Dénes Éva, Bucur Tünde Csilla, Kintzel Krisztina – a magyar nyelv és irodalom tanárai, Péter Rozália – a kémia tanára, Albert Balázs, Józsa Izabella – a fizika tanárai, Bálint Annamária, Ercsey-Ravasz Ferenc – a zene tanárai, Korodi Alpár – a történelem tanára, Hegedűs Kornélia, dr. Selyem Tünde, Balon-Ruff Andrea, Miklós Márta, – az angol nyelv tanárai, Kiss Bíborka, Butyka Anna, Cserei Botond – angol–német nyelv tanárai, Popescu Doina-Teodora, Stan-Bilegan Ionela, Caia Loredana-Anca, Bicazan Silvana, Lostun Ionela – a román nyelv tanárai, Szekernyés Réka – a földrajz tanára, Kaupert Melinda – az informatika tanára, Jakabházi Annamária, Nyitrai János, Timár Mária Magdolna – a matematika tanárai, Almási Ildikó – a biológia tanára, Albert Hajnalka, Nagy Tünde – a társadalomtudományok tanárai, Kocsis Ildikó – a képzőművészet tanára, Boda Attila, Szász Miklós-Botond, András Ákos – a testnevelés tanárai, Kovács László – a technológia tanára, Komjátszegi-Fábián Réka, Pásztori-Kupán Zita, Varga Ildikó-Katalin, Török Melinda-Enikő, Bárdos Réka-Tekla, Farkas Enikő, Varga Gabriella, Finta Erika, Boér Ágota, Diószegi Tímea, Jakab Melinda – tanítónők, Pálfi Levente – tanító, Fülöp Mária érdemes tanító – a Balázs Ferenc Oktatási és Tanácsadó Központ vezetője, Albert Hajnalka – főkönyvelő, Lakatos Gabriella – főtitkárnő, Rayka Daniela – iskolaorvos, Drădici Amalia – iskolai asszisztens, Crișan Adriana – fogorvos asszisztens, Vitus Bulbuk Emese – logopédus, Keresztesi Polixéna – pszichológus, a társadalomtudományok tanára, Maneszes Sándor-Levente – háznagy, Feischmidt Ildikó – könyvtáros, Santa Krisztina – a Pro JZS Szövetség pénztárosa, Ágoston-Jancsi Anna – laboráns, Balázs Anna, Balázs Rozália, Csete Rozália, Dezső Rozália, Farkas Piroska, Szalontai Klára, Zsigmond Erika, Gyulai Csilla, Török Judith – altisztek, Fogarasi Sándor, Vári Csaba, Vincze-Minya Szilárd – karbantartók.

Berde Mózes Unitárius Gimnázium (Székelykeresztúr)

Varró Margit matematikatanár – igazgató, Andrási Benedek lelkész – vallásstanár, aligazgató, Szombatfalvi József lelkész – vallásstanár, Lakatos Sándor lelkész – vallásstanár, lelki nevelő, Mikó Ferenc segédlelkész – vallásstanár, Gagy Diénes – matematika–fizika tanár, Zsidó Csaba – matematikatanár, Lukács Éva, Székely Tiboldi Anikó Ida, Demeter Annabella – a magyar nyelv és irodalom tanárai, Rafai Dalma – a fizika tanára, Bernád Rozália – a kémia tanára, Nagy Levente – a zene tanára, Sipos István – a történelem tanára, Fekete Erika, Nagy Emese Tímea, Tatár Kinga-Juliánna – az angol nyelv tanárai, Pál Izabella, Pitó Emese – a román nyelv tanárai, Kacsó Eszter – a földrajz tanára, Farkas Ágnes – a német nyelv tanára, Pálffy Ákos – a biológia tanára, Csiszér-Rajti Tibor-Sándor – az informatika tanára, Czire Alpár, Paniti Imola – a testnevelés tanárai, Józsa Levente – a néptánc tanára, Bálint Rozália, Bartha Márta, Biró Mária, Pap Katalin – tanítónők, Bölöni László tanító, Kiss Vilmos – református énekvezér-vallásstanár, Marosi Tünde református segédlelkész, vallásstanár.

Kolozsvári Unitárius Óvoda és Bölcsőde

Kolozsvári Unitárius Óvoda

Mikó Zsuzsanna – vezető óvónő, Dobri Erika, Györffy Orsolya, Tamás Éva, Bicsak Orsolya, Szegedi Emőke-Andrea, Deritei Katalin, Ruzsa Kis Adél, Halmágyi Julianna, Vass Gyöngyi – óvónők, Kriza Gyöngyi – pszichológus-logopédus, Varga Erzsébet, Szabó Melinda, Pilbák Ildikó, Bálint Imola – gyermekgondozók.

Kolozsvári Unitárius Bölcsőde

Szilágyi Izabella – vezető óvónő, Takács Katalin, Fekete Ágnes Heini, Szász Andrea – gyermekgondozók, Orosz Róza – altiszt, Felméri Cecília – nővér.

VII. EGYHÁZKÖRÖK ÉS EGYHÁZKÖZSÉGEK

1. KOLOZS-TORDAI EGYHÁZKÖR

Esperes: *Dimény József*

Egyházköri felügyelőgondnokok: *Pálfi János Árpád, Solymosi János*

Egyházköri jegyző: *Fekete Béla*

Egyházköri közügyigazgató: *Józsa István Lajos*

ALSÓFELSŐSZENTMIHÁLY

Lelkeszi család: *Dimény József és Csilla Júlia*

Gondnok: *Domokos Béla*

Énekvezér: *Dimény Csilla Júlia*

ARANYOSRÁKOS

Lelkeszi család: *Vass Károly és Gyöngyi Mária*

Gondnok: *Gadó Károly*

Énekvezér: *Lőrinczi Károly*

BÁGYON

Lelkeszi család: *Fekete Béla és Keresztesi Polixéna*

Gondnok: *Kiss Dezső, Csép István*

Énekvezér: *Csegezi Ildikó*

DÉLNYUGAT-ERDÉLYI SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Koppándi-Benczédi Zoltán és Ildikó*

Székhely: Déva – gondnok: *Balázs Dénes*

Vajdahunyad – kapcsolat: *Kofity Magda*

Arad – kapcsolat: *Major Csaba*

Temesvár – gondnok: *Szász Enikő*

ÉSZAKNYUGAT-ERDÉLYI SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Pálffy Annamária és Tamás Szabolcs*

Székhely: Szatmárnémeti – gondnok: *Sándor Gyula*

Nagybánya – gondnok: *íjf. Csiki Árpád*

Zilah – gondnok: *Fejér László*

Nagykároly – beszélgető lelkész: *Bartha Mária Zsuzsanna*
gondnok: *Imreh András*

Máramarossziget – gondnok: *Gál András*

KOLOZS

Lelkészi család: *Gyerő Dávid és Bak Ágnes*

Gondnok: *Deák Erzsébet*

KOLOZSVÁR 1 – BELVÁROS

Lelkészi család: *Rácz Norbert Zsolt és Mária*

Gondnok: *dr. Haltek Rozália*

Énekvezér: *Kiss Erika*

KOLOZSVÁR 2 – ÍRISZ

Lelkészi család: *Mezei Csaba és Melinda Kinga*

Gondnok: *Bodor Ferenc*

Énekvezér: *Kertész Rozália*

Kide – szórvány. Beszolgáló lelkész: *Solymosi Zsolt*

Gondnok: *Szabó Lenke*

Dés – szórvány. Beszolgáló lelkész: *Solymosi Zsolt*

Gondnok: *Panaiot Mária*

KOLOZSVÁR 3 – MONOSTOR

Lelkészi család: *Rüsz-Fogarasi Tibor és Enikő*

Gondnok: *Bede Emil*

Énekvezér: *Kertész Rozália*

Alsójára – leányegyházközség

Gondnok: *Fodor Lőrinc*

Énekvezér: *Árkosi Alfréd*

KÖVEND

Lelkészi család: *Székely Miklós és Ilona*

Gondnokok: *Egei Endre, Nagy István*

Énekvezér: *Székely Surányi Ilona*

Bogátpusztá – szórvány. Gondnok: *Nagy András*

LUPÉNY

Lelkész: *Gyerő Attila*

Gondnok: *Kovács Sándor*

Vulkán – leányegyházközség. Gondnok: *Balázs Dénes*

MAGYARSZOVÁT

Lelkészi család: *Balázs Tamás és Katalin*

Gondnok: *Bodor István*

Énekvezér: *Csete Erzsébet*

MÉSZKŐ

Lelkészi család: *Bálint Róbert Zoltán és Réka*

Gondnok: *Novák György*

Csegez – leányegyházközség. Gondnok: *Szilágyi Dezső*

Szind – leányegyházközség. Beszolgáló lelkész: *Szabó László*

Gondnok: *Vajas István*

NAGYENYED

Lelkészi család: *Sándor Botond és Erzsébet Éva*

Gondnokok: *Kelemen Ferenc, Makkai Béla*

Marosújvár – szórvány. Gondnok: *Gálffy Endre*

NAGYVÁRAD-BIHAR

Lelkész: *Molnár Imola*

Gondnok: *dr. Ellenés-Jakabffy Zoltán*

Nagyszalonta – szórvány. Gondnok: *Vaszkán Katalin*

PETROZSÉNY

Lelkész: *Kardos József*

Gondnok: *Szőcs Andrea*

Aninószabányatelep – szórvány. Gondnok: *Bokor János*

SINFALVA

Lelkészi család: *Pálfi Dénes és Ildikó*

Gondnok: *Nagy Dezső*

Énekvezér: *Pálfi Ildikó*

TORDA

Lelkészi család: *Józsa István Lajos és Emese Rozália*

Gondnok: *Fodor Béla*

Énekvezér: *Szabó Mária*

Aranyosgyéres – szórvány. Gondnok: *Nagy Csongor*

TORDATÚR

Lelkészi család: *Bodor Rozália Piroska és Csete Márton*

Gondnok: *Wekerle Tibor*

Komjátsszeg – leányegyházközség

TOROCKÓ

Lelkész: *Csécs Márton Lőrinc*

Gondnok: *Király Ferenc*

Énekvezér: *Simándi Teréz*

TOROCKÓSZENTGYÖRGY

Lelkészi család: *Finta Emese Erzsébet és Csaba*

Gondnokhelyettes: *Nagy Sándor*

Énekvezér: *Imre Elvira*

VÁRFALVA

Lelkészi család: *Barabás Zsolt és Barta Alíz*

Gondnok: *Kolozsi Ernő*

Énekvezér: *Fodor Melinda*

VERESPATAK

Lelkészi család: *Pálfi Árpád és Margit*

Gondnok: *Pálfi Árpád Levente*

Kolozsvári kórházlelkész: *Ferenczi Enikő*

Ifjúsági és egyetemi lelkész: *Fülöp Júlia*

2. MAROSI EGYHÁZKÖR

Esperes: *Kecskés Csaba*

Felügyelőgondnokok: *Nagy Zsigmond, Barabás Lóránt*

Egyházköri jegyző: *Jenei Sándor Levente*

Egyházköri közügyigazgató: *Fazakas Lajos Levente*

BÖZÖD

Lelkészi család: *Fazakas Lajos Levente és Angéla Melinda*

Gondnok: *Kádár József*

CSÓKFALVA-ERDŐSZENTGYÖRGY-BÖZÖDÚJFALU

Lelkészi család: *Tőkés Lóránt és Csilla*

Gondnokok: *Szoboszlai Kálmán, Osváth Árpád*

Gyulakuta – leányegyházközség. Gondnok: *Széll Pál*

Havadtó – szórvány. Gondnok: *Kis Albert*

IKLAND-NAGYERNYE

Lelkészi család: *Kiss Zsuzsanna és Sándor-Lóránd*

Gondnokok: **Ikland** – *Áchin Sándor*

Nagyernye – *Györfi József*

JOBÁGYFALVA-NYÁRÁDSZEREDA

Lelkészi család: *Sándor Szilárd és Éva*

Gondnokok: *Mihály Bálint, Csíki Zsolt*

Énekvezér: *Szász Angéla*

MAGYARZSÁKOD

Lelkész: *Balázs Sándor*

Gondnok: *iff. Hegedűs Béla*

Bordos – leányegyházközség. Gondnok: *Bernád János*

MAROSSZENTGYÖRGY

Lelkészi család: *Kis János Csaba és Tünde*

Gondnok: *Ábrahám Dezső*

Szászrégen – leányegyházközség. Gondnok: *Fekete Tas-Tamás*

MAROSVÁSÁRHELY – Bolyai tér

Lelkészi család: *Nagy László és Gizella*

Vallástanárok: *Kedei Ibolya és Varró-Bodoczi Ilona*

Gondnok: *Palatka Attila*

Énekvezér: *Szabó Hajnal Imola*

Beszterce – leányegyházközség

Beszolgáló lelkész: *Solymosi Zsolt*

Gondnok: *Bencze Mária*

MAROSVÁSÁRHELY – Kövesdomb

Lelkészi család: *Kecskés Csaba és Andrea Noémi*

Irodavezető: *Kiss Matild Paula*
Gondnokok: *Kallós Tamás, Vónya László*
Énekvezér: *Kecskés Gyöngyvér*

NYÁRÁDGÁLFALVA

Lelkész: *Jakabházi Béla-Botond*
Megbízott gondnok: *Csécs Albert*
Énekvezér: *Tar Imre*

NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ

Lelkeszi család: *Kiss Mihály és Rozália*
Gondnok: *Benke Csaba*

Süketdemeterfalva – leányegyházközség. Gondnok: *Tóth Péter*

NYÁRÁDSZENTMÁRTON–CSÍKFALVA

Beszolgáló lelkész: *Kiss Sándor-Lóránd és Zsuzsanna*
Gondnokok: *Fazakas Csaba, Csont Sándor*

Búzaháza – leányegyházközség. Gondnok: *Nagy Erzsébet*

NYOMÁT

Beszolgáló lelkész: *Jakabházi Béla Botond*
Gondnok: *Cseh József*

RAVA

Beszolgáló lelkész: *Balázs Sándor*
Gondnok: *Andrási Sándor*
Énekvezér: *Nagy Ágnes*

SZABÉD

Lelkeszi család: *Jenei Sándor Levente és Tünde*
Gondnok: *Jakab László*
Énekvezér: *Szabó Júlia*

SZENTGERICE

Lelkeszi család: *Varró-Bodoczi Barna és Ilona*
Gondnokok: *Sántha Boros József, Paizs Ernő*
Énekvezér: *Sántha Boros József*

Ákosfalva – szórvány. Gondnok: *Berei Ákos*
Nyárádszentbenedek – szórvány. Kapcsolat: *Pásztor Jenő*

SZENTHÁROMSÁG

Lelkeszi család: *Hegedűs Tivadar és Erika*
Gondnok: *Fazakas Ilona*
Énekvezér: *Csiki Izabella*
Kisadorján – leányegyházközség

SZÉKELYKÁL

Lelkeszi család: *Molnár Attila és Mónika*
Gondnok: *Mihály Ignác*
Iszló – leányegyházközség. Gondnok: *Fogarasi Sándor*
Kisillye – leányegyházközség. Gondnok: *Nagy József*
Marosjára – szórvány. Gondnok: *Csók Mihály*

SZOVÁTA

Lelkeszi család: *Varga M. Sándor és Edit*
Gondnokok: *Orbán Pál, Fazakas János*

VADAD

Beszolgáló lelkész: *Kiss Sándor-Lóránd*
Gondnok: *Szakács Levente*
Énekvezér: *Nagy István*

Marosvásárhelyi kórházlelkész: *Pavelka Attila*

3. KÜLLŐI EGYHÁZKÖR

Esperes: *Szentgyörgyi Sándor*
Felügyelő gondnokok: *Nagy Ferenc György, Czerán József*
Egyházköri jegyző: *Jenei László Csaba*
Egyházköri közügyigazgató: *Veress Ferenc László*

ÁDÁMOS

Lelkeszi család: *Fülöp D. Alpár és Erika Anna*
Gondnok: *Miklós József*
Énekvezér: *Szilágyi Pál*

BETHLENSZENTMIKLÓS

Lelkészi család: *Veress Ferenc László és Tímea*

Gondnok: *Udvar Árpád*

Énekvezér: *Szabó Hunor*

Magyarszentbenedek – szórvány

DÉSFALVA

Lelkészi család: *Szentgyörgyi Sándor és Tünde*

Gondnok: *Kiss László*

DICSŐSZENTMÁRTON

Lelkészi család: *Nagy Endre és Rozália*

Gondnok: *Udvar Miklós*

Énekvezér: *Nagy Rozália*

Radnót – szórvány. Szakács Magdolna

HARANGLÁB

Beszolgáló lelkész: *Szentgyörgyi Sándor*

Gondnok: *Jakab Attila*

KÜKÜLLŐDOMBÓ

Lelkészi család: *Péterfi Sándor és Erika*

Gondnok: *Loghin Sándor*

Énekvezér: *Péterfi Erika*

KÜKÜLLŐSÁRD

Beszolgáló lelkész: *Jakab Zsolt Mihály*

Gondnok: *Kádár Erzsébet*

MAGYARSÁROS

Lelkészi család: *Jenei László Csaba és Ildikó*

Gondnok: *Balázs József*

Énekvezér: *Dezső Margit Hajnalka*

MEDGYES

Lelkész: *Márkos Hunor-Elemér és Erzsébet Zita*

Gondnok: *Fehér László*

Nagyszeben – leányegyházközség. Gondnok: Sonn Éva

PIPE-SZÁSZNÁDAS

Beszolgáló lelkész: *Jenei László Csaba*

Gondnokok: *Orbán Vencel, Gergely János*

Énekvezér: *Jenei Ildikó*

SEGESVÁR

Lelkészi család: *Benedek Jakab és Enikő*

Gondnok: *Sánta Mózes*

Énekvezér: *Benedek Enikő*

Fehéregyháza – leányegyházközség

Gondnok: *id. Oroszhegyi Ernő*

SZŐKEFALVA

Beszolgáló lelkész: *Nagy Endre*

Gondnokok: *Bacsó István, Czirmai Gyöngyi*

Énekvezér: *Magyari István*

Küküllőszéplak – leányegyházközség. Gondnok: *Bordi András*

Vámosudvarhely – leányegyházközség

Gondnok: *Kristály Attila*

4. SZÉKELYKERESZTÚRI EGYHÁZKÖR

Esperes: *Lőrinczi Lajos*

Felügyelőgondnokok: *Bálint Sándor, Lőrinczi László*

Egyházköri jegyző: *Gál Zoltán*

Egyházköri ügyigazgató: *Szombatfalvi József*

ALSÓBOLDOGFALVA

Lelkészi család: *Vida Rozália és Zsombor Ferenc*

Gondnok: *Gagyai István*

BENCÉD

Lelkészi család: *Makkai-Ilkei Ildikó és Csaba*

Gondnokok: *Mózes László, Pál Ferenc*

BÖZÖDKÖRISPATAK

Beszolgáló lelkész: *Szász-Cserey Katalin*

Gondnok: *Péter Géza*

CSEHÉTFALVA

Lelkészi család: *Lőrinczi Lajos és Tünde*

Gondnok: *Szentpáli Imre*

Énekvezér: *Deák Dénes*

CSEKEFALVA

Lelkészi család: *Moldován-Szeredai Noémi és Gergely*

Gondnok: *Nagy Levente, Jánosi Jenő*

Rugonfalva – leányegyházközség. Gondnok: *Márton Dezső*

ÉNLAKA

Lelkészi család: *Mátéfi Tímea és István*

Gondnok: *Bálint Mihály*

Etéd – szórvány. Gondnok: *Nagy Zoltán*

FIATFALVA

Lelkészi család: *iff. Szombatfalvi József és Erika*

Gondnok: *Vas Mihály*

Énekvezér: *Gagy Attila*

FIRTOSMARTONOS

Lelkészi család: *Szász-Cserey Katalin és Botond*

Gondnok: *Kibédi Emil*

Firtosi láz – szórvány. Gondnok: *Tóth Judit*

FIRTOSVÁRALJA

Lelkészi család: *Sipos László és Mónika*

Gondnok: *Bálint Sándor*

GAGY

Lelkészi család: *Gál Zoltán és Magdolna*

Gondnok: *Pál Mihály*

Énekvezér: *László Attila*

Kismedesér – leányegyházközség. Gondnok: *Tóth Ernő*

KADÁCS

Lelkész: *Vass Zsuzsanna*

Gondnok: *Csutak Sándor*

KEDE

Beszolgáló lelkész: *Moldován-Szeredai Noémi*

Gondnok: *Márton András*

KISSOLYMOS

Lelkeszi család: *Lőrinczi Levente és Lőrinczi-Simó Orsolya*

Gondnok: *Nagy Gyula*

Énekvezér: *Buzogány Lajos*

Nagysolymos – leányegyházközség. Gondnok: *Szilágyi Márton*

KOBÁTFALVA

Lelkeszi család: *Csáki Levente és Melánia*

Gondnok: *Bálint Endre*

KOROND

Lelkészek, lelkeszi család: *Lázár Levente és Demeter Erika*

Gondnok: *Bíró Lajos*

Fenyőkút–Pálpataka – leányegyházközség

Gondnok: *Tófalvi Lajos*

NAGYMEDESÉR

Lelkeszi család: *Sipos Mónika Rebeka és László*

Gondnok: *Solymosi Sándor*

SIMÉNFALVA

Lelkeszi család: *Szén Sándor és Csilla*

Gondnok: *Bíró József*

Énekvezér: *Bálint Hortenzia*

SZENTÁBRAHÁM

Lelkeszi család: *Berei István és Enikő*

Gondnokok: *Fenyédi Mihály, Tamási József*

Énekvezér: *Benkő Béla*

Magyarandrásfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Keresztes István*

SZÉKELYKERESZTÚR

Lelkészi család: *Szombatfalvi József és Anna*

Segédlelkészi család: *Mikó Ferenc és Amália*

Gondnok: *Palkó Zoltán*

Énekvezér: *Bak Erzsébet*

Betfalva – szórvány. Gondnok: *Szécsi Irén*

SZÉKELYSZENTMIHÁLY

Lelkész: *Tófalvi Tamás*

Gondnok: *Varga Dénes*

Gondnokhelyettes: *Péter Dénes*

SZÉKELYSZENTMIKLÓS

Beszolgáló lelkész: *Pitó Attila Zoltán*

Gondnok: *Bálint Sándor*

TARCSAFALVA

Lelkészi család: *Pitó Attila Zoltán és Székely Mónika*

Gondnok: *Molnár Domokos*

Énekvezér: *Székely Mónika*

TORDÁTFALVA

Beszolgáló lelkész: *Lőrinczi Lajos*

Gondnok: *Boros Sándor*

ÚJSZÉKELY

Lelkészi család: *Jakab Zsolt Mihály és Borika*

Gondnok: *Buzogány József*

Énekvezér: *Jakab Borika*

5. SZÉKELYUDVARHELYI EGYHÁZKÖR

Esperes: *Simó Sándor*

Felügyelőgondnokok: *Dombi Gyula, Mezei Domokos*

Egyházköri jegyző: *Ilkei Árpád*

Egyházköri közügyigazgató: *Kelemen Szabolcs*

ABÁSFALVA

Lelkészi család: *Barabás Áron és Edit*

Gondnok: *Gergely Attila*

CSÍKSZEREDA

Lelkészi család: *Solymosi Alpár és Erika*

Gondnok: *Dombi Gyula*

Hargitafürdő – szórvány

GYEPES

Lelkész: *Orbán F. Dezső*

Gondnok: *László Lajos*

Énekvezér: *Gyarmathy Boglárka*

GYERGYÓSZENTMIKLÓS

Lelkészi család: *Tőkés-Bencze Zsuzsanna és Tőkés Lehel*

Gondnok: *Sándor Lehel Csaba*

Csikszentdomokos – szórvány. Gondnok: *Román Erzsébet*

Balánbánya – szórvány. Gondnok: *Pap Rozália*

HOMORÓDALMÁS

Lelkészi család: *Csete Árpád és Tordai Tímea*

Gondnok: *Csíki Áron*

Énekvezér: *Kádár Vencel*

HOMORÓDJÁNOSFALVA

Lelkészi család: *Simó Sándor és Melinda Tímea*

Gondnok: *Benedek István*

Énekvezér: *Timár Dénes*

Homoróddaróc – leányegyházközség

Gondnok: *György Izabella Zsófia*

HOMORÓDKARÁCSONYFALVA

Lelkészi család: *Benedek Mihály és Enikő*

Gondnok: *Szentpáli Géza*

Énekvezér: *Benedek Tímea*

HOMORÓDKEMÉNYFALVA

Beszolgáló lelkész: *Barabás Áron*

Gondnok: *Tódor Zakariás*

Énekvezér: *Vass Pál*

HOMORÓDSZENTMÁRTON

Lelkeszi család: *Pál János és Andorkó Orsolya*

Gondnok: *Szász Barna*

Énekvezér: *iff. Zsombori Levente*

HOMORÓDSZENTPÁL

Lelkeszi család: *Tódor Csaba és Éva*

Gondnok: *Burján József*

Énekvezér: *Tódor Éva*

HOMORÓDSZENTPÉTER

Lelkeszi család: *Székely Kinga Réka és Zsolt Csaba*

Gondnok: *Máté Balázs*

Énekvezér: *Máthé Ilona*

HOMORÓDÚJFALU

Lelkeszi család: *Ilkei Árpád és Judit*

Gondnokok: *Dávid Géza és Benedek Dénes*

Énekvezér: *Kelemen Hunor*

Székelyzsombor – leányegyházközség

Gondnok: *Jobb Margit*

KÉNOS

Lelkeszi család: *Andorkó Attila és Andorkó-Gál Kinga*

Gondnok: *Gál Attila*

Lókod – leányegyházközség

OKLÁND

Lelkeszi család: *Kelemen Levente és Éva*

Gondnok: *Bartha Dénes*

Algondnok: *Golicza János*

Énekvezér: *Kovács Irén*

RECSENYÉD

Lelkész: *Nagy Adél*

Gondnokok: *Nagy Elemér, Dáné Mihály*

SZÉKELYDERZS

Lelkeszi család: *Demeter Sándor Lóránd és Újvárosi Katalin*

Gondnok: *Dénes Jenő*

Énekvezér: *Pál Ákos*

SZÉKELYMUZSNA

Lelkeszi család: *Újvárosi Katalin és Demeter Sándor Lóránd*

Gondnok: *Mester Sándor*

SZÉKELYUDVARHELY 1.

Lelkész: *Kedei Mózes*

Gondnok: *Márton Dénes*

Énekvezér: *Orbán Gyöngyvér*

SZÉKELYUDVARHELY 2.

Lelkész: *Rüsz Domokos*

Vallástanár: *Varga István*

Gondnok: *Littasi Gyula*

Énekvezér: *Bán Miklós*

SZENTEGYHÁZA

Lelkész: *Kelemen Szabolcs*

Gondnokok: *Berki Sándor, László Zoltán*

VÁROSFALVA

Lelkeszi család: *Lőrinczi Botond László és Krisztina*

Gondnok: *Csáka Csaba*

Énekvezér: *Demeter Dénes*

Székelyudvarhelyi kórházlelkész: *Katona Dénes*

6. HÁROMSZÉK–FELSŐFEHÉRI EGYHÁZKÖR

Esperes: *Török István*

Felügyelőgondnokok: *Boros János, Erdő-B Vilmos*

Egyházköri jegyző: *Szabó Előd*

Egyházköri közügyigazgató: *Szabó József*

ALSÓRÁKOS

Lelkészi család: *Szabó József és Mária*

Gondnok: *Szőcs János*

Énekvezér: *Szász András*

Kaca – leányegyházközség. Gondnok: *Pál István*

ÁRKOS

Lelkészi család: *Bíró Attila és Annamária*

Gondnok: *Bokor Béla*

Énekvezér: *Márk Attila*

Tusnádfürdő – leányegyházközség

Beszolgáló lelkész: *Székely János*

Gondnok: *Máthé Attila*

BARÓT

Lelkészi család: *Kiss Alpár és Aranka*

Vallástanár: *Nagy Réka*

Gondnok: *Fazakas László*

Énekvezér: *Ilkei Tünde Gabriella*

Köpec-Köpecbánya – leányegyházközség. Gondnok: *Zoltán Éva*

Olasztelek – leányegyházközség. Gondnok: *Péter Erzsébet*

Bardoc – szórvány. Gondnok: *Gáspár Mária*

BÖLÖN

Lelkész: *Kozma Albert*

Gondnok: *Uzoni István*

Énekvezér: *id. Kozma Albert*

Földvár – szórvány. Gondnokok: *Dombi Gábor és Dombi Eugénia*

BRASSÓ 1 – ÓVÁROS

Lelkészi család: *Máthé Sándor és Szendike*

Gondnok: *Erdő-B Vilmos*

Feketehalom – leányegyházközség. Gondnok: *Kovács Mózes*
Vidombák – leányegyházközség. Gondnok: *Tóth János*

BRASSÓ 2 – ÚJVÁROS

Lelkeszi család: *Szász Ferenc és Bokor Katalin*

Gondnok: *Huszár Sándor*

Négyfalu – leányegyházközség. Gondnok: *Kádár András*

DATK

Lelkeszi család: *Major László és Orsolya Beáta*

Gondnok: *Kallos Incze*

Énekvezér: *Kovács Éva*

DÉL-ERDÉLYI SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG FOGARAS-BUKAREST

Beszolgáló lelkész: *Székely János*

Gondnokok: *Sofletea Marosi Ágnes, Ács Beáta*

FELSŐRÁKOS

Lelkeszi család: *Kotecz József és Réka*

Gondnok: *Pető Elemér*

Énekvezér: *Fabricz Emilia*

KÁLNOK

Lelkész: *Szabó Adél Júlia és Furus Levente*

Gondnok: *Ütő Judit*

Sepsibodok – leányegyházközség. Gondnok: *Deák Ferenc*

Étfalva-Zoltán – szórvány. Gondnok: *Deák Zoltán*

KÓHALOM-HOMORÓD

Lelkész: *Márkos Ervin Sándor*

Gondnokok: *Toró Zoltán, Nagy József*

Énekvezér: *László Attila*

KÖKÖS

Lelkeszi család: *Bartha Alpár és Éva*

Gondnok: *Nagy Sándor*

NAGYAJTA

Lelkészi család: *Fekete Levente és Judit*

Gondnok: *iff. Barabás András*

Énekvezér: *Kovács Irén*

Miklósvár – leányegyházközség. Gondnok: *iff. Balázs Sándor*

Középajta – szórvány. Gondnok: *Gazdag Levente*

OLTHÉVÍZ

Lelkészi család: *Török István és Lőrincz Melinda*

Gondnok: *Bálint Ágoston*

Énekvezér: *Balázs Mózes*

SEPSIKÖRÖSPATAK

Lelkészi család: *Tordai Ernő és Melinda*

Gondnok: *Bedő Zsolt*

SEPSISZENTGYÖRGY

Lelkészi család: *Kovács István és Ágnes*

Vallástanár: *Pál Tünde*

Gondnok: *Gazdag Géza*

Énekvezér: *Hurubás János*

Kovászna – leányegyházközség

Gondnok: *Murvai Buzogány László*

Sepsikilyén – leányegyházközség. Gondnok: *Füzi Imre*

SEPSISZENTKIRÁLY-BOTFALU

Lelkészi család: *Adorjáni Levente és Gyöngyvér*

Gondnokok: *Kiss Ernő, Bálint György*

SZENTIVÁNLABORFALVA-KÉZDIVÁSÁRHELY

Lelkészi család: *Buzogány-Csoma István és Csilla-Mónika*

Gondnokok: *Gábor Vilmos, Bucs Ildikó*

ÜRMÖS

Lelkészi család: *Szabó Előd és Kata*

Gondnok: *Mihály Zoltán*

Énekvezér: *Urák János*

Apáca – szórvány. Gondnok: *László Ilona*

VARGYAS

Lelkészi család: *Andorkó Ferenc és Rozália*

Gondnok: *Sütő Gábor*

Énekvezér: *Varga Réka*

Székelyszáldobos – leányegyházközség. Gondnok: *Farkas Ida*

Sepsiszentgyörgyi kórházlelkész: *Buzogány-Csoma Csilla*

7. MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZKERÜLET

EGYHÁZKERÜLETI KÉPVISELŐK TANÁCSA,

EGYHÁZKERÜLETI HIVATAL

Püspöki helynök: *Kászoni József*

Egyházkerületi főgondnok: *Elekes Botond Áron*

Egyházkerületi jegyző: *dr. Szent-Iványi Ilona*

Egyházkerületi felügyelőgondnok: *dr. Barabássy Sándor*

Egyházkerületi közügyigazgató: *Máté Ernő*

Egyházkerületi főszámvevő: *Szekeres Piroska*

BUDAPESTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Kászoni József és Mária*

Gondnok: *Kaveczkine dr. Farkas Katalin*

Énekvezér: *Mészáros Nóra*

BARTÓK BÉLA UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Léta Sándor és Erika*

Gondnok: *Gergely Felicián*

PESTSZENTLŐRINC

Lelkész: *dr. Szent-Iványi Ilona*

Gondnok: *Giba Ferenc*

DEBRECEN

Lelkészi család: *Pap Gy. László és Margit*

Gondnok: *Csíki József*

FÜZESGYARMAT

Lelkészi család: *Balázsi László és Mária*

Gondnok: *Kovácsné Ceglédi Mária Tünde*

Gyula és Környéke Szórványegyházközség

Szórványgondnok: *Kispálné Romvári Etelka*

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

Lelkészi család: *Kiss Mihály és Tünde*

Gondnok: *dr. Ravai Elek*

Szeged – leányegyházközség. Gondnok: *dr. Kiss Tibor*

Duna-Tiszaközi Szórványegyházközség

Gondnok: *Balázs Mihály*

KOCSORD

Lelkészi család: *Bartha Zsuzsanna Mária és Károly*

Gondnok: *Jakab P. Sándor*

GYŐR

Lelkészi család: *Sándor Gyula Mátyás és Jancsovcics Zsuzsanna*

Gondnok: *Budai László*

MISKOLC

Lelkészi család: *Kriza János és Lakatos Csilla*

Gondnok: *Elekes Huba*

DUNÁNTÚLI SZÓRVÁNY

Lelkész: *Máté Ernő*

Gondnok: *Bandi András*

VIII. GYERMEKNEVELÉSI SZABADSÁGON LÉVŐ LELKÉSZEK

Mikó Amália segédlelkész, *Rácz Mária* lelkész

IX. NYUGDÍJAS LELKÉSZEK NÉVJEGYZÉKE

Adorjáni Rudolf, Albert Attila, Andrási György, Bálint Imre, Bencző Dénes, Benedek Sándor, Bíró József, Bíró Mihály, Dancs Lajos, Dimény András, Egyed Dániel, Farkas Dénes, Farkas László, Fazakas Endre, Fekete Attila, Ferencz Gábor, Kecskés Lajos, Keresztes Sándor, Kibédi Pál, Kiss Gergely, Kozma Albert, Lakatos Gyula, Lőrinczi Károly, Nemes Dénes, Nyitrai Levente, Nyitrai-Németh Csongor, Pál Ádám, Pálffy Tamás, Szathmáry Incze Kornél, Török Áron, Török Elek, Vass Mózes.

Rejtvénypályázat

Kedves Olvasóink!

A 2015-ös könyvnaptárunkban Forrai Tibor rejtvényszerkesztőnk munkája nyomán rejtvénypályázatot hirdetünk.

A 12 rejtvényben 12 unitárius vonatkozású település, valamint a hozzájuk kapcsolódó nevezetes személyiségek, épített és természeti örökség megnevezését rejtettük el.

A rejtvénypályázatra az 56 *helyes* megfejtéssel lehet jelentkezni.

Kérjük Olvasóinkat, hogy töltsék ki a Kalendárium 275. oldalán található listát, és április 30-ig küldjék be a kivágott oldalt az *Unitárius Közlöny* szerkesztőségébe: 400105 Cluj/Kolozsvár, b-dul 21 Decembrie nr. 9.

A helyes megfejtéseket beküldők között 2015 májusában értékes tárgynyerményeket sorsolunk ki. A sorsolás eredményét az *Unitárius Közlöny*ben tesszük közzé.

Jó fejtörést, eredményes rejtvényfejtést kíván

Forrai Tibor és az Unitárius Kalendárium szerkesztője

Január

Vízszintes: 1. **Falu a Kis-Homoród völgyében.** 13. Vörösinges vezér volt a Pál utcában. 16. Kórházi alkalmazott. 17. Hegyikecske. 18. Sebkötöző anyag. 19. Asztalt étkezéshez előkészít. 21. Csavart rögzít. 23. Lada típus. 24. Időmérő eszköz. 25. Líder. 26. Rövid, zsinóros férfikabát. 28. Kutya. 29. Méhcsapat. 30. Mátka. 31. Betéget gyógyít. 33. Ilyen ház volt rég a vasútállomás. 34. A szobába toppan. 38. Költöző madár. 40. Sátán. 43. Zeneművet megváltoztat. 44. Egyesült Arab Köztársaság, röviden. 46. Nagy mesemondónk személyneve. 48. Magyar színész volt (Árpád). 50. Tiltás. 51. Rövid humoros írásmű. 53. Lány hangsor. 55. Bejárat az udvarra. 57. Ragadozó hal. 60. Arab állam. 62. Oroszlánnév. 63. Nóta, ének. 64. Túlzott tisztelet. 66. Elmázol. 67. Ibsen műve. 68. Való.

Függőleges: 1. Testrész. 2. Zenedráma. 3. Zúg. 4. Olajbogyó. 5. Görög betű. 6. Puha fém. 7. Ostoba. 8. A nitrogén régi neve. 9. Valakinél jobbat csinál, megszegyenít. 10. A *Tangó* szerzője. 11. Gally. 12. Egyik személy sem. 13. Becézett Ágnes. 14. Hibázik. 15. **A falu szülötte, jeles erdélyi magyar író volt (1930–2004).** 20. Igor ... Ovaneszján, orosz atléta volt. 21. Énekesmadár-fajta. 22. Alátaszít. 24. **A faluhoz közel lévő sziklaszorosban található természeti képződmény.** 27. Vég, angolul (END). 31. Kérdés személyre. 32. Áramforrás. 35. Etele, becézve. 36. Véredény. 37. Dél-amerikai mezei munkás. 39. Szép ..., Vörösmarty verse. 41. Hozzá tartozók közti kapcsolat jelzője. 42. Strázsza. 45. Kútból vizet vederrel eltávolít. 47. Észak Dél ..., Verne-könyv. 49. Hibásan beszél. 52. Kínai alapélelmiszer. 54. Zászló ígéje. 56. Régi török pénz volt. 58. Lenti helyre. 59. Nagy hőemelkedés. 61. Nem mozog. 65. Oda-vissza népszerű svéd együttes volt.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16							17					18		
19				20	21					22	23			
24			25						26			27	28	
29			30			31	32				33			
34	35		36	37	38			39		40	41		42	
43				44		45	46		47		48	49		
50		51	52				53			54	55		56	
57	58	59			60		61		62			63		
64				65		66					67			
68											68			

Február

Vízszintes: **1. Falu a Nagy-Homoród völgyében.** 16. Hirtelen oda-nyúl. 17. Szóban hírt küldő. 15. ... Pavone, olasz énekesnő. 19. Orosz uralkodói cím volt. 20. Shakespeare tündérkirálya a *Szentivánéji álom*-ban. 21. Görbe része. 22. Pirosodik az alma. 23. Annál lejjebb (két szó). 25. Pazar, nagyszerű. 26. Derékszíz. 27. Regényszerző. 28. Fonalat készít. 29. Sánc. 31. Nagyon régi. 33. Juh hímje. 35. Király ül rajta. 38. Járunk rajta. 39. Zamat. 41. Trója vesztét okozta. 43. Feléje pillant. 45. A magyar főváros régi része. 46. Féltucat esztendő (két szó). 48. United States of America, röviden. 49. Női név. 50. Megretten. 53. Rebeka, becézve. 55. Német motorkerékpár márka volt. 56. Bepillant az ablakon. 59. Idegesít. 62. Törvényes ügy. 63. Kihalt ausztráliai futómadár. 64. Levegő, rég. 65. Gyümölcs-szárítás. 66. Tetejére. **67. Unitárius lelkész volt a faluban a múlt század elején, nagy szövetkezetesítő, művelődés-szervező, később püspöki titkár (1979–1953).** 68. Férfi fehérenemű.

Függőleges: 1. Téli csapadék. 2. Halogató. 3. Diego ..., argentin focistár volt. 4. Hibáztató. 5. Fogoly. 6. A telefonközpontos is ez. 7. Német festő, grafikus volt (1471–1528, Albrecht). 8. Bánatos. 9. Muzsika. 10. Női név. 11. Magasodó. 12. Róma híres kútja. 13. Hajnalszín. 14. Művet megváltoztató. 15. Házbérlő. 19. **A falu területén az ókorban katonai tábor ... volt.** 24. Portéka. 27. Csernáton vára. 30. Jelkulcs. 32. Perzsa uralkodói cím. **34. A falu határában élő, jellegzetes lila virágú sótűrő növény.** 36. Tetejére hint. 37. Van határozott és határozatlan is. 39. Régi magyar férfinév. 40. ... West, filmszínész. 41. Hátsó rész. 42. Nedv. 44. Ilyen játék a musical és az operett is. 47. Tésztasütő edény. 50. Magyar szobrász volt (Miklós). 51. Dzsessz, eredeti írással. 52. Chip rajzfilmbeli mókustársa. 54. Svájc fővárosa. 56. A Bajkál–Amur vasút, röviden. 57. Mennyei. 58. Lárma. 60. Szürke fém. 61. Kerékpánt. 63. Alkotás.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16						17					18			
19			20						21		22			
23				24	25					26		27		
28					29			30	31	32		33		34
35	36		37	38		39			40		41		42	
43				44	45					46		47		
48			49				50	51		52	53		54	
55		56			57	58	59		60		61	62		
63			64			65							66	
67												68		

Március

Vízszintes: **1. Fehér megyei község, népviselete híres, UNESCO Világörökség része. 8. A falu egyik hegye, 1249 m.** 16. Fukar nép. 17. Kemencesarok. 18. Cseh teherautó-márka. 19. Magyar folyó és megye. 20. Francia naturalista író volt (Émile). 21. Ritka női név. 22. ... Tibor, magyar író volt, a *Hideg napok* szerzője. 23. Kés része. 24. Régi török súlymérték. 26. Tengeri halfajta. 27. Lámpa része lehet. 29. Félig halk! 30. Ajtón becsátást kér. 34. Szaglószer. 35. Ész. 37. Megtörtént dolog. 39. Bizonyos ideje. 42. Tollforgató. 44. Észak Dél ..., Jules Verne regénye. 45. Fontol. 46. Radar szélei! 47. Gyerekeket ijesztgetnek vele: ha rosszak, elviszi őket. 49. Számítógép központi része. 50. Folyó Belgiumban. 51. Becézett Miklós. 53. Teher, Arany Jánosnál. 55. Nedv. 56. Egy bizonyos korszaknak megfelelő. 58. Semmirekellő. 61. Ógörög törzs volt. 62. Szabályos görbe. 63. Sepsiszentgyörgy „lebányászott” hegye. 64. Hálával emlegető. 65. Fénymáz. 67. Szántó eszköz. **68. Az utolsó erdélyi polihisztor, a falu szülötte.** 69. Maga.

Függőleges: 2. Hibáztató. 3. Redőny. 4. Bizonyos ideje. 5. Dacos szó. 6. Keres. 7. Nagyapa, németesen. 8. Szabó eszköze. 9. Hasadó (jég). 10. Ellenszegülés. 11. Kézimunka-féle. 12. Autót javít. 13. Felső végtag. 14. Karol. **15. Gyallay Domokos könyve a vidékről. 16. A falu másik híres hegye (1128 m).** 25. Kéményt tisztít. 27. Halogén elem. 28. Mohamedán isten. 31. Primoz ..., szlovén világkupagyőztes síugró volt. 32. Rezeg a háló a focipályán. 33. Angol fiúnév. 36. Megtaszító. 38. Jellegzetes szaglószer. 40. Madárdalra is mondják. 41. Angyalrang. 43. Csúnya. 44. Az EU pénze. 48. Tetűtojás. 51. Alkotás. 52. ... József, magyar humorista (Kató néni). 54. Holland város, sajtjáról híres. 57. Vitéz. 59. Médi és Hédi társa. 60. Lenti helyre. 62. Ébred. 64. Földet forgat. 66. Q!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16				17			18				19			
20				21					22					
23		24	25			26			27			28	29	
30		31		32			33	34			35		36	
37	38			39	40	41	42	43		44				
45					46		47				48	49		
50				51			52	53	54				55	
56			57		58	59		60	61			62		
63				64				65		66		67		
68													69	

Április

Vízszintes: **1. Unitárius lelkész, író, faluszervező volt a Független**
36. faluban. 13. Keleti uralkodói cím. 16. Az AEÁ egyik tagállama. 17. Könnyed csevegés. 18. Magyar író volt, fedőneve: Dóra. 19. Turisták számára készült építmény. 20. Alávaló. 22. Zeneművet megváltoztató. 25. Oktató, pedagógus. 27. Kerül. 29. Elhízás jeleit mutatja. 31. Királyi szék. 33. Dél-amerikai indián. 35. Éneklő szócska. 36. Kutya dühös hangja. 39. Forma. 40. Farol. 41. Dísz. 42. Görbe része. 44. Csomó, bog. 45. Fialatos köszönés. 47. Balti nép. 48. Későre. 49. ... őrmester, Arnold Zweig regénye. 50. Tizenhárom ..., Wass Albert regénye. 54. Van ilyen szaloncukor is. 56. Bosszul. 57. Amely személyt. 58. ... Egylet, magyar együttes volt. 59. Hajnalodik. 63. Magyar humorista, Brindisi párja, 64. Tőszám-név. **65. A falu közelében lévő sziklaszoros.**

Függőleges: 1. Haver. 2. Gabonát betakarító. 3. Falusias női név. 4. Esőben álló. 5. A panasz szava. 6. Vágás a filmiparban. 7. Házelem. 8. Szénhidrogén-féleség. 9. A szem ideghártyája. 10. Érzékiség. 11. Tiltás. 12. Szén és fluor vegyjele. 13. Arab törzsi vezető. 14. Mátka. **15. A falu melletti patak.** 20. Beóciai hős volt. 21. Bűnhődik. 23. Fogaival öröl. 24. Régiség. 26. Kristályos vegyi anyag. 28. Ház épül rá. 30. Ütőkkal, kis labdával játszott sportág. 32. Nem kerül sokba. 34. Épületszárny. **36. Kolozs megyei falu az Aranyos mentén.** 37. Eszesebbé tesz. 38. Habos ital. 40. Az ilyen labda is sport. 43. Cserélő. 46. Francia Sára. 49. Motor. 50. Az ajtó szélei! 51. Fényes Szabolcs operettje. 52. Horogra kerül. 53. Halszelet. 55. Angol fiúnév. 60. Heyerdahl papiruszhajója volt. 61. Az udvarra. 62. Német és ausztriai autójel.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16							17							
18				19						20	21			
22			23	24	25	26					27		28	
29		30			31		32		33			34	35	
36	37				38	39				40				
41		42	43	44			45	46			47			
48				49					50		51	52	53	
54					55	56					57			
58				59		60	61		62	63				
64		65												

Május

Vízszintes: **1. Falu Hargita megyében, Székelykeresztúrtól 18 kilométerre. 7. Hazai atomfizikus, a falu szülötte (1931–2010).** 16. Budapest egyik pályaudvara. 17. Részekre vágó. 18. Egy színműben rá várnak. 19. Van ilyen halkonzerv is. 20. Szándékozik. 22. Sós állóvíz a Baraganban. 25. Határon fizetik. 27. Öreg bácsi. 28. Ásványi fűszer. 29. Keleti táblajáték. 30. Kovács igéje. 32. A nemzetgazdaság egyik ága. 33. Szív páros betűi. 34. A Északi tengerbe ömlő folyó. 37. Levél vagy regény ráérős készítése. 40. Lenti helyre. 42. Értéke a mértanban: 3,14. 43. Líra, mint hangszer. 44. Csünget. 45. Eszes. 46. Maros parti városunk. 47. Körösi ... Sándor, keletkutató tudósunk. 50. Nagy sziget Polinéziában. 53. Bárd Oszkár vígjátéka. 57. Száraz levélszőnyeg. 59. Nagyon pontos időmérő. 60. Gyerekágyas asszony meglátogatása. 63. Hosszú morzejel. 64. Knock out, röviden. **65. A falu felett emelkedő hegy.** 66. Ragadozó madár.

Függőleges: 1. Magam. 2. Préselő. 3. Liba. 4. Ógörög piactér. 5. Orosz cárnő volt. 6. Lamartine verse. 7. Kendertörő eszköz. 8. Földhöz csapó. 9. Kis katonai egység. 10. Hegycsúcs. 11. Ősvezérünk volt. 12. Hiba közepe! 13. Cserje. 14. Itáliai. 15. Fába vés. **18. A falu folyóvize.** 20. Az egyik szülő. **21. Ősi székely betűvetés, ilyen található a falu templomában.** 23. Kipling farkasvezére. 24. Kézben fog. 26. Hamis. 27. Katolikus főpap. 31. Vízilabda. 32. Vályú. 35. Valamiért könnyet hullató. 36. Lengyel város lakója. 38. Török tisztí rang volt. 39. Egyszer sem. 40. Amely személy. 41. Patás állat. 47. Lop, argóban. 48. Rövidnadrág. 49. A vörös bolygó. 51. Amely tárgyat. 52. A vizek városa Magyarországon. 54. Arculcsapás. 55. ... ce-tung, kínai kommunista vezető volt. 56. Régi súlymérték. 58. Szürke fém. 61. Ellenben. 62. A szebbik nem.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16							17							
18					19						20			21
22		23			24		25	26		27			28	
29		30				31			32				33	
34	35		36	37				38			39	40	41	
42		43				44					45			
46				47	48		49		50	51			52	
53		54				55		56			57	58		
59							60		61		62		63	
64		65										66		

Június

Vízszintes: 1. Csecsemőital. **4. Jégverés napi népszokás a Fügőleges 15. alatti faluban.** 16. Izomban van. 17. Vándornép volt. 18. Földre rak. 19. Rege. 20. Dél-amerikai eredetű tánc. 22. ... tesz, kihirdet. 23. Platina vegyjele. 24. Egy Passuth-regényben Mexikót siratja. 27. Nem érkezik meg időben. 30. Régész öröme. 31. Versenyt meghirdet. 32. Abcug! 33. Arab férfinév. 34. Császárnév. 36. Viselkedésmód. 37. Kutya háza. 38. Harap. 39. Energiaegység. 40. Ausztráliai futómadár. 42. A múlt idő jele. 43. Szabad elhatározás, kedv. 45. Etelka, becézve. 46. Francia őslakó. 48. Cukorízű. 51. Áruba bocsát. 52. Bolgár hegység, kolostorairól híres. 54. Város és megye Magyarországon. 55. Tesz. 57. Svéd aprópénz. 59. Herélt bika. 61. Kozmetikai márka. 63. Dél-amerikai indián törzs. 64. Közterület. 65. Németország és Ausztria autójele. **66. Ennek a része a falu temploma.**

Fügőleges: **1. A falu híres műemléképülete.** 2. A kérdés művésze. 3. Közeledik. 4. Nagy katonai egység. 5. ... Gardner, filmsztár. 6. Gibraltár névadója. 7. Elad. 8. Valaha épület volt. 9. Makk fele! 10. Síléc-márka. 11. Dug, rejt, tájszóval. 12. Teniszező kelléke. 13. Könnyed, laza viselkedésű. 14. Elme. **15. Falu Hargita megyében, Székelyudvarhelytől 21 kilométerre.** 21. Szigetcsoport az Atlanti-óceánban, de nyári rövidnadrág is. 24. Titkot elmond. 25. Teázás ideje Angliában. 26. Idegen szavakban jelentése: kén, kénnel kapcsolatos. 28. Éva, becézve. 29. Kosztolányi Dezső múzsa. 32. Régi súlymérték. 35. Tangens, röviden. 40. Engedély nélkül elmegy. 41. Csődör. 44. Eleven. 47. ... tesz, becsap. 49. Nemecsek ..., Pál utcai vitéz. 50. Az ész sportja. 53. Becézett Aranka. 54. Lett sakkvilágbajnok volt (Mihail). 56. Nagy kosár. 58. Sok ideje. 60. Nadrágszj. 62. Magasodik. 63. Szigetlakó nép. 64. Vonalzófajta.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16			17						18					
19					20			21		22				
23		24		25			26			27	28		29	
30					31				32					
33				34	35			36					37	
38			39			40	41		42		43	44		
45			46		47		48		49	50	51			
52			53	54					55		56	57	58	
59		60		61			62	63				64		
65		66												ZS

Július

Vízszintes: 1. Germánium vegyjele. **3. Unitárius lelkész, költő, író, a háromszéki mondák és népköltészet gyűjtője, Kriza János munkatársa (1820–1897), a Vízszintes 65. alatti falu szülötte.** 14. Monte Christo börtöne. 16. Munkahely. 17. Értéke: 3,14. 18. Nyíl mutatja. 19. Erre a helyre. 20. Ilyen király volt Salamon. 22. Csalárd, képmutató. 23. A szájüreg része. 24. Az állatok királya. 25. A látás szerve. 27. Lám. 28. Csíszol. 32. Daganat. 34. Előkelő. 35. Állam Védelmi Osztag, röviden. 36. Fiatalos köszönés. 38. Gyom. 39. Nem mozog. 40. Magad. 41. Skálahang. 42. Svájci város. 43. Falu Homoródszentmárton községben, Hargita megyében, Jánosfalvi Sándor István szülőhelye. 45. Teher, egy rakat a szekéren. 48. Azon a helyen. 50. Német és norvég autójel. 51. Határidő jelző. 53. Reszket. 54. Robert de ..., filmsztár. 55. Nem fogyasztott alkoholt. 58. Rövid, zsinóros férfikabát. 59. Lyuk fele! 60. Undorodó. 62. Kevert szín. 64. Kis falu a Hargita megyei Kányád községben (ÉGE). 65. Számos. **67. Kovászna megyei falu, Sepsiszentgyörgy közelében, a megye szélén. 68. Hazai magyar képzőművész, a falu szülötte, meghalt 2013-ban, Szegeden.**

Függőleges: **1. Híres székely ágyúöntő, ebben a faluban esett el a szabadságharcban.** 2. Megjósoló, baharangozó. 3. Szabó eszköze. 4. Börtön jelképe. 5. Bór és kén vegyjele. 6. Drágakőféle. 7. Ki tud nézni. 8. Nyelvcsalád. 9. ... Ramazotti, olasz zenész-énekes. 10. Súlyos betegség. 11. Számítógép-billentyű. 12. Kutya és detektív követi. 13. Szláv írásmód. 14. Állatot betanít. **15. A falu folyója.** 21. Idény. 26. Becézett Zoltán. 29. Segélykérő jel. 30. Izraelita. 31. Osztrák város. 33. Éjfél. 34. Elcsavar. 37. Megszégyenít. 39. Juttat, népiesen. 44. Szerb udvarház, palota. 46. Hunor és Magor anyja. 47. Műszál-féle. 49. Ókori balkáni nép volt. 52. Páncélszekrény. 53. Monda. 55. Vátesz, jövőmondó. 56. Csomót lazít. 57. Lenti helyre. 60. United Kingdom, röviden. 61. Puskát elsüt. 63. Kiel közepe! 66. Kálium és szén vegyjele.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16					17		18					19		
20				21	22					23				
24								25	26			27		
28		29	30		31	32		33			34			
35			36			37	38			39			40	
41		42				43		44			45	46	47	
48		49	50		51				52	53				
54				55	56		57		58				59	
60			61		62	63			64			65		66
67					68									

Augusztus

Vízszintes: **1. Színművész, a székely humor mestere (1897–1944), a Függőleges 15. alatti falu szülötte.** 13. Az állatvilág takácsa. 16. Meghunyáskodó, túlzott tiszteletet tanúsító. 17. Bajt okozó. 18. Lenti helyre. 19. Tetejére tesz. 20. Zamat. 21. Lepusztít. 22. Régi magyar férfinév. 23. Vízmelegítő tartály. 24. Öreg bácsika. 26. Mangán vegyjele. 27. Jelleg jelző. 31. Tengeri halfajta. 32. Tokaji hordó. 35. Lombard folyam. 36. Főúri rang. 37. Kezdetleges módon szaporodó. 41. Hüllőféle. 42. Patás állat. 43. Nátrium vegyjele. 44. Lebarnul a napon. 45. Oxigén és jó d vegyjele. 47. Földtörténeti időszak de orosz város is. 49. Rossz kívánság. 51. Amely helyen. 52. Az áramerősség mértékegysége. 53. Ásványi fűszer. 54. Jogtalanul birtokol. 56. Mosópormárka. 58. Angol sörfajta. 59. A nagy varázsló. 60. Hordó mérték. 61. Katafalk. 62. Mely irányba? **64. A Vízszintes 1. által megformált székely figura, így is hívták a színészt. 65. Ilyen mennyezete van a falu templomának.**

Függőleges: **1. A faluban a református és az unitárius templom mellett is áll egy-egy ilyen, fából készült építmény.** 2. Görbe végtag. 3. Ábrahám felesége a Bibliában. 4. Egyetemi kar. 5. Ütemesen kattog. 6. Vonatozó. 7. Magyar énekes. 8. Lopakodik. 9. Tibeti főpap. 10. Vízidió. 11. Keresztül taszító. 12. Nemesítetlen szőlőfajta. 13. Régi török pénz volt. 14. Festék, más néven mínium. **15. Háromszéki falu Sepsiszentgyörgy közelében.** 25. Vuk apja. 28. Érzékiség. 29. Egyhangú. 30. Volt NDK-beli teherautó. 32. Más székre helyezkedik. 33. Taszít. 34. Jöjj! 38. Egyik helyre sem. 39. Becézett Zsófia. 40. Katedrális. 46. Após. 47. Horgászcsaliféle. **48. Erdélyi fejedelem volt, Székely ..., címere a templom karzatán látható.** 50. Korcsolya, bizalmasan. 51. Sémi nép. 52. Az a másik. 53. Életút. 55. Nyári házikó. 56. Bizonyos ideje. 57. Északi férfinév. 60. Juttat. 62. A széleken megüt! 63. Tetejére.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16								17				18		
19					20					21				
22			23					24			25		26	
27	28	29	30	31			32	33				34	35	
36				37	38	39			40		41			
42		43		44					45	46	47			48
49			50	51				52					53	
54						55	56		57	58			59	
60			61							62		63		
64						65								

Szeptember

Vízszintes: **1. Ez a nemesi família a középkorban élt a Függőleges 18. alatti faluban.** 14. Igeképző. 16. Adósság leróvása. 17. Sivatag Dél-nyugat-Afrikában. 18. Skálatípus. 21. Csibukból pőfékelő. 23. Oersted, röviden. 24. Horonyt készítő. 26. Ócskaság. 28. Csinál valamit. 29. Ló kicsinye. 31. A hegy leve. 32. Nehéz, mint ... (szólás). 33. Füzet, rég. 35. Fűszerez. 37. Előfizet, idegen eredetű szóval. 38. Bosszús szó. 40. Dal. 42. Halogató. 43. Feltéve. 45. Tündér ..., Szabó Magda hőse. 46. A bolgár pénznem. 47. Korpában van! 49. Magas hőemelkedés. 50. ...-Rónai József, magyar festő volt. 52. Nobilis. 53. ...-durr, lövést utánzó szó. 55. Tolat. 58. Tevékenység részterülete. 60. Korszak. 61. Mesél. 63. Angol diákváros. 65. Az orrához. **66. Legendás katonai egység, amelyet 1918. december 1. után, az Erdélybe betört román csapatok elleni védekezésért hoztak létre, a településen emlékműve áll.**

Függőleges: 1. Centiméter, röviden. 2. Hazai magyar néprajzkutató volt (András). 3. Haláltusát vív. 4. Égéstermék. 5. Arra a helyre. 6. Marosvásárhelyen megjelenő irodalmi lap. 7. ... királya, Lalo operája. 8. Üres cikk! 9. Zsidó király volt. 10. Magyar kártyajáték. 11. Újság. 12. Óhajt. 13. Adás közepe! 14. Betűvetés. **15. A falu műemléképülete, a Vízszintes 1. familiáé volt, jelenleg egyik utolsó tulajdonosáról van elnevezve. 18. Falu Magyarországon, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.** 19. Falusias női név. 20. Egyházi zenemű. 22. Törvénszéki ügy. 25. Fenyőfán lesz. 27. Molibdén vegyjele. 30. Török nyelvű vándornép volt. 31. Niels ..., atomfizikus volt. 32. Fundamentum. 33. Középen kiég! 34. Régi magyar férfinév. 36. A szélein olvad! 38. Etető-itató. 39. Füllel érzékelhető. 41. Nép. 44. Idegen levegő. 46. Ráskai ..., kódexmásoló apáca volt. 48. Burgonyából készült étel. 51. Város Horvátországban. 54. Teszt. 55. A magasba. 56. Számítógép központi része. 57. Világító dióda. 59. Lenti helyre. 60. Elme. 61. Skálahang. 62. Üres gyomor érzi. 64. Félpénz!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16							17							
18						19	20			21		22		
23		24		25				26		27	28			
29			30		31			32			33		34	
35	36		37						38	39	40	41		
42					43	44	45				46			
47	48	49			50		51			52				
53		54		55	56			57	58				59	
60			61			62		63			64	65		
66 SZ														LY

Október

Vízszintes: 1. **Falu Brassó megyében. 10. Kőzet, a falu közelében lévő „oszlopok”, természeti látványosság, anyaga.** 16. Tüskés dísznövény. 17. Az utcára futás az udvarról. 18. Ital, argóban. 19. Eszes. 20. Amiről nem beszélünk. 21. Kicsi, de erős. 23. Mezei rágcsláló. 25. Kuruc vezér volt (Tamás). 27. Nem páratlan. 29. Alkotás. 30. Bizonyos építészeti stílusban épült. 32. Tarisznia. 34. Juh himje. 36. Popeye kedvese. 37. Oroszlánnév. 39. Rét. 40. Vizenyő. 44. Kenyértészta bekészítése kelés előtt. 46. Maró anyaggal kezelő. 47. Brazil Forma 1-es versenyző (Felipe). 48. Hektoliter, röviden. 49. Mosdóban van! 50. Albán cigaretta márka. 51. Hegycsúcs. 53. ... Villa, angol focicsapat. 55. Az Amerikai Egyesült Államok tagállama. 59. Balkáni körtánc. 60. Útakadály. 63. Bűnt beismer. **64. A falu nagy tavaszi ünnepe.**

Függőleges: 1. Argon vegyjele. 2. Franciaországi folyó. 3. Ilyen a népdalban a rozmarin. 4. Amerikai napkutató műholdcsalád (OSO). 5. Tesz. 6. Magyar énekes. 7. Folyadékot valahonnan szájjal-tüdővel eltávolító. 8. Kelet, németül (OST). 9. Mosás, rég. 10. Aranyos. 11. Alumínium, röviden. 12. Mérges. 13. Tartozik. 14. Zajongás. 15. A szélein tapos! **18. Kicsi ..., a Vízszintes 64. másképp. 22. ...-Bethlen-kastély, a falu műemléképülete.** 24. Én, latinul. 25. Szélhárfa. 26. Szántóeszköz része. 28. ... de Janeiro, braziliai nagyváros. 31. Magatok. 33. ... am See, osztrák város Salzburg közelében. 35. Jól megüt valamit. 38. Benzin márka. 39. Egyszerre sokat akar. 41. Város Portugáliában. 42. Mindig ez van. 43. Attól az időtől. 44. Falusi bútordarab. 45. Zsugorított emberfej, rejtvényként: rövid tartalom alapján megfejtendő a mű címe. 47. A vörös bolygó. 52. Fogoly. 54. Klub egyede. 56. Fejünkön nő. 57. Ilona, becézve. **58. Ennek a folyónak a partján fekszik a falu.** 59. Hidrogén és kén vegyjele. 61. Éneklő szócska. 62. Ön vegyjele. 63. Vatikáni és portugál autójel.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16					17									
18			19				20				21			22
23			24	25			26	27		28			29	
30					31					32		33		
34	35		36					37	38		39			
40		41	42	43	44					45				
46						47					48		49	
50		51	52			53		54			55	56	57	58
59				60			61		62		63			
64														

November

Vízszintes: 1. ... **János, unitárius püspök volt, a Fügőleges 31. alatti falu szülötte.** 6. **A püspök híres népköltészeti gyűjteményének a címe.** 16. Ruha hordása. 17. A hozzátartozók összessége. 18. Tokaji boroshordó. 19. Romlott a tojás. 20. Hordó őrtartalmát méri. 22. Nógatás. 23. Csúnya. 25. Long Play, röviden. 26. Munkagép-féle. 30. Puha fém. 32. A Tatros szélei! 33. ... ezredes, magyar film. 35. Pára! 36. Erdélyi település Szeben megyében. 37. Kerti gyümölcs aromája (két szó). 40. A szélein lóbál! 42. Idegen férfinév. 43. Kést használ. 45. Modell. 47. Indiai király volt. 50. Amely módon. 52. Iskolai bútor. 53. Dug. 55. ... West, filmsztár. 57. Mesebeli öregasszony. 58. Konyhai edény. 61. Paripa. 62. Esztendő. 63. Mocsári növény. 64. Lárma. 65. Háromatomos oxigén. 66. Börtöncella. 68. Kiporcióz. **70. Hazai magyar költő volt (1941–1970), a kommunista diktatúra mártírja, a falu szülötte, Brassóban benzinnel leöntötte és fegyűjtotta magát.** 71. Kihalt ausztráliai futómadár.

Fügőleges: 2. Szertartás. 3. Bizony, a *Halotti beszéd*ben. 4. Kerti zöldség. 5. Ház épül rá. 6. Befejezéséppen. 7. Bútordarab. 8. A Duna mellékfolyója. 9. Tüzesen táncol. 10. Orosz folyó. 11. A panasz szava. 12. Ön vegyjele. 13. Hordótalapzat. 14. Egyházjog, de többszólamú ének is. 15. Járom. **16. A falu műemléke.** 21. Kikötőváros Algériában. 24. Irányzat. 27. Idegen Éva. 28. Sportszer márka. 29. Gépfegyvertípus. **31. Erdővidéki falu.** 34. Állókép. 38. Ital, argóban. 39. Olvadó jég levonulása a folyón. 41. Togó fővárosa. 43. Mágnes igéje. 44. Fekvőhelyet alvásra előkészítő. 46. Idegen szavakban jelentése: keresztül. 48. Theodor ..., német író-költő volt (1817–1888). 49. Elegyít. 50. Szalonnát főző. 51. ... csúszik, megalázkodik. 54. Kuruc vezér volt (Tamás). 56. Megtörtént dolog. 59. Esőn álló. 60. Szállodai szolga. 67. Kipling kígyója. 69. Részben ismer!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16							17							
18						19			20		21		22	
23		24	25		26			27	28	29			30	31
32		33		34		35		36						
37	38				39	40	41	42				43	44	
45			46		47	48		49		50	51			
52			53	54			55		56	57				
58	59	60			61		62		63			64		
65				66			67		68			69		
70												71		

December

Vízszintes: **1. Történész, levéltáros (1931–1980), a vízszintes 69. alatti falu szülötte.** 14. Elme. 16. Regnálás. 17. ... Sándor, hazai színháztörténész. 18. Kröger, Thomas Mann elbeszélése. 19. Tengeri rabló. 21. Marko, szlovén kosárlabdázó (TUSEK). 22. Palóc alma. 24. Görög betű. 26. Fém szántóeszköz. 30. Holland autójel. 31. Megy katonának. 34. Pakol. 35. Paul ..., énekes. 36. Nagyon jó, argóban. 38. Gotovac hőse. 39. Az Erdélyi Középhegység része. 40. Kornelia ..., úszónő volt az NDK-ban. 42. Temes partok! 43. Lendület. 44. Éjszakai életmódot folytató, bűdös állat. 45. Pláné. 47. Karl ..., Winnetou „atyja”, német író volt. 48. ... Paolo, braziliai város. 50. Német város. 53. Állóvíz. 54. Varróeszköz. 56. Napszak. 59. Szilágy megye székhelye. 61. Tetejére jegyez. 63. Ésszel felfog. 64. Becézett Zoltán. 66. Heyerdahl papiruszhajója volt. 67. Szökkenő. **68. A falu jeles népművésze volt. 69. Erdővidéki falu a hasonló nevű patak mellett.**

Függőleges: **1. Népművészeti ág, a faluban sokan művelik.** 2. Hegycsúcs. 3. Rádium és nitrgén vegyjele. 4. Magyarországi bulvárlap. 5. Török eredetű magyar férfinév. 6. Tartó. 7. Hunyad megye autójele. 8. Kín-szenvedésekkel tele élet. 9. Kerti szerszám. 10. Elektromos főzőlap. 11. Áraszt. 12. Ilyen a kas a nótában, amelyikből kiesik a pulykakakas. 13. Angol helyeslés. 14. Paradicsom. **15. Turista látványosság a falu közeliében.** 20. Buenos ..., az argentin főváros. 23. Kerül. 25. A lengyel pénznem. 27. Latin szerelem (AMOR). 28. Áramforrás. 29. ... Bearzot, olasz fociedző. 32. Dáma. 33. Indok. 37. Tagadószó. 39. ... György, magyar mikológus, gombaszakértő. 41. Német tanács (RAT). 44. Megrészegeedik. 46. Cselekedet. 48. Fafajta. 49. Északi férfinév. 51. Népies juhar. 52. Puha. 55. Herélt kos. 57. Kelmét készít. 58. Az orrához. 60. Csernáton vára. 62. Ír terrorszervezet. 65. Szibériai folyam.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
														SZ
16									17					
18					19	20				21				
22		23	24		25		26	27		28		29	30	
31	32			33		34					35			
36			37			38			39					
40				41	42		43				44			
45		46	47			48		49	50	51		52	53	
54	55	56	57		58	59	60				61		62	
63			64	65					66		67			
68								69						

Tartalom

Bálint Benczédi Ferenc: <i>Útravaló</i>	5
Keresztnevek és névnapok az Unitárius Naptárban.....	30
Egyházi ünnepeink 2015-ben	38
Nemzeti ünnepeink.....	38
Húsvét időpontja (2015–2025)	38
Jelentős évfordulók 2015-ben	39
Egyházi esemény-és programajánló 2015-ben (időrendi sorrend)	41
Január	50
Solymosi Alpár: <i>Újévi mosakodás</i>	51
Szabédi László: <i>Jövendő év elé</i>	53
Gyallay Domokos: <i>Ismerkedés a faluval</i>	55
Tudtad-e, hogy... ..	60
Február	62
Dimény József: <i>Az igazi öröm</i>	63
Bartalis János: <i>Végállomás felé</i>	66
Fekete Levente: <i>Farsangi történet</i>	67
Tudtad-e, hogy... ..	71
Március	74
Rácz Norbert: <i>Böjt</i>	76
Weöres Sándor: <i>Üdvösség</i>	81
Kelemen Kincső: <i>Summer Dale, az én hőszám</i>	82
Anekdóták – 1.	85
Tudtad-e, hogy... ..	86
Április	88
Székely Kinga Réka: <i>Lelki feltámadás</i>	89
Túrmezei Erzsébet: <i>Példázat a magvetőről</i>	92
Karinthy Frigyes: <i>Barabbás</i>	93
Tudtad-e, hogy... ..	96

Május	98
Szabó Adél Júlia: <i>Békességre vágyók</i>	99
Reményik Sándor: <i>Béke</i>	101
Gárdonyi Géza: <i>Virradat előtt</i>	102
Tudtad-e, hogy... ..	110
 Június	112
Rácz Mária: <i>Családban</i>	113
Áprily Lajos: <i>Örökség</i>	116
Wass Albert: <i>Otthon</i>	117
Tudtad-e, hogy... ..	118
 Július	120
Józsa István Lajos: <i>Örökség és hagyomány</i>	121
Szabó Lőrinc: <i>Ima a gyermekekért</i>	125
Sánta Ferenc: <i>Örökség</i>	127
Anekdoták – 2.	131
Tudtad-e, hogy... ..	132
 Augusztus	134
Reményik Sándor: „Az ismeretlen Istennek”	135
Török István: <i>Találkozások</i>	136
Kisgyörgy Zoltán: <i>A hely dicsérete</i>	138
Anekdoták – 3.	144
Tudtad-e, hogy... ..	145
 Szeptember	148
Kis Zsuzsanna: <i>Ősz van</i>	150
Tompa László: <i>Őszi szántás székely hegyek alatt</i>	152
Antal Jánosné Dancs Klára: <i>Kálnoki kötelékek</i>	153
Tudtad-e, hogy... ..	156
 Október	158
Pálfi Dénes: <i>Öregségben is Istennel</i>	160
József Attila: <i>Csendes estéli zsoltár</i>	163
Móra Ferenc: <i>Öreg ember, öreg fa</i>	164
Anekdoták – 4.	167
Tudtad-e, hogy... ..	168

November	170
Áprily Lajos: <i>A csavargó a halálra gondol</i>	171
Fekete Levente: <i>Disznóvágás</i>	172
Tudtad-e, hogy... ..	178
 December	180
Molnár Imola: <i>Ünnep</i>	181
Rostás Péter István: <i>Gyalogangyal</i>	184
Bíró Attila: <i>Karácsonyt álmodom</i>	185
Gárdonyi Géza: <i>A tűz</i>	186
 Évszázados évfordulók	
Kovács Sándor: <i>Gondolatok a székelykeresztúri gimnázium főépülete</i> <i>100 éves évfordulója alkalmából</i>	189
Lakatos Sándor: <i>Berde Mózsza '48-as példaképünk</i>	196
 Kiemelt épületeink a 2015-ös egyházi kiadványokban	
Fodor Attila: <i>A várfalvi unitárius templom 17. századi festett</i> <i>fakazettás mennyezete</i>	202
<i>Unitáriusok Gyergyószentmiklóson</i> (Balázs Gyöngyvér – Máthé Gyöngyi – Székely Erzsébet)	207
 Egyházi esemény-és programajánló 2015-ben (temakörök szerint)	210
A Magyar Unitárius Egyház egyházkormányzati névtára.....	218
 Rejtvenypályázat	247

PÁLYÁZATI LAP

a keresztrejtvényekhez

1. rejtvény (Január)

vízszintes 1.....
függőleges 15.....
24.....

2. rejtvény (Február)

vízszintes 1.....
67.....
függőleges 19.....
34.....

3. rejtvény (Március)

vízszintes 1.....
8.....
68.....
függőleges 15.....
16.....

4. rejtvény (Április)

vízszintes 1.....
65.....
függőleges 15.....
36.....

5. rejtvény (Május)

vízszintes 1.....
7.....
65.....
függőleges 18.....
21.....

6. rejtvény (Június)

vízszintes 4.....
66.....
függőleges 1.....
15.....

7. rejtvény (Július)

vízszintes 3.....
67.....
68.....
függőleges 1.....
15.....

8. rejtvény (Augusztus)

vízszintes 1.....
64.....
65.....
függőleges 1.....
15.....
48.....

9. rejtvény (Szeptember)

vízszintes 1.....
66.....
függőleges 15.....
18.....

10. rejtvény (Október)

vízszintes 1.....
10.....
64.....
függőleges 18.....
22.....
58.....

11. rejtvény (November)

vízszintes 1.....
6.....
70.....
függőleges 16.....
31.....

12. rejtvény (December)

vízszintes 1.....
68.....
69.....
függőleges 1.....
15.....